

номер 11

библиотека морета, брегове и хора

АНИ ВАН ДЕ ВИЛЕ И ПЕНЕЛОПА ПЪТЕШЕСТВАШЕ

Превод: Алфред Керемидаров

chitanka.info

В тази книга непосредствено и достъпно е описано едно околосветско пътешествие. От първо лице е споделян прост и безизкусен бит и начин на живот, чиято цел е максимално споделяне на радостта да си жив. Разказът е изпъстрен с ненатрапчив хумор и наблюдения над екзотични места от един свят, който по това време не е бил „Световното село“.

При оцифровката и корекцията ми се набиха в очи леко архаични граматични форми (напр. „бодърствувахме“ вместо „бодърствахме“). Първоначално намерението ми беше да коригирам това, както и да осъвременя термини и имена, които тогава са били непознати на българската публика (напр. „планкинг“, идващо вероятно от френския превод на английското „boarding“ и познато сега като „сърфинг“); да променя някои от бележките на преводача (надали има нужда да се обяснява на съвременния човек какво е „Джони Уокър“ или кой е Диор). Но после реших, че би трябвало да оставя всичко в първоначалния му вид. Нека читателят да усети не само един чужд на потребителя дух, но и да съпреживее едно отминало време — книгата е издадена за пръв път през 1954 г., а българското издание е от 67-ма — когато гражданска смелост е била нужна дори за да се промъкне в текста фразата за „отказване от комунизма“.

Позволих си да напиша тази несръчна анотация поради дългата ни и добра връзка с книгата, която усещам повече като стар приятел, отколкото като приятно четиво.

Асен Баръмов

*Вкусът на откритото море не се забравя
никога, щом веднъж сме го опитали.*

Сент-Егзюпери

и ТЕНЕЛОТА ПЪТЕШЕСТВУВАШЕ

ПРЕДГОВОР

Най-неочаквано България зае място в нашия живот и ние я чувствуваме вече близка, любопитни сме да опознаем нейните градове, нейните поля, крайбрежието ѝ, това Черно море, което сигурно е синьо лете, край „Златните пясъци“. Но ако Народна република България остава загадка за мореплавателя, обикновено слабо привличан от вътрешните морета, то тя вече не е „терра инкогнита“ за белгийците и французите. В нашата епоха на бързи съобщения и удобни пътувания има все повече хора, които търсят да се развлекат и обогатят познанията си, да се „откъснат“ от страната си, като се насочват на Изток. През лятото, ако сведенията ми са точни, френският говор се чува от София до Варна. Нашите схематични училищни познания не се ограничават вече с „Балкан, Родопи, Румелия, Дунавска равнина и Марица“, а се увеличават и допълват всяка година с впечатленията на летовниците ни. Сега вече у нас знаем, че България не е само „тютюн, лозя, черници и рози“, а нещо живо, което победоносно върви напред.

Български читатели, вие, които толкова слабо познавам, когато прочетете тази книга, ще ме опознаете добре, защото аз цялата съм се разкрила в нея. Тази осъществена мечта на нашата младост аз разказах с цялото си сърце, като се опитах да се придържам колкото се може по-близо до истината, но без да успея да остана в сянка.

Все пак не бива да се мисли, че това е само моя книга: тя е книга на моя мъж — капитана, на Фред — помощника и на любимия ни „Ому“. Само защото съм държала перото и съм сложила името си много хора изпаднаха в заблудението, че аз съм извършила пътешествието. Ала това не е така. Капитанът го извърши. Без него нищо нямаше да бъде нито замислено, нито предприето, нито осъществено. Справедливо е, когато представям книгата, да му отдам почит и да му възвърна онова, което му принадлежи, т.е. всичко. Пътешествие от този род се осъществява само с цената на много жертви и с преодоляването на немалко пречки. Успехът му зависи преди всичко от продължителната подготовка, от разсъдливостта и упоритостта на капитана. Заради това той трябваше също така да се откаже да „прави кариера“ в най-

обикновения смисъл на думата, т.е. да заеме място в обществото. И ние ще си останем сега завинаги бедни, малко встрани от течението. Но все пак намираме, че така е много по-добре!

Тя е книга и на Фред, защото той се оказа свършения помощник, винаги предания другар, на когото можехме да разчитаме, както на самите себе си. Освен за двойките, съставени от мъж и жена, не знам друг пример на платноходно корабче, което да е извършило пълна обиколка около света, без да смени помощника си. Това е достатъчно, за да се изтъкне цената му.

Тя е най-сетне книга на „Ому“, защото никога не е съществувало платноходно корабче за далечно плаване, по-красиво, по-здро, по-сигурно и по-свършено.

Тя е малко книга и на Талоу, това пламъче на забавност и безкрайна кучешка вяност, чиято смелост и внимание често стопляха сърцето и ободряваха духа.

Тя е моя едва на последно място, защото всичко, което съм извършила, е било редовно всеки ден да вземам бележки и да следвам мъжа си.

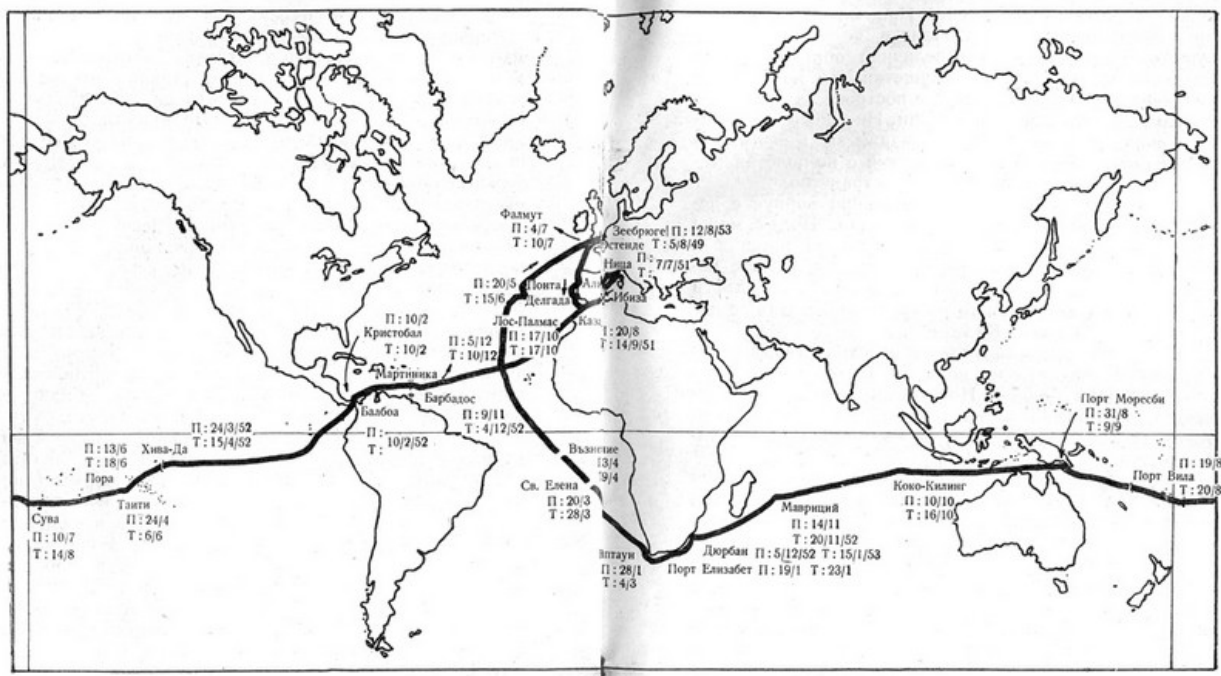
Истината, която се ласкаех, че съм отразила в книгата си, несъмнено се е променила през петнадесетте години, откакто направихме това пътешествие. Всичко в нашата епоха се мени много бързо, ценностите се променят, нови изобретения се разпространяват мигновено, затрудненията се разрешават, лесните неща стават невъзможни, накъсо казано, същото пътешествие около света, извършено сега, сигурно би било нещо доста различно. Но все пак не много различно, защото морето със своите опасности и своите големи радости никога не ще се промени.

Пътешествието около света си е пътешествие около света. Важното е как то се схваща. Важното е преди всичко да се плава, и то да се плава добре, чисто, без произшествия, без онова, което се нарича „приключения“ и което твърде често е най-обикновено нехайство. Ние се гордеем, че получихме почетния медал на Крузинг Клуб ъф Америка, наречен „Блуу уотър Медал“, рядка награда, давана не на онези, които са завоювали някакво опасно и ефектно постижение, а по-скоро на тези, които са дали доказателство за качествата си на добри моряци.

За нас това не е „яхтинг“, ние не обичаме много нито самата дума, нито онова, което тя означава. Това е начин на живот, едва ли не призвание. Преди и след пътешествието, описано в тази книга, ние сме плавали толкова много, че има с какво да се запълни цял един живот, и тайничко се надявам, че това още не е свършено. Като живеем толкова свободни, доколкото това е още възможно, ние prestaваме да отдаваме значение на дребнавите въпроси, които разделят народите, и съвсем естествено се превръщаме в граждани на света. Затова особено ми е приятно да видя, че тази частица от самата мен минава границите в посока към Изток, този Изток, така загадъчен за нас, който толкова често сме гледали нашият компас да ни насочва на Запад. Една демаркационна линия не е достатъчна, за да раздели хората. Ние забелязахме това из целия свят и този непознат Изток не може да е толкова различен от нас, че да не успеем да се споразумеем, ако желаем това. Български читатели, вие ще ме разберете вероятно така добре или така зле, както хората в Белгия и Франция, както тези, които четат холандския, английския или немския превод на книгата. Уви, колкото и усърдно да съм изучавала буквите „Я“ и „Ю“, сигурно никога не ще успея да прочета книгата си на български, но аз имам доверие в моя добросъвестен преводач.

Сент Дени — Вестрем (Белгия), 14 ноември 1966 г.

Ани Ван де Виле

Пътят на „Ому“ около света. Изминати разстояния в мили (1 миля = 1852 м). Остенде-Ница — 2100; Ница-Ибиза — 409; Ибиза-Аликанте — 85; Аликанте-Алмериа — 195; Алмериа-Гибралтар — 140; Гибралтар-Танжер — 32; Танжер-Казабланка — 160; Казабланка-Ла Палма — 530; Ла Палма-Барбадос — 2720; Барбадос-Мартиника — 120; Мартиника-Кристобал — 1200; Кристобал-Балбоа — 30; Балбоа-Хиваоа — 4190; Хиваоа-Панеете — 800; Панеете-Моореа Бора — 120; Моореа Бора-Сува — 1800; Сува-Порт Вила — 450; Порт Вила-Порт Моресби — 1450; Порт Моресби-Кокосови острови — 3150; Кокосови острови-Мавриций — 2400; Мавриций-Дюрбан — 1550; Дюрбан-Порт Елис — 390; Порт Елис-Кейптаун — 350; Кейптаун-Света Елена — 1700; Света Елена-Възнесение — 690; Възнесение-Пента Делгада — 2900; Пента Делгада-Фалмут — 1300; Фалмут-Зебрюг — 300. Общо 31,200 мили (на картата са означени началната дата 5.8.1949 и заключителната дата 12.8.1953; освен това на всяко пристанище са дадена датите на пристигането — с буква А, датата на заминаването — с буква Д)

ГЛАВА ПЪРВА

ПРИГОТОВЛЕНИЕ

През този ден в сърцето ми сякаш имаше дъга, свързала сълзите и усмивката, както се изразява изтънченият китайски език. Виждам пак „Ому“, спрял между две шлюзи на излизане от Стария басейн на Остенде, и себе си, застанала на кея разплакана: нали току-що бях напуснала родителите си, за да предприема първото ми голямо пътешествие по море. Исках да пътувам, пък и обичах „Ому“. Следвах моя съпруг-капитан и нищо не би ме накарало да променя решението си. Животът на сушата вече не ми харесваше. Носех в себе си оня бурен, който не се изтръгва и расте по-буйно с годините: желанието да замина.

Виждам много добре обстановката: рибарски лодки, по които съхнеха мрежи; параходния рейс Остенде — Дувър, чийто комин, боядисан на жълти и черни ивици, стърчеше над дигата; зад мен гарата, която изсипваше летовници — беше август. Петте дни бурно време, забавили тръгването ни, отминаха. Бяхме още доста неопитни, но извънредно самоуверени. Нищо не ни изглеждаше по-опасно, нито по-важно от направляването на платната, швартоването, задния ход с мотор в шлюза. Карах висшата си школа по мореплаване на палубата и много се гордеех с кораба си.

И ето ме застанала на кея, разплакана като дете, защото напусках майка си. Служителят при шлюзите, сбърчил вежди, поглеждаше строго Луи, считайки, че той е виновен за моите сълзи. Сkochих на борда. Шлюзите се отвориха; после имяхме толкова много работа, че не ни остана време да мислим за значението на това заминаване. При това започваше осъществяването на една отдавнашна мечта.

Мъжът ми искаше да стане моряк. Нищо в семейството му не го предразполагаше към това. Напротив, беше син на твърде почтени буржоа, отдавна преминали младостта си, с познания за спорта от разговорите, а за морето — от две-три разходки до плажа на Остенде, където бяха гледали как вълните замират постепенно. Госпожа Ван де

Виле се намираше в класическото положение на квачка, измътила патенце. Тя започна да забелязва това едва когато Луи бе достатъчно пораснал, за да пуска лодчици из локвите. С най-големите палавници от околността той устройваше цели сражения в пустеещите места край река Лис или с пристъп превземаше ниви, засадени с ряпа. Колкото по растеше, толкова по-силно влечение проявяваше патето към солената, а не към сладката вода и (това вече беше идея-фикс) към дилетантство в учението. Залягаше само върху онова, което го интересуваше, и поспециално на географията. Баща му го научи да рисува и той започна да рисува кораби.

Куртре е малък градец, разположен на четиридесет километра от морето, но без каквито и да е морски традиции. Той е град на индустриалци и търговци на лен, град богат, пълен с буржоа, натъпкани с предразсъдъци и фалшиви понятия за истинските ценности в живота. Лис тече там в тясно корито и лете е пропита с миризмата на наикиснатия лен. Животът също протича ограничен, еднообразен, тих и крайно дребнав. Хората обичаха да се хранят добре, да се обличат богато, да пият до насита, да правят изгодни сделки. Луи не схващаше така своето бъдеще. Фламандските къщи и сега често имат прикрепено на прозореца огледалце, което се нарича шпионка и дава възможност да наблюдавате минувачите, без те да ви забележат. Всяка една от тези шпионки му наподобяваше око, насочено към собствения му живот, и твърде скоро той закопня за по-обширни кръгозори, за самота. Той буквално поглъщаше книгите: преживени приключения, моряшки книги, истории на платноходни кораби за далечно плаване, биографии на велики мореплаватели и пътешественици, списания за любителско мореплаване, от които изразяваше снимки и скици на платноходки. И понеже се чувствуваше неразбран, на два пъти напусна дома си, за да се опита да постъпи като юнга на някой кораб. Но той се бе родил със сто години закъснение. Нямаше вече платноходни кораби, а товарните параходи приемаха само организирани в синдикати моряци. Капитаните не го искаха, боцманите му се присмиваха в лицето, а бдителната полиция го прибра веднъж в Остенде и втори път в Анверс, когато скиташе по кея, гладен, но решен да не се връща в къщи. Малкият Луи явно бе мъчно дете.

Но той бе умен и имаше вече свой характер. Влияеше на другарите си, защото много пъти бях чувала да споменават за някой

негов другар, който също искал да плава по море, или за друг, който също обичал корабите. Не е нужно да добавим, че това мина с възрастта им. Само един се оказа добра почва и зърното поникна в нея. Това бе Фред, който впоследствие стана наш другар в пътешествието. След колежа животът ги раздели за известно време, но когато отново се срещнаха, Фред не бе променил намеренията си и те съвсем естествено подновиха разискванията, съвместните четения, плановете за бъдещи големи начинания.

Въпреки всичко, когато човек желае нещо истински, накрая винаги успява. Достатъчно е да се мисли за това и да се жертвува всичко за него. При все това тук имаше толкова препятствия, че само истинското призвание можеше да ги преодолее. Тук действително може да се говори за призвание, т.е. за неудържимо влечение, което не бе подсказано, нито оправдано от нещо. Освободен мислено от близките и от средата си, Луи, вече младеж, поиска най-напред да стане моряк по най-обикновения начин. Естествено родителите му бяха против. Подобно нещо никога не се бе случвало в семейството. Той издействува разрешение да се яви на приеман изпит в Морското училище в Анверс само да не им досажда повече.

Явиха се много младежи, повече, отколкото бяха нужни. Нарездането по това време бе: „Режете, колкото можете!“ И на медицинския преглед Луи бе отхвърлен за незначително късогледство. Морското училище никога не ще разбере какво е загубило. Казвам го така, на шега, но това бе истинска трагедия. Никога шестнадесетгодишен младеж не е бил по-близо до самоубийството. Той си даде дума, че щом му преграждат правия път, ще тръгне по странични пътеки. Това никак нямаше да е лесно, но даже и да бе нужно да работи двадесет години, като спестява стотинка по стотинка, пак щеше да има свой кораб и щеше да пътува по море, пък ако ще и сам да тръгнеше.

С течение на годините той продължаваше да събира и трупа всичко, което можеше да послужи на целта му. Идеята за бъдещия „Ому“ придобиваше вече форма, преобразуваше се, разкривайки се толкова по-ясно, колкото повече Луи увеличаваше познанията си в тази област. Той заучаваше сам всичко, което можеше да се усвои без чужда помощ — теорията. Удаде му се случай да направи пътуване до Исландия на борда на един голям риболовен кораб от Остенде и да се

запознае с практиката в смисъл, че прекара морската болест, привикна с нея и научи много неща. Той имаше пред себе си буквално само тази цел: да тръгне по море с платноходка. Всичко, което вършеше, бе в зависимост от това (тайно, разбира се, защото никога не е бил от онези, които плещят наляво и надясно за намеренията си).

Той очакваше пълнолетието си.

Но избухна войната. В продължение на четири смъртоносни години Белгия стенеше под окупацията. Младежта би предпочела всичко друго, само не това. Какво не бихме дали да бъдем от другата страна, да се бием, да работим, да вършим всичко друго, но не и да чакаме с вързани ръце и крака да ни освободят. Животът беше труден, продоволствието слабо, бомбардировките многобройни. Приятели изчезваха внезапно, прибрани на разсъмване. Нямахме право да разпитваме за тях, да ги търсим. Участвувахме малко в съпротивата. Търговците забогатяваха. И морето изглеждаше по-отдалечено от всякога, тогава, когато то бе съвсем близо и когато наши хора всеки ден загиваха в него. Беше непоносимо и ужасно дълго.

Все пак трябваше да се прави нещо и Луи опита да работи в канцеларията на един завод. След като в продължение на няколко месеца бе гледал една бяла стена в рамката на своя прозорец, той се закле да стане по-скоро докер, отколкото чиновник, и напусна службата си. Привличаше го етнологията и той се записа в Гандския университет. Тъй като човек върши добре онова, което обича, той скоро стана асистент на своя професор, който непрекъснато го насърчаваше и в интереса му към първобитното изкуство, и в проектите му за мореплаване, споделяни понякога с него.

После Луи се включи в така наречената Бяла армия, една от групите на съпротивата^[1], и се укри в една ферма на провинцията Ено с други младежи. Когато съюзниците дебаркираха във Франция и навлязоха в Белгия, на тези именно младежи се падна задачата да бранят мостовете, да разчистват германските гнезда, изобщо да улесняват напредването на частите. Някои от тях загубиха в това живота си, който известни хора смятат за безсмислено пожертвуван. По това обаче може да се спори.

След освобождението първата грижа на мъжа ми..., на годеника ми по това време, беше да постъпи в Роял Нави^[2], в белгийската секция, където в униформата на прост моряк прекара една от най-

хубавите години от живота си. Разбира се, той продължаваше да се учи, но също така опитваше за пръв път моряшкия живот в най-голямата флота на света заедно с чувството, че има нещо голямо зад себе си, следвайки същевременно своя път.

Той бе демобилизиран и се върна отново в Ганд, малко объркан. Родителите му бяха умрели през време на войната. Къщата им беше дадена под наем. Останали му бяха само далечни роднини. Нямаше друг избор, освен да се ожени. И той се венча за момичето, което го бе чакало две години и половина — за мен.

А какво бях правила аз през всичкото това време, от нула до двадесет и три години?

Бях прекарала щастливо детство и юношество при разумни родители. Те ми даваха всичко, което ми доставяше удоволствие и не ми вредеше. На баща си дължа, че ме научи на всички достъпни видове спорт, а на майка си — че не съм нито нервна, нито прекалено сантиментална. Благодарение на всичко това и на наследствения фламандски характер като малко момиченце бях послушна и тиха, а като девойка — същинско момче. На пет години пусках корабчета в езерото на Кралския парк в Брюксел, на петнадесет — карах лодка по река Лис край Ганд, а на двадесет — управлявах платноходка по канала Тернойзен. Имаше ясно степенуване и съвсем определен извод от това: харесваше ми да съм по водата. Навсякъде заявявах, че обичам морето. В действителност мисля, че търсех крайбрежието, мириса на водораслите и светлината. Сто пъти повече предпочитах това по-късно в страните, където красотата му е стихийна: в Тихоокеанските острови.

Четях Жербо, Слокум, дьо Бишоп. С приятелите си обсъждах техните пътешествия. Тези хора бяха герои за нас. За разлика от Луи не критикувах нищо, бях цялата във възторг. Пред картите крояхме чудни планове. Трима от приятелите ми бяха особено запалени. Те ми казваха съчувствено, с известно пренебрежение и без да придават особено значение на думите си: „Ти си момиче и естествено никога не ще можеш да правиш това“. За тях то нямаше значение, но за мене имаше. Старите ми тетрадки са пълни с вдъхновени страници, в които съм изливала с носталгията на една осемнадесетгодишна девойка съжаленията си, че съм момиче, в които съм си давала клетва, че все пак ще извърша нещо, и особено изразявала съм желанието си да

замина. Примесени с мечти за далечни плавания, с любовта към големите платноходни кораби, там се срещаха класическата колиба в Канада и ловът на диви зверове в африканската джунгла. Имаше някакво редуване на надежда и отчаяние, с подразбираната все пак печална истина, че всичко това са само думи. Всъщност какво ли можеше да направи една девойка?

Междувременно изучавах това, което предвзето се нарича „История на изкуството и археологията“, като се специализирах в примитивните изкуства. Те не само ми харесваха поради екзотичния си характер, но също и естетически ме удовлетворяваха. Асистент на професора ми беше... Луи Ван де Виле. Не стана голяма експлозия, когато нашите два полюса се срещнаха. Не беше любов от пръв поглед и, уверена съм, нямаше да се погледнем втори път, ако разговорът не беше попаднал съвсем естествено на морска тема. Етнологията бе оставена настрана, забравихме съвсем присъствието на професора, на когото вече не се удаде случай да каже дори една дума.

Някои се учудват, че със своите доста особени схващания за живота Луи, без много да я търсил, намери жена със своите вкусове. Разбира се, тези вкусове са били налице, само че той ги доразви и затвърди.

„Ако искате да имате екипаж, казва Конор О’Бриен, — оженете се за него.“ Той можеше да казва каквото си ще, нали бе голям мореплавател и макар женен, оставяше жена си в къщи. По едно щастливо стечение на обстоятелствата, които лекичко подпомогнахме, в края на един следобед ние се оказахме сами в малкия етнографски музей. Сред витрините, пълни със странни предмети, младият човек сподели с мен плановете си за бъдещето и ми каза:

— Не ни остава нищо друго, освен да тръгнем заедно. Не е ли най-доброто разрешение за двама ни?

И той ме целуна. Това е твърде интересен начин за подписване на договор. От мен той искаше само да го разбирам и насърчавам. В замяна просто ми предлагаше най-красивия живот на света. В този момент естествено не разбирах какво означаваше това и схванах само повърхностно задълженията, които поемах. Но аз го обичах и бих тръгнала с него по море независимо с какво, сигурна, че така ще мога да изпълня своя дял от споразумението. Виждах само красивите

страни, виждам ги и сега, наред с някои допълнителни предимства, които моето невежество тогава ми скриваше.

Зачаках. Това бе тежък период за двама ни, защото в 1943 г. нямаше никаква надежда за море, пътешествия, кораби и даже с продължаването на войната нашият хоризонт се стесняваше. Съобщенията бяха несигурни. Скоро бяхме ограничени само във Фландрия, после в градеца си, сетне в къщата си и накрая — в зимника на къщата. Тревожех се: Луи, укрил се в своята ферма, събираше хвърленото с парашути оръжие. Освобождението го видя да минава през Ганд мръсен и брадясал, в сив работнически комбинезон, въоръжен до зъби. После постъпи в Роял Нави и аз прекарах цяла година ежедневно да пиша писма, които предизвикваха завист у другарите му. Той се върна натоварен с припаси, книги. И понеже е момче, което обикновено не пропилява времето си, използвал бе престоя си в Англия, за да купи един секстант, компас и бордова камбана. А когато разменихме халките си пред свещеника под неодобрителния поглед на невярващия в брака Фред, единствените семейни подаръци, които приемахме, бяха предмети, необходими на борда. В очакване на нещо по-добро прибрахме всичко това в една малка, разнебитена вила край старата Лис. Натрупахме там хиляда и петстотин книги, закачихме картини на маринисти и статуетки от Конго, артистично занемарихме градината, като се учехме в нея да стреляме с една 22-калибров карабина. За да задоволим отчасти една моя прищявка, бяхме купили един шотландски териер още на следния ден след сватбата ни. По една щастлива случайност това куче се наричаше Талоу. Талоу на английски означава лой, продукт с твърде морско предназначение. Това мъниче не само че беше мило, възпитано и привързано, но впоследствие се оказа и прекрасно морско куче, винаги на палубата, никога не боледуващо, с философско спокойствие, страстен риболовец. Единственият му недостатък бе, че не служеше за нищо. Талоу обичаше хората без разлика, така че не ставаше даже и за пазач. Но беше в такава степен забавен, че с това свое качество все пак се оказа полезен.

Не бях завършила науките си и мъкнех в университета пазарската си кошница, из която се подаваха керевиз и праз. Бяхме много щастливи, защото надеждата ни се осъществяваше: „Ому“ вече поклъваше, и то не само в плановете ни, а като истински кораб, който

щеше да ни създаде много грижи, но и щеше да ни открие безкрайни пътища.

Аз съм била винаги доста мечтателна, но мъжът ми има чувството за практичност. Луи ще разгледа основно, от всички страни, най-безразсъдния план и ако реши, че е осъществим, той ще се окаже най-добрият. От няколко години мъжът ми се интересуваше от всичко, което засяга морето. Сега се ровеше из каталози, цифри, сведения, правеше справки. Отиваше да гледа навсякъде, а той е от малцината, които умеят да забелязват.

Беше през 1947 г. Когато най-сетне германците си отидоха, те бяха оставили Белгия по-празна от кратуна. Цели пет години страната нищо не бе внасяла. Даже обратното: воюваща Германия, която имаше нужда от всякакви източници, бе изцедила от нас всичко, което можеше да ѝ бъде от полза. Все пак нашето положение не беше така лошо в сравнение с други страни на Европа благодарение отчасти на богатото Конго, което продължаваше да процъфтява. Бяхме в изгодно положение, за да можем да започнем отначало. Но трябваше да се прави толкова много, а в 1947 г. немалко неща се намираха рядко или съвсем ги нямаше. Това беше голяма пречка, когато започнахме да строим.

Предпочитахме дървен кораб, но дървеният строеж в Белгия съвсем не беше такъв, какъвто го желаехме. Липсваше здрав материал. Корабът на нашите мечти трябваше да бъде построен от най-хубавото тиково или махагоново дърво, съхнало продължително време. По липса на такова и с оглед на условията Луи се спря на стоманената конструкция. Сега в Белгия и Холандия се правят много корпуси от метал, и то твърде хубави. Стоманата има големи предимства, между които по-голямата здравина, твърдостта и свършената непропускаемост. Това е напълно вярно, затова, когато Луи настояваше за хубава трюмова помпа в „Ому“, корабостроителят му каза: „За какво ви е? Построил съм десетина кораби от метал и никога не съм поставял трюмова помпа. Няма смисъл, никаква вода не прониква“. Това е доста убедително, но решаващото бе, че Луи все пак настоя и трюмовата помпа бе поставена! При нас водата можеше да дойде и отгоре.

Луи прецени съответните предимства на всички известни и неизвестни белгийски корабостроители и се споразумя с анверската

фирма „Мейнтженс“, потомствени корабостроители на почтени влекачи и здрави крайбрежни корабчета, а при случай и на яхти. Бащата Мейнтженс, снажен, червендалест, посивял и малко глух човек, беше от тези честни стари майстори, които строяха повече по усет и традиция, отколкото по чертеж. Все пак трябваше план. Луи рисуваше дървени яхти, но нямаше никаква опитност по отношение на металните корпуси. Ето защо сметна за добре да поръча плана на „Ому“ при известния архитект Фриц Мюлдер. Той му направи чудесен корпус, без да се отклонява от схващанията на Луи, който имаше в главата си всичко, до най-малката подробност. Навсякъде нося в чантата едно картонче, върху което моят годеник бе нарисувал кораба на нашите мечти. То датира от 1944 г. и без никаква грешка представлява вече „Ому“, черта по черта, три години преди плана.

Един метър повече никога не е излишен за яхтата. Предвидили най-напред корабче от 11 метра, а после — 12, ние се спряхме на 13,80 м, или 46 стъпки. Нашите финанси ни забраняваха да отидем по-далеч, иначе бог знае с какъв кораб щяхме да имаме работа. „Ому“ щеше да има 11,30 м при ватерлинията, централен бимс 3,70 м и 18 тона водоизместимост. За корпуса бяха намерени 5-милиметрови занитени стоманени листа. Бимсите на палубата бяха стоманени, но самата палуба и надстройката — дървени.

Времената бяха трудни. Трябваше да се пътува и да се правят безкрайни постъпки, за да се издействуват необходимите материали в желаното количество. Все пак успяхме да намерим добра стомана, камбалово дърво за палубата, акажу за вътрешните помещения. В малката ни вила край Лис аз се тренирах за бордовия живот: нямаше ни течаща вода, ни канализационна инсталация, ни светилен газ. Беше влажно, дъждът минаваше през пролуките на покрива, половината от времето през всеки сезон прекарвахме навън, на открито. Бяхме почти напълно свободни. Два-три пъти в седмицата, като се почне от април 1947 г., Луи се сещаше за нещо, което не търпеше отлагане, и заминаваше за Анверс да наглежда строежа с всевиждащия си ястребов поглед. Работата вървеше бавно. Не един срок за предаване беше отминал. Дойде зимата с мраз и сняг, които забавяха работата, защото „Ому“ се строеше на открито, под един навес от насмолено платно. Имаше стачки и даже работниците от тази почти семейна корабостроителница последваха общото движение. Зимата мина бавно

и напролет видяхме, че „Ому“ пак не ще бъде готов за настъпващия подходящ сезон. Бяхме така нетърпеливи, че трябваше да се раздвижим. Заминахме за Южна Франция с раници на гърба да разучим хубавите пристанища по Лазурния бряг, където по-късно щяхме да хвърлим котва. Това пътешествие ни възвърна самоувереността. Решихме да чакаме нашата рожба „Ому“ толкова, колкото щеше да бъде необходимо. Лятото беше хубаво. Поставяха палубата и надстройките. Палубата на платноходния кораб е една от най-възбуждащите му части. Няма притежател на яхта, който да не казва с гордост за дървената си палуба „моята палуба“ и да не я пази старателно от високите токчета и подкованите обувки.

Хубавите дебели мачти от махагон, полегнали върху скелите си, изглеждаха грамадни. Мейнтженс-баща си скубеше косите, като слушаше как Луи непрекъснато настоява да слагат по-дебело, по-тежко, по-здраво: „Но какво ще правите с този кораб, господин Ван де Виле?“ Вместо отговор поглеждахме мълчаливо към красивата Еско и към Анверс на другия ѝ бряг с катедралата и квадратната си кула, наречена „Боеренторен“, Кулата на селяните. Ние, селяните, щяхме да разораваме моретата. Това нямаше да е кораб, предназначен за Еско, нито даже за Ламанш. Запазвайки в себе си нашата тайна, ние мълчаливо галехме хубавата дебела мачта и настоявахме всичко да бъде съобразно изискванията ни. А в тази корабостроителница обещаеха ли нещо, изпълняваха го. Г-н Мейнтженс лично наблюдаваше работата.

Междувременно се изработваха железните части, скрипците, макарата, купувахме въжетата за такелажа. Шивачът на корабни платна в Ганд довършваше един комплект от здраво платно, ушит изцяло на ръка: грот, бизан, стаксел, обикновени и за буря, два еднакви кливера, грот за буря, дебел и корав като ламарина, флеш и бомкливер, по-красиви от птици. Тези платна ми бяха толкова присърце, че ако не ме бяха задържали, щях да ги поръчам у Диор^[3] само заради кройката.

Корабът винаги налага компромиси. Не без болка на сърце трябва да жертвуваме бързината пред удобствата, лекотата пред здравината, подвижността пред скоростта и кръгът се затваря. Тези три елемента: скорост, здравина и удобство могат да се комбинират до безкрай, защото идеална яхта не съществува. Затова на тази тема се разговаря във всеки кокпит, без тя да омръзне. Всяко нещо върху

„Ому“ има своето оправдание и не вярвам нито една бурма да е била завинтена, без предварително да е помислено. Ние комбинирахме тези елементи, за да създадем кораб, годен във всяко отношение за околосветско пътешествие при максимум удобства и сигурност. Бе предвидено всичко необходимо за тази цел. Това бе грижа и дълг на капитана. Трябва да се предвижда, защото на моряка не е присъщо да поема рискове. Да не се осланяме на случая и по-малко да мислим за якия гръб на „добрата слука в морето“. Затова пък е нужно съответно приспособление, от което да се извлича възможната най-голяма полза според качествата и условията. В това се състои изкуството на моряка. За моряците професионалисти това е дори единственото изкуство, защото с платната вече се занимават само тези изостанали същества — любителите.

Именно затова Луи държеше лично да наблюдава всички фази на строежа. Прибавете към това и кореспонденцията на една знаменитост, постоянните пътувания, постъпките, които трябваше да се правят, многобройните пратки, които трябваше да се освобождават от митницата... Времето беше „изцяло запълнено“. Дойде моментът Фред да получи краткия си 8-дневен годишен отпуск. Той остави кинкалериата и ни намери в Анверс, където сами на пустата строителна площадка се съревновавахме кой по-добре ще боядиса и повече ще се изцапа. Паметна осемдневка: сред стърготините, още влажната боя, мириса на окисжена заварка ние виждахме вече бъдещата кабина, удобна и уютна. Стараехме се да забравим, че килът стоеше още върху стапелблокове. Специалист бояджия артистично поставяше емайллака с множество различни четчици. Наричахме го „четкаря“. Горд с таланта си, той ни предложи да направим рубката в имитация на мрамор, ватерлинията — позлатена, а корпуса — имитация на дъб. Припадахме от смях. Четкарят беше първият от тази серия много комични, интересни и оригинални личности, които бележеха пътешествието ни като с някакви куки, на които да закачваме спомените си.

Решихме спускането на „Ому“ да стане на 4 септември, една събота. Пълни с идеи и достатъчно млади, за да придадем значение на един символ, напълнихме бутилка с морска вода, за да го кръстим. Името бяхме избрали след доста умуване. „Ому“ е заглавие на една книга от Херман Мелвил, по-известен със своя „Моби Дик“. Той е

писател, когото ценим. Обичахме тази книга, но още повече пейзажа, който ѝ служеше за декор: южния Тихи океан. Според предговора „Ому“ на един от диалектите на Маркизките острови означаваше между другото и скитник, човек, който скита от остров на остров, както правят някои туземци. Това значение ни хареса. Името беше кратко, звучно, щеше да е лесно за повикване... Впоследствие ние посетихме Нуку-Хива, онзи от Маркизките острови, където се развива действието на романа. Не намерихме и следа от думата, нито от случката. Все пак след сто години животът и езикът на тези острови са се променили толкова, че е възможно просто да са отпаднали. От друга страна, диалектите са многобройни, произношенията — различни. В такъв гъвкав език, какъвто е полинезийският, едно погрешно ударение променя смисъла на дадена дума. И най-сетне трудно е да се разпитват туземци с научна цел. Те се показват късопаветни. И винаги казват „да“, за да ви направят удоволствие.

В деня на спускането естествено бяхме много развълнувани. Бяха дошли родителите ми, чичо ми, корабостроителят, архитектът. Наближаваше четири часа. „Ому“, украсен с низ от знаменца, които опираха във водата, защото мачтите още липсваха, чакаше, блестейки с корпуса си на слънцето. Фред, който трябваше да дойде, все не идваше. В тържествените моменти винаги се случват такива неприятности. Луи вече се нервираше, а аз, с бутилката морска вода в ръка, бях с отмалели крака и имах чувството, че съм сама на света. Най-сетне Фред пристигна, извинявайки се с повреда на мотоциклета си. После всичко тръгна много бързо. Последните подпори бяха махнати със силни удари на млата, счупих бутилката си наполовина върху гърба на сина Мейнтженс, който злополучно се бе навел, и „Ому“ почна да се плъзга... Просто ми се искаше да го задържа, така окончателно изглеждаше всичко това. Не виждах нищо друго, нито дори лицето на мъжа си. Само „Ому“, който се плъзна в реката и заплава високо над водата с лек, още неекипиран корпус.

В този момент отвързахме лодката, Луи взе веслата, качихме се на кораба и оттогава живеехме на борда.

Настанихме се като семейство на къмпинг, с две тенджери, буца масло, увита в хартия, три инструмента за работа, две завивки, няколко книги и от самото начало една конгоанска статуетка за уютност. Още същата вечер посрещнах шест души. Ядохме салата от тенджерата и

студено пиле с пръсти, пихме шампанско и от кокпита гледахме бенгалските огньове над Еско. По съвпадение беше годишнината от освобождението на Анверс (в което Луи бе взел скромно участие). Долиташе музика и шум от празнуващия град. По плискащите води се отразяваха многоцветни ракети: на кълба, във вид на дъжд, като ветрила, сякаш целият Анверс се бе украсил заради нас. Когато роднините си отидоха, останахме навън тримата, радвайки се на многобройните възможности, които ни даваше този толкова желан кораб.

И сега е почти необяснимо как той плаваше съвсем реален и опъваше своя буй срещу едно течение от четири възела.^[4]

Тази нощ имахме първия си сблъсък. Една малка моторница от Брюксел се удари в нас поради повреда в мотора и повличане от отлива. За пръв път след много подобни случаи ранните утринни часове ни завариха по пижама на палубата да действаме с куките и да затягаме швартовите въжета.

В Анверс прекарахме пет седмици, докато се поставят мачтите, такелажът, платната и се изпробва моторът. Навлязох в този живот, като че ли предшествуващите двадесет и пет години бяха само една несъзнателна подготовка за него. Вътрешното устройство, плод на продължителни обмисляния, ни хареса веднага и не бих променила нищо сега, след като съм живяла пет години в него. Като слезете по стълбата, попадате в кухнята, на левия борд, с мивка, малка готварска печка, двоен примус, шкафове и една малка готвачка: аз! На десния борд — голяма маса за карти, по стандартните размери на английските карти, толкова необходима и така удобна, че наистина от нея трябва да се започва обзавеждането. Останалите мебели се подреждат около нея. После идва кабината. Масата е малко изместена към лявата страна и е комбинирана с диван във формата на буквата Г. На дясната страна има закрепена неподвижна кушетка. Една разтегателна маса и сваляща се скамейка дават възможност на пет души да се разположат удобно. Прибрани, те оставят свободно и широко място за преминаване от стълбата направо към мостика. Пред камината, откъм левия борд е тоалетната (за нея ще говорим по-нататък). На десния борд — големи сандъци за продукти, складът. В предната част — сандъкът за платната, сандъци за дърва, за картофи, за бои, една подвижна рамка,

служеща за кушетка. В носа — сандъкът за котвената верига и запасите от въжета.

Избягнахме вратите, преграждането. Зад кухнята все пак има една отделна кабина с две кушетки, шкафчета, гардероб. Това са „царските апартаменти“. Цялата дървена част е от лакирано акажу в приятен топъл цвят и лесна за поддържане. Отделението за мотора е преградено от останалите помещения с металическа стена. При мотора се влиза през един люк. За отбелязване е, че нямаме много кушетки. В яхта от тази величина обикновено наблъскват шест или седем кушетки. За нас това е разхищение на място. „Ому“ е построен за трима, но в него могат да спят и пет души. Ние обаче сме привърженици на минимален екипаж за максимално голям кораб. Кушетките заменихме с по-полезни мебели или просто със свободно пространство.

Едно от предимствата на металния корпус е печеленето на място във вътрешността. Подът може да бъде поставен ниско, без загуба на ширина и при това остава два метра под бимсите. Това е необходимо, когато тук ще живеят двама мъже, дълги по 1 м и 86 см. За мен то няма значение. Бих се поместила и в бутилка „Кианти“^[5].

Под този под има голямо пространство, където се намира всичката ни вода за пиене, поставена в галванизирани бидони. Носим един тон вода, количество, достатъчно за яхта с такива размери. Този товар от вода, разположен ниско, допринася за стабилността.

Избрахме гафелното стъкмяване с трапецовидни платна. Не ще се спирам на естетическите подбуди, които не са решаващи. Все пак такава екипировка е много красива. „Ому“ е стъкмен гафелно, защото разделните паруси му позволяват да бъде управляван лесно от един мъж и една жена като нас, давайки им пълна независимост. Той е стъкмен с трапецовидни платна, защото искахме кораб, с който да обиколим света, а това е здрава и удобна екипировка. Яхта, построена за холандските води, за крайбрежието или Ламанш например, трябва да може да се движи срещу вятъра и да лавира добре. За тази цел ние можехме да направим, разбира се, бермудско стъкмяване. Но за едно околосветско пътешествие, което се извършва девет десети при кос или пълен заден вятър, способността да се лавира е второстепенна. В този случай гафелното стъкмяване предлага възможности, които повече натежават във везните (виж приложението).

Щом „Ому“ заплава, водата нахлу през руля. Спомням си за часовете, прекарани в помпене, и за тревогата ми: все така ли ще трябва да се помпи? И за моята наивност, която с примирение допускаше такава възможност. Между два прилива останахме на сухо до едни кални пилоти и луфтът бе добре заварен. Тогава започнахме първите си нощни дежурства, защото трябваше да поддържаме наблюдение при швартовите въжета: вместо да се подпре, „Ому“ бе легнал настрани.

Спомням си трагедията с витлото и пробния опит с мотора. За пръв път поех щурвала и бях твърде горда. Зле бях изчислила силата на течението и хвърлих „Ому“ направо в една голяма шамандура, от което последва вдлъбнатина върху новия корпус и срам за кормчията. Витлото бе много малко, а нашите 27 к.с. с големи усилия развиваха два възела, което съвсем не бе задоволително. Поръчахме ново витло. Всичко това създаваше атмосфера на раздразнение и неудовлетвореност, като помрачаваше радостта ни. Но, общо взето, за периода, прекаран край Анверс, си спомням с удоволствие. Учехме се сръчно да управляваме лодката в течението, което беше много силно през септември. Чистех ежедневно палубата и медните части, рубката и илюминаторите с усърдие, което впоследствие отслабна.

Тъй като зимата започна, и дума не можеше да става за незабавно тръгване. Щяхме да се разхождаме близо до Ганд, по канала, който го свързва с Тернойзен. Като взехме със себе си Фред, татко, чичо и едно блюдо със задушени херинги, една утрин сред златистата есенна светлина тръгнахме надолу по реката. Оттеглящият се прилив бе открил тук-там пясъчни наноси, по които ходеха чайки. Оттам произлезе и една от най-изпитаните шеги на борда: когато капитанът види, че чайките ходят, значи има пясъчен нанос и той завърта руля. Ние се движехме с мотор, платната още не бяха на борда. Следяхме внимателно редиците от шамандури, червени отляво, черни отдясно. За през нощта хвърлихме котва при наноса на Шаар Ван де Ноор. За пръв път се закотвихме. Цялото това време е изпълнено със „за пръв път“. Преживяхме важни моменти и незабравими мигове. След като вдигнахме белите огньове и изядохме с удоволствие херингите, прибрахме се да спим, но никой не мигна. Всичко бе прекалено ново, прекалено забавно. Луи непрекъснато ставаше да проверява натягането на котвената верига, Фред ставаше да пие вода и всеки път всички

заедно с тях. В кухнята се чуваха сподавени смехове. Бяхме всички на четиринадесет години.

На сутринта, твърде доволни от себе си, навлязохме в канала Тернойзен и вратите на шлюзата се изправиха пред нас, грамадни, както ни се струваше. Три изсвирвания с рог за мъгла. Ще се отворят ли? И точно пред входа някакво парче от дъска попадна във витлото, една перка се отчупи и моторът спря. „Ому“ зави по инерция и капитанът едва смогна да го докара до един шлеп, където се закотвихме. Не смеех да го погледна. Сигурно беснееше. Как не! Той посрещна това с олимпийско спокойствие и впоследствие трябваше да го опозная добре: кипваше за нищо, а пред истинското бедствие оставаше безучастен.

Във всеки случай добре се бяхме наредили. Фред едва успя да грабне чантата си и да изтича за автобуса. Другите останахме около масата да сърбаме чай и да разговаряме. Тернойзен е тъжен през октомври, особено вечер.

На следната вечер, на рождения ми ден, доста безславна влязохме в Ганд, непрекъснато теглени от един „меселшуйт“, един тромав влекач, под проливния дъжд. Яхтклубът беше пуст, нищо не мръдваше в настъпващата нощ. Роднините се прибраха у дома си. Оставяхме сами за през цялата зима.

Тази зима беше една тренировка за нас. Тя ни даде достатъчно време да организираме материално живота на борда, спокойно да довършим екипирането на кораба, подреждането му. Двете ни малки печки грееха приятно, в кабината бе уютно. Времето мина бързо. На всеки кораб има да се вършат толкова много неща, че работата няма край. Но това са приятни занимания, вършени на открито, с приятно миришещи материали: дърво, въжета, платна, смола. Тук не говоря за стоманения кабел, който е истинска отрова. Прекарахме дълги часове да покриваме вантите и стенвантите най-напред с платно, после със стокхолмска ароматна смола и най-сетне с добре стегнат канап. Този начин прекрасно предпазва кабелите. Пристигнаха платната, които блестяха от новост. Пришихме халки, за да ги издигнем и разгледаме. Грогът беше хубаво, тежко платно, което би издържало на всякакво време. Той имаше свободен ръб, който впоследствие изменихме, като го провървихме. Почти всяка седмица пристигаха нови съоръжения. Обзавеждах се с кухненски съдове, бельо. Привикнах към това доста

особено домакинство и възприех бордовите навици. Беше ми много забавно и оттогава нищо не се е променило: не бих могла да изброя предимствата, които предлага животът на борда на една малка яхта за оня, разбира се, който има влечение към това. Една светска дама би се оплаквала от липсата на огледала, на място за финото облекло, на баня с всякакви благоухания. Всичко това, разбира се, е много приятно, но усложнява живота, а очарованието на кораба се резюмира в едно изречение: животът там е скромен. На този грозен канал, срещу една електрическа юзина, закотвени край някаква хилава ливада, ние бяхме като у дома си. Така бихме се чувствували в Ница, в Панамския канал, в Нова Гвинея или сред Атлантика. Тук разбрах какво означаваше новият ми живот: една постоянна мисъл за заминаване. Корабът е направен, за да се движи, и нашите очи бяха постоянно насочени към едно „подвижно“ бъдеще като към някакъв пътеписен филм.

Напролет напуснахме канала завинаги. Едно ново бронзово витло с три перки пристигна в момента на тръгването, когато всички започвахме да се тревожим. Минахме Тернойзен и Сухия док, а после Остенде. Сами двамата обиколихме английското крайбрежие в едномесечно пробно пътуване. Отново цяла серия от „за пръв път“. За пръв път изгубихме земята от очи. Имаше лека мъгла. По наша преценка ние се насочвахме към кораба-фар при Саут Годуйн. Никога не ще забравя впечатлението, което той произведе върху мен, когато в предвидения момент се появи право пред нас. Капитанът бе признат за непогрешим, за най-забележителния човек на суша и по море, на който трябваше безпрекословно да се подчиняваме, а „Ому“ — провъзгласен за най-добрия кораб. Малко прибързани заключения и хвалебствено дърдорене, но какво да се прави, такива са жените.

Тази малка обиколка, общо взето, ни научи на много неща. Но едно беше неоспоримо: платноходното корабоплаване ни допаднаше чудесно. Разбира се! По-рано не бяхме го изпитали. Ние разбирахме също така, че който знае теорията, практиката му се удава бързо и лесно. Но за обратното това не важи. Главното е да се знае какво и как трябва да се направи, а подробностите се поправят според обстоятелствата. Лудост е да се впуснеш в открито море, без да си научил нещо, с мисълта, че практиката ще направи своето. Вярно е, че опитът идва от грешките, но в море не можем да си позволим да грешим.

Разбрах, че съм чувствителна към морската болест. Но тогава, когато на кораба са само двама души, това представлява истински проблем. Ставаш жалък. Все пак реших, че е по-добре да страдам от морска болест, отколкото да остана на суша. Казват, че е въпрос на сила на духа, че е достатъчно да мислиш за друго и да си зает с нещо. На други да го разправят: имах достатъчно работа естествено и никой така упорито не се е борил с гаденето. Въпреки всичко, то идваше. Но ако е неприятно, поне не е истинска болест. Не ти се яде, повръщаш. Ако не трае вечно, то по-скоро е благоприятно за здравето, става пълно пречистване, докрай. Все пак аз привикнах и по време на дългите преходи, с изключение на първите дни, вече бях на крак. Постоянната морска болест е нещо много рядко. Луи я прекара и сигурно пак ще я има. Що се отнася до Фред, стомахът му е от армиран бетон, истински паметник. И Талоу е същият.

Като се прибрахме в Остенде, след като загубихме само една котва, няколко илюзии и два килограма от теглото си, ние подготвихме един по-голям етап: щяхме да прекараме зимата в Средиземноморието. Изникна въпросът за запасите. Откога съставях списъци и пресмятах количествата! Най-сетне щях да успея да докажа точността на изчисленията си. Обиколих доставчиците, за да бъде по-добре обслужена при най-ниски цени. В един изключително горещ ден на борда почнаха да се трупат каси, качета, кутии, чували и пакети. За първи път изпитах съмнителното удоволствие да прибера всичко това постепенно и почти тайнствено в различните скривалища. Капацитетът на „Ому“ е забележителен. Изпотена, изпрашена, с разпилени коси, аз комбинирах, подреждах, пресипвах, пренасях, като редовно отмятах всяко нещо върху един двоен списък. Вместо атомна бомба на първо място би трябвало да се изобрети една еластична, гъвкава и свиваема консервена кутия.

Бяхме потърсили друг член за нашия екип, тъй като Фред още не беше свободен. Яви се един младеж от Брюксел на име Ерик. Мнозина притежатели на яhti се изтормозват с въпроса за екипажа. Помощници се намират рядко, а добри — още по-рядко. Имахме щастие. Като изключим Фред, трябваше да поговорим само половин час с първия, който се яви, за да го приемем, и аз не се боя да го назова публично „идеален помощник“. Няма да изброявам качествата му, защото те включват и скромността. Достатъчно е да кажа, че когато той ни

напусна в Лисабон след два месеца, по време на които всичко бе не много лесно, а за него може би и разочароващо, ние го обичахме като син и оттогава винаги малко ни е липсвал. Той притежаваше тази добродетел, която в очите на Луи превъзхожда всички останали: за него, както и за нас, корабът стоеше над всичко друго.

Така, съвсем готови, ние се оказахме още веднъж в малката шлюза при Остенде. Този път тръгнахме за дълго. С оглед на слуховете за война, може би завинаги. Плачех, както си спомняте. Но за това никога не съм съжалявала.

---

[1] В белгийската съпротива, както във френската, са участвували многобройни самостоятелни групи и организации с различни политически тенденции. — Б.пр. ↑

[2] Английска кралска флота — Б.пр. ↑

[3] Голям парижки дамски крояч. — Б.пр. ↑

[4] Единица за скорост при мореплаването (1 възел = 1 миля = 1852 м). — Б.пр. ↑

[5] Италианско червено вино. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

ОСТЕНДЕ — НИЦА

Отначало мъжът ми и аз често имахме кошмари. Сънувахме приблизително едно и също нещо: корабът ни плава с пълен ход, нощем, сред всевъзможни препятствия, шлюзи, кейове, кораби. Мракът е дълбок, но ние знаем, че пред нас има стена. Тя е невидима и ние се хвърляме право в нея. Събуждахме се с вик: „Курс напред! Внимание! Нищо не виждам!“. Единият крак бе извън кушетката, възглавницата притисната под мишницата и катастрофата изписана по лицето.

Беше ужасно.

Трябва да кажа, че никак не е лесно да си новак в Ламанша, Гасконския залив и португалското крайбрежие. Нека яхтсмените от Европа си приказват: ако плават продължително по нашите западни брегове, те ще са подготвени за всичко. Ние имаме един първокласен подбор от течения, приливи, бурно море, лошо време, плитчини, студ и дъжд, потънали кораби и даже, по време на първите ни пътувания, мини.

При тръгване на борда бяхме ние двамата плюс Ерик и Талоу. Кучето не бе участвувало в пробното пътуване и още вярваше с малката си кратунка на шотландски териер, че корабът никога не изпуска из очи сушата. В началото му беше малко трудно: отказваше да върши естествените си нужди на палубата въпреки най-убедителните ни подканяния. Като оставим това настрана, то иначе се чувствуваше добре и лаеше след всяка чайка. Но това не можеше да продължи дълго, защото му бе забранено да стъпва с лапи на английска земя. Ограничено само на борда, то най-сетне се реши, като се смали съвсем, свило уши до главата си. Никога не съм виждала поизненадано куче, когато получи нашите поздравления. Оттогава, като разбра, то редовно идваше на палубата за тази цел, но най-напред проверяваше не се ли вижда суша, не може ли да слезе или случайно не сме ли редом с някой друг кораб.

Фред, който си бе взел годишния отпуск, се присъедини към нас в Дувр и ни придружи до Кауз^[1]. Право да си кажем, бяхме тръгнали малко късничко: на 5 август. „Ому“ загуби време да влачи из пристанищата по южното крайбрежие на Англия. Почти не плавахме нощем, защото беше излишно да се рискува в място, където трафикът е постоянно оживен. Закотвахме се много често.

От Фалмут взехме старт за първото наше „голямо пътуване“: Гасконския залив, от откритото море при Уесан до нос Финистер. По опасния залив този път имаше едно бавно, лениво вълнение. Морето беше без нито една гънка. Нямахме и подобие на вятър. Това не ми попречи през цялото време да страдам от морската болест за голямо огорчение на Луи, който почваше да си задава въпроса, от кораба ли ще трябва да се откаже или от жена си. С безразличие дъвчех сухи кайсии, които отказваха да останат повече от пет минути в разбунтувания ми стомах. Моторът работеше изправно, но бихме предпочели вятъра. С похвално усърдие се стараехме да учим испански. От това пътуване най-много съм запомнила нощните дежурства по едно атлазено море, часовете, прекарани с ръка на щурвала, в някакво отвратително вцепенение, с фантастични мисли в главата, тананикайки си и гледайки как звездите се местят по небето. Понякога си задавах въпроса, дали това наистина е призиванието ми, дали не бих се чувствувала по-добре в някоя виличка на село, виличка, която не плава, нито пък се люлее. Отговорът е бил винаги „не“, даже когато нос Финистер ни разтърси здравата за добре дошли, без още да сме привикнали към нещо по-особено. Бяхме прекосили целия залив за четири дни при пълно затишие. Когато вече се виждаше испанското крайбрежие, времето се развали и пет дни имахме бури, прекъснати от два малки периода затишие, с море като кипнал казан.

Моторът, спрял при първия повей, се обиди и не пожела да тръгне отново. Поради някакъв дефект в тръбата за проветряване на бидоните солена вода се смеси със сладката и трябваше да се задоволяваме само с плодови сокове и възсолено кафе. Счупихме гафела, защото не прибрахме навреме платното. Наложих се да поправам с репризи едно разкъсване на бизана. Опитът бързо се придобиваше. Никога не съм бивала така болна. За пръв път подготвихме платната за буря, обезпокоени дали „Ому“ ще издържи. Останахме предоволни: той дрейфуваше великолепно, както само под

зарифован или незарифован грот; така и под стаксела и бизана. В предната част на корпуса имаше един грамаден грот, с който сметнахме за благоразумно да се запасим за много лошо време. Никога не си послужихме с него, защото нашите попътни платна се оказаха достатъчно здрави. На единадесетия ден от Фалмут стигнахме близо до испанското крайбрежие, към което ни тласкаше течението, със стихнали платна, и приехме да бъдем взети на буксир от една риболовна лодка. Обядвах за първи път след десет дни. Беше незабравимо. А в полунощ се оказахме в пристанището Ла Коруня, осветено от бенгалски огньове в чест на трансйорданския монарх, дошъл на посещение.

След един месец, прекаран в Англия, Испания ни поднесе съвсем топли жарещите си брегове като на някакъв панаир, потапяйки ни изведнъж с главата напред в една неповторима живописност. Тук открихме, че някогашната окупация на Фландрия от омразния испанец е оставила там никакви следи. Интересно ни беше да намираме сходства в езика, обичаите, кухнята. В чужбина беше удоволствие за нас да опознаем дадена страна. Навсякъде се чувствахме у дома си. И защо ли употребявам още думата „чужбина“? Не сме ли ние истински граждани на света? Ничии деца, гордеейки се тайно в себе си, че сме рожби на целия свят. Стори ни се, че откриваме в Испания смътно предчувствувани теми и се отдавахме на техния мощен отзвук. Сеньоритите бяха така красиви, че просто да коленичиш пред тях. Разхождахме се като из някаква книга, изпълнена с петна от гъста сянка и рязка светлина. Странно е, но винаги виждам Испания в черно и бяло. Португалия ми се стори твърде различна, с по-нежен пейзаж, много по-космополитна в своите градове. Жените ни се виждаха не така красиви, народната музика — по-скупна, езика не тъй звучен. Но Лисабон и Порто са много хубави златисти градове и хората, които срещнахме там, бяха толкова мили...

Обиколихме крайбрежието при променливо щастие, но без да бързаме. Бяхме тръгнали много късно и едва сега си давахме сметка за това. Португалските пасати, тези северни ветрове, които духат цяло лято, ни липсваха, защото септември бе вече напреднал. Ерик ни напусна в Лисабон, като ни остави постоянно да съжаляваме за него. Трудно ми беше да се разделя с такова момче, което даже когато

миехме съдовете, нито веднъж не пое от ръцете ми чиния за избърсване, без да благодари.

Продължихме двама пътешествиято си през Гибралтарския проток и покрай южното испанско крайбрежие на малки етапи. При малки преходи „Ому“ лесно се управлява от двама, така че никога не стана нужда да работим пряко сили. Единствената неприятност бяха нощните дежурства: не можехме да се наспим. Две дежурства правят два пъти по четири часа сън, но само на теория. А на практика никога нямахме повече от четири часа. Другите отиваха в загуба на време, направляване на платната, закуска и пр. Беше горещо през деня и студено през нощта. Есента ни завари в Гибралтар, а зимата все още в Испания, край Коста Брава, където северният вятър връхлиташе от планините като партизански набег. Дните ставаха все по-къси и ние влизахме в пристанищата вече само нощем, прекрасна школа за онова, което оттогава наричаме „пифометъра“^[2] на капитана. Той притежава в много висока степен дарбата да преценява. Нарочно употребих думата дарба, защото тя е вродено качество, по-скоро инстинкт, отколкото някаква пресметливост. Към извода, който прави цяла съвкупност от факти, той прибавя един чисто интуитивен елемент, може би по-важен от всички натрупани знания.

Малага, Алмериа, Картагена, Валенция, Тарагона, Барселона една след друга допринасяха да усъвършенствуваме нашите познания за Испания. Барселона, шумна и оживена, ни развесели много. Нейната жизненост сякаш напираше от всичките ѝ пори. Мизерията на работника, както и още незаличените нещастия от гражданската война, неграмотността и суеверието, тъмните интриги на монашеските ордени — всичко това приемаше някакъв героичен и театрален облик, сякаш в Испания, под напора на страстите, се биеха само за да изразходват някакъв излишък от енергия. Меланхоличната музика на фламенкото^[3] смекчаваше остротата на тези впечатления. Тези почти грегориански мелодии подсказваха, че Испания е нещо по-сложно, много по-дълбоко.

Гостоприемството е едно от големите богатства на тази бедна страна. Нашият начин на пътуване имаше това предимство, че ни помагаше лесно да завържем познанства. Като живеехме, така да се каже, на публично място, в пристанищата, разни минувачи ни заговаряха постоянно. Това бяха най-често хора, които се интересуваха

от кораби, морета, пътешествия. Започвахме разговор и тъй като си бяхме у дома, можехме да ги поканим на борда. След това обикновено се сприятелявахме. Канеха ни да ни покажат града, околностите, гощаваха ни с произведенията на този край. Но най-скромните, както и най-богатите ни караха да опитаме това, което бе най-добрият им специалитет: прелестта и щедростта на тяхното гостоприемство. Нямаше недомлъвки, нито полумерки в Испания. Даже и последната стотинка бе на разположение на този, когото приемаха. И не само това трогваше, а и деликатността, с която ви карат да го почувствувате.

Изпитахме отпуснатостта на летните дни посред ноември и яростта на бурята край Коста Брава. Познахме пустоша на Львския залив под северния вятър. А на 24 декември, привечер, Марсилия беше пред нас като голяма елха, цялата украсена със светлинки.

Хората си представят, че Средиземно море е винаги синьо, винаги спокойно, че по него плават, като на картините, бели яхти с екипаж от красиви млади момичета. Понякога това е така, особено лете. Но зиме там бушува с пристъп свирещият вятър, мъртвото вълнение, вледеняващият мистрал, всичко това, разкъсано от хубави периоди, но без всякакъв полъх. В старото, не много добре защитено пристанище на Марсилия бяхме понякога здраво разтърсвани от вълнения, които караха малките яхти да се удрят едно о друга, а предпазливите моряци — да добавят за подсилване нови швартови въжета. През февруари напуснахме шумната и очарователна Марсилия, за да обиколим крайбрежието по посока на Ница.

Искахме да прекараме края на зимата в Ница по различни причини. Големият град ни предлагаше повече улеснения за подготовката ни. Освен това той има чудесно пристанище, в което си защитен и от най-силните пристъпи на вятъра. Обичаме пристанищния квартал, открил по кея малки, скромни барчета, които предлагат на вниманието на любопитните най-чудната колекция от всевъзможни типове. Градът на милионерите, кинозвездите и старите графини е също град и на дребните рентиери и според начина на живот, който там се води, може да бъде най-люксозният или най-евтиният по крайбрежието. Аз живеях там скромно, пазарувайки сутрин и скитайки, без да мога да устоя на чара на старата плесенясала Ница, където купувах маслини и аншоа от самите каци, покрити с патина от саламура. Дрехите си перях на уличната чешма и туристите ме

фотографираха, наивно убедени, че са заснели истински местен колорит.

В тихото пристанище на Ница винаги става нещо. То ни даде нови приятели, някои от които криеха достойнствата си под малко необикновената си външност. Всевъзможни любопитни, забавни, оригинални същества посещаваха кейовете. Те идваха тук всеки ден с постоянство, взирайки се във всичко, лениви. Можехме да бъдем посветени в пазената тайна на контрабандата с цигари. Рибарските лодки не излизат често в морето. Рибарите на Ница са от тези философи, които смятат, че животът е красив, когато са спечелили достатъчно, за да се нахранят, и отиват отново за риба едва когато изчезне и последната им стотинка. Те никак не приличат на онези възхитителни мъченици от фламандските и бретонските пристанища, където риболовът е индустрия, сериозна работа; тук той е въпрос на вдъхновение. Климатът предразполага към това. Слънцето облича и храни. Светлочервеното вино на този край приканва към един сладостен покой. Хората не си създават нужди; работите се уреждат на кея, на весели и понякога разпуснати групи. Островърхите, малки местни лодки предпочитат да разтоварват тайно каси с „Лъки страйк“, отколкото да прекарват нощите си в скучен риболов. Това е твърде понятно: по-доходно е и изглежда много по-забавно.

А ние ловяхме с харпун кефали в пристанището, участвувахме в страстната игра на топки или при заснемане външните епизоди на някои филми. По приумица пиех чая си на любимата ми тераса на Рул, а един час по-късно се чуках в бара „Морска лястовица“ с митничари и контрабандисти, които се побратимяваха със светлочервено вино. Това бе един странен, но пълен с очарование живот. Когато живееш на борда, винаги е така. Нямах определено място в обществото, завързвах най-различни приятелства. Важното е, че хората, с които обикновено се запознавахме, бедни или богати, никога не бяха посредствени. Снобизмът не намираше място при нас, отпадаше в корабната кабина.

Няколко години преди това бяхме открили подводния риболов, без да можем да го практикуваме в нашата страна, която има студени и мътни води. Пролетта настъпи в Ница и ние предприехме експедиция до Сен Жан-Кан Фера и до Больо, за да дадем воля на новата си страст.

Това е истинско откритие, което всеки трябва да направи за себе си. Един нов свят, съвсем невинен и свободен, чисто животински, в който плуваш на воля, бавно, тихо, със съвсем новото чувство, че навлизаш в някакъв странен живот, без да предизвикваш изненада и прикриване. Нашите братя, рибите, живеят пред очите ни своя обикновен живот. Но що казвам? Ние не сме вече пред аквариума, а вътре, гледаме с очите на рибите подводния свят, по-хармоничен, отколкото онзи на сушата, защото съществата и растенията придобиват изящност, когато изгубят тегловността си. Пленени от магията на този подвижен, течен и цветист кристал, ние не се насищахме да гледаме как рибите живеят своя жесток и праисторически живот, да се носим бавно над пейзажи, чиито детайли се увеличават през призмата на водата, и да забравим, съвсем да забравим, островърхата скала, от която сме се гмурнали.

От време на време отивахме до Кан. Не за никакви светски удоволствия, а просто да видим корабите. Това зле защитено пристанище е винаги препълнено с плавателни съдове от всякакъв вид, над които бдят паметникът на Виржиния Ерио и възпоменателната плоча за Ален Жербо. Там се срещат бързият монотип, моторната яхта, малката платноходка, луксозният лек пътнически кораб и ефектният тримачтов. Има прочути яхтсмени и английски едномачтови яхти, където хората са доста натясно, и даже яхти, тръгнали на пътешествие. Ние зяпахме, обикаляхме бавно залива, като разглеждахме корабите един по един. Понякога попадахме на някой събрат. Искам да кажа яхта-събрат, защото Луи има по-добра памет за физиономията на корабите, отколкото на хората.

Всичко това не беше достатъчно да запълни седмиците ни. И тъй като Фред бе заявил, че не ще може да се освободи преди Нова година, цялото лято оставаше свободно пред нас. Това малко истерично море започваше да ни дразни със своята прекалена синева и сънливата си монотонност. Желаехме ДА ЗАМИНЕМ. Но да излезем от Средиземноморието, за какво? Не бихме прекосили Атлантика без Фред, на когото това пътешествие отдавна бе обещано. Тогава Италия? Алжир? Малта? Що се отнася до мен, предпочитам Гръцкия архипелаг, истински музей на историята и изкуствата, които спокойно щяхме да разглеждаме. Нищо не ни караше да бързае. Всички изгледи бяха за Гърция.

В този момент нашите приятели Арго, когото бяхме срещнали на кея, както и някои други познати пристигнаха в пристанището на Ница с „Цветето на океана“. Това малко глуповато име украсяваше един солиден двумачтов бретонски кораб, дълъг двадесет метра, построен за средни курсове и купен за излети. Но излети такива, каквито ги разбираше нейният собственик Пиер Сюзан. Щастлив притежател на една плантация в Тахаа и запазил в сърцето си неизбежната носталгия по Полинезия, той бе купил „Цветето“, за да осъществи едновременно две желания: да преплава океана с платна и да види отново Тахаа. Две желания с възхитителна логика и простота. Както Луи и Фред в Турне, така също и той бе говорил за мореплаване в Рош със своя приятел Робер Арго. Последният сега беше офицер в търговската флота. Колежите гъмжат от велики планове, както локвите — от попови лъжички. Понякога измежду жабите, оформящи се от тях, има такива, които си спомнят за това и поемат към чаровното царство на моретата и островите.

Робер Арго искаше да се настани да живее в Таити. Беше решено, че той ще бъде капитанът на „Цветето на океана“, че ще извърши пътешествието заедно със собственика и като пристигнат, ще продадат яхтата като шлеп за превозване на копра. Затова безполезно беше да се обзавеждат вътрешни помещения. Грижите бяха насочени към такелаж, палубата и корпуса. В трюма щяха да са достатъчни четири двойни кушетки от бяло дърво, четири сини завеси, пазители на интимния живот, баласт от тухли на дъното, покрит с голяма рогозка от кокосови влакна. Кухнята беше на палубата, зад мостика. Нали отиваха на другия край на света.

Началният им период беше труден: от Сен-Мало до Ница имаха само бурно време, което беше нужно, за да привикнат новациите, а непригодните да отпаднат. Те пристигнаха в Ница прочистени, изпълнени с възхищение към жените си, които чудесно бяха издържали изпитанието, и с бележници, изписани с необходимите поправки, които трябва да се извършат преди голямото заминаване. Моторът особено се нуждаеше от преглед. Арговци, които се изселваха, започнаха да товарят своите мебели, велосипеди, книги, четиристотинте си плочи с класическа музика. На борда царуваше оживление като в мравуняк, а при това не се забелязваше никакъв напредък. В разстояние на няколко седмици, въпреки любопитството

ни, не смеехме вече да питаме за датата на заминаването. После един ден, не зная как, някаква мисъл се породил у Луи. Той се прибра на борда с неопределеното изражение, което вече добре познавам, с вида на човек, който вътрешно се усмихва, криейки в себе си някакъв план, и с удоволствие отлага момента да го сподели. Казах му: „Хайде, Луи, говори!“

— Хм... виж какво, вместо в Гърция, хайде да отидем в Таити?

— Какво? Само двамата?

— Не, на борда на „Цветето“. Искат да стигнат бързо, без да спират по пътя. Предвиждат четири-пет месеца. Един месец там, един за връщане и ще бъдем тук точно за идването на Фред, точно навреме, за да заминем отново. Ще опознаем пътя. Това е щастлив случай.

— Искат ли ни?

— Обещах, че ще се занимаваш с кухнята... Подозирах, че нещо се криеше в цялата тази работа. Нейсе, щом беше само кухнята, не бе чак толкова сложно, стига да не се окажеха твърде придилични. Но други, по-важни мисли нахлуваха в главата ми.

— Ами „Ому“, няма да го изоставиш, нали?

— Нашият приятел Пък ще дойде да живее в него. Това много му харесва и аз имам пълно доверие в него.

— Навсякъде се говори за нова война. Положението е напрегнато. Какво ще стане, ако се окажем блокирани там?

— Предпочитам да бъда блокиран там, отколкото тук.

— Как така, Луи, ами „Ому“?

— Предпочитам този риск, а и ще взема мерки в случай на такава възможност.

С една дума, разбрах, че всичко е било вече подготвено. Пречките изглеждаха още по-лесно преодолими, тъй като изгаряхме от желание да се възползваме от случая. И ние също започнахме да прехвърляме багажа си. И то какъв багаж! Той беше радостта на нашите приятели. Тъй като се страхувахме, че една война може да ни отреже от Европа, с разрешение на капитан Арго отнесохме всичко подвижно. Коженото манто, негритянските статуетки и трите пушки предизвикаха саркастични забележки. Кушетката ни, единствено наше владение, се запълни до такава степен, че се страхувахме да не се наложи да спим на рогозката.

А междувременно заминаването все още се отлагаше, защото моторът правеше въртели. Пиер Сюзан се мусеше, а двете дами показваха на децата си кораба, който в продължение на пет месеца щеше да бъде техен дом. Тези четири хлапета (най-голямото беше на четири години, а най-малката — на тринадесет месеца) предизвикваха негодуващото състрадание на минувачите, когато узнаваха къде ги водим, и то по какъв начин. Имаше също и две кучета, едното вълча порода, и нашия Талоу, без да говорим за котката Туту, отвлечена от пазара в Танжер заедно с бълхите. Беше истински цирк. Всичко това пъплеше по прословутата кокосова рогозка или по просторната палуба с нейния удобен висок фалшборт.

Беше вече в началото на август, когато най-сетне тръгнахме, като викахме последните си препоръки на силно развълнувания Пък. А той се кълнеше, че „Ому“ ще му бъде по-скъп от живота. И до днес не съм успяла да разбера как така Луи можа да напусне кораба си.

Това пътуване, върху което няма да се разпростирам, освен за да кажа, че бе добра школа за нас, протече гладко и без никакви особени произшествия. Но затова пък колко дребни инциденти! Виждаш всичко, което може да се случи на борда на това двадесетметрово корабче, дяволски подвижно и съоръжено по-скоро за преплаване на океана, отколкото като яхта. На това отгоре бяхме дванадесет души: три двойки, четири деца, един млад, много добър моряк и един механик, твърде неподходящо нает, чийто опак нрав изпъстри пътуването с мъчителни сцени. В замяна на това, струва ми се, всички други успяха да се разберат без много търкания, подпомагани от една учтивост, която се засилваше, когато някой от нас изпадаше в лошо настроение. Бяхме малка общност, в която бе почти невъзможно да има тайни. Самотата сред морето очертаваше много релефно добрите, както и лошите моменти. Имаше сълзи и забавни мигове. Скоро се появиха традиции и един бордов жаргон. Имахме прекрасен капитан, много способен, забележително вежлив. Той ни води докрай без никакви колебания. „Цветето на океана“ беше устойчива, подвижна, но напук на поговорката, не много бързоходна яхта. Трябваше й доста силен бриз, за да може да се движи добре с платна. Моторът ни помогна много благодарение на нашия механик-грубиян, който беше забележително сръчен в занаята си. За четири месеца и половина изминахме пътя през Канарските острови, Тринидад, Кюрасо, Панама,

Галапагоските и Маркизките острови, без да пострадаме особено много от изключително лошото време, но изпълнени с много спомени, набрали опитност и очаровани от екзотичните пейзажи. На Галапагоските острови срещнахме и отминахме „Курун“ с Льо Тумлен и Фарж. Децата пристигнаха, напращели от здраве, а майките — явно уморени.

За нас двамата Таити бе истинско откровение. Обиколихме острова с колела, бавно, къпейки се във всички реки, опиянени от красотата му. Ако не беше „Ому“, който от Ница ни задължаваше да се завърнем, никога не бихме си тръгнали. Завръщането — два месеца на един товарно-пътнически италиански кораб, най-бавния на света — бе отегчително до смърт. В Марсилия валеше дъжд, а на Великден в Париж имаше сняг. С премръзнали крака, с потиснат дух, ние мислехме само за Тихия океан. И това нямаше да закъснее много.

Заварихме „Ому“ поддържан и чист, в чудесно състояние. Фред, пристигнал през това време направо на борда, като че ли бе открил в Пък братска душа. Светлочервеното вино ги беше сприятелило за десет минути. Пък, който, шегувайки се, приемаше всичко сериозно, правеше омайващи каламбури. Пролетта в Ница беше свежа и приятна. Като хвалехме на Фред прелестите, чародейките и алеите на Таити, ние подготвяхме околосветското пътешествие, нещо като до Таити и обратно, защото не бе възможно да се противопоставяме на пасатите. Майсторството на моряка е да ги използва. Тъй като те духаха от изток на запад, щом стигнехме в другата страна на земното кълбо, достатъчно щеше да бъде да продължим, за да се завърнем у дома.

Околосветско пътешествие... Защо? Трудно бих могла да обясня. Никога не бяхме имали предвид нещо по-малко от това, защото то ни изглеждаше върха на щастието за мореплаватели с платна. Винаги бяхме желали да го извършим, за самия факт, че сме го извършили, за наше лично удовлетворение, за успокояване на оня малък вътрешен демон, който изискваше това от толкова дълго време, това, а не нещо друго. Предпочитам веднага да ви кажа, че като получи своето околосветско пътешествие, малкият демон съвсем не се усмири и даже настоява за ново заминаване.

Желанието ни за това пътешествие, подчертавам това, беше лишено от всякакви сметки. Не искахме да постигаме никакви рекорди, това бе извършено доста преди нас. Желаяхме да плаваме колкото се

може повече, а може да се плава много върху една относително малка повърхност. Не! В тази мисъл за околосветско пътешествие имаше само едно очарование, което съвременният живот още не е съвсем унищожил. То ни изглеждаше нещо завършено, цялостно, напълно задоволително. Тази мисъл удовлетворяваше желанието ни да пътуваме постоянно, да отиваме все по-далеч: не можеше да се отиде по-далеч от това.

Тази мисъл ни обещавахе дълго пребиваване в океана, много вода за утоляване жаждата ни за море („Предстои ви да изпиете морето“ — бе казал Пък). Всичко това бе украсено с едно примамливо разнообразие от острови и континенти. То задоволяваше стремежите на трима ни.

Три души на борда; и в общата ни любов към избрания от нас начин на живот имаше три нюанса. Луи искаше да бъде само моряк, да упражнява способностите си, да даде воля на своя вкус към мореплаването, да използва по най-добрия начин своя кораб, да провери неговите достойнства. Искаше да докаже правотата на своите теории, превъзходството на своя кораб и собствената си стойност като моряк. Що се отнася до Фред, мисля, че на първо място стоеше новото и приключенията, напрежението и откритията. Той искаше да види нови страни, да гледа как живеят чужденците, да опознае други обичаи и да се наслаждава на нови пейзажи. Морето никога не го отегчи, той го обичаше колкото и ние, но обичаше също така отбиванията в пристанищата и желаше да са по-чести.

За мен беше обратното. С облекчение напусках всеки пристан (освен островите от Френска Полинезия). Моят нюанс беше да обичам самото море, водата за самата вода, ако ми е позволено да повтора едно известно изказване. Плаването никога не ми се е струвало много продължително. Съглеждането на пристанище след тридесет или четиридесет дни море никога не ме е карало да бързам да сляза на сушата. Мисля, че зная защо: като жена, въпреки странните ми вкусове, инстинктивно съм привързана към дома, а моят истински дом е „Ому“. Той никога не е така личен, така напълно мой, както в открито море.

Накратко казано, и тримата искахме да обиколим света, за да изпробваме личните си схващания за живота.

Нашите три нюанса съжителствуваха хармонично на борда, защото не е съвсем необходимо да си приличаме във всичко, за да живеем в мир. Въпросът за съвместния живот е най-острият от всички, които поставя пътуване в такива условия. Това е проблем, който занимава, най-много невежите, върху който ни поставяха най-много въпроси. Като оставим настрана трудностите по море, той е най-често отговорен за многобройните провалени и неуспели хора, които гният из някои сякаш предопределени пристанища, като например Танжер, Лисабон, когато стигнат до тях.

Трудно е човек да бъде категоричен по този въпрос. Често сме срещали едната и другата част на един раздвоен екипаж. И двете страни имаха право, и двете грешаха. Представете си, че вие самите сте затворени в едно пространство, не по-голямо от обикновена стая, даже и с най-добрите си приятели, в продължение на дни, седмици и месеци. Това пространство се люлее бордово и клати килово. Понякога е неудобно, студено, топло, влажно. Никакви външни впечатления. Никакъв личен живот. Никаква възможност да се усамотиш, да се разходиш, за да успокоиш нервите си, да размениш няколко думи с други хора, да видиш друг пейзаж, да се развлечеш. Не говоря за трудностите и опасностите, които повече сближават, отколкото разделят. Като изключим това, всички други условия са събрани тук, за да изострят различията, да усилят нервното напрежение и да раздухат най-дребния инцидент, който би минал незабелязан в обикновения живот. Защото това е един ненормален живот.

Дали не е по-лесно да тръгнеш сам? Физически — не. Даже е много по-тежко. Може би е по-лесно в този смисъл, че за онзи, който има моралната сила за това, по-трудно от всичко друго е да споделя самотата си.

То е както в семейния живот: дребните неприятности, които изпълват седмиците, имат по-голямо значение, отколкото съществените недоразумения. Повече, отколкото при каквато и да е друга обстановка, трябва да умеем да охлаждаме нервите си... с морска вода.

Но ето че пак почвам да говоря общи приказки. Какво да правя, това е деликатна тема, твърде лична... Трябва ли да кажа, че неведнъж сме се дразнели, спорели, карали? Да! Фред и аз, Фред и Луи, Луи и аз. Никога много сериозно и за не повече от половин ден, за щастие.

Тръгнали заедно, ние се върнахме заедно, все така добри приятели. Даже може би повече, отколкото при заминаването, опознали се, свикнали да живеем заедно, като създадени един за друг. След това изпитание (и то какво изпитание!) ние сме годни да предприемем каквото и да е тримата заедно. Може би това се дължи най-напред на случая, който повече или по-малко ни приспособи един към друг. После — на много причини, които в този опит бяха първостепенни условия.

Първо: На всеки кораб може да има само един капитан, по възможност собственикът, и то само един собственик. Най-напред трябва да се подчиним на капитана, после можем да мърморим. Капитанът е последната инстанция. Необходимо е да имаме доверие в правотата на решението му и в солидността на знанията му. Позволено е да се критикува характерът му, но никога основанията на решенията му.

Второ: Екипажът трябва да има една и съща цел, едно и също желание. Искяхме и тримата да извършим околосветско пътешествие, искахме го дори с цената на всичко: време, пари, здраве, временни желания и дори честолубие. Това е спойка, която циментира по-добре от каквото и да е.

Трето: Корабът трябва да е най-важната личност, да стои пред хората и да представлява тяхната първа и последна мисъл. Това означава, че трябва частично да се откажем от своята индивидуалност, за да я претопим в тази на кораба, и тримата да сме винаги съгласни, щом нещо се отнася до „Ому“.

Струва ми се, че няма да е хубаво, ако се разпростирам върху съответните ни слабости. Всеки си ги има. Щастие беше за нас, че нашите се уравновесяваха. Малко гъвкавост и някои обяснения бяха достатъчни, за да се установи разумна и здрава хармония. Никой от нас няма съвсем непоносими недостатъци. Трябва също да се каже, че никога никой от нас не застана като трето лице в спора между другите двама. Полагахме всичкото си старание.

Да полагаш всичкото си старание, нима това е главното и последно условие? Често това е недостатъчно. Но ние се познавахме от дълго и бяхме в общи линии с еднакво възпитание, с еднакви схващания. Бяхме на същата възраст. Фред и аз, и двамата спокойни, имахме една обща връзка: същата привързаност към капитана, който,

напрегнат, волеви и понякога властен, ни увличаше към тази цел, единствената, за която можеше да мисли.

Фред бе прекарал детство на послушно момче, добре уравновесено, без спортни и интелектуални склонности. Неговият разум го бе довел до логичното и неопровержимо заключение: нашият живот не ни е даден, за да го затворим в някоя канцелария, в един град или в една страна; целта на съществуването не е да се печелят пари; младостта трябва да бъде изпълнена с истински ценности, за да не се окажем на старини с празни ръце. Естествено приятелството му с Луи се бе оказало като масло в огъня, въпреки че Луи грижливо се пазеше да не му влияе.

Колкото родителите на Луи бяха успели, толкова и тези на Фред можаха с най-доброто желание на света да разберат какво става с детето им. Ако Фред ги напуснеше, изоставеше кинкалерията на едро, едно осигурено „добро бъдеще“ и всички семейни традиции, това решение трябваше да изхожда единствено от самия него. Беше твърде сериозно. Той не трябваше да има никакво основание да каже на Луи „ти си виновен“, ако по-късно почнеше да съжалява. За щастие Фред знаеше какво върши и никога не е съжалявал. А при това нямаше по-голяма опитност от нас в този род живот, който щяхме да водим. Трябва да е бил твърде решителен и смел, от обща гледна точка.

От частна гледна точка, струва ми се, трябва много повече смелост, за да може човек да се примири с еднообразния живот на всички останали хора... Най-сетне Рубикон бе прекрачен, заровете хвърлени. Фред дойде на борда с малкия си багаж — фотоапарати и филми, няколко книги, „наръчник на илюзиониста“, малко бельо, един-два костюма: великолепен подбор пред толкова затруднения. Само необходимото за истинския пътник.

Успехът на едно околосветско пътешествие в две трети зависи от подготовката му. Ние направо наричахме Луи „песимист“, подразбирайки това като упрек, а той го приемаше за комплимент. Мисля, че действително беше така. Да предвиждаш най-лошото никога не вреди, за моряка това дори е задължение, защото той се защитава, съвсем непосредствено от природната стихия. Безполезно е например да предвидиш злополука с лека кола. Това става така бързо, че нямаш време да реагираш, но можеш да предвидиш бурята, да знаеш какво ще правиш в такъв случай, да имаш всичко необходимо на борда, и то в

отлично състояние. Можеш да предвидиш циклона, за да отидеш другаде, когато той врѣхлети. Нищо не бива да се оставя на случая, защото животът ти може да зависи от това. Капитанът носи товар от души, като при това душата на неговия кораб не е най-леката. Той не трябва да бъде заслепен от съмнителната здравина на вантите, да се подведе от някоя новост, която още не е изпитана. Искам да ви кажа, че телом и духом бяхме отдадени на нашата работа. Имахме цял списък от работи, които подобно на Херкулес трябваше да извършим. В него всеки ден се прибавяха нови, а рядко зачертавахме някои.

Тъй като парите ни представляваха доста скромна сума и при това бяха грижливо пазени за пътешествието, ние извършвахме по възможност всичко сами, подпомагани понякога от някой услужлив посетител, на когото подавахме безразборно шпакла, кафе, коняк, четка и кутия с лак. Рене Ру, който е гений на техниката, се зае с нашия мотор и го излекува с една пила за нокти... Така поне разбрах.

Французите са заклеті индивидуалисти. Колкото можем само да се хвалим с постоянната любезност на нашите познати от Ница, толкова с държавните институти имаме само огорчения. Администрацията е нещо грозно, но необходимо, без сърце и ум. Както воланът на колата, така и служебното гише кара човека да беснее. Властта замайва главата му. Ако я има...

Да знаете колко трудно е да се убеди някаква си тъпа митница, че колет, изпратен от чужбина до един малък белгийски кораб, минава през Франция само транзит! Всички знаят това. Само митническата служба не искаше да го разбере: някакъв митнически посредник в постоянния си стремеж към дребни печалби дебнеше уморения клиент, предлагайки му да го освободи от всякакви формалности срещу малък процент. Луи не отстъпваше. Той гореше от желание да докаже, че един обикновен човек, без свръхестествени и тайни сили, е способен сам да уреди работите си. Той доказа това, но доста трудно.

Настъпи време за боядисване на мачтите и рангоута. За тази цел сваляхме платната, но тъй като големите чували, в които ги прибрахме, задръстваха много малкото пространство, върху което живеехме тримата, с кръчмаря Мишел се споразумяхме да ги оставим за няколко дни в заведението му. Грогът и бизанът, всеки в една торба, чакаха на кея като войници на пост. По чиста случайност се здрачаваше вече, когато Фред и Луи съвсем непринудено натовариха на рамо по една

торба с платната и... попаднаха в ръцете на двама митничари, които от няколко часа ги дебнеха през процепите на една врата. Те бяха много разочаровани, когато в торбите намериха само платна и нито следа от „Лъки страйк“, кокаин, нито даже бяла жена, предназначена за Южна Америка. Но тъй като все пак си бяха втълпили, че това пренасяне е подозрително, че контрабандираме, те заявиха, че сме свалили платната си на брега, за да ги продадем, и не отстъпиха от думите си.

— Но как така, ние тръгваме за Таити (Нали знаете къде е?). Не можем да заминем без платна! Защо ще ги продаваме?

— Не ме интересува.

— Платна, скроени за един кораб, не подходат за друг. Не стават за продаване.

— Все ми е едно.

Луи сгрещи, че избухна. Нарече ги с доста груби епитети и тези господа се хванаха за правилника. Бяха необходими няколко дни, за да правим постъпки, трябваше да се обърнем към по-отговорни места, да плашим със самото министерство (за всеки случай, защото не познавахме никого там), да чукаме на много врати и по много маси, да обясняваме сто пъти, докато признаят добрите ни намерения, което не попречи да ни кажат, че „заради принципа ще струва десет хиляди франка, господине, и да не ви залавят втори път“.

Скъпо струва този принцип във Франция.

Плащайки съвсем неохотно, ние заявихме, че навсякъде, където отидем от сега нататък, ще предупреждаваме всички яхтсмени по отношение на Франция, ще ги насочваме към Испания, Антилите, където и да е другаде... Бяхме ядосани. Разбира се, това не направихме, защото твърде много я обичаме. Франция е една хубава градина, но администрацията ѝ — това са паразитите, бурените. Не можем да имаме едното без другото. Трябва да се приспособяваме и по някой път ще се случи да се изгорим от копривата, за да се любиме на цветята.

Струва ми се, че по този Лазурен бряг, така красив, така скъп на сърцето ни, пълзи някаква съмнителна атмосфера. Желанието да „обръснат“ наивника се шири без никакъв свян. Във въздуха има нещо подправено, което се просмуква във всяко удоволствие и радост. Необходимостта да хитруваме във всичко, което се отнася до текущия обикновен живот, ни изморяваше. Търговците бяха много бърбиви,

много ловки, твърде безсрамни за нас. Макар да имах вече шестмесечен опит, все пак ме изиграваха при покупките. Най-напред ме наругаха в една-две търговски къщи, които, използвайки доверието ми, никак не се стесняваха да продават по средни цени на някаква си малка яхта. За да бъде сигурна, че вземам пресни консерви, които не са стояли дълго из складовете, отидох в един голям магазин с многобройна клиентела. Избрах си добре известни марки. Въпреки това само месец и половина по-късно изхвърлихме в морето една партида негодни за ядене. Това ни се случи само веднъж в четири години, при най-различни климати и в момента, в който пиша, довършваме остатъка от едни консерви, купени в зоната на Панамския канал и все още в отлично състояние. Боята, продавана навсякъде като несравним артикул на френското производство, марка, прочута в средите на яхтинга и при това най-скъпата, се оказа боклук, който се подуваше и не съхнеше. Два месеца по-късно, всеки път, когато се хванехме за вантите, боядисани в черно, трябваше да мием ръцете си с терпентин.

В наши дни техниката на далечното плаване с платна е много напреднала. Изглежда парадоксално, нали. Обикновено се приема, че нищо не е надминало степента на усъвършенствуване, достигната от клиперите през миналия век. Това е така по отношение на красотата, изящност и бързина. Но за тях въпросът бе различен, те имаха голям екипаж, който работеше безспир. Начинът, по който се управляваха тези чудеса, снабдени с четири или пет хиляди квадратни метра платна и стотици въжета, е постижение на науката и сръчността. Сега, когато платната попаднаха само в ръцете на любителите, твърде малко на брой и понякога без особени средства, находчивостта създаде практични нововъведения, които, посрещнати отначало с пренебрежение, спечелиха правото на съществуване и даже на възхищение. Някогашните големи платноходни кораби с тяхното сложно стъкмяване се различават толкова от съвременната яхта, колкото и от ултрапрефинените монотипи, създадени за чупене на рекорди.

Двойните стаксели за пълен вятър заменят голямото платно, разкроено и пригодно за самотника и за този, който иска да прави удобни продължителни плавания. Използвани за първи път от Отуай Уалър, последван от Марен-Мари, те бяха възприети и прилагани по-

късно от мнозина мореплаватели. Лично ние не разбираме как може да се предприеме без тях далечно платноходно плаване.

Колкото и странно да изглежда, но създаването на удобства е също сигурен фактор за успех в пътуване като нашето. И без това се уморявахме доста, а трябваше да бъдем бодри в критичните моменти. За това нещо има два много полезни помощника: редовното хранене и достатъчния сън. Съвсем иначе стои въпросът с плаване, което знаем, че не е продължително, и по време на което не е необходимо да щадим силите си, уверени, че още ги имаме в достатъчен запас, за да стигнем до края. Това важи и за един многочислен екипаж, който си поделя определени действия. За самотника това е проблем, много остър, жизнен. Той беше важен и за нас.

Двойните стаксели, които дават възможност да се използва автоматичното управление, означават осигурена почивка. Луи изучаваше от години всички описания и илюстрации, които разглеждаха въпроса за платната при пълен вятър. Четвъртито или триъгълно платно? Цяло или разделено? На подвижна или неподвижна рея? Или на щаги? Със или без гик? Навсякъде намирах малки скици. За такъв модел като „Ому“ системата на Марен-Мари, разбира се, беше най-добрата, най-удобната и най-резултатната. Марен-Мари (ще си позволя да кажа мимоходом) е човекът, от когото се възхищавам много като моряк и художник и чиято устремност много ценя. Той извърши подвиг, който ме смайва: прекоси Атлантика с мотор на своето корабче „Ариел“ и освен това написа една книга измежду най-хубавите от този род, книга, която бих искала да взема за образец, ако имах таланта му. Но да се върнем към нашите платна за пасатите. Като взе системата на Марен-Мари за изходна точка, Луи я промени в практично отношение. Марен-Мари имаше два стаксела, закрепени на двойни щаги за носа и обтегнати с два вистрела, чийто нок се задържаше чрез вертлюг към тези щаги. За да вдигне другите платна, трябваше да свали вистрелите на двата стаксела и да ги сложи на палубата. „Ому“ имаше два стаксела, чиито вистрели бяха закрепени за гротмачтата и също се демонтираха, но те останаха постоянно на мястото си. Предимството на нашата система беше, че нямаше нужда да ги сваляме, за да вдигнем другите платна. Така бяхме винаги готови за вдигане, без да пилеем труд и време.

Една система от браси поддържаше вистрелите разтворени. В пристанищата ги прибирахме към носа, както антените на някое насекомо. Разтворени, те придаваха на „Ому“ интересния и добродушен вид на риболовен кораб в разгара на улова. Но когато стакселите бяха вдигнати, той приличаше на птица, литнала над вълните.

Тези постоянни вистрели имаха и други предимства. От края им можеше да се простре гитово въже към гика на грота, за да му попречи да отклонява, когато морето бе по-силно от бриза. Служеха също и за завързване на гумената лодка, която сваляхме при закотвяне.

Стакселите бяха отначало със свободни краища, но след опит монтирахме близо до мачтата две щаги, на които ги прикрепвахме. Това им придаде по-голяма устойчивост, вятърът „играеше“ по-малко между двата края. Когато не се употребяваха, тези щаги се прибираха просто до вантите.

Тази не много сложна екипировка ни удовлетвори напълно. „Ому“ никога не показва тенденция да забива нос. В книгите се казва, че по-добре е стакселите да са разположени по към носовата част, за да се повдига носът. При нас такова нещо не бе нужно. Двата стаксела ни принесоха голяма полза. Те бяха много удобни и така необходимими, че вече не можем да си представим никаква яхта без тях.

В действителност те дават възможност на кораба и затова са необходими да плава съвсем самостоятелно със завързан румпел. Но трябва и корабът да е добър, с добре очертан корпус, гъвкава линия. „Ому“ се показва отличен. Можете да прецените.

Във всички познати досега подобни стъкмявания има връзка между шкотовите ъгли и щурвала чрез системата от браси, които се отправят към задната част и оказват влияние върху кормилото посредством пружина, каучук или някакво друго тяло с известна еластичност. Ако например корабът се отклони малко наляво, бризът ще изпълни повече левия стаксел, който посредством браса ще въздействува на кормилото и то автоматично ще изправи курса на кораба. Това е много просто, когато имаш обикновен щурвал.

Ние имахме кормило с колело, едно твърде леко управляемо колело, което имаше недостатъка, че не даваше възможност да усетиш кораба под ръката си, и предимството, че беше леко, точно, че никак не уморяваше. Това качество бе от особено значение за мен, защото все

пак не притежавам силата на мъжа. Понякога съжалявахме, че нямаме обикновен щурвал и при това сменяем, по-скоро от приумица, отколкото от необходимост. Както и да е, имахме колело, а от него да се направи автоматично кормило беше много по-сложно.

Луи измисли и начерта една скица за разрешаване на тази задача: на края на всеки вистрел брасът завършваше с кабел, който минаваше през една макара, поставена на фалшборта, от двете страни на кормилото, а после през малък барабан със сачмен лагер, завинтен за фалшборта. Кабелът минаваше след това върху един метален барабан, монтиран върху оста на щурвала. Всичко това бе поставено с доста труд и средства, но колко се гордеехме с него! Горяхме от нетърпение да го опитаме до момента, в който открихме сред Атлантика 15° отклонение върху един наскоро проверен компас. Виновно бе магнитното влияние на барабана... Без много колебание знаменитият барабан бе свален и тогава за наша голяма изненада забелязахме, че цялата тази сложна система беше излишна: просто бе достатъчно да завържем щурвала приблизително през средата. „Ому“ държеше спокойно курса си съвсем сам, без пряка връзка между кормилото и платната. Нещо повече: той се управляваше сам даже при три четвърти заден вятър.

Доколкото зная, за пръв път малък платноходен кораб извършваше далечно плаване с пълен вятър по този начин. Чест за „Ому“, на когото се пада тази заслуга.

Един друг, съвсем тривиален въпрос ни мъчеше от дълго време. Извинявам се, че го засягам, но е твърде уместен. Става дума за ватерклозета.

По време на построяването на „Ому“ аз особено настоявах да поставят истински ватерклозет в истинска малка тоалетна. Държах се като пиявица за това интимно кътче и моят мъж ми подари една разкошна вещ от бял порцелан с механизъм за промиване от най-добрата английска марка. Англичаните са се специализирали твърде много в този род предмети. Наместихме го в малко помещение, измазало с бяла боя, с една миниатюрна мивка, аптечка, шкафче за кърпите и изобщо всичко, за което нямаше място другаде. Така тази стаичка се превърна в килер. Всичко щеше да бъде наред, но вследствие на лошо поставяне или производствен дефект, или може би защото тези неща са създадени за излетни яхти, а не за всекидневна

употреба, водата проникваше даже когато всички клапи бяха затворени. Тя се промъкваше и изпълваше легена, като лукаво преливаше. Нямахме вече минутка спокойствие. Една сутрин се събудихме от плиска на водата, която покриваше пода: потъвахме! Трябваше да помпаме целия ден, за да изпразним кораба. Оттогава това нещо се превърна в кошмар. Мислехме само за този ватерклозет. Ставахме през нощта, за да проверяваме дали водата не е нахълтала отново. Не смеехме да отсъствуваме двамата едновременно от кораба. Беше ни постоянна грижа. Последната препоръка, която отправихме към Пък от палубата на „Цветето на океана“, беше едно движение, което означаваше: „Не забравяйте да помпате!“ Тази вулгарна грижа помрачаваше настроението ни. Така не можеше да продължава.

Капитанът винаги бе възхвалявал най-обикновената кофа: практична (поставя се където и да е), не пречи (не заема място) и е хигиенична (когато не се употребява, мястото ѝ е на палубата, на чист въздух). Стана друго наводнение и капитанът заяви, че не ще предприеме околосветско пътешествие с тази адска машина на борда. Впрочем килерчето му беше необходимо, за да прибере в него резервните платна и въжета. Оставихме прибора на кея, с малката мивка като премия, а аз получих една кофа.

Проявявам много лош вкус, като се разпростирам върху тази обикновено избягвана тема, но според мен това трябва да се каже, за да послужи за поука на яхтсмените. Освободили се най-сетне от вещта, която проваляше нощите ни, ние бяхме готови да тръгнем.

---

[1] Пристанище в Англия, където стават ежегодно прочути състезания на яhti. — Б.пр. ↑

[2] „Носомера“, т.е. нюха. — Б.пр. ↑

[3] Андалузка народна музика. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

ИСПАНИЯ

Трябваше да напуснем Пък и жена му, Ръоне, Морис, съдържателя на бара Мишел, малкия корсиканец Антуан, Пиеро Лапата, тихия пияница Ненес, нашия приятел Франц Мазьорел, художника от Ганд, когото Южна Франция плени, и търговеца на четки, който прилича на Пънч^[1], нашите приятели, англичаните от кораба, украсен със здравец, стареца, който си придържа панталоните с парче медна тел, бившия корабен капитан, който ни носеше череши, брататия Джони с госпожа Джони, ревнивата му съпруга, и нашия хубав малък Бернар патока, любимеца на всички.

Това бе една от особеностите на нашия живот: приятелствата, които завързвахме във всяко пристанище и които трябваше да развързваме, знаехме го много добре, след няколко дни или седмици. Именно защото го знаехме, затова тези приятелства ставаха преждевременно силни, сближаваха веднага. Те бяха мимолетни, като някое от внезапните увлечения, които изпитваме на пътническия кораб и на които не можем да се отдадем напълно, без страх да се обвържем за цял живот. Ние оставахме в сърцето и паметта си длъжници на тези приятелства. И не някоя случайна пощенска картичка доказваше това, а изпитваната радост, ако някой ден се срещнехме отново, или удоволствието, с което си спомняхме за тях при разговорите помежду си. Запознавахме се, напускахме се, с по-голяма или по-малка мъка. Може би всички тези хора, които наричахме наши приятели, не бяха в действителност такива, каквито ги смятахме. Както и да е, ние си ги спомняхме в определен и окончателен вид, защото никакъв нов фактор не ги променяше за нас. Досадниците, митницата и администрацията бързо ги забравяхме и ги изхвърляхме през борда. Но приятелите от Ница, тях си ги „запазвахме“.

В една кофа на палубата бяха натопени синчец, царски маргаритки и лаврови рози. Те имаха приблизително цветовете на френското знаме.

Истинското потегляне започна от помпата за газьол, до входа на пристанището. То по нищо не се различаваше от обикновените заминавания, включително и традиционните ми сълзи. Много е неприятно, но не мога да се сдържам. Този малък самохвалко от метър и петдесет, „жената, която не се страхува от нищо“, която вземаше паяци между палеца и показалеца и гледаше хладнокръвно как падат бомбите, тази жена плачеше при всяко заминаване и получаваше упреците на мъжете от борда, които не можеха да разберат тази слабост.

В един съботен ден, на 7 юли, отвързахме швартовите въжета. Всички ръце, които бяхме стиснали преди малко, се издигнаха за поздрав и на няколко прозореца от петите етажи се развяха бели кърпички. Слънцето блестеше и морето бе спокойно. Увеличихме скоростта и хвърлихме последен поглед към малката черква в пристанището и Мон-Борон. Отдалечихме се от брега и ето че вече се показва носът при Антиб. Като допускахме, че кралят е във вилата си, вдигнахме белгийското знаме на флагщока, за всеки случай.

През това време отворих една съвсем нова тетрадка и написах с едри печатни букви БОРДОВ ДНЕВНИК № 1, а на първата страница: Разпределяне на дежурствата.

Първия ден държахме кормилото, както дойде. Но с настъпването на нощта се наложи по-голям ред. Започваше капитанът — от двадесет до полунощ; после, от полунощ до четири — Ани. От четири до осем — Фред; от осем до обед — Луи. От обед до четири — Ани. От четири до шест — Фред; от шест до осем — Луи. От осем до полунощ — Ани и тъй нататък. Включени бяха полудежурства, за да се избягнат същите часове, което щеше да е еднообразно и несправедливо. Накрая някой от нас щеше да сметне, че е онеправдан. И освен това не беше справедливо все един и същи да се наслаждава на зората или на залеза! Спазихме това разписание през цялото пътуване, когато трябваше да се управлява или да се бди, само с две изключения: разменихме си местата с Фред, защото той предпочиташе аз да разтърсвам мъжа си, когато и топовен гърмеж не би събудил. Също така в моменти на много бурно време, когато на щурвала бе особено трудно, както и в края на пътешествието, когато стана доста влажно и студено, направихме дежурствата по три часа, но това бе много неудобно.

Готвенето ставаше по възможност в определени часове, четири пъти на ден и никога през нощта. Оня, който искаше да яде или пие

през нощта, трябваше сам да се справя. Естествено, щом сме добри приятели, в това разписание имаше известна гъвкавост. Един от мъжете поемаше кормилото половин час преди края на моето дежурство, ако то съвпаднаше с часа за хранене. Също и на обед, когато трябваше да се изчислява местоположението. Обикновено капитанът измерваше височината на слънцето, Фред беше с ръка на секундарника, а аз — на шурвала. После, докато Фред правеше изчисленията, Луи поемаше кормилото или обратно, а аз слизах за последно наглеждане на обема. През по-голямата част от времето тази комбинация вървеше много добре и ние се хранехме към дванадесет и половина.

Кафето се пиеше в осем и половина, с намазани филии или при случай с разни заместители. Обядвахме, както вече казах. В четири часа чай, неизменен ритуал, който разкъсваше следобеда и ефикасно разбуждаше дремещия. Вечеря към седем часа. Тя много често се състоеше от супа, топла и питателна, без много определен вид: слагах приблизително всичко, което ми попаднеше под ръка, включително и малко коняк. Храната много скоро придоби голямо значение в морето, където всичко е сведено до най-съществените ценности — часовете за ядене представляват ориентирните точки на деня.

Макар това да беше една от постоянните ми грижи, на 7 юни, в деня на заминаването ни, и дума не ставаше за ядене. Официално отивахме на Балеарските острови. За нашите приятели пътуването ни беше до Таити, но ние знаехме, че то ще продължи по-дълго, две години, може би три или четири? Можеше да избухне война, откъде да знаем? Тази мисъл за възможна и почти неизбежна война ми се струваше залегнала в съзнанието на всички хора от нашето поколение. Сякаш не можехме да си представим света без предстояща война, и виждах, че навсякъде около мен нито едно сериозно решение не се вземаше, без открито или тайно да се държи сметка за нея. Като заминавахме от Ница, ние предварително бяхме приели възможността, че тръгваме завинаги, ето защо, както на „Цветето на океана“, мъкнехме невероятно много предмети, откровено казано, безполезни, но на които държахме или които биха могли да ни бъдат полезни, в случай че бъдем принудени поради войната да престоим по-дълго време в чужбина. Ако ми предстоеше отново, вече не бих направила това, защото на малък кораб, при дълго пътешествие, всичко се разваля и обезцветява от солена и топла влага. Впрочем започвам да държа на

все по-малко неща. Морето през първия ден бе спокойно и красиво и ние се движехме с мотор. В Средиземно море „Ому“, приятелят на прохладните и носещи бризи, се движеше често с мотор, казвам го веднъж завинаги. Това нямаше значение, защото този откъс от пътуването имаше чисто практичен характер, колкото да се измъкнем от зимните си леговища, за да навлезем в първия океан.

Тази тетрадка № 1, която започвах и която в продължение на почти една година щеше постепенно да се изпълва, да се влече по кушетката ми, в кокпита, в кухнята, върху масата за картите, да се покрива с петна, да се мокри, да се нагъва от слънчевата топлина и да охлузва краищата си по всички ъгли на кабината, тази тетрадка щеше да бъде съдът, в който да изливам добрите си или лоши забележки, моментните си впечатления, една смесица от имена, факти, бележки, поставяни върху хартията небрежно, но почти ежедневно. Това щеше да бъде бордовият дневник на подробностите. Истинският бордови дневник, този, който водеше капитанът, сбито и точно щеше да държи сметка за времето, часовете, местоположението и състоянието на морето. Той беше нещо официално, задължително и безлично, нещо неприкосновено, в което беше забранено да се пишат подробности.

Ето защо ми беше необходим мой личен отдушник.

Преди да се свечери, прибирахме лодката на борда. Наричахме я също динги, юю или ащераантже. Последното название е един прекрасен, непреводим фламандски термин. Даже и да напише онова, което той означава — „малкият, който идва отзад“, — пак не бих могла да предам красотата на израза.

Това е една много хубава малка лодка, устойчива и здрава, построена чрез сглобяване, изцяло от акажу. Когато се наложи да си служим с нея за спускане на котвата, тогава чак си даваме сметка, че неудобството на тежестта ѝ (приблизително седемдесет кила) е широко обезщетено от нейната полезност. Впрочем тя не тежи толкова. Двама души спокойно я вдигаме и поемаме на борда. Обърната на рубката, тя се закрепва със система от въжета, същите, които служат за повдигането ѝ на борда. Първата вечер капитанът заяви сред престорените покашлювания на екипажа, че не трябва много да се колебаем да го събудим при най-дребната нередност, че никога не ще ни се сърди за това. Той устоя на думата си. Отначало бяхме много скептично настроени по този въпрос.

Все пак, кълна ви се, че това, което се случи тази нощ, не съм го направила нарочно. Сигурно защото беше нашата първа нощ и не бях свикнала още, след шест месеца на пристан. Така в един часа сутринта, принудена да се размина с един кораб, който си плаваше съвсем нормално, не представляващ никакви затруднения, бях обзета от паника, от неоснователен страх, който обзема човека и го кара да си вътълпява нелепата мисъл, че капитанът на този кораб може да се е объркал и да е поставил червения огън на десния борт, а зеления — на левия... Изтичах да събудя Луи, който, както всеки път, си удари главата в тавана и изскочи на палубата точно навреме, за да види как наблизко минава един добър и обикновен, съвсем безопасен кораб. Клепнах уши, но не чак толкова, че да не мога да чуя внимателно какво ще каже капитанът. И какво? Той удържа думата си, не каза нищо обидно.

Тази нощ, на 7 юли, с черния си атлаз, който никакъв повей не смущаваше (звездите се отразяваха в морето), изглежда, че повлия на нервните ни темпераменти: призори кормчията Фред, дълг 1 м и 86 см и тежък деветдесет и четири килограма, бе смразен от посещението на един заблудил се прилеп, който се удряше в платната и който той виждаше като вампир, изсмукващ мозъка му през тила. Това поне ни каза на сутринта, като добави непредпазливо: „Страх ме беше да не се заплете в косите ми...“ Чу се избухлив смях сред женския елемент на борда, който има големия недостатък, че обича да се присмива. Намирах този страх преувеличен. Той сигурно нямаше повече от четиринадесет-петнадесет косъма... Талоу, този самохвалко, готов винаги да джавка, също не се беше проявил като храбрец. Нашите двама герои се гушеха пред чудовището, свили се в един ъгъл на кокпита. Трябваше да настъпи утрото с един хубав източен вятър, право в борда, за да очисти духовете ни от ужасите на нощта. Под четирите долни платна и без мотор, ние се радвахме на чудна тишина. На нищо не се наслаждавахме толкова, колкото на първите дни в море след дългия престой в пристанище. Очистени от земните желания, уморени от шума, от разговорите, от грижите, които предизвиква всяко предстоящо заминаване, изведнъж се оказахме вече необвързани, свободни, чисти и отдадени на непосредственото.

Краткотрайна радост за капитана и за мен. Към 17 часа един внезапен пристъп на вятъра ни накара да свалим грота. После в здрача

бризи от всички посоки развълнуваха тъмното море и скоро с блуждаещ поглед, отвратени устни и разбъркан стомах гледахме как Фред се тъпче спокойно. Голямо удобство за всеки капитан е да има помощник, неподатлив на морската болест. Но то е и обект на голяма завист. Що се отнася до мен, чувствавам силна неприязън. Не е ли почти дързост да имаш така здраво закачен стомах?

За щастие бях открила драмамина, лекарство, изнамерено специално с посредничеството на господата, за заслужилата моряшка жена. Драмаминът сякаш ми нанасяше удар с млат по главата и чувствавах известно затруднение да събера мислите си. Морската болест приспива, а драмаминът — още повече. Все пак той позволява, с помощта на няколко чаши силно кафе, да се заемеш с някои полусомнамбулни занимания и особено с кухнята, нещо, което е много трудно, когато всичко ти се повдига в гърлото.

Така драмаминът ми помагаше да понасям началните дни след всяко отплаване.

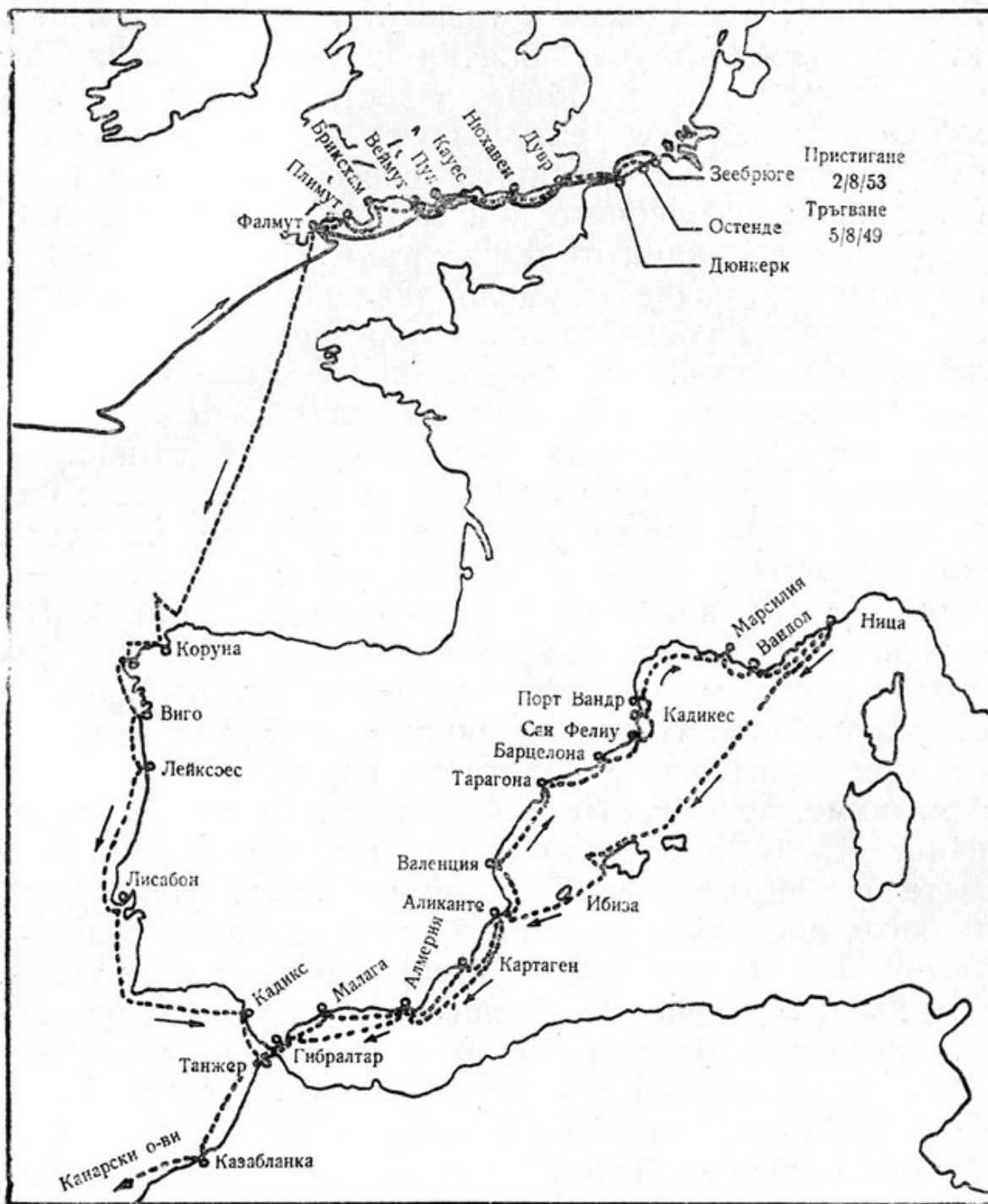
Средиземно море, пълно с лукавства, ни нагости с всякакъв вид време и най-различни вълнения, измежду които нямаше нищо подходящо за нас. То е добро само за елегантните яхтсмени, които отиват на разходка. Горко на тези, които предприемат пътешествие за няколко дни. Разнообразието никога не липсва, като се започне от пълното затишие, оставящо едно вълнение, което се образува за десет минути, а изисква двадесет и четири часа, за да се успокои — до насрещния лек ветреца, който те принуждава да пуснеш мотора. Много ли се оплаквам от него? Какво да правя, по-силно е от мен. Обичам го само когато го гледам от брега.

Луи първи откри Минорка на хоризонта. Балеарските острови бяха пред нас и аз измъкнах една жълточервена книжка, озаглавена „Самоучител по испански“. Луи веднага се усъмни да не е някакъв наръчник за чуждестранната дама, желаеща да плени някой иберийски туземец от мъжки пол. А Фред узна с любопитство, че „мучача“ не значи горчица, както винаги бе мислил, и това впоследствие му беше много полезно. Но бризът се засилваше и изоставихме ученето. Под четирите долни платна и сред вълнуващо се море ние лавирахме към Минорка с много добър ход. Ах, колко беше хубаво! То искреше и съжалявам това, което казах за него. Нос Форmentor разстиляше стръмните си голи скали с тоя величествен, но еднообразен вид, който

имат испанските брегове. Луи, умеещ да върти буквата „р“ и очите си по един съвсем южняшки начин, с удоволствие коментираше географските имена: „Какво прекрасно име за един нос, Форментор! То звучи като хубава ругатня, пълна с благородство...“ „Ами я чуйте това: Вилано, Кабо де Гата, Исла Драгонера и даже Кабо Финистере. Хубав език е испанският, твърд, звучен, силен. Славно е да претърпиш коработрушение из такива места. Когато кажат «Той се хвърли върху скалите на Драгонера», звучи добре, хубаво, както подобава“.

Фред бършеше устните си о края на фланелата и потвърждаваше. Беседвайки в кокпита вечер, след хранене, и гледайки как слънцето се плъзга в морето, готови бяхме да потвърдим каквото и да е. През нощта електричеството в компаса се повреди и трябваше да го наблюдаваме с помощта на белия огън.

Още на утрото след този хубав ден имахме два рифа на грота и пестяхме усилия в открито море край Минорка. Напразно сме славословили това прословуто островче Драгонера: то се оказа недостъпно, не даваше възможност да минем край него, а Палма се намираще отзад. Отначало имаше силен насрещен бриз, а после изобщо никакъв. След цели двадесет и четири часа лавиране и малко пускане на мотора най-сетне бяхме в добро положение, за да влезем в Палма. Но тогава вятърът отказа и започна да духа право от североизток... т.е. от Палма! От това направихме заключение, че убягващата Палма не е предназначена за нас. Не е ли много кратък животът, та да се залавяме за подробности? Такъв бриз ни беше необходим, за да отидем в Ибиза. И ето че с вятъра и слънцето в гръб, при грота и един стаксел ние плавахме весело към островите Питюз — име странно, с което са украсили Форментор и Ибиза. Това вече беше друго. Запахме. Аз подех някакъв подобрен вариант на „Имаше едно корабче“. Той нямаше никакъв смисъл и затова от него ставаше истинска моряшка песен.

Заминаване и завръщане на „Ому“

Бризът духаше от изток, после от югоизток и ние вдигнахме четирите долни платна. На борда цареше най-добро настроение поради хубавото време, радостта от плаването и гваделупския ром, от които на

Луи бяха останали няколко чудесни бутилки. Фред се дегизира като младеж от 1900-та година, с прав път по средата на прическата и мустаци разнищени въжета.

Край скалистото островче Тагомаго се оказах без вятър, с голямо, съвсем необикновено задно вълнение дълго и високо. Моторът отказа да работи!

Ето че се залюскахме с трепкащи платна из места, където изобилствуват опасни подводни скали, на шест-седем мили от Ибиза, в доста напреднало време. Спогледахме се, ентусиазмът бе спаднал съвсем. Фред и Луи обединиха способностите си и се редуваха в отделението при мотора, бършейки потни чела с изцапани от масло ръце. Най-сетне Луи с гениално хрумване и умело завиване с английския ключ успя да убеди един от цилиндрите. Със замряло сърце и затаен дъх продължихме криво-ляво пътя си, с постоянния страх да чуем стихването на звука, който ни обещавахе да стигнем в Ибиза до настъпването на нощта. Опитвахме да се ориентираме с бинокъл по крайбрежието. Страхувахме се, че всеки момент морето може да се разкъса и да се окажем с кила върху някоя от тези непочтени скали, които се крият точно под повърхността на водата. Определихме местоположението си. Часът, който предшества наближаването на някое пристанище, е винаги много запълнен с работа на борда. Внезапно забелязахме, че всичко е в безпорядък и че сме изцапани. Набързо приведохме тоалета си в ред. Мъжете се обръснаха. Подредихме долу. Изметохме трохите, постлахме рогозката, която придава толкова уютен вид на кабината. Прибрахме под кушетката разпилените вещи. Трябваше да очистим палубата, да приготвим знаменцата, да извадим котвената верига, да приготвим швартовите въжета, да са готови за закачане защитните балони. Последни прибрахме платната. Талоу се стараеше да бъде в краката на всички, възбуден от мириса на сушата и убеден в нейната твърде голяма полза. С една дума, при залез-слънце влязохме готови в Ибиза и швартовахме кораба съвсем правилно пред погледите на тълпа от любопитни.

Обичаме много Испания за нейната дива красота, за нейното близко минало, за езика ѝ, за нейните сто години изостаналост, които сякаш има в сравнение с останалата част на Европа, за испанците ѝ. С испанеца се разбираме, защото е пряк, честен и учтив, гостоприемнен до крайност, горд и издръжлив в затрудненията, умерен в храненето, плах

и много често наивен. Народът е невеж и искрен, див, но щедър, без следа от каквото и да е раболепие, а също така и чужд на всякакво предизвикателно държане, което навсякъде крие собствената си неувереност и неспособност. Испанците дават добри моряци, добри селяни и работници, но лоши търговци. Те съзнават качествата си, ала не са суетни. Понякога малко парадират с личността си. Обичат да изразяват чувствата си и това след известно време почва да ни дразни, нас, хората на севера. Но другите им качества ни ги правят ценни.

Струва ми се, те не познават смисъла на думите: личен живот. Чуждият кораб е развлечение, намиращо се в пристанището за собственото им забавление. Едно от любимите занимания на испанеца е да гледа. Той е още като дете, щом може да се занимава изключително и в продължение на часове с гледане, без разглежданият обект да представлява и най-малък интерес. Испанецът изоставя всякакви занимания и грижи, за да гледа на воля.

Тук те бяха застанали в три редици, зяпаха ни наивно през илюминаторите, викаха ни, смееха се, дърпаха вантите и брасите на вистрелите без лоши намерения. Сто пъти чувахме „Омо-о-о-о“, с добре отворено „о“. Всичко, което ставаше на борда, им се струваше необикновено. Даже ако изпразнихме някоя кофа, двадесетина души се блъскаха, за да видят по-добре. Това доста дразнеше, но с време свикнахме. През нощта закрихме илюминаторите си с картон, защото нямаха перденца, а личният характер на моя домашен кът е свещен за мене.

В пристанището имаше и друга яхта, „Васко“ от Оран, която беше швартована насреща, при „Клуб Наутико“^[2]. Като видяхме, че там е спокойно, ние се преместихме до нея. Тя бе 13-метрово корабче с бермудско стъкмяване. Беше обзаведена главно с кушетки и една малка кухня. Хубаво корабче за краткотрайни плавания. На борда му имаше трима весели приятели, една дама и един стар моряк, специалист в приготвянето на калдеро. Калдеро е такава ribena чорба, че пръстите да си оближеш! Антонио я приготвяше с това, което му доставяше екипажът. Приятелите от „Васко“ бяха страстни подводни риболовци. Уловът в тоя край е обилен. Докато се трудехме над мотора и лъскахме медните части, те прекараха деня в Еспалмадор и за наша изненада донесоха толкова риба, колкото ние уловихме за цял сезон по Лазурния бряг, където всичко е опустошено. Те караха да потекат слюнките ни с

техните риболовни истории, с акваланга на Кусто-Ганян, с техните меру, сарси и баркони^[3]... В замяна на това ние ги карахме да ни завиждат за Хаити, Маркизките острови... Защото наименованието „Васко“ бе взето от книгата на Марк Шадурн.

В техния кокпит опитвахме някакво „двойно бяло“, а в нашия — гваделупския ром. Не е чудно, че атмосферата бе особено приятелска. Имаше един много смешен дебеланко, изумително приличащ на тези меру, които самият той с такова усърдие преследваше. Що се отнася до доктора, той не преставаше да ни разпитва за разните части на „Ому“, от който се възхищаваше, и за Полинезия. Днес беше 10-то число, петък, и „Васко“ смяташе да потегли, но в петък не се тръгва, затова стояхме заедно до полунощ. Седнали на рубката, ние присъствувахме на едно доста оживено приготвяне за заминаване, в края на което дебеланкото едва не падна във водата. Скоро нашият весел съсед представляваше само някаква сребриста бразда на лунната светлина. После браздата избледня съвсем и: най-сетне се чу само един вик в нощта: „Ехей, Ому-у!“

Главата ни бе още замаяна, стояхме на палубата и мълчаливо вдишвахме свежия нощен мирис в настъпилото внезапно спокойствие.

Ибиза, това е олицетворение на живописност в истинския смисъл на думата. Тя може да изкуши не един художник. Нищо изкуствено. Всред чистия въздух градчето е кацнало на етажи по планината, кичейки се с останките на някогашната мавританска Алмудена, обгоряла от слънцето, в един естествен безпорядък. Старият град, Ла Пенъа (Скалата), с тесни и криволичеши улици, е изпълнен с жени в дълги черни поли и триъгълни шалове, с коси, разделени на път през средата и сплетени в гъста плитка, доверчиви и изящни. Селянките, яхнали магарето си, носят широкополи сламени шапки и черен чадър. На чешмата, с пръстения съд, поставен на хълбока, жените изглеждаха също като теракотови фигури и за нас внезапно времето спря. Сякаш те ей сега щяха да заговорят на някой латински диалект. Миризмата на горещо дървено масло и солена вода придава на Ибиза нещо, което силно напомняше Мароко, но пейзажът, гледан от Алмудена, бе средиземноморски, със своите маслинови и кайсиеви градини, със старите си мелници, купищата малки розови и сиви скали, пръснати край синьото море. Безброй котки спят в сянката на безброй клетки с кокошки.

Присъствувахме на благославянето на морето от „девата на моряците“ (Ла Вирген де лос Маринерос). Сутринта имаше шествие. Улиците бяха украсени с книжни знаменца. Пред шествието пристъпяше музиката: един барабан, флейта и чифт грамадни кастанети, а след нея двама окичени в лампази мъже, сигурно генерал и адмирал. То излезе от черквата в шест и половина вечерта. Ла Вирген отиде лично, в ладия и много тържествено, малко по-далеч от вълнолома, да благослови всеки плава телен съд, който минеше наблизо. Това се правеше сред голям шум, силен камбанен звън, грамадна празнична тълпа и хоругви, които плющяха от вятъра. От светата ладия долитаха на пристъпи звуци от музиката, докато малките платноходи от „Клуб Наутико“ сновяха напред-назад като комари. На връщане статуята на девата бе посрещната от ревностното и сърдечно население с ръкопляскания до скъсване. Изглежда, тук благочестието се изразяваше доста шумно. Усмивната, сред викове, музика и ръкопляскания, Ла Вирген се клатушкаше върху рамената на четирима моряци. Смесени с тълпата, ние гледахме как минават първенците на Ибиза, детския хор в стихари, смирени и благочестиви. Те плъзгаха към зрителите тържествени коси погледи. Изведнъж едното от тях откри Луи, който имаше една съвсем невинна черна брадичка, като тази на Ван Дайк.

То удари по рамо съседа си, бутна друго с лакът и ни посочи с пръст: „Мира ла барба! Мира ла барба!“ („Гледайте брадата!“). Настъпи пълно безредие. Хубавият строй на шествието бе нарушен, благочестието — забравено, уважението — стъпкано. Децата от хора се превиваха от смях, блъскаха се, удряха се по бедрата в пристъп на ликуване. Тази брада! Трябваше да ги блъскат, за да тръгнат отново. Яростните погледи на господин кюрето не предвещаваха нищо добро. Луи с достойнство разглеждаше внимателно малките облачета, които се рееха по небето. А Ла Вирген, носена над тази раздвижена тълпа, се връщаше в своята черква сред страхотен трясък от фишеци и бомбички, гърмящи в нейна чест. Бързешката кюрето с прибрано расо, носачите, шествието и тълпата се разпръснаха, пазейки се, доколкото можеха, от горящите останки на хвърчащите на всички страни фишеци.

Но за бедния кон от варадерото (кораборемонтната работилница) никога не е празник. С очи, закрити от два сламени капака, той се

въртеше в кръг, за да придвижва една примитивна макара, която издигаше корабите на сухо, истинска допотопна система.

Ниски гемии разтоварваха дърва. За „Ому“, чийто мотор бе поправен, взехме сто литра от един възчерен газьол, по-евтин и намиращ се по-лесно на черна борса, отколкото редовно. Докато товарехме нелегалния си запас, един полицаи със странна шапка от черна кожа, сплесната отзад (вероятно за да може по-добре да спи), ни наблюдаваше с бащински поглед. Малко го интересуваше произходът на нашия газьол, този участък не беше негов. Гледаше просто от любопитство.

Натъпкахме се с кайсии по една пезета килограма. Животът бе смешно евтин и ние си дадохме дума да дойдем да довършим тук далечните си старини. Междувременно опитвахме се, включително и Талоу, да разредем гъстите редици на легионите от мухи. Времето бе много горещо.

На борда всичко беше наред: електричеството възстановено, благодарение грижите на мърморещия Луи, моторът поправен, запасите в складовете ни подновени. След като един и втори път разгледахме Ибиза, ние вече два дни киснехме в приятно бездействие, докато някакъв хубав вятър за Аликанте ни раздвижи. Това стана на 17 юли, вторник. В осем часа сутринта минахме колкото бе възможно по-близо до фара Ахоркадос, плавайки по пролива между Ибиза и Еспалмадор. Любопитно е, че като тръгнеш, винаги преминаваш край нещо, и то най-близо до него. Насочил се на югозапад, на север от нас се изправи острият профил на скалите на Ведро. Хубав югоизточен вятър и спокойно море. Това означава щастлив, без особени произшествия ден. Но какво казвам? Щом вдигнахме грота, скобата на фала се отпусна. Тя съобрази да падне на палубата, но гафелът удари Фред по главата. За утешение миг по-късно той можеше да съзерцава първата летяща риба. Летящите риби не са никакво изключение само за пасатите. Те се срещат и в Средиземно море и даже се продават по пазарите в Испания. Дванадесет часа след тръгването ни ние съгледахме как на фона на залязващото слънце се възправя Кап Нао. Нощният бриз бе непостоянен, но призори се надигна един силен северняк, който с все сила ни понесе към Аликанте, преследвани от доста развълнувано море. В Средиземно море се образува едно силно късо вълнение с бързина, напомняща ни Ламанш.

Аликанте бе окичен със знамена. В Испания не пропускат случай да отпразнуват нещо. Обожават знамената, оръдейните гърмежи, бенгалските огньове и, несъмнено, най-вече празничните дни. Днес бе годишнината от дебаркирането на Франко и неговите части в Кадикс през 1936 г. Затова пристанищните власти не искаха и да знаят за нас. Привързахме се към една шамандура на празния док, маневра, която ни костваше една кука, и зачакахме.

Познавахме Аликанте и имахме приятели там. Знаехме къде да отидем, за да намерим хубав леден сок. Искаше ни се да стъпим на сушата... Обикновено при всяко спиране в Испания от десет до петнадесет въоръжени служители в различна униформа бързаха да стъпят с ботушите си на палубата. Това бе по-скоро от любопитство, отколкото поради някакво подозрение, и формалностите бяха кратки. Документите, с които пътуваме, са крайно опростени. Докато един от главните начини за тровене на съвременния пътешественик са книгата, които на границите трябва да докажат неговата почтеност, корабче като нашето не ще и да знае за тях. Тъй като „Ому“ беше гаранцията ни, плавахме с обикновен паспорт, без визи и тем подобни. В нашата страна, правилникът за яхтите е същият, както и за леките коли, без нищо повече (всеки знае, че в Белгия и първият дошъл може да кара кола), бяхме поискали на заминаване да ни издадат едно чудесно морско писмо, удостоверяващо (казано накратко), че Луи е собственик на така наречения „Ому“. Кръстихме го „бордови книга“. Никой в чужбина не може да го разчете, но то имаше корона с хубав червен печат и с този си вид достави голяма радост на много чиновници.

Фактически един кораб винаги може да се приюти в някое пристанище и да остане на котва. В случай на спор могат да забранят на екипажа му най-много да слезе на суша. Но това рядко става. Обикновено за яхтата има много малко формалности. В повечето от пристанищата митницата, здравната служба и полицията ни посещаваха чисто формално. Никога не сме били принудени да показваме съдържанието на шкафовете си. Понякога трябваше да попълваме книга, каквито никога не представяхме освен една здравна бележка от предишното пристанище, и то невинаги. Длъжни бяхме да предупредим властите за тръгването си, като посочим деня и часа, нещо, което е чиста случайност за платноходния кораб, ръководещ се по-скоро по барометъра, отколкото по календара. Накъсо казано, това е дреболия в

сравнение с главоболието, което причинява и най-краткото пътуване по суша.

Щяхме да имаме доста работа, ако трябваше предварително да вземаме редовни визи за всяка посетена страна. И десет години не биха ни стигнали за правене на постъпки. В Аликанте съвсем случайно един полицаи със смешни обувки, които от цял километър намирисваха на детектив, се опита да ни поиска визи. Луи вежливо се извини на испански, като му даде да разбере, че разчитаме на неговото великодушие. Това е винаги резултатно. Много повече, отколкото, ако му кажехме, че законно погледнато, не са ни необходими...

В Аликанте всичко беше затворено и задрямало. Празненство и блаженство. Засилващият се бриз свиреше във вантите и цялото пристанище бе изпълнено с шума на плискащите се вълни. Затова и целия ден прекарахме на борда.

В действителност ние бяхме дошли тук за почистване на корпуса. Имахме предвид един док, в стил „Малък Трианон“, намиращ се в края на пристанището. Бяхме минали през него в 1949 и останахме много доволни. Не знаехме друг, по-добър в околността. Възможностите за почистване в Южна Франция не са особено много. Чакаш на опашка пред доковете, които при това са доста скъпи. Напразно бяхме търсили някой док, обзаведен с машина за почистване корпуси с пясъчна струя. Едно грижливо почистване с пясък в началото на пътуването щеше да бъде гаранция за доброто задържане на боята. По липса на това избрахме Аликанте, където има добри работници и цените са съвсем умерени.

На 21 юли в „Ому“ нахлуха много работници, които го изтеглиха на сухо и го качиха на скеле след много изкусни действия, поддържан от дървени подпори.

Корпусът бе доста нечист и ние имаме в резерв няколко кутии американска пластична боя, която искахме да изпробваме. Според указанията тази боя бе просто вълшебна. Накарахме да почистят корпуса най-внимателно, доколкото беше възможно в тези условия, и положихме боята много грижливо.

Не зная по какви тайнствени причини, но няхме щастие с нашите бои. Докато продължаваше пътешествието, бяхме четири пъти на сух док, или веднъж на всеки шест месеца. Никога не сме се скъпили за качеството на материалите, нито сме си пестили потта и труда.

Опитахме четири начина и четири различни марки. И всеки път — все същия резултат. Боята не се задържаше. Още не сме разбрали причините за този неуспех, но знаем едно: кораб с метален корпус се поддържа по-трудно, отколкото дървеният, даже и да се държи сметка за пораженията, които му нанасят молюските.

Мечтаехме за източния вятър. В нашето кътче бяхме съвсем на завет и горещината беше ужасна. Ако искате да имате представа за ада, препоръчвам ви такъв задушен док. Никакъв бриз, при 36 градуса в каютата. Постоянният шум на шпаклите, чуковете и оксигена. Прах, никаква вода за освежаване на корпуса или за измиване на палубата. Никакъв свеж въздух и мивка без канал. Животът ставаше неудобен до невъзможност и нервите обтегнати до крайност.

Мразя сухия док.

Страдахме всички, и то не мълчешката. Моите мъже, голи до кръста и леко облечени надолу, се трудеха заедно с изненаданите работници, които никога не бяха виждали собственик на яхта да работи. Това създаваше дух на братство и доверие. Някои познаваха Луи от предишното ни идване. На обед, когато се хранеха в един ъгъл, донесохме дамаджана с вино „Тинто“ и езиците се развързаха. Така научихме много повече неща, отколкото във всички яхтклубове, ресторанти и пазари на Испания. Нашите хора не се престараваха в работата си, но бяха съзнателни и още как при такава горещина... Това не бяха квалифицирани работници, както е прието да се казва (квалифицирани в какво?)... Бяха обикновени стъргачи на корабни корпуси, но някои бяха живели при по-добри условия. Имаше един бивш учител, минал от червеното революционно настроение в най-черна мизерия. Той печелеше четиринадесет пезети и половина на ден. Тези хора нямаха оня еднообразен работнически вид, какъвто имат работниците у нас. Един имаше трудолюбивия вид на селянин, друг — по-скоро на мамино синче; срещаха се също дребният негодяй и интелигентът. Но не се знаеше какви мисли минаваха през главите им. Може би нищо особено.

Четиринадесет пезети и половина... Тази половин пезета е подигравка, като се помисли, че плащахме белия хляб на черна борса, която открито се шири, от дванадесет до петнадесет пезети кило. Нашият бивш учител издържаше жена и дете със стойността на един бял хляб. Добавям, за да бъда справедлива, че хлябът е сравнително

най-скъпият хранителен продукт в Испания, където някои храни от първа необходимост са доста скъпи, а луксът — доста евтин. За същите петнадесет пезети можете да си платите един обед с риба и ориз, включително и виното. Все пак, опитайте се да издържате семейство с цената на обета за един човек!

Използвах престоа в сухия док, за да направя чистка. Приготвих пакет от стари дрехи, износени обувки и други неща и помолих Луи да ги хвърли, в морето. Нашият учител скочи и извинявайки се, поиска да му ги дадем, като сто пъти благодари за разкошния подарък. Бяхме много смутени.

Тъй като испанската боя не е твърде издръжлива, а моллюските са многобройни, рибарските лодки се пребоядисват в жълтозлатист цвят приблизително всеки три месеца. В дока имаше три такива, така че заедно с нас станаха четири малки семейства, живеещи нависоко. Вечер, когато ударите на чука престанеха, едно хлапе, излязло сякаш от някоя картина на Мурильо, започваше да пее серенади от рода на фламенкото. Те нямаха начало и край. Бяха безкрайни с техните мавритански модуляции, които създаваха някаква тайнствена и завладяваща атмосфера. Тяхната монотонност никога не омръзваше, това бе фонът на испанската нощ.

Никога не ми е било така горещо както в този док. Сладоледът и плодовете, които употребявахме без мярка, за да се освежим, ми причиниха остър антерит. Просто се влачех. След една седмица, прекарана в болки, съвсем изтощена, трябваше да напусна моите хора, като ги оставя да се оправят сами. Те са сторили това успешно, ако се вярва на слуховете за ресторантите и литрите вино, които стигнаха до ушите ми. Мъжете са много по-практични, когато са сами, отколкото когато жена им е до тях. Отидох да се посъвзема у една моя приятелка, Изабела Файардо де Дюпюй, която има прекрасна вила. Ароматът на жасмините, свежестта на въздуха, песента на щурците, киселото мляко, грижите на домакинята и сърдечността на децата скоро успяха да ме вдигнат на крака. Мъжът на Изабела е французин, но отказваха да ми говорят или да ми позволят да говоря на друг език, освен на испански и аз постигнах смайващи успехи. Като ги гледах така весели, така мили, почувствувах се почти разколебана. Не бях ли и аз създадена, за да живея така на село, сред рояк деца? Но щом победеният антерит

напусна бойното поле, аз се възстанових и бордът започна да ми липсва.

Всъщност не зная защо толкова обичаме Аликанте. Тоест зная, мисля, че е заради Изабела. Той е приятен, но обикновен морски град. Сравнен с Ибиза, липсва му физиономия. Естествено това е все лак Испания. Фламенкото се пее и там. А вечер хората се разхождат по „пасеото“ край морето. Почти всички жени са красиви и си въртят очите и ветрилото. И там се пие „орчата де чуфа“, една загадъчна лимонада, приготвена от някаква непозната у нас луковица. И там се яде „паела валенсиана“, много вкусно ястие с ориз. Веднъж го опитахме у един селянин от Елча. Приготвя се така: в голям колкото колело пръстен съд^[4] се слага пиле, ориз, зарзават, чушки, разни подправки, после се изсипват отгоре тридесет добре разбити яйца и се покрива с една металическа плоча, върху която натрупват разпалени дървени въглища. Опеченото ястие с хубава позлатена заливка се слага на масата и се разрязва на толкова части, колкото сътрапезници има, като по средата се слага една банкнота от петдесет пезети. Банкнотата е на онзи, който пръв изяде своя дял.

Финиковите палми и бадемите пръскат своята сянка и плодовете си извън малките градинки на Аликанте, където пейките са от керамика. Виното е хубаво. Отдавна вече не се прави истинският и прочут нектар, известен под името „Аликантско вино“, но в някои частни изби са останали още по няколко бутилки. Извън това, кълна ви се, всичко, което ви предложат под същото име, е долнокачествено. Може и наистина да е от Аликанте. Сигурно не без причина казват на жителите от този край: „Аликантино, борачо фино“ („Аликантецо, стари пиянищо“).

За „пезета“, и даже „пезетита“, може да се получи на пазара едно възсиво хлебче, кило домати или три чушки. Забележителността на града е едно палмово дърво с пет необикновено грозни глави. В подножието на планината Санта Барбара, жълта и прашна, с укрепления си замък на върха, плажът разстила своите беседки и павилиончета. Там през най-посещаваното време за къпане цари едно целомъдрие, което не може да бъде наречено очарователно, защото облича жените по твърде неприятен начин. Испанските красавици са в ризници от вълна или лен от врата до коленете, като върху този бански костюм се облича пола или широк шорт. Като се намокри, това облекло няма нито форма,

нито вид и се залепва на гънки по ханшовете. Къде са бикините на Ница? Изрових най-скромния си бански костюм и все пак се чувствах още твърде разголена и достойна за порицание.

Слязла от планината си, аз отново намерих своя ковчег. „Ому“ имаше гладък като делфин корем. Привързан към кея на Адуана, той чакаше само мен. „Васко“, току-що пристигнал, бе швартован малко по-назад от нас. Бяхме надминали предвидения срок за пристан и трябваше да тръгваме. Един съботен ден, на 4 август, „Ому“ се превърна в гълъбарник, в птичи кафез. Не можехме да се чуем вече. Бяхме на „разходка по море“ с Изабела, сестра ѝ Паз и едно множество от дами, девойки и момчета. Това бе един вид експеримент. Предлагам всички яхтсмени да помислят върху него.

В пет часа следобед се оказахме заедно с „Васко“ пред помпата за газол, извършвайки ритуалните действия. Тръгнахме с платна към малкия остров Табарка, с един съвсем лек бриз. Но с нашия чист и гладък корпус ние се плъзгахме леко и когато стигнахме Табарка, „Васко“ бе още далеч зад нас. Нямахме карта на морето около острова и вместо да дочакаме „Васко“, за да влезем заедно, решихме, че е по-добре да прекараме нощта, като се движим с мотор, за да спечелим време. Оттогава вече не сме виждали „Васко“.

Времето бе ясно, много тихо, с прекрасна видимост. На сутринта и след това още цяла една нощ, очаквахме бриза всред синьото и леко набраздено море. Бяхме съвсем спокойни, далеч от неприятностите на пристанището, далеч от хората, главни източници на грижите, с тяло и дух, сведени до най-непосредствения им израз.

В пристанищата се явяват безброй чужди на живота на кораба съображения, изпълващи дните с опасности и съмнения. Всред морето необходимото за извършване се налага с очевидност във всяко отношение, без възможност за колебание. Там животът протича в еднообразие, което скоро придобива красотата на навика. Всред морето почти всички занимания са „вечни“, за да се изразя с термина на Гастон Кол, моя мил професор-философ.

Като отминахме Кабо де Гата, бризът от запад се надигна и засили. Беше пълен насрещен, а ние отивахме към Гибралтар. Напредвахме криво-ляво, като се ядосвахме, припомняйки си, че през 1949 г. минавахме в обратна посока из същите места, но пак с насрещен вятър. Утринта ни свари да плаваме към Адра с бързината на

парализирана костенурка. Едно скрито течение ни носеше на изток. „Безполезно е — каза капитанът — да хабим време, труд и газьол почти за нищо. Искам хубав източен вятър в платната, иначе не тръгвам.“ И ние завъртяхме бушприта по посока на Алмериа.

Тя е едно грамадно, винаги пусто пристанище. Четирима полицаи, трима митничари, двама индивида от Команданция де Марина^[5] и двама защитници от Санидад Маритима^[6] се струпаха на борда. В Испания те не са опасни, но са много. Обикновено от селски произход, като влязат в корабната кабина, те не могат да намерят място за тромавото си туловище, заплитат се в пушката и каишите си, блъскат се във всички ъгли и си удрят главата в лампата, закачена на тавана. На тръгване с добродушен смях забиват подкованите си обувки в палубата, като се обръщат кръгом по войнишки и оставят върху дъските белега си завинаги. Иначе не са много лоши. Още в ранна утрин бяхме вдигнати от кушетките си от някакъв адмирал, натруфен целия в бяло и злато. Той ни носеше една допълнителна хартия, съвсем ненужна, и завърши посещението си под сънливия поглед на Фред, който бе все още в завивките си, като поиска пакет цигари! Жалко, няхмахме никак и щяхме да се запасим едва в Танжер. „Де нада, де нада“ („За нищо, за нищо“) — каза той разочарован, чисто по цивилно въпреки униформата си и завърши с поздрав тази типично иберийска интермедия.

На мястото, където бяхме швартовали, западнякът духаше с все по-голяма сила и ние се удряхме така жестоко, че всичко пращеше. Морето в пристанището сякаш кипеше. Капитанът бързаше да се махне оттук. Спуснахме лодката във водата. При този вятър и такова вълнение беше невъзможно да се отправим към някоя шамандура и да се закачим за нея, с малкия си слаб мотор и платна, които хващаха така добре вятъра. Луи скочи в лодката и след цял час изтощителни усилия успя да закачи един кабел на най-близката шамандура. Невъзможно ми е да опиша вида на това обширно пристанище в такова време. Всред плисъка на вълните лодката подскачаше като тапа и веслата изскачаха от твърде широките ключове при всеки по-здрав удар. Падаше здрава работа. На края на кабела закачихме друг, този, който стоеше под леглото на Фред, подсилен, с всички останали възможни въжета. Като свърши тази маневра и моторът заработи, ние се изтеглихме бавно от пристанището под погледите на една многобройна и досадна тълпа, която ни наблюдаваше като някаква необикновена атракция. След като

най-сетне стигнахме до шамандурата, „Ому“ не ни създаваше вече такива грижи. Но палубата приличаше на бойно поле сред сражение. Фред на лодката, която играеше бясно хоро, успя да закачи за шамандурата допълнително швартово въже и котвената верига. После се пусна от тях и бе подет от вълнението, когато забеляза, но вече много късно, че е без весла. Той се понесе като сух лист сред яростния вятър, здрача и мъглите. Отначало бях обзета от неудържим неприличен смях, който се надига у мене винаги в най-неподходящия момент. Луи му хвърли веслата едно по едно, но и двата пъти не улучи. Така и те бяха понесени от вълнението. Не по-добър успех имаше и със спасителното въже. Оставаше ни философски да чакаме събитията. Към полунощ Фред се завърна цял измокрен в почти пълната с вода лодка, влачена от една стара моторница. Вятърът бе събрал отделните предмети в един край на пристанището и нищо не бе се изгубило от нашата екипировка. Беше малко трудно да се освободим от спасителите, заврели се в кокпита, защото ни оставаха общо само шест пезети. Вятърът виеше във вантите и опъваше швартите...

На сутринта още със ставането една общита с галони фуражка учтиво ни съобщи, че се очаква пощата и че този почтен кораб има нужда, измежду сто, именно от нашата шамандура, че вследствие на това ни молят да напуснем в следващите десет минути. И особено не в западния кей. А той именно беше единственият удобен за нас. Вятърът продължаваше да духа в тази посока, като че ли запасите му бяха неизчерпаеми. Използвайки едно благоприятно затишие, ние отидохме спокойно да се завържем там. В Испания има толкова официални инстанции, че най-доброто, което ни оставаше, бе, усмихвайки се, да не се подчиняваме.

Системата на ветровете в Гибралтарския проток е твърде проста. Съществува редуване на източния вятър (леванте) и на западния (пониенте), като духат всеки на свой ред, понякога в продължение на осем и даже повече дни, обикновено доста силно. Оставаше ни само да чакаме да задуха другият вятър.

В четвъртък вечерта забелязахме, че силна влага се разстила по палубата, сигурен признак на леванта. А на сутринта, в петък, на 10 август, държейки във въздуха наслончен пръст, открихме слаб повей от юг-югоизток.

— Но днес е петък — казах аз с достойнство.

Момчетата ме изгледаха накриво. Беше им омръзнало да чакат. Така че на обед си прибрахме швартовите въжета тихомълком и си заминахме като катунари, с всичките си партушини.

Един хубав бриз ни понесе и след малко бяхме при нос Ентинас, на другия край на залива, с неговия равен пейзаж от необработени ляноси. При залез-слънце бризът спадна толкова, че пламъкът на запалена кибритена клечка гореше прав. Далеч пред нас забелязахме нос Сакратиф, чието име много ни харесваше. Пуснахме мотора. Още веднъж, още един излишен път изпълнихме природата с мирис на петрол. Една четвъртинка от луната като ябълкова резенка блестеше в небето. Рибарите излизаха един по един в морето, като влачеха своите лодки с „лапарас“, подобно на патици, последвани от рояк ослепителни ацетиленови патенца.

На борда се установи строга рутина още със заминаването. Нашият живот започна отново да се движи около няколко обикновени действия: маневриране с платната, управляване, определяне на пътя, ядене, спане. То бе така еднообразно, че най-малката подробност придобиваше особен релеф: стадо делфини, които си играеха с въжетата на бушприта, един рибар, край когото минахме, някой нюанс в цвета на водата и небето. Дните минаваха като безплътни. Какво да ви кажа за плаването ни? Почти за всички то би било нетърпимо еднообразно, но не и за нас. То запълваше живота ни докрай. Да си всред морето, това само по себе си е занимание. Ние го обичахме. Трябва действително да обичаш този живот, иначе той би бил едно невъзможно усилие, при това лишено от всякакъв смисъл.

В събота следобед, на 11 август, минахме край Малага. Бяхме все така без никакъв бриз. Тъй като гротът се блъскаше, сложихме задръжка на гика, т.е. въже, което идваше от единия вистрел на стакселите и бе завързано за края на гика, за да попречи на вълнението да му придаде люшкащо се движение. Тези движения на платната, когато не се пълнят от вятъра, се люшкат от морето, представляват кошмар за моряка, на който той зле устоява, и предизвикват най-силното им изхабяване. Бяха ни казвали, че с гафелното стъкмяване било още по-непоносимо, отколкото с бермудското. Нямахме такова впечатление, защото то направо си беше непоносимо.

„Мореплавателските упътвания“ предупреждават, че из тези места има силно насрещно течение, но ние никак не го забелязахме и в

следобеда отминахме Пунта Калабурас. Скоро видяхме облака, който при леванта стои винаги като шапка на Гибралтарската скала, а после и прочутите ѝ очертания. За четвърти път щяхме да минем край нея. През нощта ни направляваше фарът на Еуропа Пойнт. Поставихме позиционните огньове и прибрахме лага. В един часа сутринта бяхме край Еуропа Пойнт. Това пристанище е огромно. Въпреки неочакваната помощ на хубав лек бриз, трябваше ни повече от час, за да заобиколим носа и си изберем място за закотвяне в грамадния залив, близо до едно летище. Котвата направи „плюф“ във фосфоресциращата вода и ние започнахме да разчистваме палубата от всичко, което не бе здраво завързано. Това бе полезна предпазливост, защото малките лодки-скитници от Алжезирас и Ла Линеа се ползват с голяма слава.

Направихме голяма грешка, че пристигнахме в неделя, в протестантска неделя. Прекарахме я в безделие и в спазаряването на един-два килограма риба, за които рибарят смяташе да поиска едва ли не целия ни кораб. Той ни позна. Беше същият, който преди две години ни бе продал един грамаден морски рак. Трябваше да го сваря на два пъти — най-напред главата, а после опашката.

Нямахме пукната пезета, никакъв шилинг и пушихме последния си пакет цигари. Не успяхме да се споразумеем, след като безполезно спорихме около цената на кафето и захарта, на медта, желязото и въжетата, стойността на износените обувки и дрехи. Денят се провличаше безкрайно. Във въздуха цареше неделна скука. Решихме да опитаме щастието си в подводния риболов, но бяхме разочаровани от студената вода. Фред, обзет от пристъп на набожност или може би за да си отмъсти, зачете библията...

Английско укрепление, построено на средиземноморска земя, под испанско слънце. Това съчетание предизвиква странни впечатления. Англичаните са си навсякъде англичани: в Гибралтар това личи като бяла мечка сред пампасите. Банален градец, полукосмополитен, полуанглийски, с една главна улица, аптека, кинкалория, снабдителна служба, която раздава купони за храна, много бакалници и големи военни съоръжения. Из улиците се виждат малки коли с перденца, с красиви и леки форми, специално за влюбените. Срещат се също офицери по кафяви шорти, с камшиче в ръка и дълги чорапи с пискюлчета, без да забравяме щръкналите като четка мустачки. Даже нарочно да бяха нагласени, пак нямаше да имат по английски вид.

Що се отнася до прочутите гибралтарски маймуни, те все по-рядко се срещат в горичките из планината. Правителството вече ги закриля. Не е далеч денят, когато всяка сутрин ще им поднасят чиния с обелени банани срещу снабдително купонче, с добавка за бременните и майките с кърмачета.

Но онова, което създава престижа на Гибралтар, е самият скален масив — могъщ и странен. В цялата си сила, така странно сам и добре откроен срещу Джебел Муса, като два стълба на една арка, закачайки облаците. В този си вид той отговаря на онова, което очакваме от неговото минало. Гибралтар е повече минало, отколкото настояще. Той събира върху себе си спомените на всички моряци по света и те именно съставят този постоянен облак, който образува нещо като капитанска фуражка.

Той е натъпкан с бункери и оръжейни складове, прекрасно защитен. Давайки си важност, нашият капитан ни попълни отпускни бележки, за да слезем на сушата, с нареждане да се приберем на борда преди 10 часа вечерта под страх от военен съд. Военен правилник — няма що. Талоу бе много недоволен. И той искаше да получи пропуск, но му бе забранено да слезе от кораба.

От ловкия Родригец, добре известен доставчик на флотата, си купихме консерви и други продукти, които да ни стигнат до Панама. Родригец-баща се усмихваше широко с беззъбата си уста, Родригец-син правеше същото, но усмивката му се губеше сред дебелите бузи. Те бяха малко скъпчии, но затова пък толкова услужливи. Освен това трябваше да наминем при тях, за да имаме уиски и цигари без мито. Целия следобед прекарахме в невероятни сметки, които идваха да ни напомнят периодично, че парите не създават щастието, а обратното. Тези изчисления, които правехме на борда, бяха по-трудни от атомното разпадане и диференциалното смятане. Трябваше да превърнем френския франк в пезети, белгийския франк в шилинги и долари, с всички междинни комбинации, като държим сметка за различните курсове на покупко-продажбата. При това някои разходи се деляха на три, други — на две. Личните разходи се разгъваха в две колони. Заявих сухо, че не мога, нито искам да разбера нещо от всичко това. За домакинството протягах ръка, безразлично надясно или наляво, надявайки се да получа субсидии. При нужда преувеличавах разходите, съвсем мъничко.

В Гибралтар никога не влизахме във вътрешните басейни, правото за кейуване е твърде скъпо. Освен това в залива бе много забавно: влизаха и излизаха маса кораби, върху пътническите параходи, особено американските, се нахвърляха малки лодки като мухи на филия с мед. Техните викове достигаха до нас. Кошнички, натъпкани с ужасни боклуци, слизаха и възлизаха живо навсякъде край корпусите. Всякакъв род продавачи на дребно душеха, дебнеха тази Америка, извор на богатства, претъпкана от желани вещи, преливаща от тези скъпоценни долари, приемани навсякъде.

Призори скалата беше напълно закрыта от гъст и широк облак. Изгряващото слънце пръскаше златиста светлинна ивица между морето и края на облака. Гибралтар постепенно се освобождаваше от него, възвръщайки си величественото надмощие над пейзажа. Тръгнахме рано, във влажната и мъглива утрин. Пресякохме право към африканския бряг, през истински легиони от делфини, като търсехме благоприятно течение, което при лекия ветрец да ни помогне да стигнем Танжер. В средата на протока усетихме действието на течението, насочено към изток. Това бе постоянното повърхностно течение в посока към Средиземно море, което е затворено море. Слънцето предизвиква много силни изпарения, като изтегля в атмосферата повече вода, отколкото вливат реките, и нивото му спада под това на Атлантика. За да се поправи това неравенство в нивата, през Гибралтарския проток минава повърхностно течение, което понякога е много силно. Под това течение, достигащо средно три възела, друго, дълбоко, още по-мощно, се насочва в противното направление. Ние се отправихме значи към Пунта Лашонес, където приливът в западна посока трябваше да се чувства. Плавахме покрай африканския бряг. Видимостта бе средна. Гибралтарският проток е един доста предателски проход, където не липсват водовъртежи и вълнения. Луи често се надвесваше над масата с картите. Виждахме много малко кораби и на моменти протокът изглеждаше пуст. Смътно различавахме насрещния бряг. По африканското крайбрежие, където планините са голи и сухи, а дърветата — съвсем редки, се виждаха пейзажи от стария завет, такива, каквито винаги съм си ги представяла.

През деня вятърът съвсем стихна и ние пълзяхме под слънцето, което разпръскваше утринните мъгли. Образува се вълнение и малко преди Пунта Алтарес се надигна източният вятър. По-добре късно,

отколкото никак. Ние плавахме само с грота, в компания с едно рибарско корабче, едно от тези испански корабчета, където са наблъскани двадесет души екипаж по един човек на метър от кораба. Минахме край нос Малабата с голяма скорост, след като изписахме една хубава дъга, за да избегнем плитчините на Лос Португезес, и ето Танжер, прострял се смътно сред лека, бяла мъгла. В края на следобед ние се закотвихме с нос срещу вятъра, който доста се засили. Веднъж закотвени, открихме близо до нас една голяма шамандура, плаваща съвсем невидимо из водата. Надявахме се най-благочестиво, че не сме се закотвили в нея. Съобщихме за нея на моторницата от здравната служба. Те знаеха това, шамандурата отдавна била така. Дали представлява опасност? Може би, но не е въпрос от тяхната област. Впрочем веднъж яхтата на Дон Жуан Испански се била швартовала за нея... Те като че ли искаха да кажат, че шамандурата е оставена като паметник.

Танжер е най-отвратителното пристанище. То е тясно и винаги задръстено, изложено на леванта, който духа силно насам. Дъното е лошо. Никак не се чувствахме добре.

---

[1] Английски комичен герой, подобен на френския Полишинел, палячо. — Б.пр. ↑

[2] Мореплавателен клуб. — Б.пр. ↑

[3] Видове риби. — Б.пр. ↑

[4] Подобен на нашата подница, която се покрива с връшник. — Б.пр. ↑

[5] Военноморско коменданство. ↑

[6] Морска здравна служба — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ТАНЖЕР — КАЗАБЛАНКА — КАНАРСКИТЕ ОСТРОВИ

При първото ни посещение Танжер ме бе очаровал. Това беше първият ми контакт със Северна Африка и нищо не ми изглеждаше по-интересно от множеството най-странни типове, един от друг по-чудновати, нищо не ми харесваше повече от това да се разхождам съвсем свободно всред гъмжащата тълпа, минаретата, пазарите, хамамите, съмнителните заведения в туземната част на града, да се изкачвам да видя казбата, нейния змиеукротител и обучава я. Тъй като не познавах нищо от Мароко, давах си лоша сметка, колко изкуствена е тази живописност на Танжер. Впрочем това ми беше все едно, останалото ми стигаше.

Но обиколката из него свърши бързо и скоро се изморихме от съмнителната, много възбуждаща, ала повърхностна атмосфера, която цари там. При второто посещение Танжер ни отегчи. Сега това беше третият ни престой и капитанът слезе на брега само за да отиде до банката и да изпие чаша гъсто кафе на терасата на малкия Соко, броейки както всички стотинките си. Кръглите маси на малкия Соко са винаги заобиколени от рицарите на тъмните сделки и са покрити с цифри. Там се раждат и умират удивителни планове. Танжер е пълен с авантюристи от дребен калибър и цялата улица Сиагин, която се простира от малкия до големия Соко, е изпълнена с дребни борсови кантори. Атмосферата е завладяваща, но човек бързо ѝ се насища. На мен обаче никога не ще ми омръзне оживеният и шумен пазар, където се пазарува толкова хубаво и където хлапетата ви следват, повтаряйки: „Носим кошницата, мадам?“

Намерихме отново добрия стар прилив, за чието съществуване почти бяхме забравили. Сетихме се за него, когато опряхме в тинята при отлива. Наистина бяхме твърде зле в залива. Вдигнахме котвата, без, за наша изненада, шамандурата на Дон Жуан да ни попречи, и

отидохме да заемем място близо до „Клуб Наутико“. Това бе малък вътрешен басейн, който съвсем приличаше на кошница за раци. Откъдето и да идваше вятърът, все беше лошо. Натъпкан бе с корабчета. В това задръстено кътче се притискаха всички националности, кораби от всякакъв произход. Сложихме големи въжета от всички страни и те до едно трябваше да се наблюдават. В басейна за яhti на Танжер швартоването става за друг швартован кораб, който от своя страна е швартован за трети, завързан със съмнително кабелче... за някакъв уличен фенер. Това е заплетен безпорядък. С голяма мъка, сред лабиринт от всякакви съдове, успяхме да завържем едно кабелче за сушата, но през нощта нечия престъпна ръка ни отрязва приблизително пет метра, колкото е могла да стигне най-далеч при отлива. Така е в Танжер. Ще ви откраднат кораба изпод носа. Пуснахме втора котва, с парче въдичарска връв, завързано за въжето на камбаната, за да звънне, ако някой посегне на котвения кабел. На „Цветето на океана“ при закотвяне имахме дежурства с пушка в ръка. Това не попречи тогава на ловките злосторници да пипнат цяло въже с пелени, които съхнеха!

Танжер е едно от онези пристанища, където умират големите пътешествия. Пълен е с малки кораби, тръгнали да направят поне едно околосветско пътешествие, отбили се тук за два дни и останали, заплетени за цели години. Опасна, доста обезпокояваща атмосфера. Не можехме да избегнем опасенията да не пропаднем и ние. Бързахме да тръгнем, за да докажем на самите себе си, че сме от по-друго тесто.

През февруари Луи бе поръчал в Америка запасни части за мотора, като не искаше да замине, без да е предвидил всичко. В момента на тръгването те още не бяха стигнали в Ница. Като поръчахме да ги препратят в Танжер, ние заминахме без тях. По погрешка бяха платени два пъти. Логично беше да стигнат два пъти по-бързо, нали? Те обаче още не бяха пристигнали в Танжер. Тази история започваше да става неприятна. Луи изрече немалко неща по адрес на прословутата „американска точност“. Следваха постъпки след постъпки, за да обясним работата на многобройните длъжностни лица. Трябваше да наредим да стане препращане в Казабланка. Що се отнася до връщане на парите, платени в повече... Тези дребни неприятности дотягат на моряка. Изтормозени от пощите, банките и канторите, ние напуснахме Танжер бързо и без съжаление. Изобщо бяхме прекарвали

времето си в маневриране и поставяне на швартови въжета. Бяхме се запасили добре с уиски и фармацевтични произведения, включително и пеницилин. Даже опасността от апандисит ни заплашваше по-малко. С пеницилина може да се спре инфекцията и болният да дочака най-близкото пристанище. Имахме знаменита аптечка, с която не бяхме сигурни, че ще си послужим, както трябва. Но все пак всеки можеше да постави шина, да дезинфектира рана, да извади трън и да направи превръзка. Имахме лекарства, витамини, хапчета, сулфамиди. Беше много забавно. Имахме също цял куп инструменти от неръждаема стомана, включително и нещо, подобно на форцепс, което винаги поглеждах с недоверие. Заболяването сред море естествено е голям риск. Но единствената реална опасност беше апандиситът, от който ужасно се страхувахме. Луи нямаше вече апендикс и мечтаеше да оперира някого от нас сред море, при буря, в романтични условия. Когато отваряше фармацевтичната кутия, той размахваше скалпелите и щипците с кървав отблясък в очите. „Ще бъде жалко — казваше той мило — да не употребим тези хубави инструменти.“ И преценяваше с поглед кой от коремите на двама ни щеше да е по-удобен за отваряне. Неведнъж бяхме разисквали помежду си възможностите да се оперираме в клиниката на някое пристанище без необходимост, просто от предвидливост.

В неделя, на 9 август, станахме още в тъмно, за да се възползваме от края на отлива до нос Спартел. Приливът прави това нарочно: за да се възползваш от него, трябва да станеш в 4 часа сутринта. Най-напред при светлината на петролната лампа изпихме чаша ароматично кафе, като си търкахме очите. После развързахме швартовите въжета, стъпвайки на пръсти, за да не събудим съседите си, и мълком беснеехме от яд, когато видяхме, че въжето, което беше на кея, се прибра неразвързано. Отново го бяха прерязали. В Танжер „те“ ни изиграха добре. Славата им остана ненакърнена. За два метра въже можехме да загубим кораба си.

Стори ни се съвсем естествено, че котвата ни закачи две-три вериги на дъното. С примирение работихме цял час (беше предвидено в програмата), докато се освободим от това бreme, подпомогнати от един подранил рибар. В шест часа, когато тръпнещата зора пукваше, ние издигнахме грота при хубав северняк. Заети с това, забравихме да

се сбогуваме с испанския бряг насреща, а беше последният къс от Европа, която дълго време нямаше да видим.

Почти веднага навлязохме в гъст пояс от мъгла. Около нас си отговаряха злокобните мучения на маса кораби. Присъединихме към тях и звука на нашата скромна ламаринена тръба за мъгла. Надувахме тръбата поред, застанали на бака, оросени от влагата, която падаше като дъжд от такелаж. Трудно може да се опише това странно плаване сред мъглата, с неприятното чувство от върволицата кораби, които се разминаваха из тесния проход. Невъзможно бе да се определи местоположението на звука от сирените. Странно, но вятърът продължаваше да издува платната и ние се движехме добре. Внезапно от мъглата, която ни обгръщаше, се чу фоницият сигнал на Кап Спартел, звук, подобен на рева на слон и на вопъл от Дантевия ад.

— Африка ни говори — каза Фред много на място. Но изведнъж излязохме от мъглата и носът изникна пред нас. Вятърът спадна веднага и край на отлива ни понесе навътре. Слънцето си проби път и ни обля с приятна топлина. Морето, обикновено доста развълнувано край Спартел, се успокои. Моите две момчета заспах дълбоко и въпреки яркото слънце редовният свръхестествен рев на сигнала за мъгла продължаваше да отеква тревожно. Всичко изглеждаше напълно изоставено. Към 10 часа вятърът се надигна отново и се определи като югозападен. Виж ти, това бе точно нашето направление! Но навлязохме пак в нов мъглив слой, който ни държа до обед. Делфини, появили се изневиделица, идваха да си чешат гърба в носа на кораба: бащата, майката и малките, всички със същото гъвкаво движение. В два часа попаднахме в нов слой от мъгла и пак започнахме да свирим с тръбата. Не обичам звука на този инструмент. Фред, застанал на кормилото, негодуваше: „Няма ли край? Нямаме щастие!“

Той можеше да проговори по-рано. Едва затворил уста, и се надигна хубав северозападен бриз, който разпръсна облаците. С четирите вдигнати платна постигнахме 6–7 възела, като през това време Атлантикът се разбули най-сетне пред нас, раздвижен от слабо вълнение. Да живее Атлантикът! Почти не съжалявахме за Средиземно море. За вечеря имаше кисело зеле, животът никак не бе за пренебрегване. Изпитваме малко вулгарна слабост към киселото зеле.

Както предчувствувахме, след проучването на „Упътванията“ вятърът падна едновременно с нощта и ние пуснахме мотора, в посока

югозапад. Северозападният бриз се върна заедно със слънцето, като докара много силно вълнение, което ни вземаше на 34 отзад, и брегът, който бяхме изгубили, се появи отново. Скоро изникнаха право пред нас петролните цистерни на Федала, които служат за знак, а може би и за украшение. Движехме се много добре, със спрян мотор още от зори, разбира се, но развълнуваното море правеше работата на кормчията много трудна. Мароканското крайбрежие е известно със силното си и бързо, опасно вълнение. Морето беше зелено. Пред нас се очертаваше Казабланка. Със заливан нос и клатушкайки се като луди, все пак пристигнахме живи и здрави, като влязохме с мотор в оживеното и заплетено пристанище на Каза.

Човек винаги се обърква малко, когато пристигне в непознато пристанище. Като не знаем отначало къде да застанем, обикновено спираме до първия подходящ кораб и отиваме да се осведомим при началника на пристанището или в яхтклуба, ако го има. Така получаваме едно по-установено място, от което никой не може да ни изгони. По този начин можахме да застанем закотвени отзад и с нос, завързан за две шамандури, близо до Мореплавателното дружество в Казабланка, което любезно ни предостави своите удобства, включително и пинг-понга и нощния пазач. Той се наричаше Ахмед (както всички тук) и спеше здравата цяла нощ до жаравата на своя малък огън.

Изкуственото пристанище на Каза, разбира се, е по-хубаво от това на Танжер, но още не значи, че е прекрасно. Казаха ни, че вълноломът е разкъсан. При вълнение, а такова има почти винаги, големи маси вода се разместват и се образува прибой чак до самия край на пристанището. Лете е сравнително добре. Ние бяхме на двадесет минути от центъра на града. Пътят ни беше без каквато и да е сянка. Побързах да извадя колелото от каютата и го монтирах на кея. В Ница бяхме купили на okazji този английски велосипед, тип „за парашутисти“. Винаги съм се запитвала какво ще прави парашутист в неприятелска страна с такова компрометиращо превозно средство, сгъваемо и носещо инициалите BSA^[1] със златни букви. Две скоби на винт върху рамката позволяваха колелото да се сгъва на две, като по този начин заемаше два пъти по-малко място. В този си вид то се побираше точно в един ъгъл на каютата и ни направи, или по-скоро на мен направи, неоценима услуга. Не едно отдалечено от пазара

пристанище ме е виждало да кръстосвам града, яхнала мъжко колело, влачейки големи кошници с провизии. То ми спести много време и мъки. Мъжете много желаеха да го видят някой ден да се огъне на две в момент на движение и аз затяхах винтовете още по-силно, с удвоена енергия. Пеша, сред праха и под слънце, което обикновено наричат оловно, покупките тежат много. А в тези топли страни, когато нямаш хладилник, трябва да се пазарува почти всеки ден. В Каза за щастие получих разрешение да ползвам ледника на Мореплавателното дружество. Това беше много важно. Бях решила да отварям колкото е възможно по-малко консерви в пристанищата. Всеки знае впрочем, че за белгиеца въпросът за храненето е първостепенен. Той обича да се храни добре. От друга страна, стоеше големият проблем за витамините, въпрос много спорен. Факт е, че след продължителни преходи винаги чувствахме някакъв ненаситен глад за прясно месо и плодови сокове: защо да се лишаваме от тях, щом пазарите бяха налице, а и аз също? Главната опасност при тези покупки в Каза беше движението. Няма може би друг град, където файтонът да се използва повече. Едно множество от файтони, карани от араби в кафяви бурнуси, се смесваше с леките коли, велосипедите и автобусите, като всеки караше, както му дойде. Разминаването ставаше наслуки и леките произшествия бяха нещо обикновено, разнообразени понякога от любопитството на зрителите, когато бе налице интересно сблъскване.

Казабланка е просторен модерен, пълен с многоетажни сгради, големи магазини и хубави градини град, който нараства всеки ден. Строи се усилено, но недостатъчно бързо, за да бъдат настанени всички. Местата са много скъпи. Старата Медина и новата Медина представляват вече само малка част от Каза. Старата Медина, която е туземната част на града, гъмжи от бедно, дрипаво и обезпокояващо население. Отидох там, тласкана от непреодолимо любопитство към живописното, да видя от Мароко поне онова, което можехме да видим ние, които скитахме все по краищата на сушата. И аз гледах с удоволствие всички тези типове, представители на първична, дива и понякога странна красота, хора като нас, както се казва... Кой знае дали е така. Имаха вид на старци отпреди три хиляди години, изгризани от молците. Изглеждаше, че в главите им се въртят чудновати мисли за тази прословута европейска цивилизация, която

толкова малко ги засягаше. По отношение на дрехите, обичаите, езика и религията те си бяха останали чисти мароканци. Карайки велосипедите си из улиците, сред леките коли и автобусите, те се смесваха с европейците, но не се сливаха с тях. Срецахме ги в благородните им дрипи из универсалния магазин „Лафайет“ или заспали наред тротоара под сянката на някоя реклама. Група поклонници, които щяха да вземат парахода за Мека, минаваха натъпкани в една американска камионетка, с развято бяло знаме.

Жени от местното население, с мургава брадичка, украсена със знака на Фатма, се къпеха по бикини, но след това веднага навличаха своя хаик, драпиран без шев, а живите им очи блестяха изпод воала. Много исках да имам представа за специалния квартал. Говореше се, че някои чужденци са погубили там напълно и здраве, и имот. Уви! Разказът на Фред и Луи бе изпълнен със странни празноти. Ще ви кажа само, че действията им бяха станали причина да ги прогонят с удари на чехли. Луи откровено заяви, че общият вид на квартала напомнял женския манастир в Куртре, и аз бях принудена да се задоволя с тази двусмислена преценка.

В Казабланка прекарахме три седмици под бдителното и доброжелателно крило на любезния господин Турнике от Брандт, председател на платноходната секция при Мореплавателното дружество. Господин Турнике започна да ни измерва и преценява по начин, който отначало ми се стори недопустим. Но останахме с впечатлението, че когато ни покани на чаша шампанско, присъдата му бе благоприятна. От този момент той стана за нас една неоценима помощ и във всяко отношение ни бе истински ангел-пазител. Ангел, приказлив и с редки познания във всички области на техниката. Той живееше заедно с жена си, която бе образец на търпение в своята яхта, изтеглена на сухо. Една година сух док! Цяла потръпвам при тази мисъл.

Господин Турнике познаваше всички. Говореше ни за Марен-Мари, за Бернико. Тъй като служебно и по влечение той бе във връзка с многобройните яхти, които спираха в Каза, повечето на път към южните морета, разговорът с него на тази тема бе много интересен за нас. Разбрахме причината за първоначалното му недоверие: с някои от тези мореплаватели той бе изпитал известни огорчения.

Вярно е, необходимо беше малко търпение, за да се дружи продължително с господин Турнике. Той говореше авторитетно за всичко. Трябва да признаем, че често имаше право. Още го виждам в лодката му, карана от един търпелив и тих младеж, негов ученик. Застанал прав в нея и заловил се за планшира на „Ому“, той започваше нескончаеми разговори. Нямаше време да дойде на борда, защото винаги бързаше, а в полунощ все още беше тук, а ние още не бяхме успели да кажем една дума. Рядко съм срещала човек, който да говори така продължително, и още по-странно е, че си оставаше интересен от начало до край. Приказваше в продължение на часове, без да каже някаква глупост. Беше просто феномен. Винаги носеше една широка, морскосиня фланела, малко изтрита по краищата, пристегната с колан. Тя му служеше да блъска в нея всичко. Пристигаше с широка, издута като на дойка гръд, от която започваше да вади части от мотор, книги, неразделната си сметачна линейка, пакета с тютюн, канап, нож, сандвичи. Гръдта му постепенно спадаше. А през това време все разказваше забавни и остроумни анекдоти. Същински фокусник. Той имаше много жив речник, изпълнен с тези описателни думи, които се пишат винаги само с една буква и многоточие. В клуба всичко вървеше по свирката му. Чувахме го отдалеч. Застанал прав в лодката си, на глава с неразделната си яхтсменска фуражка, той царуваше над всичко с най-голям авторитет, като кръстосваше басейна за яхтите до първите утринни часове. Нощният пазач, задрямал до своя мангал с котка в ръце, чувайки го да минава, се сепваше изведнъж и започваше бързо да мърмори: „Лека нощ, господине — госпожо“.

Господин Турнике има добрината да направи някои подобрения в камерата на мотора и в електрическата инсталация на „Ому“ при най-изгодни условия. Той бе смаян от нашата спокойна невинност във всичко, което се отнасяше до техниката. И обратното — след като разгледа въоръжението и конструкцията на „Ому“ с критично око, той измърмори няколко пъти: „Добре... много добре... солидно“, което в устата му заместваше най-големите похвали. В заключение той реши, че „Ому“ ще устои на най-големите бури, това беше неговата дума. Една от редките, която можеше да се направи обществено достояние.

Инжекторите ни бяха сложени на точното налягане и добре нагодени, радиото — трансформирано. Имахме едно малко английско радио, чийто единствен дефект беше, че изискваше две напрежения:

високо и ниско; два волта от акумулатора и остатъка от суха батерия. Нашите английски лампи се бяха повредили всички по пътя и беше невъзможно да се намерят нови. Изпратихме всичко на универсалния господин Турнике, който го нагласи за шест волта, взети от електрическите батерии, и с американски лампи, по-лесно сменяеми в случай на авария. Намерихме и една за резерва. Така бяхме подготвени да улавяме сигнала за точно време.

Дотогава всяка сутрин Луи отиваше да взема точно време на борда на един малък норвежки кораб, за да регулира хронометъра и отстранява ежедневната разлика. Моят баща, смятайки, че постъпва добре, го беше „сверил“ спокойно с ръчния си часовник и от този момент бяхме малко объркани. Нашият хронометър е часовник от торпильор, по-точен от обикновен часовник и не така деликатен, както един истински морски хронометър. Той е много чувствителен към резките движения на малкия платноходен кораб. Все пак ние го пазахме много и кутията му беше увита в един стар вълнен бански костюм.

Пак в Казабланка, по чертежите на Луи, поръчахме и барабана, който ни се струваше необходим за автоматичното управление. Според последните известия запасните части за мотора бяха блокирани в Марсилия. Искаха да почакаме петнадесет дни, за да ни ги изпратят. На състоялия се военен съвет решихме да ги чакаме. Фред получи от Италия нов, малък фотоапарат. Няма да описвам какви постъпки и митнически формалности ни струваше всичко това. И светец би започнал да ругае. Характерна черта за всички градове е, че разстоянието между различните административни служби е обратно пропорционално на връзката помежду им. Никога не ще ви изпратят за подпис на книжката в някоя съседна служба. Винаги ще е в другия край на града, след което трябва да се върнете за печат, и после... Край няма. Дребни пристанищни радости. Но постепенно всичко се нареждаше. На борда цареше голям интерес към въпросите на навигацията. Дотогава бяхме плавали по приблизителни преценки. Графици, азимути, пресечки, спуснати прави, се мяркаха в главите ни, изпълваха сънищата ни, занимаваха ни вечер в каютата, като предизвикваха спорове, от които излизахме само чрез позоваване на книгите.

Фред, който само от два месеца пътуваше с нас, изглежда, така се приспособи към този живот, че сякаш открай време само това бе вършил. И той също започна често да казва: „В Кристобал ще направим това. В Маркизките острови бихме могли да направим онова“. По-рано той се смееше, като ни слушаше да говорим за другия край на света като за нещо близко до нас. Голямо главоболие му причиниха грижите за неговите фотоапарати и филми. Опитваше се да прави увеличения на снимки при 12 волта. На борда на такъв малък кораб това бе проблем, почти неразрешим, и винаги съм се възхищавала от резултатите, които все пак постигаше.

Един ден най-сетне всичко беше готово. Прословутите запасни части бяха вече на борда. Те представляваха твърде малък пакет за такова дълго чакане. Бяхме се надявали, че ще порасте поне малко през това време.

На 13 септември беше Аид-ел-Кебир, празникът на агнето. Навсякъде затворено. Бяхме принудени да чакаме следния ден, за да вземем разрешително и си налеем гориво. Очаквахме това заминаване като някаква радост след толкова дни, прекарани на пристан. Луи изтича в просторната кантора на Шел (Бункеринг департамент), за да поръча внушителното количество двеста литра газьол. Направо щеше да припадне, когато го нарекоха „капитане“! Французите са изящни в любезностите.

Тъй като нашите карти за ветровете неумолимо сочеха, че северната граница на североизточните пасати щеше да се премести скоро, ставаше належащо да тръгнем. На 14 септември напуснахме мореплавателното дружество, за да си налеем горивото под бащинския и, боже мой, леко навлажнен поглед на господин Турнике. В два часа следобед, всичко „тип-топ“ и добре швартовани, ние се отвързахме и излязохме от пристанището с помощта на мотора, при насрещен вятър, като отминахме едни приятели, които лавираха с платноходката си. Ние вдигнахме грота и обходихме отблизо шамандурата край вълнолома Дьолюр, сред закотвените в открито море товарни кораби, очакващи лоцмана. Там ни чакаше чудесен североизточен бриз. Вдигнахме всички платна, взехме югозападен курс и спряхме мотора. Вълнението, което е вечно по това мароканско крайбрежие, бе дълго и удобно; времето бе идеално за платната и ние леко обиколихме нос Ел Ханк.

При падането на нощта теглихме жребий с парче кибритена клечка, по липса на сламка, и късметът се падна на най-младия. Аз постъпих на първото дежурство. То бе малко неспокойно. Бризът спадна и рейките започнаха да издават своя обичаен шум, вероятно за да приспят нашите сънливци. Към единадесет и половина той отново започна да духа. Бизанът, който плющеше, прехвърли шкота си зад лага. Последният се наклони с вида на човек, който се запитва: „Разстроен ли съм?“ С мрачно лице съобщих новината на капитана, който сякаш помисли, че аз съм виновна за това. Поставката му беше цялата изкривена и верният инструмент при всяко завъртване издаваше съвсем необичайно скърцане. Беше много неприятно. Как да установим без лаг приблизително изминатия път, който ни беше необходим за нашите астрономични наблюдения? Нашите първи астрономични наблюдения...

Затова се насочихме малко към крайбрежието.

При смяната на дежурството, в четири часа, бризът задуха силно, почти пълен заден. Прибрахме почти едновременно бизана и стаксела. В 10 часа по Гринуич височината на слънцето ни даде възможност да определим местоположението си. Бяхме на десет мили от брега, между нос Белий и нос Кантен. Земята се появи бавно на хоризонта и попаднахме право на нос Кантен, зад който се намира Сафи. Точното определяне на местоположението ни даде основание да сметнем, че лагът работи безупречно. Само карданът му бе повреден и ние поехме отново в открито море, с посока към Алегранца, едно островче на север от Ланзароте, до групата на Канарските острови. Решихме да спрем в Ла Палма, където можехме да се закотвим по-добре, отколкото в Санта-Круц де Тенериф, от който бяхме запазили лош спомен.

Вятърът се засили извънредно много и ние се движехме бързо. „Това не е кораб — каза Фред изумен, — истински локомотив!“

Морето се вълнуваше силно, белите гребени ни настигаха и просто се разбиваха около нас. Но в браздата на кораба всичко бе благополучно — нито капка не идваше на борда отзад. Плавахме с голяма скорост, но движението бе леко, гъвкаво, а не стремглаво. От време на време гребенът на някоя вълна, откъснат от вятъра, се хвърляше на борда ни, без да причини друго, освен безпокойство на кучето ни, което се опитваше да спи в едно навито швартово въже. Талоу не желаше да стои долу. Палубата бе негово любимо място и

той понасяше последиците от това. Солената вода придаваше лош вид на косъма му, както и на моята коса.

Долу малко трюмова вода, примесена и с известно количество мазут, изтекъл от мотора, се бе разляла по пода. Газехме из нея. Нищо не се разпространява по-бързо от мазута. Той е едно от редките неща, способни да ме доведат до ужасно настроение. Залових се за чистене нощем, с парцали. Това действие бе последвано от пристъп на морска болест. През това време управляването на яхтата стана трудно, при единствено вдигнат грот. За да запази посоката, след едно неволно отклонение от десет градуса надясно, кормчията бързо направи отклонение от същата величина наляво. С едно око върху компаса, с друго — върху грота, който бе готов всеки момент да отклони курса, той държеше средната посока.

На сутринта вятърът стана извънредно силен, морето бе много развълнувано. В десет часа свалихме грота при заден вятър. Последните три думи може би не казват нищо особено, но в действителност това представляваше малък подвиг и мъжете бяха доста доволни от себе си. Те вдигнаха двата стаксела. Вятърът спадна веднага.

Прилепът на Фред не излизаше от ума на Луи. Но днес той получи реванша си: успя да види най-красивата птица през живота си, с червени, жълти и зелени пера и с качулка. Учудих се, че насам може да има папагали. Или може би е птицата рок? През тези нощи пълнолунието бе така хубаво, че тя може би бе изхвъркнала из приказния свят на „Хиляда и една нощ“, за да кацне върху клотика. Небето бе ясно, оградено наоколо от красиви облаци. Орляци екзосети^[2] прелитаха над синьото море. Името на тези хвърчащи риби е дадено може би от някой неграмотен моряк, който е разбрал, че тяхното появяване означава: Желанията ви са удовлетворени, тук вече духат източните ветрове.

Никакъв кораб на хоризонта. Само множество водни кончета, които подсилваха приказното впечатление.

Но не всичко в морето бе романтично. Изчисленията и преизчисленията за астрономичното корабоплаване ни даваха понякога резултати със същото прилагателно. Първите опити ни поставиха на брега при Сафи, а вторите — много навътре в открито море. Но постепенно нашето търпение възтържествува над препятствията. Фред

и Луи свикнаха да определят точката, на която се намирахме, безразлично в коя част на света. Струваше ми се, че това е едно от най-чудните неща, които съществуват. Те още повече пораснаха в очите ми, но по-скоро бих предпочела да ме убият, отколкото да им го кажа.

Бризът ни тласкаше още по на север. Свалихме левия стаксел и вдигнахме грота. На 17 септември, докато моите хора бяха долу, потънали в цифри, към два часа (през моето дежурство) известих Алегранца, вляво напред. Видимостта бе лоша, а съвсем малкият остров бе на повече от две мили. Извършихме съвършено приближаване.

В четири часа заобиколихме един странно изрязан нос, сякаш някакъв ростбиф, от който са отрязали парче с нащърбен нож. Луи ме упрекна за простите ми сравнения. Отдалечихме се с курс към големия Канарски остров. Вятърът също промени посоката си и започна да духа от северозапад. Вдигнали всички платна, ние плавахме почти с пълен ход, но бяхме така разглезени, че когато не се движехме с 6 или 7 възела, не бяхме доволни. Слънцето залезе — грозно, жълтеникаво и заобиколено от удължени като ветрила перести облаци. Барометърът спадна и малко обезпокоени, прибрахме бизана за през нощта. Но нищо не се случи, въпреки че утрото имаше същия нездрав вид като залеза. Беше облачно, морето — сиво и вълнението — късо. Електричеството намаля и през нощта наблюдавахме компаса с помощта на джобна лампа. Ужасно уморителна работа. Движехме се доста добре, но капитанът установи значително отклонение. Той не е блестящ математик, но носомерът му работеше чудесно: към курса той добави пет градуса на север и в един часа съгледахме големия Канарски остров право пред нас. Колкото и да му повтаряхме, че гордостта предшества провала, въпреки това той бе предоволен от себе си и се поздрави възторжено. Пред прага на Канарските острови, припомняйки си Испания, внезапно го обзе безпокойство. Той се изплаши и обръсна брадата си, като мястото ѝ остана по-светло от другата част на лицето. Това безспорно го подмлади, но то се превърна в загуба, с която никога не ще се утеша.

През това време се появи малкият полуостров Ла Ислета и капитанът, лишен от това, което създаваше неговия чар, изтупа фуражката си за яхтинг и я сложи на главата си. Тази фуражка служеше изключително за употреба пред испанските, португалските и

южноамериканските власти, върху които оказваше голямо въздействие. В тези страни, за да те уважават, трябва да носиш униформа и да говориш високо. Добре е да си рязък и да удряш с юмрук по масата. Затрудненията се разбиват веднага и минаваш за много добър господин.

С фуражка на глава, след четири дни море ние влязохме в Ла Лу, пристанището на Ла Палма, на големия Канарски остров. В дъното му открихме цяла риболовна флотилия с широки кърми, яхти на шамандура и един „Клуб Наутико“. Обсадени от разни лодчици, ние отказахме да купим една бродирана копринена покривка, кукла, украсена с червена роза, и едно мъниче от „истинска“ тенерифска порода, чиято прабаба, изглежда, единствена бе сгрещила нещо. Беше отвратително, вземаха ни за туристи. Антонио, денонощният пазач на „Клуб Наутико“ (той никога не спеше, освен когато не ядеше), бе един сух и къдрокос дребосък, винаги твърде зает да се промъква с лодката си между закотвените кораби. Той ни взе под свое покровителство. Ла Лу, заяви ни той със законна гордост, е второто пристанище в света по кражби. Нещо ни казваше, че първото трябва да е Танжер.

Антонио ни запозна с „Клуб Наутико“, една тържествена двуетажна сграда с библиотека, ресторант, бар, билиард, бален салон, две пушални, пинг-понг, хиляда и триста члена, гардеробна с мивки като вани, четиридесет души персонал и кораби дори. И всичко това любезно и безплатно бе предоставено на наше разположение.

Възползвахме се веднага, за да вземем аперитива си на терасата, като намирахме всичко това твърде луксозно след няколкото дни, прекарани на море. Слънчевият удар, който бях получила, изглеждаше ужасно неуместен, макар да го имах точно където трябва: на носа. С удоволствие открихме, че „Чинцано“ е по 3 франка (белгийски) чашата, автобусът по тридесет и пет сантима и всичко останало на съответните цепи. И при това Ла Палма минава за скъп град поради пътническите параходи, които спират там. Мигом окупирах дамската тоалетна, за да изпера дрехите си под учудения почтителен поглед на прислужничките, които никога не бяха виждали дама от някоя яхта да работи. Но с това тяхното изумление не свърши. Тук всеки яхтсмен, който уважава себе си, действа по следния начин: когато желае да направи излет по море, той телефонира на домоуправителя на клуба, който от своя страна привежда в действие подчинените си чрез серия

от заповеди. Когато всичко, до последното кабелче, е готово и остава само отвързването от шамандурата, донесението, че заповедта е изпълнена, тръгва по обратен ред нагоре и домоуправителят телефонира на собственика. Той пристига в безупречен спортен костюм, следван от поканените. Антонио е тук с най-чистата си лодка. Качването на борда на яхтата става по една стълба, която е толкова луксозна, че надминава всичко останало. Собственикът хваща кормилото, а поканените се пръсват и настаняват из яхтата... Швартовите въжета се развързват и напред! Има двама-трима души за вдигане и действие с платната. След обиколката из морето — отново към шамандурата. Един човек с лодка чака тук понякога с часове, готов да швартова яхтата. Собственикът ѝ оставя кормилото, всички слизат на брега, без да се грижат повече за нея. За какво щеше да е целият този персонал, ако трябваше всеки сам да си върши цялата работа?

Ние минавахме за „оригинали“.

Големият Канарски остров се радва на много мек климат. Въпреки това хората се оплакват от засуха. Но обикновено достатъчно бе да спрем в някое пристанище, за да завали. Барометърът спадна. Вятърът промени посоката си в югоизток и започна да духа така силно, че яхтите се удряха една о друга. Сякаш искаше да ни прогони. Фред и аз, сами на борда, вдигнахме котвата с отчаяна енергия и Луи, на връщане от пощата, пристигна в клуба точно навреме, за да види как неговият „Ому“ прави една опасна разходка между множество рибарски ладии, като десет пъти избягна сблъскването. Само час и половина работа (времето минава така бързо!) ни изтръгна от това гнездо на оси, с помощта на цял рояк от рибари с подозрителен вид. Закотвихме се на по-добро място, след което слънцето се появи и времето се оправи, доволно, че ни е изиграло тази лоша шега.

Ла Палма е класическият изходен трамплин за прекосяване на Атлантика, като се почне от Христофор Колумб и се мине през този чудноват германец Ромер, за когото Антонио си спомняше (капитан на един демонтиращ се каик, с който стигнал Сен-Томас в Антилите, за да изчезне след туй в един ураган между този остров и Порто Рико, на път за Флорида). Това бе най-малката лодка, извършила преминаването на Атлантика. Защо ли му е трябвало да се намира в Антилите през септември, посред сезона на ураганите? Повечето от яхтите в Ла

Палма чакат именно края на този сезон. Макар и да е имало урагани в Карибско море през ноември, прието е обикновено, че сезонът им, който започва през юни, завършва в края на октомври.

Не бяхме вече сами в очакване на благоприятния момент. Другият кораб беше малката едномачтова яхта „Фестина“, на която вилнееха Джим и Джо, двама младежи от Тексас, предпочели истинското пред „спокойното море“, и които ние наричахме колективно каубоите. Джим, с врат на бик, имаше кръгло бебешко лице и невинни очи. Само да го бяхте видели с кърпата му и с бялата му каубойска шапка: сякаш изрязан от някое илюстрирано американско списание. Това бяха двама здрави приятели, с не по-малко здрав акцент. Бяха отишли да търсят своята „Фестина“ в Дания, посред зима и я бяха повели... през Ганд! Вечер, в техния или нашия кокпит, разговаряхме за градската кула, за кея на Доминиканците, за съмнителния цвят на река Лис, а през това време около нас се носеше твърде характерната испанска миризма на пържено с маслинено масло. Светлината на залеза се закачаше по върховете на голите планини наоколо.

Джим от Тексас, бивш моряк от американската търговска флота, обясняваше на Фред и Луи как да определят местоположението с помощта на американските таблици НО 214, система, която бе възприета веднъж, щом бе изпробвана. За нас: колкото по-просто, толкова по-добре. Джим и Джо не преставаха да се учудват непочтително на нищожния ми ръст, така добре изтъкван от височината на моите хора. Бях буквално смазана. Американците са искрени, но не са любезни. За да ме утешат, те доведоха някой си синьор Дон Аугустин Мартин, собственик на една изрисувана яхта, на голямо количество бутилки бренди и на таланта чудно да свири с уста. По-хубаво от славей и естествено по-добре от канарчетата на Канарските острови, които са неми по рождение. През това време ние пък свирехме на чашки с бренди.

От време на време се чуваше бдителният Антонио, който викаше „Хола, дел боте!“ („Хей, вие от лодката!“), когато откриеше някоя лодка, заблудила се умишлено. Трудът ни отиде напразно. Макар внимателно да бяхме прибрали всичко, което можеше да се побере долу, задръствайки каютата и кабината, още през втората нощ ни окрадоха. В Ла Палма е топло и не можехме да затворим навсякъде:

през люка на каютата ни грабнаха наслуки един куфар, съдържащ проводници за електрическа инсталация и херметична военна кутия, в която авторът на престъплението ще да е бил щастлив да намери муниции. Естествено нищо не чухме, освен Антонио, който гребеше усилено с вечния вик „Хола, дел боте!“ Много късно. Просто беснеехме от яд. Милият Талоу, който сякаш е без език, чу доста неприятни думи, но се престори на твърде малък, за да ги разбере.

Между Ла Лу и Ла Палма се движи една почти непрекъсната върволица от малки скърцащи и подскачащи автобуси, наричани гуа-гуа. Тя следва крайбрежието покрай плажовете с къпещи се, които изглеждат прекалено облечени за такова нещо. Сенчести градини с палми оправдават името на града. Ибискусите и бугенвилите (най-красивото пълзящо растение на света) осигуряват местния колорит. Мирише на пържено. Всякакъв род бараки придават на всеки уличен ъгъл вида на панаир, но пазарът, близо до една „река“ със съвсем сухи камъчета, е с отчайващ ред и чистота. Всичко изложено е сортирано, разграничено, подредено, етикетирано. Няма викове, няма кавги. Къде са забавните пазари на Ла Коруня, Аликанте, Ибиза, пълни с миризми, багри и шум? Но тук вече има тропически плодове и зеленчуци, индийски круши, картофи, авокади, шушути и, разбира се, банани. Пред това слънце, палми и цветя разбираме добре ентусиазма на бледите европейци, на които това е първата спирка след Лондон или Ливерпул. Но след Испания това е само обикновена имитация, без истинска живописност и минало, гарнирана с много арменци — борсови посредници, — индийци — амбулантни продавачи на разни боклуци и фалшиви американски цигари — и с барове, в които е зле пресъздадена някаква севилска атмосфера за бързащите туристи. Жените там печелят една точка: те са красиви както в Испания, ако не и повече.

В Ла Палма видях една дама, която най-спокойно се разхождаше, водейки кучето си за една от предните му лапи, както се води дете. Това мило животинче вървеше послушно, изправено на задните си лапки. Пак там видях да се качва в автобуса млад мъж, на който единият крак беше обут в обувка и чорап, а другият бос. Никой не поглеждаше тези странни екземпляри. Но нас, които бяхме както всички хора, с две обувки и куче, което ходеше по земята на четирите

си лапи, едва ли не ни следваха из целия град, за да ни наблюдават. А при това Луи нямаше вече брада.

Бяхме подали оплакване за кражбата на мунициите. Въпреки фуражката и сухия тон полицията не ни даде големи надежди. Нужно им беше нещо по-голямо, за да се раздвижат. Ла Лу е средище на отчаяните от Испания, които на всяка цена искат да отидат оттатък океана. Те живеят тук от каквото им падне, преподавайки на някой кораб това, което току-що са откраднали от друг, очаквайки удобния случай да постъпят в някой екипаж или да се качат тайно на някой параход или пък да станат капитани на откраднатата яхта. Мучо куйдадо! (Внимавайте много!).

Писмата ни и една пратка с фотоматериали ни очакваха в Санта-Круц де Тенериф, която бяхме посочили на роднините си като наша следваща спирка, преди да променим плановете си. Тъй като пощенските служби на стара Испания са обикновено проникнати от дух на приумици и на „карай да върви“, няколко наши телеграми не успяха да ги накарат да ни ги препратят в Ла Лу. По-скоро върхът Тейде би дошъл при нас, отколкото кореспонденцията ни. Затова на 30 септември, в шест часа сутринта, при облачно време тръгнахме ние към тях. Като отминахме края на вълнолома, попаднахме в насрещен вятър при обхождането на Ла Ислета. Морето бе развълнувано. Насочихме се към открито море, а после променихме галса. Към девет часа заобиколихме рифа на север от полуострова и вятърът ни понесе към Тенериф, който бе само на четиридесет и пет мили, но още не се виждаше въпреки височината на връх Тейде 3700 м. Този срамежлив остров винаги се загръща с облаци. Видяхме върха да се подава едва много по-късно през деня. Сякаш планина, поставена в небето. Напредвахме добре под всички платна, с кос вятър, в северозападна посока. В началото на следобеда завихме пет градуса по на север, за да компенсираме отклонението и течението, което се образува между островите. Облаците се разкъсаха, слънцето блесна, времето се оправи. Морето се успокои и хоризонтът се сля с небето в незабележими преходи. Най-сетне съгледахме очертанията на острова и скоро се появи сушата. Различавах се дъната на долините и едно бяло петно: Санта-Круц. Както големия Канарски той е висок, черен и вулканичен остров, плодороден само на места и по-специално из вътрешността. Той е остров за геолози. Гледан от морето, представлява

вулканично и сухо образование, осеяно с кактуси, тук-там няколко къщички, една бананова плантация, но всичко това е така нищожно, че общият му вид представлява една тъмносива маса с неприветлив и суров вид Светлината обаче си играе в него както никъде другаде.

Докато сваляхме грота, към нас се доближи лоцмански кораб. Никой не го бе викал. Но нейсе, щом беше тук... Никога вече не ще ни уловят да приемем услугите на лоцман, който изглеждаше по-годен да се справя с пощата в Конго, отколкото с малък платноходен кораб. Той ни накара да се закотвим близо до „Клуб Наутико“, промени решението си, като ни принуди да изтеглим четиридесет метра котвени вериги, за да се закотвим отново едва на три метра по-далеч. Оказахме се в положение на оградени с кораби отвсякъде и едва избягнахме няколко сблъсквания. За щастие попаднахме на един англичанин с лодка, който ни помогна да пренесем до брега швартовите въжета. И ето ни наредени между английската яхта „Тцу-Ханг“ и една антична испанска двумачтова гоелета, пазена от една чудна двойка стари плашила. Вълнението, което нахлуваше в Санта-Круц като у дома си, ни подхвана косо и започнахме да се придвижваме постепенно. Когато бяхме с „Цветето на океана“, бяхме заели приблизително същото място, и още пазехме доста неприятен спомен.

Англичанинът ни викна веднага: „Елате при мен на чашка!“ Както виждате, той бе човек с традиции.

— Един момент, да поразчистим палубата!

— Олрайт! Викнете ми само. Я... виж, имате два стаксела?

— Разбира се.

— Каква система?

— Ами вижте какво... и т.н.

Обяснението бе класическо. Нямахме време да отидем веднага на борда, но намерихме време да водим разговор, викайки от едната и от другата палуба. Не можехме повече да чакаме. Трябваше веднага да разменим мнения относно съответните ни въоръжения, конструкцията на корпуса и качеството на платната. Това бе обичайната процедура.

Екипажът на „Тцу-Ханг“ се състоеше от господина, госпожата, момиченцето им и един приятел, всички гонейки метър и деветдесет. За миг моите два гиганта се оказаха със съвсем почтен среден ръст. А мен направо трябваше да ме търсят под килима. Странни хора бяха тези Смийтън. Майлс Смийтън бе запасен бригаден генерал от

армията в Индия. Те имаха ферми на един остров край Западна Канада и макар да бяха стигнали средата на своя добре прекаран живот и да бяха дарени с едно десетгодишно момиченце, никога не бяха опитали мореплаването в семеен кръг. Бяха прекосили Аржентина на кон, изкачили Хималаите, изследвали Северна Африка с джип и Централна Европа с велосипед, без да се смятат разни други пътешествия от по-малък калибър. Точно се връщаха от изкачване на върха Тейде с мулета.

Като открили, че в колекцията им липсва пътешествие с платноходка, те заминали за Англия, където купили тази красива бермудска яхта от тиково дърво, построена в Хонг-Конг, с намерение просто да си я закарат в Канада. Нямаха никакъв предварителен опит. Но аз съм виждала не един обигран яхтсмен, който знае много по-малко от тях и прави много повече глупости. Мистрис Тцу-Ханг, както я наричахме, се беше настанила в този живот като дива патица в блато и ръководеше всичко със здрава ръка. Чувахме я да вика из цялото пристанище: „Кли-и-и-о!“ Това беше името на дъщеря ѝ. Сварваха я при мотора, в лодката или да боядисва мачтата, сложила на главата си една невъзможна шапчица, подсвирквайки си с уста. Това несъмнено беше най-оригиналното и най-енергичното семейство, което някога съм срещала. Те имаха по всички въпроси разумни съвременни схващания и едно несломимо самочувствие, включително и Майлс, въпреки небрежния му вид. Бяха открили разковничето да прекарват живота си приятно.

Сприятелихме се веднага.

Те също, разбира се, чакаха подходящото време за пътуване. Когато две малки корабчета се срещнат в Канарските острови, не им липсва тема за разговор. Нарочно казвам тема в единствено число. Говорехме за кораби и, за разнообразие — пак за кораби. Техният английски акцент ни звучеше странно след този на нашите каубои от Тексас.

Естествено в тази страна, където сушата напуква скалите, още с пристигането ни заваля. Дъждът в Тенериф е извънредно угнетяващ. Впрочем всичко вървеше наопаки. Закотвянето не беше сигурно, плъзгахме се край крайбрежието, покрито с намазутени, безразборно разпилени камъни. Нямаше кей. Сивожелезен пейзаж. Един „Клуб

Наутико“, ужасно луксозен и неприветлив, където стъпихме, за да се оттеглим веднага и окончателно. Сякаш някой ни беше настъпил.

В Санта-Круц имахме френски и испански приятели: всички бяха на пътешествие. Но кореспонденцията ни чакаше в пощата. Телеграми ли? Не, никой не бе получил телеграма от Ла Палма, ни заяви един чиновник с подозрителна услужливост.

Властите се показаха доста важни и придиричиви при освобождаването на пратката с фотоматериалите. Нашият добър стар вицеконсул с войнствени мустаци ни прие много мило, разговаря за разни неща, направи редица справки из разни телефонни указатели. Полза: никаква. Напразно Фред отместваше планини от канцеларщина и чиновническа инертност.

Той просто се топеше пред очите ни. Въпросът беше да се прехвърли на борда една колетна пратка, която ни чакаше на вълнолома на две крачки от нас. Това изглеждаше така просто. Мисълта, че този сандък стоеше на открито и ни чакаше със седмици, ни караше да беснеем. Това отношение не беше от полза нито за филмите, които той съдържаше, нито за нервната ни система. След тридневни постъпки Фред се разсърди и внезапно всички пречки изчезнаха. Само в разстояние на час един митничар ни донесе пратката на борда и митническият агент много учтиво ни почерпи по чашка. Каква страна!

Луи и аз не намерихме вече атмосферата на малките ресторанти и аперитиви по Плаца дел Торо, която ни беше толкова харесала миналата година. Този път нещо липсваше на Санта-Круц. Любувахме се на хубавата ботаническа градина, където пръскат благоухания най-интересните тропически цветя. Открихме, че вилата на английския консул има чудесни дървени балкони, покрити с патина. Всичко това не беше особено весело. Аз единствена предприех изследване на околностите край нашето заковане. Отсам имаше кариери и скали, прах и прочие и всичко това с еднообразен сивокафяв цвят. Беше ужасно. В полите на планината се беше скътало едно потискащо селце, тънещо в отвратителна мизерия. Младежите се хилеха и безделничеха около чешмата, като се побутваха с лакти, когато минеше някое момиче. Жените, сухи и работливи като мравки, неуморно пренасяха върху главите си бананови кичури, бидони с вода, вързопи с дрехи за пране. По-нататък се намираха пещерите, издълбани в самата скала,

пред чиито входи пълзяха дечурлигата между кокошки и черни прасета. Парчета от почернели и разкъсани пердета служеха за врата.

Само банановите горички, изпълнени с шума на бълбукащите във вадите води, действаха успокояващо сред тази изсушаваща сивота. Над всичко това се носеше натрапчивата миризма на сушена моруна. В далечината Санта-Круц се открояваше съвсем бяла върху фон от леки облаци.

Нищо не ни задържаше тук, даже и онази особена, величествена красота на вулканичните върхове.

„Тцу-Ханг“ заминаваше за Ла Палма. Решихме да се върнем там заедно с тях.

Вдигнахме котва един час преди „Тцу-Ханг“ и много скоро Тенериф се сля със сивия цвят на хоризонта, като зае място в миналото ни. Бризът бе неравномерен, пристъпи от вятър вълнуваха морето и затрудняваха навигацията. С бинокъл открихме мачтите на нашите приятели на 5–6 мили зад нас. Бермудското въоръжение на тяхната яхта бе по-подходящо за случая, но вятърът бе много лек и непостоянен, за да им даде възможност да се възползват от него. През деня те не успяха да се доближат до нас.

Натегнахме шкотите на левия борд, но това постави носа ни срещу вълнението, което бе късо и се разбиваше върху предната част на палубата. „Ому“ сякаш правеше поклони, с нос във вълните. Променихме галса и това ни насочи право към Ел Нидо, почти на другия край на големия Канарски остров. Беше отчайващо. Нейсе, оставихме се на благоволенieto на Еол^[3]. Все щяхме да успеем за нощта да се закотвим на другата страна на острова. Капитанът изруга здравата. Често това помага. И действително, вятърът задуха покорно няколко градуса по на изток и с помощта на мотора ни даде възможност да заобиколим Ла Ислета. Морето се успокои. Срегнахме неизбежното стадо делфини. Слънцето се появи свенливо, после, макар че никак не се бе изморило днес, си легна тихо, кървавочервено върху голям дюшек от черни облаци. Из тези места както по мароканското крайбрежие има залези, от които могат да ви побелеят косите. Очаквате страхотни бури, а нищо не се случва.

Изгубихме от очи частите на „Тцу-Ханг“, но ето вече светлините на града и зеленият фар, който бележи края на вълнолома. Плътнахме се леко до дъното на пристанището, като минахме край тримачтовия

испански учебен кораб „Галатея“, на който нощното осветление придаваше някакъв фантастичен и романтичен вид. Намерихме се сред спокойна и почти чиста вода. Нямаше да се помръднем оттук преди голямото заминаване. Пристигналият Антонио отиде заедно с Луи и Фред да чакат „Тцу-Ханг“ при входа на пристанището, но се върнаха сами. Въпреки това на сутринта бяхме събудени от виковете „Кли-и-и-о!“ Нашите приятели бяха пуснали котва до нас. С характерния им ентузиазъм те веднага се заеха да организират експедиция до пазара, групи за подводен риболов и къпане, а също и това, което наричаме „пиячки“ с песни, общо подреждане на кораба преди отплаването, като с настроението си увлякоха и нас.

„Фестина“ беше на сухо за боядисване на корпуса, а Джим и Джо в твърде лошо положение. Един ден при Сиди Ифни, край брега на Рио де Оро, „Фестина“ се беше закотвила в широко открития залив, когато капитанът на един испански влекач покани Джим и Джо на вечеря. Вечерята мина в най-приятелска обстановка. Тъй като достъпът до Сиди Ифни не беше много лесен, каубоите използваха случая да поискат от влекача да им заеме малко сладка вода, като за по-голяма сигурност закачиха също и едно швартово въже за борда му. Добре, но през време на нашия престой в Тенериф Командация де Марина (морското командване) бе предупредена, че е заведено дело срещу яхтата „Фестина“ от капитана на влекача, който претендирал за голямо възнаграждение „за спасяване на кораб, изпаднал в беда“. Джим и Джо бяха изумени. Това бе работа на луди, но на опасно луди, защото, веднъж известно, правосъдието трябваше да влезе в ролята си. Командацията нареди да вземат някои части от мотора, за да задържат корабчето в пристанището, тъй като платната бяха вече на сушата. На собственика беше забранено да стъпя на борда и полицейският пост се отегчаваше в кокпита. Началникът на пристанището, който, изглежда, нямаше добър характер, използва случая да сложи прът в колелата, като прибави към тези неприятности няколко зле обосновани и съвсем произволни обвинения, защото нещастieto никога не идва само. Изглежда, че Джим, капитанът, понасяше твърдо това, а Джо се утешаваше, като играеше буги-вуги в балната зала на „клуба“, от което старите й ламперии се тресяха. Те харчеха спестяванията си по желателните. Тяхното американско поданство бе причина да ги считат за невероятно богати, натъпкани с долари и всички смятаха добре да ги

използват. Те разпалено се защитаваха и тичаха от един консул до друг, придружавани от нашите благопожелания. Споделяхме напълно възмущението на Джим, който казваше: „По дяволите! Ако загубя този идиотски процес, ще запаля корабчето!“

Според последните сведения предлагаха му да потулят работата срещу няколкостотин пезети, но този път Джим не бе съгласен.

Появи се четвърти кандидат за прекосяване на Атлантика: Дирк Тобер, холандец-самотник, на 11-метрова яхта с бермудско стъкмяване, с корпус, палуба и надстройки от метал, всичко това боядисано в бадемовозелено и кръстено „Онруст“ („Тревога“). Нямаше обаче нищо по-спокойно от този прозаичен и умерен холандец. Целта му беше Нова Зеландия. Щом видя нашата система от двата стаксела, той я възприе и беше много доволен.

Ла Палма започваше да придобива някакъв озадачаващ космополитен облик. Тъй като ние единствени говорехме четирите употребяеми езика, не знаехме вече откъде да започнем изреченията си. Събрани в една каюта, ние пеехме на всички езици, но най-голям успех имаше винаги „До моята русокоса“, която е истинска интернационална песен. След това бе необходимо по едно силно кафе. То беше моята слава: правех го по белгийски, смляно в момента и прецедено през чорап в едно хубаво старо медно кафениче. Никога не пропускахме да добавим, че споменатият чорап е един от тези, които Луи е носил в Ница в продължение на три месеца, за да добият „патина“. Майлс би извършил подвизи заради моето кафе. Все пак той трябваше да се прости с него; на 11 октомври в два часа следобед, при хубаво време „Тцу-Ханг“ излезе от пристанището на Ла Палма, за да се впусне по Атлантика. Техният помощник: Бил, много огорчен от мисълта, че се завръща в Англия, за да се посвети на производството на пишещи машини, остави чантата си у нас и изкара с Фред едно „слизане на суша“, за да забрави, че на сутринта заминава със строгата „Айгланд Принцес“.

Точно преди тръгването им пристигна втори холандски кораб, яхтата „Грациас а Диос“ („Хвала на бога“), 12-метрова, с бермудско стъкмяване, корпус и надстройка от желязо, дървена палуба, метална лодка. Това беше уголемено издание на „Онруст“, без собствениците им да са се виждали някога преди това. „Грациас а Диос“ беше на братята Коендерс, двама приятни и разумни младежи. Те отиваха в

Галвестън, Тексас. В каютата си имаха пиано, което мигновено им спечели успех. Те просто бяха избичили част от него, за да го приспособят към закръглеността на корпуса.

Не мислете, че ние бездействувахме през това време. Работата на борда продължаваше. Именно в Ла Палма монтирахме макарите към барабана за автоматично управление със сачмени лагери. Скъпо устройство, което не ни послужи. Но кой може да знае всичко предварително... Фред се оплакваше, че новият му хубав фотоапарат, получен в Казабланка, има дефекти. Трябваше да го върнем в Италия. А аз попълвах запасите, особено пресните: плодове, зеленчуци, хляб...

Преди да напуснем Ла Палма, трябваше (то е естествено и даже обичайно) да посетим къщата, където е живял Христофор Колумб след случката с яйцето и преди да поеме предполагаемия път за Индия. Това е проста, бяла къща с хубави, скулптирани дървени балкони. Насреща един по-нов параклис е заместил скромната дървена постройка, където Колумб е коленичил, за да помоли бога да му помогне в неговото начинание. Молитва за мореплавателите. Сигурно мислите му са били много съсредоточени в навечерието на това плаване, станало сега толкова лесно. Често бяхме разисквали помежду си върху затрудненията, огорченията и опасностите на това пътуване през XV век, лишено от всички съвременни улеснения за навигация. За него то е било неизвестност, изпълнена със засади. Все пак наистина ли земята е кръгла? Да му отдадем почит. Силата на този човек се равняваше само на неговата смелост и ум.

Най-сетне след двуседмични трескави приготовления настъпи моментът, когато нямаше вече какво да се прави. Един от нас каза: „Защо не тръгнем?“.

Капитанът реши, че моментът е удобен да хване една от тези хубави хреми, чиято тайна на производство има само той, и легна с температура. Вайкахме се в хор. Но героичната жертва отказа да се покори: в сряда, на 17 октомври, в два часа следобед, при хубаво време и североизточен бриз ние се впуснахме по следите на „Тцу-Ханг“. Щяхме да видим какво ли не!

Винаги си бях представляла това тръгване като нещо различно от онези малки обикновени заминавания. Нищо подобно. Лодката заема мястото си върху рубката. Котвата прояви изключителна упоритост

при напускането на дъното, но ние не счетохме това за лошо предзнаменование.

Като минахме край катедралата на Ла Палма, пуснахме лага и неговото витло. 2700 мили ни разделяха от Антилите. Бризът стихна, попаднахме в променливите зони, които царуват между островите. Гротът почна да хлопа и едно въже се свлече на главите ни. Нали ви казвах, всичко е отчайващо обикновено!

В полунощ минахме далеч от фара Маспалома, след което срещнахме кораба „Асанти Палм“ от Ливерпул на път за Златния бряг. Различихме ясно дежурния офицер, който ни наблюдаваше с бинокъл, после той изчезна и се върна, придружен от всички други офицери. Отгатнахме, че този интерес бе предизвикан от нашите два стаксела, току-що вдигнати, защото бяхме вече в североизточните пасати, със сила 4 бала.

---

[1] Известна английска марка на велосипеди и мотоцикли — Б.пр. ↑

[2] Името им е сходно с френския глагол екзосе — удовлетворявам — Б.пр. ↑

[3] Бог на ветровете и бурите — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

АТЛАНТИКЪТ

18 октомври, моят ...-ти рожден ден, прекарах далеч от сушата, сред синьото море, под пасатно небе, със закрепен румпел, по бански костюм и с хора, които много обичам, върху красивия „Ому“, тръгнал да обикаля света. Не виждах нищо по-хубаво от това.

Получих голяма кутия с английски цигари и една малка кама от Толедо. Не е много женствено, нали? Но какво е женствеността? Тя е нежност, смях, помощ и желание да се харесваш. Тя няма нищо общо със спомагателните принадлежности.

През първия ден, отрупана с обещания, отидох много далеч в надеждите си и много ниско в разочарованията си. За да се отдалечим от сушата и да навлезем добре в пасатите, ние плавахме с три четвърти заден бриз, вдигнали грота и само единия стаксел. Смятах, че ще е достатъчно да ги вдигнем, за да бъдем понесени, а ето че трябваше да се държи кормилото. Бях много огорчена.

Още стои открит въпросът за изобретяване на кораб, който не се люлее при пълен вятър. Така че ние здравата се клатушкахме. Морето беше доста развълнувано и люшкането ни изморяваше: още нямахме, както казват англичаните, „морски крака“. Талоу имаше смутения вид на куче, което не знае вече къде да намери удобно място. Капитанът, все тъй хремав, се приспособяваше трудно. Аз от време на време минавах през изпитания, хванала се за стенвантата, разтърсвана от съдржани хълцания, на които впрочем никой вече не обръщаше внимание. Морската болест след няколкомесечно съвместно плаване не предизвиква вече нито смях, нито учудване, а най-много едно кратко съчувствие, проявено небрежно. Само Фред, все тъй невъзмутим, страдаше от глад. Струва ми се, че бе гладен през всичкото време. Единствен той се чувствуваше добре.

Но това положение не продължи дълго. От 19 октомври нататък никой вече не държеше кормилото, заболелите се възстановяваха върху кушетките си и животът се нормализираше. Привиквахме към

истинския живот в открито море. Животът, при който онова, което е зад теб, изглежда така далечно, както и онова, което е пред теб, и при който всички дни си приличат.

Близо двадесет и четири часа след потеглянето обедните ни измервания дадоха точка с отклонение 35 мили на северозапад от предполагаемото местоположение. Още през първия ден бяха възникнали спорове. Повторените изчисления се потвърдиха. Нищо не разбирахме. Течението държеше нашата посока и тук то не надминаваше четири-пет мили на ден. Измерването в края на следобеда потвърди най-сетне едно отклонение на компаса с повече от 15 градуса. Нямахме нужда да търсим много далеч. Просто бяхме забравили, че барабанът, този знаменит барабан, предмет на толкова грижи, беше железен и се намираше на петдесет сантиметра от компаса, който при това не бе урегулиран. Не отлагахме. За четвърт час цялата ни система за автоматично управление бе свалена и прибрана в каютата. Доколкото знаа, тя е все още там.

Бяхме щастливо изненадани да видим, че „Ому“ държи отлично курса си, с кормило, привързано с две тънки кабелчета, с леко отклонение, вариращо между пет градуса към левия и пет градуса към десния борд, и то не само при пълен вятър, но и при три четвърти заден, след регулирането на кормилото и на двата стаксела. Това бе невъзможно, когато платната придвижваха колелото на кормилото чрез барабана. С автоматичното кормило, каквото и да правехме, корабът се връщаше винаги в линията на вятъра.

Сега не искахме да знаем за умората от люшкането. То бе единственото ни упражнение, освен може би за мен, защото аз и в кухнята правех някои акробатични номера, само че без публика. Завиждах на авалокитеквара за десетте му ръце. Добрата кръв винаги се проявява: еквилибризмът върху тел беше любимо развлечение на баща ми.

Останалото време прекарвахме съвсем спокойно върху кушетките си. Нямахме абсолютно никаква работа, освен да поправяме текущото износване на платната и да определяме местоположението. През нощта въздухът се изпълваше единствено от равномерното ни дишане и от шума на „Ому“, който правеше „брум-брум“ с носа си във вълните. На борда на кораба винаги има хиляди шумове: въжетата, които се удрят в мачтите, водата, която тече край корпуса, съдове,

които дрънчат, някой предмет, разместил се в дъното на неизвестно кой шкаф, с едно дразнещо редовно „так-так“, което никакво търсене не може да открие и прекъсне. Безмълвието на морето е винаги запълнено с шумове. Те не го смущават, а го укрепват и когато някой от тях спре, наостряме слух, защото знаем, че нещо не е в ред.

Опасността от нощно сблъскване с други кораби беше нищожна: всъщност не срещнахме нито един плавателен съд, докато пресичахме Атлантика. Ние следвахме пътя на платноходните кораби, така пуст и изоставен както някогашният път към златото, който пресичаше на времето Панамския провлак. Един бял огън отпред и друг отзад заместваха обичайните позиционни огньове, които иначе двата стаксела биха закрили отпред.

Трябва да кажем, че отначало капитанът беше отчаян. Сякаш всичко заговорничеше, за да сломи духа му: хремата, морската болест, люшкането и отклонението на компаса. Това беше, преди да сме открили изневярата на барабана. На 100 мили от Ла Палма той говореше за връщане и отказване от морето... Само това ни липсваше. Човек преживява такива колебания. Прикриваща страха си, аз го лекувах със съчувствие, подигравки, аспирин, възражения и драматизъм. При липса на аргументи — с шоколадов крем и испанско бренди. Постепенно за голяма моя радост възвърна самочувствието си: след десет години приготовления такова разочарование би било върхът на мъката. За щастие това беше само последната проява на буржоазното му съзнание. Луи я хвана и ѝ изви врата.

Това не пречеше на пасатите да духат силно, като обикновено стихваха при залез, за да се засилят през нощта. Всичко ставаше с една чудна равномерност. Картите на ветровете сочеха слаби възможности от насрещен вятър, но добрият заден вятър не ни липсваше нито за миг. Напредвайки така, нашето дневно разстояние се колебаеше между 115 до 130 мили през първата седмица. За 44 кв. м платна това беше много по-добре, отколкото се бяхме надявали. Вълнението бе доста късо и пускахме иронични забележки по адрес на дългото вълнение на Атлантика, тъй скъпо на писателите. Това беше третото ни прекосяване на океана върху малък кораб, а още не бяхме видели нещо особено, което да оправдае наименованието му, с изключение веднъж, на Гасконския залив. Кръстът ни беше подложен на постоянното движение за изправяне, което е чудесно за поддържане на гъвкавостта.

Луи, обичащ да се задълбочава, изчисляваше, че при едно извиване всеки две секунди щяхме да направим около един милион движения по време на пътуването. Това хубаво число обогатяваше живота ни с нови краски. Клатушкането придобиваше някакъв героичен характер. Талоу, твърде послушен, се отегчаваше. Той се влачеше по палубата не по-бързо от рак или седнал, полюляваше се в ритъма на клатушкането. Това му придаваше толкова нещастен вид, че бихме го съжалили, ако не изглеждаше така комичен.

Слънцето грееше по-топло, приятно разхлаждано от пасатите. Предпочитахме вече кокпита пред кушетките. Бризът си оставаше силен и ние достигахме шест-седем възела, като зайчетата по гребените на вълните се разбиваха на морскосиния фон. Водната стихия бе величествена. Когато морската болест бе преодоляна и драматизмът — оставен настрана, хрумна ми да се заема с риболов. Пет разтега въдичарски канап, пет найлонов, два стоманени и една изкусно прикрита въдица срещнаха пренебрежението на една великолепно синьозлатиста дорада, която се движеше в нашата бразда от няколко дни. Напразни останаха усилията ни да я хванем. Както винаги нямахме щастие в риболова. Уловът ни при прекосяването на океана се ограничи всичко на всичко в две риби, една от които досущ приличаше на онази, която Тор Хейердал в „Кон-Тики“ нарича скумрия-змиорка и претендира за изключителната ѝ рядкост. Пред носа вдигахме ята от летящи риби. Сутрин с кошница на ръка обхождах палубата и, както се казва в песента, „едно оттук, едно оттам, китката ми расте, расте...“ Само че великденчетата ми миришеха на морска вода и често бяха в плачевно състояние: през нощта Талоу ги тормозеше, дъвчеше им главата, опашката и крилете. Често това бяха малки палавници, твърде малки, за да знаят кое е опасно, и които считахме за доста дребни, за да нахранят трима души. С една дума, нямаше нищо по-сигурно от тона в консервните кутии. В един ден вдъхновение открих нов начин на приготвяне: човек би се заклел, че е пиле с майонеза. Кръстихме го ястие „пиле с хубав тон“, което удовлетворяваше едновременно гастрономичните ни желания и вкуса ни към играта на думи.

Постепенно въпросът за храненето придобиваше едно непознато на сушата първостепенно значение. Животът по море ви хвърля от най-високите върхове на съзерцанието до най-ниските ежедневни

съображения и това е твърде добре. Фред бе щастливият притежател на една бутилка „Чинцано“ и ние се заехме да търсим случай за чествуване. Намерихме го естествено: преминавахме Тропика на рака, а Фред бе роден под този знак. Значи трябваше да я отворим. Така и стана. Никога не пропускахме случая да отпразнуваме нещо.

От време на време малко вода плисваше на борда. Тя идваше отстрани, но никога отзад и точно толкова, колкото да изплакне краката на онзи, който се случеше там. Отдадени изцяло на това спокойно плаване, ние изпаднахме в прекалено бездействие. Не се миехме под предлог, че пестим нашия тон вода. А имаше с какво да измием цяло стадо слонове. Трупях съдовете в една кофа и ги миех на пет-шест дни. От този лош навик, който никак не препоръчвам, се освободих напълно от момента, в който една вълна, по-силна от другите, помете през борда и погълна пред очите ми най-хубавата ни кофа. Тя бе дървена, с медни обръчи и пълна догоре с чинии и прибори, а на върха стоеше като корона най-удобната ми тенджера. Хранехме се в порцеланов сервиз с малки сини цветчета, наричан обикновено саксонски. Тъй като щяхме да живеем на борда няколко години, нямаше да ни е приятно през цялото време да ядем в съдове от пластмаса или алуминий. Впрочем ние счупихме съвсем малко съдове при пътуването.

Започнахме да срещаме краткотрайни превалявания, понякога до половин дузина наведнъж, рядко придружавани от вятър. Тичахме бързо на палубата, за да ни изплакне дъждът и да изсъхнем веднага на слънцето. Тези дъждовни пристъпи поеха грижата да мият палубата и рубката. Природата явно прекаляваше с желанието си да ни спести и най-лекия труд.

Често си спомняхме за нашите приятели от „Тцу-Ханг“ с осем дни пред нас, за Дирк Тобер и братята Коендерс, които ни следваха. Беше истински керван. Всеки път, когато хвърляхме с механично движение някоя празна кутия или отпадъци във водата, казвахме, че е „за холандците“. Обмисляхме да сложим бележка в празна бутилка и даже в този дух съчиних едно неправдоподобно разказче, което ни занимава цял един ден. Един от тези дни, които минават така бързо и неусетно.

В края на първата седмица хлябът започна да мухлясва. Препекох го, а когато позеленя, правех го на пудинг. След това се

опитахме да го заместим с разни зърнени варива, от които нито едно не струваше. Оттогава се захлех да не предприемам вече никакво околосветско пътешествие без малка фурна, която да се слага на примуса. Кухненската печка имаше фурна, но времето беше твърде топло, за да помислим да я палим. Тя ни служеше за шкаф-хладилник, а ние ядяхме сухари, палачинки, бисквити, качамак или някой от седемдесетте специалитети, които американците са изобретили, за да убиват апетита на малките деца. Опитах се да правя малки хлебчета в тенджерата с налягане, на пара, но Фред ги нарече „оловени топчета“ и аз не продължих повече. Милият Талоу лудееше за тях. Хлябът беше сигурно единственото нещо, което ни липсваше по море. Но така ние се научихме истински да ценим това висше откритие, за което хората твърде малко се замислят и недостатъчно му се радват. Така много хубави дребни неща от ежедневиия живот се смятат като дадени от само себе си и не им обръщат нужното внимание.

В четвъртък, на 25 октомври, имахме доста многобройни превалявания, разкъсвани от затишия и слаби ветрове. Затова и измерихме най-слабото си дневно разстояние: 66 мили. От Ла Палма насам това даваше средно 5 възела, което никак не бе лошо, като се има предвид, че не ни струваше и най-малкия труд. Брадите на Фред и Луи растяха старателно, макар и според различните им темпераменти. Те приличаха на два кактуса, единият валчест, а другият издължен. Ноктите на Талоу добиваха застрашителни размери и това му придаваше интелектуалния вид на китайски мандарин. Така стигнахме светата Хилядна миля. Честнувахме я с всички блясък и своенравие, позволени от средствата на борда: гарнирано зеле, полято с бяло вино, шоколадов крем и завършвайки ерата на испанското бренди, разговаряхме надълго за близката ера на антилския ром. Няколко перести облаци ни караха да се надяваме на добър бриз. В целия морски пейзаж имаше нещо сияещо и искрящо. Нощта падна бързо — в седем часа беше вече тъмно и много приятно. Браздата след нас фосфоресцираше. Звездите блестяха с непозната за нашия климат яркост и нощ след нощ, следяхме техния ход по небето. Понякога водехме полугласно дълги разговори, които рискуваха да засегнат метафизиката, ако Фред и Луи не бяха с такава отвратителна земност. Винаги насочваха разговора към печени и пържени неща и споменаваха всички рецепти за пунш с ром. Тази тема ги омайваше.

Преглъщахме слюнките си в кокпита, а после отивахме да си легнем, примирени, но твърдо решени да направим истинско пиршество в Мартиника.

Перестите облаци обаче ни излъгаха. Бризът се оказа несериозен. Наистина морето беше по-тихо, но напредването — затруднено. Използвахме случая да опитаме мотора. Щом не го употребявахме, нямаше защо да го пренебрегваме. Той работеше добре.

Бризът се върна съвсем внезапно. Неописуемо ободряващо беше удоволствието да чуем отново шепота на вятъра в платната и водата, която се плиска покрай корпуса. Палубата беше съвсем чиста, защото дъждът от преваляванията беше бистър, без онзи прах, който поглъща над градовете. Двата стаксела се обтягаха, съвсем бели, тихи и неуморни, но протриването започваше да личи при фалите и шкотите. Една нощ, когато часът за прибиране бе ударил и главите бяха вече върху възглавниците, трае!... И фалът на стаксела откъм десния борд се скъса. От един-два дни бризът беше нередовен и морето силно развълнувано. Беше трудно да се намери точната точка, в която да се закрепим кормилото, за да се поддържат едновременно двете платна пълни и кораба в курса си. Понякога едно от платната започваше да плющи ожесточено, нещо, което беше убийствено за екипировката. Решихме да останем на кормилото до края на нощта, само с един стаксел. Но това забавяше скоростта ни и управляването с кормилото се затрудняваше. Капитанът нареди да се вдигне пострадалият стаксел с помощта на фала от кливера, като отложи поправката му за сутринта. Пет минути по-късно галсът се скъса. Стакселът трябваше да се свали, да се поправи, да се вдигне отново. По дяволите! Бяхме отвикнали от толкова уморителен живот.

Най-често, когато някое преваляване или леко засилване на вятъра охлабеше единия стаксел и той почваше да плющи, ние се събуждахме и беше достатъчно да хванем малко кормилото, за да тръгне всичко по реда си. Не следвахме строго определена посока по компаса, а се ръководахме по-скоро от вятъра. Според това, дали обедното измерване ни сочеше отклонение твърде на север или на юг от общото направление, завивахме малко кормилото към десния или към левия борд. Този метод се оказа прекрасен, защото нашият път по картата, сравнен с този на „Тцу-Ханг“ и на „Онруст“, които бяха следвали курса си по компас, беше далеч по-прав.

От време на време виждахме да прелитат морски лястовици, малки живи душички в простора. Нищо друго, освен тях. А как желаехме да видим необикновени неща! Прелиствайки разказите за по-ранните прекосявания на океана, намирахме в тях събития, които задоволяваха всички вкусове; едни бяха видели цели флотилии китове, други — белия гръб на Моби Дик, трети — гейзери, грамадни акули, дружелюбни птици, които кацали по реите. Платната им се бяха късали, мачтите — чупели, запасите — стопявали. На борда на „Ому“ не се случваше нищо подобно. Отчаяни, ние копнеехме за някакво морско събитие. И най-нищожното би ни задоволило. Досега не ни се бе мярнал даже и най-дребният от гигантските калкани. Алкар запалвал примуса и приготвял тавата за пържене, преди да изтегли въдицата си, а при нас рибата отказваше да кълве. Поради това ние извършвахме най-оригиналното пътешествие около света, „онова, в което никога нищо не се случваше“.

На 29 октомври, в полунощ, бяхме изминали все пак половината от пътя си и този ден преплавахме 141 мили, при вятър със сила 6 бала. Морето бе силно развълнувано и платната издути до сцепване, но благодарение на малката им повърхност не мислехме даже да ги подгънем с рифове. Фред би искал карнавални книжни шапчици, серпентини и конфети, за да чествуваме „средата на пътя“, но тези артикули липсваха в бордовия инвентар. Вместо празнуване той бе принуден да стане шест пъти през нощта, за да наблюдава компаса и платната, защото морето ни носеше със страшна сила. Клатушкането беше солта на живота ни. Ругатните се чуваха съвсем свободно. Аз успях да измия пода на кухнята с петрол, кафе и най-сетне с кондензирано мляко. Малко разнообразие от вечната сапунлива вода, нали?

Сутринта бе посветена на киното. Фред намираше, че времето е нагласено по мярка. Беше първично и прекрасно. Въпреки това люлеенето усложняваше операциите. Фред искаше да филмира обед на хищника. Обикновено храненето на Талоу беше за нас цяло забавление: клатушкането подхвърляше чинийката му и той я гонеше, плъзгайки се на четири лапи, като се опитваше да улови от полет малко храна. С голямото си туловище, късите си крака и затруднения си вид той предизвикваше смях до припадък. За беда на поколенията чинията

отказа да подскача пред окото на камерата, освен когато филмовата лента се свърши. Това само като пример, а останалото — за в бъдеще.

Хронометърът закъсняваше редовно по десетина секунди на ден и доста често го сверявах по точното време на радиото. На 1 ноември на борда настъпи голяма паника: той бе закъснял с цял час за един ден! Този път се редувахме пред приемника и успяхме да доловим сигналите на британското радио (Би-Би-Си). Нищо не бе загубено, освен честта и досетливостта, защото това необяснимо явление никога не бе изяснено. Силно подозирахме капитана, че при утринното навиване е мръднал стрелките. Това бе единственото човешко обяснение, тъй като този факт никога вече не се повтори. Успяхме да чуем точното време почти всеки ден, но невинаги много лесно. Службата на Би-Би-Си за точно време се долавяше много далеч. Понякога, мислейки, че сме на нейната дължина на вълната, чувахме след търпеливо чакане следните разочароващи думи, произнесени с най-чисто английско произношение: „Тук е радио Москва...“ И никакъв сигнал за точно време, разбира се. Това не бе ли достатъчно, за да се откажем завинаги от комунизма?

Един ден видяхме да плава по морето хубава яркочервена топка, която скоро се изгуби от погледа. Фред заяви, че познал топката на Клио Смейтън, и целия ден всеки тайничко наблюдаваше вълните с надеждата да забележи нещо, което да плава. От нищо израстваше цял въпрос.

В неделя, 4 ноември, отпразнувахме светата Две-хилядна миля, с тайната надежда, че ще се появи някоя официална личност с цилиндър на глава и препасани с широка червена лента гърди, за да поднесе златен часовник. Точно минавахме през рейсовия курс Ню Йорк — Южна Америка и тя би могла да го използва. Но нямаше нищо, нищо не се явяваше и на хоризонта. Трябваше да извършим голямо пресичане на такъв малък платноходен кораб, за да разберем действително безбрежността и самотата на океана. Все пак за случая приведохме в ред тоалета си. Мъжете се обръснаха. Луи си остави мустачки. Той приличаше на Макс Линдер^[1] и имаше вид на млад човек от хубавото старо време. Но беше принуден да ги махне само след три дни, защото губеше авторитета си пред екипажа. Когато ни говореше с тези мустаци най-сериозни неща, ние се превивахме от смях. Това беше просто нетърпимо.

Животът, който водехме, не ни изглеждаше нито отегчителен, нито труден. Имахме много време за размисъл. Всеки за себе си преценяваше надеждите си спрямо действителността, сравняваше миналия си живот с настоящия. Съвсем определените неудобства, промените, грижите, които нашият сегашен начин на живот имаше, изчезваха пред големите предимства, всички носещи имена с главни букви: СВОБОДА, ЗДРАВЕ, ПРОСТОТА. Бяхме се измъкнали от стадото. Това не предполагаше една безпочвена гордост. Врагове на известни аспекти на цивилизацията, ние оценявахме полезното, което тя ни предлагаше.

Четяхме много. Библиотеката на „Ому“ бе добре попълнена: близо 350 книги не бяха малко за такова ограничено пространство. В нея имаше два отдела: полезен и занимателен. Полезният отдел естествено беше най-значителният: той обхващаше преди всичко творбите за необходими справки, инструкции, мореплавателни сборници, учебници по навигация, управление, по корабостроителство и морска история — класически и съвременни. Смятахме като творби за справки разказите за пътешествия, главно тези, засягащи моретата, по които щяхме да плаваме. От тези книги учехме маса практически подробности, проверени от опита. Използвахме наблюденията на всички големи мореплаватели. Добре подредени върху етажерката, те бяха най-сигурните ни приятели. Останалото място бе отделено на занимателната част, подчинена на един-единствен критерий: книгите трябваше да са от онези, които човек обича да препрочита. За лекото четене се запасявахме със списания, които ни даваха из пристанищата. След прочитане те служеха за различни цели или ги подарявахме на някоя друга яхта. Отказахме да се обременяваме с криминални романи, нашумели книги или онези „твърде забавни“ книжлета, които веднъж прочетени, никога вече не се поглеждат. Нашите полици можеха да се похвалят с един висок класицизъм, с тази особеност, че ние четяхме нашите класици. Плаването ни даваше не само възможност на спокойствие да изпитаме удоволствието от тях, но ни създаваше и необходимото душевно състояние. С цял океан от време пред нас, освободени от условностите, ние се осмелявахме най-сетне да започнем четенето на по-големи творби и да се задълбочим в тях. Еднакво наричахме класици Гвидо Жезел^[2], Рабиндранат Тагор, Киплинг, приказките на

Андерсен, Сент-Егзюпери, „Трима мъже в една лодка“, „Моби Дик“ и много други, често неизвестни, но които бяхме успели да оценим. Тук бяха също и детските книжки „Тентен и Милу“, които в дни на неуспех повдигаха духа ни за миг.

Самият факт на плаването от само себе си завладяваше. Нямахме ни най-малкото свободно пространство, в което да се промъкне скуката. Отсъствието на хиляди неща, които на сушата ни отвличат вниманието, ни даваше възможността да мечтаем, да се отдаваме на размисъл, да се вглъбяваме в себе си. Може би това, което казвам тук, изглежда претенциозно, но щом съм обещала да пиша само истината... Невинаги дишахме разрежения въздух на върховете, имаше много да се желае. Все пак вярно е, че морето създава или унищожава човека. Както политурата на „Ому“, то изтрива социалния гланц. Сведени до най-съществените прояви, ние можехме да се видим такива, каквито бяхме в самите нас, освободени от изкуствеността и вечната припряност на сушата. Нашият зрителен ъгъл се променяше. Никога вече той не щеше да се върне към предишния си вид.

Настъпи денят, когато уловихме първата си истинска риба, привечер, когато се готвехме да ядем. Беше широка и плоска като калкан, сребриста риба. Малко мъничка, но се задоволихме с нея, като въздишахме. И как не: от двадесет и четири часа една прекрасна синьофосфоресцираща дорада кръстосваше пред вълнореза ни, понякога доста близо, понякога невидима, но винаги наоколо, като хищно преследваше летящите риби, но пренебрегваше нашата стръв. Тя стоеше внимателно извън обсега ни. Дали подозираше вълнението, което всяко нейно появяване предизвикваше на борда? Луи се втурваше към въдичарския си прът, Фред моментално зареждаше подводната си пушка, а аз приготвях харпуна, Талоу квичеше, лаеше, скимтеше, плачеше, мъркаше, загубваше си ума, оплиташе се във въдиците, поплесваха го, рискуваше десет пъти да се хвърли през борда и се смяташе много необходим. Като откри с пристигането на казаната плоска риба, че на края на въдицата има животинче, което мърда, той мигновено стана запален риболовец. Настаняваше се на кърмата и с часове, неподвижен, наблюдаваше въдицата ни или — по липса на друго — лага, чието витло на тридесет метра зад нас се въртеше до самата повърхност, по гребените на вълните.

Тръгнали по начало за Мартиника, ние решихме да спрем в Барбадос, където отиваше „Тцу-Ханг“, за да сравним бележките си с техните. Разделяха ни още петстотин мили, дребна работа. С приближаването на Антилите превалванията ставаха почести, по-яростни, придружавани с пристъпи на вятър. Някои продължаваха час-два. Подгонени, постигахме главозамайващи скорости с нашите 44 кв. м платна. Не смея да говоря за летене по повърхността, защото би било абсурдно за кораб, който има 18 тона водоизместване. Но на моменти „Ому“ като че ли наистина бе носен от гребена на вълните, като през това време, което, изглежда, продължаваше няколко минути, мачтите бяха съвсем вертикални и нямаше никакво люшкане. В такива моменти, макар пълният заден да се плъзгаше покорно по двата стаксела, вдигнати като ножици, ние стояхме в кокпита, смаяни, с нерви, обтегнати като брасите на вистрелите. Беше прекрасно. Имахме най-доброто си дневно постижение: 152 мили. Плановете вече бяха в пълен ход: „Какво предпочиташ да ядеш, като пристигнем?“

— Хляб! (Това казвах аз.)

— Аз ще пия студена бира.

— Аз искам бифтек с пържени картофи. (Това казваше Фред, разбира се.)

Решихме, че награда от два сладоледа или четири чаши бира, по избор, ще бъде дадена на първия, който съгледа сушата. Готвех се съвсем сериозно да се изкатеря на върха на мачтата и да се залостя там, докато спечеля наградата. Имам слабост към сладоледа. Мислех си за Шарл Трене^[3] и тананиках думите: „Земя! Земя! Съглеждам те!“ — но каканижех не тъй хубаво като него.

На 8 ноември обедното измерване установи, че се намираме на 120 мили североизточно от Барбадос. Със съжаление трябваше да свалим единия стаксел, да вдигнем грота и ръката ни да поеме кормилото, което беше забравено от двадесет и един ден. Дежурствата бяха намалени на два часа; четири часа ни се виждаха прекалено много. Бяхме съвсем разглезени. Опитвахме се да пуснем мотора, но батерията бе изтощена. В момента, когато щеше да ни бъде необходим за закотвянето, той се оттегли от играта. Фред влезе в отделението, но се рови в него без успех. Нейсе...

На сутринта, в седем часа и десет минути, се показва Барбадос. За щастие точно бях дежурна. Наградата бе моя! Победата ми предизвика

скърцания със зъби и протести, които отхвърлих. Бях дежурна, разбира се, но какво би попречило на другите да станат призори и да се вглеждат в хоризонта заедно с мен? Сушата беше ниска и трудно се различаваше, но наистина беше тя. Имахме чудесен изгрев с бакърени облаци. После едно яростно преваляване, последвано от най-хубавата двойна дъга, която никога не съм виждала. Тя се извиваше над първия кораб, който срещнахме след „Асанти Палм“, един петролоносач. Морски птици със сиви петна и свиреп вид, грациозни фаетони оживяваха въздуха. Бяхме сигурни в нашата навигация, или по-точно бях сигурна в тази на хората ми, защото това късче земя, към което се насочваше нашият кораб, можеше така лесно да бъде пропуснато. Доказателството бе неопровержимо. Поздравихме се един друг с чаша уиски в ръка.

Постепенно бризът съвсем стихна. Скоро заобиколихме източния бряг на острова, далеч от кораловите рифове. Барбадос бе потънал в зеленина и имаше изненадващия за този климат вид на добре поддържана английска градина. Човек би помислил, че се намира в околностите на Торкей. Морето, отначало светлосиньо, придоби без преход прекрасен млечнозелен цвят, с по-тъмни пояси. Фред се възхищаваше на първите палми, които виждаше. Бяхме в чудесно настроение.

Платноходки, карани от черни, се връщаха от лов на екзосети и се плъзгаха в лагуната по един проход в рифа. Без да откъсваме очи от свежата зеленина на сушата, ние се подготвихме за пристигането, като сложихме малко ред на палубата, приготвихме котвата за спускане, прибрахме лага, украсен с дребни молюски. Талоу заскимтя, като го видя, че идва: помисли, че е риба. За две години не успяхме да го накараме да прави разлика между въжето на лага и това на въдицата. А се намираха хора, които го смятаха за умен! Той не прояви никакъв интерес при вида на земята, но щом долови мириса ѝ, затанцува върху останките от нощната си летяща риба и муцуната му не се успокои вече.

Открихме с бинокъл носа Неедам, съвсем малкия форт Сен-Шарл и залива Бриджтаун. Към пет часа следобед заобиколихме южния нос и влязохме в Карлист бей, където синьото, зеленото, бялото и червеното си съперничеха по блясък. „Тцу-Ханг“ беше на котва срещу Роял Барбадос Яхтклуб. Смейтън ни видяха и тръгнаха насреща

ни със своята лодка, надавайки диви викове. Поради твърде слабия бриз ние се движехме с лавирания, при всички платна, докато се закотвим. Едва избягнахме една голяма моторна яхта. Беше много трудно. Внезапно преваляване ни обви в пелена от дъжд, един от тези тропически дъждове, които не смуцват никого. След няколко лъкатушения най-сетне се закотвихме зад „Тцу-Ханг“, на четири разтега, в необикновено прозрачната вода. Котвата се виждаше на дъното. „Ому“ бе почти неподвижен, но краката и кръстът ни продължаваха да се клатушкат по навик. В очакване да дойде здравната служба и да вдигне карантината Смийтън плаваха около нас и ни разказваха за своето плаване, което бе минало отлично. Най-сетне пристанищният лекар дойде. С очи, изпълнени от зеленина и багри, ние минахме на борда на „Тцу-Ханг“, където, освен оживения разговор, ни очакваше и чудесен чай.

Вечерта аз се отпуснах, леко полюшвана в нашия кокпит. Какъв покой! Беше топло, небето — синьо и чисто, въздухът — приятен, а водата — прозрачна като стъкло. Чувствувах се зашеметена, ефирна, сякаш тези двадесет и три дни плаване през океана бяха предизвикали леко опиянение, което още не преминаваше. Погледнах в бордовия дневник на капитана. Той завършваше с бележката: „Беше много лесно!“

---

[1] Известен френски киноактьор от началото на този век — Б.пр. ↑

[2] Белгийски поет (1830–1899). — Б.пр. ↑

[3] Френски естраден певец. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

КАРИБСКО МОРЕ

Бяхме изминали 2720 мили за 23 дни и 3,30 часа, или средно по 119 мили на ден, при средна скорост пет възела на час. „Ому“ бе първият кораб, прекосил океана с привързан румпел, без пряко въздействие на платната върху кормилото. „Тцу-Ханг“ бе употребил 24 дни, но управляван с кормило. „Онруст“ 25 дни, под двойни стаксели, без кормуване. „Грациас а Диос“ — 23 дни, с кормуване по осем часа последователно, под грота. А за „Фестина“ нищо не узнахме.

Още бяхме под въздействието на величествената правдивост и безмълвието на морето, когато се качихме в един малък, препълнен с негърчета автобус, за да отидем „в града“. Беше съботен ден. В Бриджтаун^[1] цареше панаирджийско оживление и оглушителна врява. Хората се блъскаха из улиците и в магазините, минаваха камионетки с ревящи високоговорители. Такава горещина! Котлет да изпечеш на паважа. Край дока, сред много прах, разтоварваха хубави корабчета от американски тип, които обслужваха островите. Тласкани, увлечени от суматохата на този, общо взето, забавен град, ние просто не знаехме какво по-напред да гледаме. Имаше голям контраст между новоготическата английска черква и кокетните къщички с дървени балкони, тънките руси англичанки и важните негри, чайните и сергиите на открито, където се продаваха папай и лимони. Светлите и сухи британци контрастираха рязко в тази пъстроцветна навалица. Но белият пешеходец беше рядкост и почти не се срещаше.

Душейки въздуха като Талоу, ние скитахме из улиците, изненадани, че се намираме тук. Отначало отидохме право в банката да обменим американските долари срещу барбадоски и останалата част от деня прекарахме да броим стотинките си както селяните, като се опитвахме да проумеем нещо от операцията. Барбадоският долар струва сто цента, но центът няма курс в Барбадос, където дребните пари са в шилинги и пенсове, нещо, което много усложнява сметките.

Четири шилинга и два пенса правят един долар, а един шилинг струва двадесет и четири цента.

Купихме си грейпфрути по седем цента. След упорито съвещаване подадохме три пенса и половин пени. Един час по-късно главите ни бяха готови да се пръснат от тези изчисления.

Запасили се с местни пари и с вечното желание да напълним стомаха си, ние поглъщахме сладолед, бира, ром, сандвичи и накрая огладняхме. Отправихме се доверчиво към един китайски ресторант. Знаехме от опит, че това беше единствената ни възможност да похапнем нещо в английска колония. В заведението, украсено с грамадни китайски букви, в действителност не открихме нищо жълто, освен един сервитър с най-тъмночер цвят.

— Какво ще ни предложите?

— Яйца.

— Ами после?

— Нищо.

— Няма ли меню?

— Няма.

Нямаше избор и си поръчахме яйца, като че ли именно това бяхме желали. Появи се друг сервитър. Може би не бяхме се изразили добре?

— Какво друго имате, освен яйца?

— Нищо.

— Нямате ли шоп сой? Нямате ли шоу мейн?

— О, не, сър — каза той, разбрал внезапно и с доста засегнат вид. — Тук няма китайска кухня!

Това беше съвсем очевидно. Още една илюзия се провали.

Ето защо в Барбадос се задоволихме само с бордовата кухня. Все пак прибрахме се доста доволни от себе си, Луи прегърнал една бутилка ром, аз притиснала до сърцето си една грамадна торба с хляб, а Фред хванал с върха на пръстите си един килограм замразен бифтек, който бавно се размразяваше, като бележеше пътя ни с капки кръв. Месарницата представляваше за нас друго откритие: бяха докарали от Аржентина грамадни замразени говеда, съвсем прилични, но твърди като дърво. Разрязваха ги с електрически триони и не ставаше дума за избор между рибици и котлети. Килограм месо си беше килограм месо. Отрязваха с триона един квадрат, който приличаше на тухла по

форма, цвят и твърдост. С такова печено бих могла да убия някой евентуален нападател.

Веднага забелязахме, че тук белите и черните се смесваха много малко. Никаква враждебност, но съвсем ясно разграничение. Не беше както в Мартиника. Негри, полунегри, четвъртнегри и кафе с много мляко бяха от другата страна на бариерата. И най-малката капка кафе беше достатъчна например, за да се превърне в пречка за приемането в твърде подбрани, елитен „Роял Барбадос Яхтклуб“. В качеството ни на чужденци ние можехме да си позволим по-голяма свобода в отношенията. В малкия автобус, където много рядко се виждаше бял човек, аз се интересувах от бебетата, с техните сякаш намазани с вакса личица, големите им мили очи, яките им черни крачета. Срещаха се много, както ги наричаме, негърки с табли: едри черни жени, които носеха на главата си, върху шапката, в съвършено равновесие табли, пълни с лимони и фъстъци. Фред мечтаеше да види как Луи катурва някоя от тях, за да заснеме сцената, която щеше да последва. Защо ли никога не се отдадохме на тези хрумвания? Сигурно от финансови съображения.

Онова, което правеше най-силно впечатление у тези черни, възприели така добре след освобождението си от робството обичаите на белите, беше тяхната походка на пума. Те вървяха из града с привлечена и клатушкаща се стъпка като по някаква африканска пътека. Бавността и безразличието им, това отпуснато държане, което сякаш им е вродено, подсилваха впечатлението на леност и нехайство. Те се обличаха по европейски, но с някои крайности. Колкото беше по-ярко и разноцветно, колкото повече блестеше, имаше дипли, възли и плохи, толкова за по-красиво се смяташе. За дамите върхът на елегантността се състоеше в поставянето върху главата на някакво чудо от плътен филц или боядисана слама, украсено с пера, тюл, цветя, череша или всичко това вкупом. Сякаш залежалите шапки от три континента си бяха дали среща върху къдравокосите глави на Бриджтаун.

Черните говореха английски с едно по-особено произношение, което наподобяваше американското. Видяха ни се доста странни. Говореха високо и обичаха шума.

В Барбадос валеше много. Проливните дъждове измиваха багрите, като оставяха Карлист Бей и градчето между Пеликан Айланд

и Нийдам Пойнт свежо окъпани и блеснали на слънцето. Плисканото от вълните и осеяно с кокосови палми крайбрежие ограждаше пейзаж, наподобяващ английска градина. На хоризонта минаваха няколко чудни антилски платноходки, които сякаш имаха декоративно предназначение. Нашето закотвяне беше много сполучливо. Вечер гледахме как се завръщат риболовните ладии, наклонени под внезапните леки повеи. Това бяха забележителни плоскодънни лодки, които се движеха великолепно, със стрингера във водата и големия кливер, натопен наполовина във вълните. Двама-трима души направляваха с голяма сръчност тези допотопни плавателни съдове, а трябва да добавим и с не по-малка смелост, защото лодките изглеждаха готови да се разпаднат всеки момент, като презрял плод. Те ходеха на лов за летящи риби нощем, въоръжени с голям фенер и мрежа, подобна на грамадна пеперуда.

Редувахме три сеанса от плаване на ден с пуншове от ром и акции за почистване. Отново бе отказано на Талоу разрешение да слезе на суша. Изхождайки от принципа, че пясъкът не е земя, ние го водехме всеки ден на „плажа за черни“, където лудуваха негърчета с атлетическо телосложение. Веднъж едно от тях ни каза, че негов братовчед бил следвал курсове по физическо възпитание в университета на гр. Лувен. С Талоу тичахме по плажа и из водата, пържейки се на слънцето. Един човек идваше всеки ден да освежава коня си, който плуваше понякога до закотвянето на „Ому“, заобикаляше го и възбудено въртеше очи. Много се забавлявахме в Карлист Бей. Можехме да прекараме доста дълго време така. За нещастие с пристигането си имахме една неприятна изненада: от двете страни на корпуса, повече към предната част, боята се беше олющила на ширина приблизително по петнадесет сантиметра, над и под водолинията. А при това колко много се бяхме надявали на американската боя, положена в Аликанте! Отначало решихме да пребоядисаме само повредените части. Началникът на пристанището, много мил човек, даже ни беше посочил място във вътрешния басейн. Но скоро видяхме, че това не ще е възможно: тръгвайки от повредените места, ние белехме цели листове боя, сама по себе си много добра, истинска плътна и здрава филмова лента, но която не държеше здраво за корпуса. Това означаваше сух док, и то в най-скоро време. Поставихме на гласуване финансовата страна на въпроса и

беше решено заради това да останем в Барбадос по-дълго време, отколкото бяхме предвидили, като пожертвуваме част от престоя си в Мартиника. „Тцу-Ханг“ също щяха да минат през сухия док и намираха, че ще е по-изгодно, като сме два кораба.

Една сутрин викът „Ому, ехей-й!“ накара капитана да изскочи по гащета на палубата. Беше „Тцу-Ханг“. Викаше ни, за да ни покаже една яхта, която лавираше при входа на залива. Не беше ли „Онруст“? Взехме далекогледа. Да, ето резедавият му корпус, широките му илюминатори и неговото оранжево-бяло-синьо флагче. Забелязахме, че се опитва да влезе в залива, но вълнението го изтласкваше. Най-сетне той се закотви. Докато отидем за провизии в града, той пуснал котва до нас. Дирк Тобер беше седнал до Фред в нашия кокпит, с чаша пунш в ръка. Както винаги той имаше съвсем свеж вид и изглеждаше твърде доволен от себе си. Това ни достави развлечение за няколко дни. И как не: Тобер, едър, млад, рус и самотен, разбиваше всички презриващи женски сърца от околността и винаги практичен, извличаше много безплатни пиршества. Всеки път, когато лодка докарваше у него някоя расова дама, на борда на „Тцу-Ханг“ и на „Ому“ се биеха за бинокъла, проявявайки пълна липса на такт и дискретност. Ние го закачахме свободно, но той си оставаше спокоен като олимпиец. Водеше завоеванията си на разходка с яхта и се караше с тях за такива важни въпроси, като например бележенето на картофи.

Тобер, който поддържаше корпуса си с катран, откри още на пристигане, че металът е оголен точно на същите места както при нас. Сигурно това беше точката, в която вълната от форцевена и вълнението отзад се срещаха. За него разрешението на въпроса беше по-лесно. Достатъчно беше да постави яхтата на наклоняване и да намаже нов слой катран. Но за нас бе необходим омразният сух док, твърде грозен и беден на вид, обаче по-проветрив от този в Аликанте.

Сравнени с барбадоските чернокожи, испанските работници са стахановци: когато видяхме първия ден как нашите хитреци лениво държат стъргалото в ръка и си разправят любовни истории, бяхме поразени. Така щяха да карат цял месец. За щастие дойде почивният ден. Господари на дока, ние поехме работата и инструментите в ръка и се потрудохме добре. „Тцу-Ханг“, неотменно до нас, правеше същото. Докато ние се разхождахме изцапани с черно и керемиденочервено, каквито са цветовете на нашия корпус, Смейтънови се измъкнаха след

работа зелени като грах. А каква горещина беше! За щастие един душ, доста проветрив поради цепнатините между дъските му, всяка вечер ни даряваше благотворните си струи. В понеделник обаче, когато с гордост показahme на нашите наемници, че сме свършили три четвърти от тяхната работа, те посрещнаха това с пълно равнодушие.

Кацнали нависоко върху скелето, ние обхващаме с поглед целия док и част от града. Часовникът на някаква близка камбанария удари. Платноходни корабчета разтоварваха дърва, които заминаваха на грамадни салове, направлявани с гребло. Минаваха и преминаваха плоскодънни лодки, натоварени с банани и кокосови орехи. Движеха се ладии, екипирани от съдържателката на някое гостоприемно ресторантче, които отиваха да покажат мостри от специалитетите си заедно с листа на закотвените кораби в залива.

А над всичко това се носеха викове, песни и едно дяволски ярко слънце, което усилваше всичко. В този кът на пристанището имаше в излишък местен колорит и африканска пищност, които се разливаха до късно през нощта.

След една седмица, като получихме сметката, малко по-соленичка, отколкото бе уговорено и както обикновено става, ние отново се намерихме сред приятната прохлада на светлосивия залив и най-сетне можахме да измием палубата си.

Понякога посещавахме със смущение „Роял Барбадос Яхт-клуб“ с неговия запазен плаж и цяла серия от „Забранено е да се...“ само заради топлите му бани. Или пък се ползвахме от терасата и трамплина на едно наколно заведение, наречено „Акватик-клуб“, което, изглежда, се радваше на благоволенieto на голям брой заможни южноамериканци. В един неделен ден стигнахме до някакъв „Парадиз Бийч-клуб“, заслужаващ името си в смисъл, че напомняше малко на Таити. Там събрахме мидени черупки, а Майлс Смейтън получи един хубав комплимент. В автобуса една пълна негърка, която се настаняваше зад него, се провикна: „О! Какъв красив мъж!“ Той бе ужасно смутен, а всички ние — много развеселени.

Всички англичани в Барбадос бяха във висша степен „англичани“. Те рязко се отделяха от наконтените и набрилянтинени черни, от негърките, потънали в коприна и сатен, пайети и тюл. Туземците са по-мили, когато не се труфят... Но веднъж срещнахме двама антилски моряци, облечени както по времето на Тусен-

Лувертюръ^[2]: с пристегнати широки панталони, фланела на черти и бяла сламена шапка с панделка. Атмосферата бе пресъздадена мигновено. Те бяха прелестни.

Но в замяна на лошото подражание в облеклото на нашия плаж за черни имаше „хонки-тонк“. Хонки-тонкът е музикален инструмент, направен от стара ламарина, като чрез очукване се получават разнообразни издутини, които издават различни звуци. Твърде сръчни в това трудно изкуство, музикантите извличат от него верни звуци и много ритмични мелодии. Ако разширим понятието, тази дума означава и танцов сеанс. Къпещите се прииждаха и увлечени от ритъма, започваха да скачат и да се премятат. Танцът беше в кръвта на тези хора. Чудно спонтанните им движения имаха съвършен ритъм, напълно съответен с този на музиката. Като раздвижени кукли, гъвкави и сякаш без стави, в неудържимото си увлечение те играеха все по-бързо, все по-устремно. Техният инстинкт отхвърляше и свян, и сдържаност, за да ги отдаде изцяло на чистия танец. Беше много красиво. Тази музика, измислена от тях, с примесени южноамерикански влияния, това „калипсо“ със спонтанния си ритъм и властен темп ни напомняше тайнственото минало на този пресаден, потискан и охулен народ, на когото това бе може би единственият останал наследствен спомен. Здравчът бе изпълнен с някаква африканска жизнерадост, която запалваше блясък в очите ни и караше да забравим като тях облеклото си, обувките, кока-колата и такситата.

Конните състезания много повече интересуваха по-голямата част от колонистите. Освен тях и киното в Бриджтаун няма „нищо“, ни казваха те доверително. А за нас имаше достатъчно много неща: хубави морски бани, пясък, красив залив за ветроходство, малко езда и винаги приятен климат. Чудехме се какво повече може да желаят тези хора. Майлс Смейтън временно си възвръщаше практиката в полото^[3] и се прибираще щастлив като хлапак, сияещ от възхищението на дъщеря си Клио и със смазан кръст.

А аз се отдадох на женски занимания. Правех декоративни възли по въжетата, шиех възглавнички от корабно платно за кокпита, гладех сивите панталони, чийто ръб се разваляше много бързо, и варях мармалад. Всичко това между две морски бани. Момчетата се занимаваха с пребоядисване на надстройките. Изглеждаше ни странно, като си помислехме, че в този момент в Белгия беше студено и

брюкселските сергии за свети Никола привличаха тълпи с някои нови автоматически чудеса.

Наближаваше време да тръгна на лов за провизии. Никога не съм била привърженица на закупуването на всичко изцяло от един снабдител на кораби. Не получавах каквото желая и винаги е по-скъпо. Съставях си списък и тръгнах, като се отбивах наляво и надясно при ония доставчици, които ми изглеждаха по-почтени, или на пазара. Мобилизирах моите хора да помагат в носенето и губех много време и пот, но нали все пак това беше работата ми. Бяха ме окичили със званието „бордов комисар“, разбирайки много добре, че човек се навива най-лесно с почтени отличия.

Що се отнася до корабите, Барбадос стои на последно място в снабдяването: рядко се намират пресни продукти. Липсват яйца, масло, зарзават или има, но много малко, и то на доста скъпа цена. Купища консерви и никаква маруля. А плодове — само портокали, лимони, банани (втръснали ни до невъзможност) и корозол, който прилича на грамадна зелена ягода с вкус на кисело мляко. Неговото бяло и ресничесто, но пълно със сок месо ни се стори много по-апетитно от сухите портокали и блудкавите банани. Взехме си голям запас от грейпфрути и зелени лимони за пунша. Нищо не може да се сравни с малкия зелен лимон, така ароматичен, вкусен и лютивичък.

Това ограничено снабдяване бе допълнено с внушително количество говеждо замразено, достатъчно, за да ощастливи хората ми. Но ние не скитахме напразно из улиците. Систематично, чрез сравнение и многобройни опити, успяхме да издирим рома, който според нас бе най-добрият на този, известен със захарната си тръстика остров. Въпросната марка струваше сравнително скъпо: 24 белгийски франка^[4] бутилката. Затова капитанът нерешително предложи на Фред съвместното закупуване на две каси, по една на глава. Аз не влизах в сметката. Теоретично въздържателка до деня на сватбата си, макар оттогава да бях научила доста неща, в Барбадос все още се радвах на останките от това име. Със завидна безпристрастност си служех от най-достъпния източник, като Фред и Луи понасяха щетите по равно. Фред бе работил в търговията на едро. Макар и отказал се от доходните занимания, той бе запазил вкуса си към числеността и количествата. Затова заяви сухо, че ще вземе за себе си две каси.

Това защитимо, макар и егоистично, становище поставяше важен социален проблем, от който може би щеше да зависи хармонията на борда. Да предположим, че Фред бе начело на две каси ром срещу само една за капитана. Не е трудно да си представим този приятел някъде посред Тихия океан, зает да дегустира важно своя ром, докато последната празна бутилка на нашия шеф след бога^[5] плава сто мили назад, с една бележка в утробата си, предназначена за „Хидрографската служба на САЩ“. Това би било достатъчно, за да провали пътешествието ни. Капитанът бе принуден да се примири, като вземе също две каси. Мисля, че това не бе много трудно за него.

Но Фред не бе малък хитрец. В определената за тръгване утрин той замина за Бриджтаун, снабден с пълномощия. Трябваше да потеглим в един часа следобед. В дванадесет и четвърт шум от весла ни привлече на палубата. Нашият приятел, седнал величествено на задната част на една китоловна лодка, карана от двама негри, по които се стичаха едри капки пот, носеше стоката: пет каси. В последната минута бе взел една в повече за себе си.

Едно от предимствата на капитана е, че може да забави тръгването. Когато напускахме Барбадос, щастлива съм да го кажа, запасите от ром бяха разпределени еднакво, точно в две равни части. А аз се оказах с цяла партида от каси, които трябваше да наместя по такъв начин, че едновременно да са настрани от пътя, на лесно място и в безопасност от люшканията на кораба.

На 2 декември, когато всичко бе вече готово, се случи нещо изключително: заваля ситен, упорит и непрекъснат дъжд, с твърде англо-белгийски характер. Никак не ни харесваше перспективата да стоим при такова време на кормилото и да мъркаме с мотора. Отложихме заминаването и прекарахме деня да скучаем в ограничения въздух на кабината, затворили всички отворстия.

Привечер започна да се образува вълнение, което през нощта се увеличи още повече, и на сутринта ни очакваше едно необикновено зрелище. Дъждът бе спрял и нямаше никакъв вятър, нито даже и полъх. При това пълно затишие едно изключително голямо вълнение идваше стремглаво и се хвърляше яростно върху брега, като се разбиваше с трясък и изпращаше снопове от пяна във въздуха. Полунаводненият „Акватик-кльб“ бе загубил вече част от терасите си. Големи прозрачнозелени вълни, увенчани с искряща пяна, с бяс

връхлитаха по рифовете на носа Нийдам. Те имаха убийствено и потискащо въздействие върху оловносивия фон на небето. Беше съвсем невъзможно да се слезе на онова, което оставаше от брега. Дръзки лодки се преобръщаха като трески. „Ому“ и „Тцу-Ханг“, без вятър, който да ги държи на котвената верига, се въртяха към всички точки на компаса, люшкани от вълните.

Това грамадно вълнение продължи през целия ден на 3 декември и в следващата нощ. Много рибарски лодки бяха изхвърлени на брега и отломки от ладии плаваха из залива. Водата, обикновено съвсем бистра, сега носеше всякакви отпадъци. Върху това събитие много се разискваше. Едни говореха за атомна експлозия, други — за ненавременен ураган. Началникът на пристанището бе склонен да вярва, че е изригнал подводен вулкан, но това не обясняваше дъжда. Трети настояваха, че е вследствие на земетресения. Някои мнения бяха толкова произволни, колкото и странни. Чернокожи говореха съвсем искрено, че циклон бил разтърсил къщата им. А не бе имало и най-слаб бриз! Именно това беше и най-учудващото. По-приемливо беше обяснението, че може би силна буря към Бахамските острови бе повлияла със закъснение върху района на Барбадос. Най-сетне на 4 декември призори вълнението отслабна и времето започна да се оправя. Направихме последно сбогуване с рома и приятелите от „Тцу-Ханг“, които се надявахме да видим отново в зоната на Панамския канал.

Под изяснилото се небе и четирите долни платна ние плавахме при силен кос вятър покрай хубавото барбадоско крайбрежие. Седнала в кокпита и кръстосала крака като шивач, аз се вгълбих в чистенето на зрял боб, който някои насекоми бяха превърнали в свое жилище. Освен тях на борда имахме едно семейство хлебарки, което се множеше успешно в един недосегаем ъгъл, и житоядци в ориза, които моментално измряха след една закуска с ДДТ. Хлебарките не бяха неприятни. Те се движеха леко напред-назад, като внимателни нощни гости, пропадайки в дъното на чашите с ром. Твърдо понасях противонасекомните пръскания, но загиваха от кока-колата. Бяха животни с изтънчен вкус. Като требех боба, мислех си колко героично нещо е далечното плаване. Въпреки всичко всекидневният дребен животец продължава. Хубав ли е денят или лош, трябва да се храним, да мием съдовете, да правим необходимите снаждания на въжетата, да

навиваме хронометъра точно в 8 часа. Мислех за някой си Диберн, който в книгата си „Кест“ засягаше метафизиката, при това доста повърхностно, и даваше вид, че прави поетично плаване, изтъкано от мечти и романтика, отчаяно философствуваше, докато помощникът му се занимаваше с ежедневната работа.

На свечеряване светлинката на Норт Пейнт трепкаше отзад вдясно. Първото дежурство беше мое и за да остана в съвсем земно настроение, в продължение на четири часа занимавах ума си (за да се боря срещу съня) с тази съвсем нова, истински скъпоценна мисъл: какво бих направила, ако внезапно наследях една дузина милиони? Явно първите щяха да бъдат посветени на моя съпруг, за построяването на един платноходен кораб, но такъв, какъвто никой досега на света не е виждал. Следващите щях да разпределя между роднините и най-добрите си приятели. Но другите? В полунощ ми оставаше цяла партида милиони, с която никак не знаех какво да правя. Оставих ги накуп до кормилото за Фред, чийто ред беше да ме замести.

На сутринта заварих капитана дежурен, със Санта Лучия откъм левия борд и Мартиника вдясно напред. Бяхме вече стигнали! Чудесни са за разнообразие тези къси преходи. Времето беше като по поръчка, морето — спокойно, макар и вятърът да беше силен, слънцето — жарко. Преди обед вече виждахме Диамантената скала, която заслужава името си: сивобял блок, със странно изрязани стени, отдалече наистина подобен на голям диамант, шлифован по старому. Тези 175 метра сива скала, които се извисяват над морето, имат своя история. През 1803 г. английският адмирал Хууд закотвил там своя „Центурион“, издигнал топовете си на върха ѝ с помощта на скрипци и държал това странно укрепление, докато имал муниции, само за да създава неприятности на французите. Тази прищявка, съвсем в стила на миналия век и тъй славно безполезна, станала причина скалата да бъде официално включена в списъка на Роял Нави под наименованието „Диамантена скала на Негово Величество краля“. Заобиколихме я отблизо. Беше пълна с птици, но за нас бе недостъпна.

През това време Луи се ровеше из наръчника „Мореплавателни инструкции“, от който извличаше разни местни имена, изпълнени със свежест, напр. наименованието „Диамантена скала“, Заливът на отровната мъка, Блатото на диаманта, Малкият залив Арле, Кай а ваш,

Наносът Гамел. Имаше също Наносът на скелета, Наносът на говеждата бъчва и още десетки други имена, едно от друго по-забавни, свидетелстващи за остроумие и духовитост. Те звучаха съвсем иначе от Джорджтаун, Кингстаун или Тайрел бай!

В един часа следобед заобиколихме нос Дю бу и влязохме в един великолепен залив с насрецен вятър. След като опитахме да лавираме, свалихме платната и се доближихме с мотор до мястото на закотвяне. Ето и Островчето на весларите... Форт Сен Луи... Форт дьо Франс. Закотвихме се срещу града, на едно място, наречено съответно Закотвянето на фламандците. Оттук виждахме Форт дьо Франс в цялата му грозота. Над него стърчеше ужасната черковна камбанария. Но зад тях беше красивата земя на Мартиника, чийто див, планински и горист пейзаж напомняше малко Маркизките острови. Сърцето, изплашено от вида на града, се постопляше малко край старите сиви камъни на Форт Сен Луи, целият смекчен от времето. Както е прието в много пристанища, строгата митница ни поиска двоен списък на всички продукти на борда, до последното зърно ориз, след което съвсем меко ни попита дали нямаме американски цигари за продан...

По тесните и разбити улици на Форт дьо Франс, прорязани от дълбоки вади, из които Талоу се спъваше, ние стигнахме до живописния и оживен пазар. Приветливи жени с блеснали лица под кокетно вързаните кърпи царуваха сред ярко обагрения лукс на плодовете, зеленчуците, живите пилета, на купищата от бяла скорбяла, пирамидите от червени чушки, печените на фурна морски таралежи, ванилиевите пръчки, всичко това размесено с твърде леки брошури, разпятия и безопасни игли за дойки, на стотици. Влачех Талоу със себе си, допуснат най-сетне на сушата, за да го накарам да поизтрие дългите си нокти. Той нападаше всички пилета. Вероятно въз Форт дьо Франс имаше временен недостиг на брашно и много трудно успях да намеря хляб. А как ни се щеше хубаво, дълго и хрускаво френско хлебче! Някаква приказлива жена ми отстъпи най-сетне един такъв хляб, сигурно заради хубавите ми очи! Купих и парче сирене камамбер, което ужасно миришеше. Забавлявах се много из този пазар, благоухаещ на индийско орехче и лютив лимон. Обожавах наивния и напевен мартиникански акцент, малко архаичния говор, който с изпускането на буквата „р“ звучеше малко детски. По тип чернокожото население ми се стори по-различно от това на Барбадос, по-слабо в

снага и с по-удължено лице. Отделянето на белите не изглеждаше така строго спазвано. Креолите имаха мили и внимателни обноски. Сладострастното безгрижие беше като някаква неотменна съставка на самата атмосфера, разтърсвана от ритъма на бигина.

Тръгнахме покрай живописната река Мадам^[6]. Пресякохме отново града, за да съзерцаваме Жозефина дьо Боарне^[7], която от височината на своя пиедестал и с ръка на сърцето се взира в залива, в очакване на пътническия кораб.

Мисля обаче, че светлината е главната красота на Мартиника. Сред пасатните облаци изгревът и залезът на слънцето пръскаха невероятни краски, понякога ярки, а друг път с много нежни, възхитителни цветове: лилаво, лимонено, оранжево, ябълково зелено. Би трябвало да доведем тук онези, които намират, че залезът на слънцето е нещо банално. Тези залези биха доставили удоволствие на такъв майстор на краските като Грюневалд.

Напуснахме пристана на фламандците, за да се настаним поудобно в новия кей на Трансатлантическия рейс. Беше топло и прашно. Бяхме близо до Яхтклуба, чиито членове ни запознаха с истинския мартиникански пунш от бял ром, истински нектар, който издига човека до най-висшите сфери на оптимизма. Мартиниканците се присмиваха над всякакво друго производство, вид или цвят и след голямото количество чашки ние също бяхме напълно съгласни с тях. Случката с барбадоския ром не беше още забравена, а на борда вече имаше четири пълни дамаджани с бял ром, произведени в една частна плантация, общо повече от двадесет литра. Фред предложи да изпразни сладката вода от бидоните и да ги напълни с бял ром.

В неделя напуснахме Форт дьо Франс в посока към Сен Пиер, при сиво небе със силни пристъпи на вятър, които ни принуждаваха да плаваме с малко платна. Преваляваше често, сушата беше обвита в сиво и Голата планина имаше застрашителен вид. Приблжихме се към брега със сондиране, защото вулканичното изригване бе разбъркало дъното. Из тия места то бе дълбоко, неравно и скалисто. На тридесет метра можеше да има тридесет разтега дълбочина, а до нея рязко, без преход, едва три разтега. Котвата трябваше да се хвърли изведнъж, нито много далеч, нито много близо. Ако се закотвехме в точка, където дъното се снижава, достатъчно щеше да бъде да се

плъзнем малко, за да попаднем в голяма дълбочина и така да се окажем в открито море.

Сен Пиер, някога първо пристанище на Мартиника, бе унищожен през 1902 г., заедно с всичките му жители, от вулканично изригване. Мрачното време допринасяше за припомнянето на тази трагедия. В този навъсен неделен ден Сен Пиер бе само едно задрямало и сякаш задушено село. В музея, посветен на спомените от катастрофата, се виждаха странни неща, чудовищни рядкости, запазени с някаква болезнена грижовност. След толкова години бе останала само гордостта, че е било понесено такова голямо бедствие. Но на нас тези ужасни спомени показваха още Сен Пиер в някакъв злокобен вид, потиснат сякаш от една постоянна, все така жива заплаха. Вятърът виеше из съвсем пустите улици и във вцепенението на неделната тишина не намирахме нищо от очарованието на Антилите.

Беше се образувало силно вълнение, което удари лодката ни в каменния вълнолом. Това бе последният ни спомен от този тъжен док. Но утрото докара едно по-приятно време. Огрян от слънцето, Сен Пиер като че ли възвръщаше бодростта си. И ние също. След закуската вдигнахме котва. Пред себе си имахме някаква си дреболия от близо 1100 мили със заден вятър, без съмнение. Оставаше ни да преминем последния етап от Атлантика. Напуснахме Антилите с твърдото намерение да се върнем, за да ги опознаем по-добре.

Най-напред се постаряхме да се отдалечим от крайбрежието, покрай което теченията образуват силни вълнения. Вдигнахме двойните стаксели, привързахме румпела и рутината се възстанови на борда.

Имахме известно затруднение, докато намерим идеалното положение на платната, защото едното или другото изведнъж яростно започваше да плющи.

През нощта единият от галсовете, които бяха краища от верига, се заклеци под капака на люка на каютата. Повредата трябваше веднага да се поправи.

Отначало бризът беше нередовен и морето ни взимаше отстрани. Вдигахме и прибирахме няколко пъти грота. Тъй като бяхме недалеч от бреговете на Венецуела и срещаме доста кораби, установихме дежурства на предпазливост. Преваленията ни обгръщаха и се отдалечаваха към открито море. Опитвайки се да попречим на

стакселите да плющят, закрепихме галса от левия борд за скрипеца, т.е. малко повече към бака, но се принудихме да го върнем на място. Най-сетне вятърът се установи и вече можехме да разчитаме на нашите стаксели. Срегнахме един кораб-цистерна, който идваше откъм остров Кюрасо. Не беше ли пълен с този хубав ликьор, ухаещ, на портокали? Какво неочаквано щастие за хората, край чиито брегове би претърпял корабокрушение! Една костенурка спеше спокойно своя здрав сън на повърхността на водата. Искахме да я хванем, но двойните стаксели имаха един недостатък: не можеше свободно да се маневрира с тях. Две костенурки една върху друга също изглеждаха, че си почиват почти на повърхността. „Я виж — казах учудена — какъв странен начин за спане?“ Двамата мъже се засмяха, като ме погледнаха иронично... Минахме през един пасаж от твърде апетитната риба тон и спуснахме несдържано най-хубавата си примамка, една нова лъжица от неръждаема стомана, способна да привлече и най-предпазливата риба. Една от рибите побърза да изчезне заедно с нея, като за трети път потвърди проклетия ни неуспех в риболова. Даже и нашите летящи риби бяха съвсем малки.

Един благоприятен вятър ни позволи да изминем 152 мили за 24 часа, но грамадното вълнение ни принуждаваше да вървим в зигзаг по неговата гръд, като мравка по планината. Мечтаех с писалка в ръка. Стрелката на компаса ме привличаше. Вдигайки поглед от нея, една нощ съгледах най-обикновената от многобройните падащи звезди, които съм виждала в живота си. Беше като ракета, топка от ослепителен зелен огън, която сякаш падна точно пред вълнореза.

Вятърът се засили до такава степен, че в понеделник, на 17 декември, трябваше да свалим десния стаксел, което не ни попречи под останалите 22 кв. м платна да бием рекорда си от 14 декември и да установим нов — 156 мили. Бяхме преследвани от едно огромно развълнувано море, което се стремеше да се качи на борда ни. Палубата беше постоянно под водата, не откъм юта, а през планшира. Благославяхме височината на нашия удобен комингс, който пазеше кърмата ни съвсем суха, каквато е амбицията на всички моряци. Кормилото ни създаваше малко грижи, но пък какво вълнуващо зрелище представляваха тези грамадни зелени вълни с прозрачни гребени, украсени с пяна, които се разбиваха с обезпокояващ шум! Всяка вълна ни повдигаше мощно и сякаш се изтичаше под кила,

носейки ни. Честна дума, понякога ни се струваше, че летим над вълните. Капитанът определяше силата на вятъра 8 бала и средната височина на вълните 7 метра, а той нямаше навик да преувеличава. Слънцето блестеше като златен потир в безоблачното небе и водата искреше чак до хоризонта.

Витлото на лага изчезна, глътнато от някаква риба, която не остави визитната си картичка. Дано се задави с него. Не се решихме да пуснем резервното витло. „Ому“ не бе закусвалня за акули.

На края на втория ден от това бясно плаване ние се възползвахме от сравнителното затишие, за да направим един риф на стаксела и да вдигнем другия, също така зарифован. При залез-слънце бяхме готови да приемем вятъра, който удвои силата си. Беше един хубав бриз, без лоши намерения, само малко буен. Ако същият вятър беше насрещен, естествено щяхме да поставим платната в дрейф. При това стремглаво движение люлеенето се чувствуваше особено силно. Положението вътре бе тъй бурно, както и навън. Пълзяхме на четири крака. Стените се хвърляха насреща ни с лукава стремителност. Имах твърде много работа в кухнята, където разни течности се изливаха от съдовете, на които бях разчитала. Фред намираше това много забавно. Мислех си, че е крайно време и аз да започна да ругая. Защо да ми се отказва това облекчение? Нали вече пиех и пуших... В отделението на мотора един празен бидон се търкаляше от единия борт към другия с трясъка на театрална гръмотевица.

Навсякъде плаваха големи количества растителни отпадъци, които идваха от река Магдалена, защото минавахме вече край Колумбия. Видимостта не беше особено добра. Миналата година от „Цветето на океана“, на разстояние 40 мили навътре в морето, бяхме видели заснежените върхове на Андите. Спомням си, че беше много красиво, нежно-феерично. Този път взиранията ни в хоризонта с надежда да видим следа от южноамериканското крайбрежие останаха напразни.

Най-сетне на приблизително 150 мили от Кристобал времето се успокои. Талоу можа да изсуши слепената си от солта козина. Здрачът настъпи на 17 декември, без да забележим сушата. През нощта една голяма мрачна птица се опита безуспешно да кацне върху Луи.

Познахме фара на Пунта Манзанила, минахме с десния борт покрай скалите Фаралон, чийто фар не гореше, поради което бяха

крайно опасни. В 4 часа всички излязохме на палубата, за да видим как постепенно се появяват светлините по брега, а после и тези на града, осеяни от червени и зелени лампи, очертани от неоновите реклами на Буик и Джони Уокър^[8]. С известно затруднение отделихме огньовете, които ни интересуваха от този букет светлини, и набелязахме пътя си между вълноломите на Кристобал и шамандурите на протока. Право пред нас блестеше низ от лампи. Това беше входът на канала. Прибрахме платната. Зората изгряваше, когато се закотвихме в залива, за да дочакаме здравната служба. Мина яхтата „Льо Сажитер“ („Стрелец“), която излизаше от пристанището, за да влезе в първата шлюза. Тя отиваше в Таити.

---

[1] Главен град на Барбадос. — Б.пр. ↑

[2] Хаитянски генерал-патриот, борец за независимостта на Хаити в края на XVIII век. — Б.пр. ↑

[3] Игра, подобна на хоккей, в която играчите са на коне. — Б.пр. ↑

[4] 1 100 белгийски франка = 4 лв. ↑

[5] Израз, зает от френския филм „Господар след бога“ — Б.пр. ↑

[6] Титла, която са давали при френския Двор на дъщерите на краля и на неговите внуци, а също и на братовата жена на краля — Б.пр. ↑

[7] Жената на виконт дьо Боарне, роден я Мартиника и загинал на ешафода през 1794 г. Две години по-късно тя се омъжва за Наполеон и от 1804 до 1809 г. е императрица на Франция. — Б.пр. ↑

[8] Световноизвестни марки на леки коли и алкохолни напитки (уиски). — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

ПАНАМСКИ КАНАЛ. ПРЕХОД БАЛБОА-ХИВА-ОА

Ако Магелан, за когото се твърди, че е от фламандски произход (името Магелейн се среща още в Ганд), се върнеше и видеше, щеше да бъде силно разочарован: всичките му усилия, мечти, труд, мъки и смъртта му накрая се оказаха напразни. Този толкова търсен проток, който носи неговото име, сега е едно от най-усамотените места на земята. Проектираният от Фердинан дьо Лесепс, гения на прокопаванията, и открит за корабоплаване през 1914 г. от американците Панамски канал разделя с една блестяща черта двата американски континента и свързва двата океана с един много удобен път. Откупвайки правото да осъществят този гигантски френски проект, янките знаеха много добре, че правят изгодна сделка както в политическо и военно, така и в стопанско отношение. Те не смятаха както абат Жером Куаняр^[1], че индустрията, търговията, земеделието, войната и мореплаването са „разни долнопробни и низши изкуства“. Търговската изгода от канала е очевидна: той е мост от световно значение. Грамадните средства за поддържането му, даже ако приемем, че струват на САЩ повече, отколкото получените приходи, се покриват и оправдават от маса други изгоди.

Денонощно големи и малки кораби се прехвърлят от един океан в друг подобно на златни рибки, премествани от един буркан в друг. Поразително голям тонаж от стоки минава транзит през него. Един по един, като с капкомер, корабите се прехвърлят от шлюза в шлюза. Всеки кораб е поеман от един лоцман и гледан грижливо до превеждането му на другата страна. Започва се с измерване на тонажа. Ние също минахме по реда си. Отначало чакахме цяла сутрин здравната служба с развяван от засилващия се вятър флаг, като толкова повече отпускахме котвената верига, колкото по-ярошни ставаха

пристъпите. Беше сухият сезон, т.е. валеше по-малко, отколкото през останалата част на годината и пасатите духаха много силно.

Беше твърде забавно да гледаме как пеликаните ловят риба и я поглъщат тържествено, как бързо минават, ниско над водата, като готов за кацане водосамолет. Талоу джавкаше по тях със страст.

Най-сетне здравният служител дойде. Без други процедури той ваксинира Фред в кокпита и забрани на бедния Талоу достъпа до сушата. Придружаваше го един здравеняк, който се зае да измерва „Ому“ на дължина, ширина, дълбочина и по всички шевове. С размерите на мивката, склада за картофи, височината на мачтата и възрастта на капитана той установи по някаква сложна формула един специален тонаж за преминаване на канала и дължимата сума. Един долар на тон, включително лоцмана.

Капитанът, след като мина през митницата и яхтклуба, където всички го познаха, се върна с нареждане да вдигнем котва. Имахме поне две съединения^[2] и половина вериги във водата и заедно с тях извлякохме тонове хубава тежка и лепкава глина. Вятърът продължаваше да духа и слънцето здраво печеше. Това затрудняваше работата. Веригата подскачаше в макаратата на скрипеца. Справихме се с тази задача след час и половина непрекъсната работа, целите изцапани в кал. Настанихме се близо до „Панама Канал Яхт-клуб“, зад чието звучно име се криеше една непретенциозна организация с много сърдечни членове. Ползвахме се от следните удобства: приятели, коли, душове, ледена бира. Освен местните яhti имаше и две английски — „Артур Роджърс“ и „Викинг“.

Както винаги бяхме петимни за хляб, но се разочаровахме от американския, който прилича на вата в картонена опаковка. Той беше така хигиенизиран, че трябваше да му впръскват витамини, преди да го пуснат на пазара.

Спрели в спокойни води, ние изпитвахме сега съвсем прости радости. Кой се радва на факта, когато сяда на маса, че тя не се клати, че чиниите остават по местата си със супата в тях? С нас беше точно така.

Почистване, пране, боядисване, преглеждане на такелажа, покупки, писане на писма — още веднъж имаме предостатъчно занимания. Приятното безделие беше по-скоро сред морето. А искахме да поразгледаме и страната.

Република Панама, която зоната на канала разсича на две, се е отделила от Колумбия през 1903 г. Както всички малки държави, тя пази ужасно ревниво правата и достойнството си. Това най-добре могат да засвидетелствуват североамериканските резиденти, настанени на панамска територия, където често им се случват всевъзможни дребни неприятности. Така резидентският квартал Кристобал, построен първоначално върху площ на републиката, трябваше да бъде преместен и установен в Санта Маргарита, територия на САЩ. Той представлява хубава група от вили, доста подобни една на друга, сред извънредно грижливо поддържани зелени площи. Общият му вид е здравословен, хигиеничен и лишен от индивидуалност. Последната черта е застъпена от гъстата джунгла, която покрива местността, щом се излезе от благоустроената зона, една зеленосинкава и много влажна южноамериканска джунгла, източник на орхидеи, змии и други скрити ужаси. Орляци от синьо-червени папагали пресичат понякога пътя. После внезапно лиановидният храсталак отстъпва място на зелени ливади, из които пасат хубави говеда, предназначени за кланицата. Ето китайски градини след завоя на пътя. Това естествено са зеленчукови градини, защото този трудолюбив народ — китайците — обича да бъде възнаграден за старанията си. Цели хектари добре подредени зеленчукови и овощни градини, великолепно обработени, поливани, гледани с обич, раждат европейски и екзотични плодове и зеленчуци, които един достоен син на Небето продава на разумни цени под навес от накъдрена ламарина. Къщите в град Колон, украсени с дървени аркади и балкони, предпазват едновременно от силното слънце и внезапните проливни дъждове населението, което представлява всички нюанси от жълто до шоколадово. Тук има една интересна смесица от испанци, индианци, индуси, негри, всякакъв вид метиси, без да пропуснем китайците. Къдравите коси и гладките прически съжителствуват братски. Чуват се еднакво съскащият английски на негрите, гърленият испански на китайците, както и напевният френски на отскоро пристигналите антилци. Безброй магазинчета предлагат долнокачествени дреболии, предназначени за туристи, чанти от крокодилска кожа и известните панамени шапки, произведени в Гватемала. До кокетния, чист и безличен Кристобал Колон представлява едновременно оживено и апатично градче, не особено интересно и много грозно, ако не беше прекрасната му растителност.

Високите палми и хибискусите изкупват сред ослепителна светлина неприятния вид на лошо поддържаните му улици. Нощта е оживена и топла. Увеселителните заведения са прочути сред моряците от цял свят. Тук царуват припряното мамбо и изгарящите моряшки напитки. Играе се бясно на лотария. Колон е класическото място, където се правят татуировки, и в този момент щях да имам едно хубаво драконче между плещите, ако капитанът решително не беше се противопоставил. Какъв ефект щеше да произведе то на бала на Министерството на морския флот! Фред, който сам си е господар, се гордееше с една чудна, неизтриваема котвичка върху рамото. Красиво е и не по-варварско от стегнатата талия, обиците и колосаните яки.

Някакъв наконтен негър с тесен панталон се разхождаше из улиците, съчинявайки си малка синкопирана мелодия. Една жена, скръстила ръце, поде ритъма от прага на вратата си, а уличният поливач затананика темата в контрапункт. От един отворен прозорец прозвуча глас, който взеше, импровизираше и скандираше. Две тъмнолики хлапета подеха в хор, като се хилеха и друсаха. И цялата лява страна на улицата, от врата на врата, започна спонтанно да изразява чувството си към ритъма, сякаш отново откриваше джаза — три-четири ноти, които хвъркваха като птиче, кацаха, пърхаха и изчезваха зад ъгъла. Яхтите, които спират на минаване из пристанищата, са обикновено много добре посрещани в местните яхтклубове. Тук всичко бе превъзходно. Свикнахме да опознаваме янките и да ги обичаме с техните качества и недостатъци. Никъде дотогава не бяхме изпитвали такова непосредствено и щедро гостоприемство. Американецът е крайно симпатично същество, тласкано от инстинкта си към завързване на приятелства, към установяване на непосредствени и чистосърдечни отношения. Със силни потупвания по гърба той ви казва името си, а заедно с това ви предоставя своеременно сърце, къща и всичката подкрепа, която е по силите му. Не искайте от него обща култура, но ценете смеха му, добродушието, наивността и практичния му дух. Той е деен и ограничен, но добър, сантиментален и експанзивен. Естествено у американеца се срещат всички качества, както в останалите хора по света. Но аз имам предвид средния тип и онова, което неоспоримо ни порази у него. Не смятам да описвам цялостния му образ, за което би трябвало отделна книга, нито да изяснявам този характер в неговата

сложност. Предлагам ви, както при другите ни спирки, едно мнение без ретуш, даже нещо много по-малко: просто едно впечатление. Бяхме очаровани от прямотата, с която всички тези хора ни посрещнаха, като че ли идваха децата на любимата им сестра. Това ни трогна и малко смути. Нито един не ни предложи услугите си с някаква задна мисъл или лекомислие. Те не проявяваха онази учтива любезност, която остава без всякакво последствие. Думата им беше здрава като стълб. Това е много ценно, когато си на чужда земя и не знаеш към кого да се обърнеш за най-необходимото. Те схващаха от пръв поглед кое ще ни направи удоволствие. Още от първия ден имахме на разположение коли, електрически перални, топли бани, усъвършенствувани ютии, поливни маркучи, техници, какво ли не? Те не мислеха да ни предложат да чуем някакъв класически концерт, но що се отнася до материалните удобства — бяха безупречни. Даже прекалено много, като минаваха рамките на дискретността, която им липсваше. Трудно беше да я изискваме от тях.

Промених твърдо повърхностното си мнение за американската жена. Тя не е някаква мързелива преуспяла еснафка, която не кърпи чорапите на мъжа си. Американките са измежду най-дейните жени, които съм срещала. Освен службата си те успяват да поддържат домакинството си образцово и децата си винаги блестящи от чистота. Те са добри домакини и готвачки, съобразно доста странната им гастрономия. Подходящи също и за корабен живот, издръжливи и спортни натури, пълни с енергия и разсъдливост. Но, от друга страна, почти всички изглеждаха твърде много нервни.

Мисля си за нашата приятелка Джин Литън, винаги усмихната, жива и услужлива, която намираше начин да поддържа домакинството си и едно момиченце, свежо като ябълка. Тя се отнасяше с него като с приятелка и помагаше на мъжа си в подготовката на яхтата им „Калипсо“, която наскоро щеше да ги отнесе към Таити и Оаху. Беше шампионка по плуване и имаше свидетелство, че е летец-пилот, но никак не приличаше на „типичната“ американка, както искат да ни я представят луксозните списания. Тя не позволяваше на момиченцето си да пие „кока-кола“ (изливаше я) и го възпитаваше със справедлива строгост. Двете взаимно се обожаваха. Джин не искаше да знае за витамините и калориите и сама месеше хляба си, хубав пшеничен

хляб, който ни носеше съвсем топъл на борда. Обичаше музиката и имаше свое мнение по всички въпроси.

И тя не беше никакво изключение. Коледната си вечер прекарахме у Литън, една странна коледа.^[3] Цяла седмица пихме само егньок. Това е питие, специално за Рождество: един жълтък, разбит в студено мляко, с ром и индийско орехче. Мамбото и самбите се редуваха с „Уайт Кристмъс“ и „Джингъл Белс“. Резидентските квартали си съперничеха по броя на лампионите, дядоколедовците, камбанния звън и вносните елхи, побелели от изкуствен сняг. Пламъците на фалшивия огън в камините подхранваха тъгата по липсващата зима. Малкият Христос се губеше сред всичко това. Благочестивото чувство на нашите коледни бе заместено тук от една неопределена носталгия, от спомена за детския кът и строгото съблюдаване на някои обичаи. Традиционната вечеря в Америка става на самия коледен ден, на обед. За да имаме наша „бъдна вечер“, аз устройх една от ония грижливо подготвени малки вечери за нас тримата на борда, след които на другия ден се закусва само с препечена филия хляб, без масло. Липсваше среднощна литургия. Бяхме принудени да си припомним миналогодишната, която бе събрала в катедралата на Папеете екипажа на „Цветето на океана“.

На борда ставаха тайнствени неща. Прикривани влизания и излизания. Всеки се сдържаше да задава въпроси. В кораба се внасяха пакети с абсолютна забрана да се поглежда в тях. Луи пазеше своите много строго. Изчерпвах запасите си от амбалажна хартия и връв, за да правя красиви пакетчета, и ума си, за да съчинявам четиристишия. Пренесохме всичко това, като се наблюдавахме изкосо, под коледното дърво на Джин, около което се движеше едно хубаво влакче. Имаше 30 градуса на сянка и изглеждахме твърде смешни под нашата елха, всички облечени в памучна материя в тютюнев цвят. Една кокосова палма повече би подхождала! Но традицията задължаваше. Голяма пълнена пуйка заемаше центъра на трапезата. Всичко беше много хубаво, ала твърде по американски. Сервирах едновременно зарзавата, желето от боровинки, керевиз, салата, сос, царевици, два вида майонеза, и двете подсладени... Не знаехме с какво да започнем, но това не попречи на Луи да погълне всичко като прахосмукачка. Бяхме донесли едно хубаво вино от Мароко. Уви! Тези невежи, нашите приятели, го изпиха безцеремонно, като вода. В тихата атмосфера, след

храненето, оплячкосахме вградените шкафове на Джон Литън, претъпкани с цяло богатство от неизползвани морски карти.

Бедният Талоу сигурно също имаше нужда от своя малка коледа! Скришом, вързан в една покривка, ние го качихме в колата и той прекара незабравим ден в една ливада, в компания с остатъците от пуйката. Това насмалко щеше да ни струва скъпо. Още на следния ден капитанът бе извикан в карантинната служба, където изживя неприятни моменти. Бяха ни видели. Това влачеше значителна глоба в долари и конфискация на животното-нарушител. Несъмнено Луи е бил позеленял до такава степен, че се отърва с едно здраво сапунисване и с решението да не изпада вече в подобно положение. Какво ли не чух после по мой адрес, защото естествено вината беше моя. Оскърбена, аз си казвах, че все пак гневът трябва да се излее, и шепнех в ухото на кученцето си: „Това е за последен път, приятелю мой, но все пак: не могат да ти отнемат разходката в полето.“ Нямахме щастие. На „Артър Роджърс“ имаше един хубав малък фокс, наречен Анафу. Анафу плуваше като риба и отиваше на брега всеки ден съвсем сам, без да го заловят нито веднъж. Но ние нямахме дарбата за незаконни действия. Все пак, за да поупражня Талоу, вързах го за една връв и го накарах да плува в кръг.

Мъжете усилено се занимаваха с бояджийство. Рубката придоби хубав вид, изпъстрена със светлосив цвят. Луи отиде да търси въжета и кабел. Фред се потеше в затворената кабина да изкопира няколко снимки. Той познаваше баровете в Колон наизуст. Седмиците минаваха в бърз темп. Настъпи Нова година, без празнуване, смущавана само от бомбичките, които китайците пукаха на всяка крачка из улиците през последните двадесет и четири часа от годината, за да прогонят злите духове, промъкващи се между двете години. Нещастни духове! И при по-малка пукотевица биха побягнали. Фред ни покани на вечеря у един китаец. Горките, не можахме дума да проговорим, оглушени от пукането. В полунощ между 1951 и 1952 година се намирахме в една лодка, на края на пристанището, а през това време корабните сирени в залива сливаха гласовете си в трепкация мрак.

Новата година ни обещавахе един хубав, изпълнен с острови преход в океана, който не щеше да е розов, нито черен, а карирай в двата цвята. Но човек: невинаги може да избегне неприятностите: едно данъчно известие бе следвало несигурния си път от пристанище на

пристанище, от раздавач на раздавач, за да попадне безпогрешно в ръцете ни в Кристобал. Беше пътувало цяла година.

Ние се радвахме на добро здраве. Ако трябва да се вярва на вестниците и посетителите ни, водехме опасен живот. Но писмата на роднини и приятели бяха изпълнени с множество съобщения за контузии, счупени ръце, възпалителни процеси, бронхит и автомобилни произшествия. Бяхме ужасени, че някой ден и ние ще се върнем към такова застрашено съществуване. Скъпи и ефикасни въздушни действия в зоната на канала унищожаваша периодично насекомите и микробите. Само хлебарките се държаха здраво за живота. В „комисарствата“ с многобройните лавици, всичко бе замразено, три пъти дезинфекцирано, увито в целофан и почти напълно безвкусно. Все пак взех едно сирене, което ми бяха препоръчали заради силната му миризма: беше някакъв вид „лимбур“. Фред и аз се нахвърлихме върху него, а Луи стана с достойнство и отнесе чашата си с кафе в кокпита, за да подиша чист въздух. Нарекохме го беотиец^[4].

Тези „комисарства“ бяха запазени изключително за служителите от зоната на канала и в тях цените бяха по-ниски, отколкото в САЩ. Със специално разрешение ние можахме да направим покупките си от тях, нещо, което беше твърде удобно, защото там се продаваше всичко. В Кристобал нямаше други магазини, а в Колон липсваше избор. Поръчах в централния магазин консерви за шест месеца, колкото трябваше да продължи пътуването ни из Тихия океан. Всичко това бе наместено надлъжно на кораба и „Ому“ потъна с десет сантиметра повече. Под кушетката ми имаше карфиол и херинга, а при Луи — круши и гъби. Талоу спеше върху каса с мляко, яйцата на прах бяха във фурната, а какаото — в сандъка за дърва. Джин също се грижеше за запасяването на „Калипсо“ с оглед на заминаването им, като прекарваше дните си да проверява всяка кутия и да я намазва цялата с леноно масло. Отдавна бях преживяла този умиротелен стадий. Рядко имахме вода в трюма и тя бе така размесена с мазут, че вместо да ръждясват, кутиите се запазваха по-добре. С маслен молив драсвах на тях някакъв масонски знак, който само аз разбирах: наденици, конфитюр или зарзават. Но после изоставих и това. След две-тригодишна практика познавах съдържанието на всяка кутия даже и

без етикет, по формата ѝ. Защото всяка консервена кутия има своя физиономия.

Четиридесет незначителни мили ни отделяха от Тихия океан. Но това бяха мили, които ни плашеха. Бяхме чели немалко разкази, в които ставаше дума за откъснати рулове, за смлени на каша металически летви, за яхти без бушприт, излизащи от другата страна на канала без този рангоут. Не беше никак насърчително и това, което ни казваха лоцманите и другите специалисти, чиито съвети усърдно търсехме.

Накратко процесът на преминаването се състои в изкачване на трите последователни шлюзи на Гатун, които издигат кораба до нивото на едноименното езеро, прекосяването му и преминаването през шлюзите на Педро Мигел и Мирафлорес. Веднъж чух някой да казва: „Глупаво е! Защо не са направили канала си просто под наклон?“

Всичко това не представлява никакво затруднение за голям кораб. Но малката яхта трябва доста да се поизмъчи, за да излезе невредима от това гигантско пресилване. Най-опасната част е изкачването към езерото. Водата се вкарва в шлюзите с такава изумителна скорост и се образува толкова силно вълнение, че човек трябва да види, за да повярва. В такъв водовъртеж корабче като нашето би било увлечено и смачкано в стените на шлюзата, ако някое от швартовите му въжета се скъсаше.

Посъветваха ни да извършим изкачването заедно с един от многобройните „Банани боотс“, които редовно минават транзит оттук, или ако няма такъв, да настоем да минем по средата, поддържани в центъра на шлюзата чрез четири здрави швартови въжета.

Администрацията на канала, към която Луи се обърна за формалностите по преминаването, му натякна най-малко пет-шест пъти, че малки съдове като нашия ѝ причиняват само загуби. Това ни струваше общо тринадесет долара, или седемдесет и пет цента на тон, тъй като яхтите бяха таксувани като кораби „на баласт“. Бяхме задължени да храним лоцмана. Корабите, които пренасят товар, плащат по един долар на тон нето тонаж по таблиците на канала.

Запасихме се със сладка вода и мазут, прибавихме към резервите си запасни материали и „Ому“ потъна с още няколко сантиметра, плюс един палец от тежината на разни списания. Грамадни купища периодика затрупваха борда. Ние ги приемахме с престорена радост.

Нищо не пречи повече от списания, разхвърлени навсякъде. Списанията за яхтинг, „Тайм“, „Пост“ и разните „Колиерси“ ставаха понякога необходими в морето, защото през дългите седмици невинаги бяхме в настроение да четем Брантом или Шопенхауер; вземам само тези два примера, противоположни като полюсите. Но имаше и една доста голяма част от малки, евтини книжки, които бързахме да изхвърлим през борда при първия завой, разбира се, след като ги попрелистехме. Това бяха сензационни измислици с твърде красноречиви заглавия: „Тайният грях на красивата брюнетка“, „Няма трупове, миличка!“ „Третирайте ги жестоко“, „Клане в спалнята“, „Гръмни го в корема“...

Попълването на колекцията ни от морски карти за останалата част от пътешествието представляваше по-сериозна работа. До този момент се бяхме ползвали от опита на нашите предшественици. Началникът на секцията на Американската хидрографна служба прояви интерес към пътуването ни и курса, който смятахме да държим. Той ни записа за доброволни сътрудници и ни натовари да хвърляме в морето по време на плаването „пепър ботълс“, които не са никакви „хартиени бутилки“, а истински бутилки, запечатани и съдържащи бележка с означение на положението ни и някои океанографски наблюдения.

За да минем през канала и бъдем допуснати в средата на шлюзите, трябваше да бъдем петима, по един на всяко швартово въже и един на кормилото. Затова се обърнахме към двама приятели, Дот и Джим, които се съгласиха да ни помогнат.

На 17 януари още в шест часа сутринта (нощта още не бе свършила) лоцманът пристигна и нареди да тръгнем. Моторът отказа да работи. Хубаво начало! Фред се вмъкна в отделението, за да отстрани повредата, и сигурно слабо бе завинтил бушоните, защото при пускането единият от тях изхвъркна в лицето му със силата на куршум. Моторът заработи, но Фред дойде в кабината при мен целия окървавен. Щях да хвана жълтеница. За щастие той не бе ударен на лошо място. Беше засегнат по врата, а не в лицето. Превързах го, като покрих раната, дълбока половин сантиметър, с пласт от пеницилинова паста, надявайки се, че всичко ще мине добре. После го произведох кавалер на Големия орден на Пластира, а самата аз взех един аспириин. Ударът можеше да бъде смъртоносен. Само като си помислех, краката

ми се подкосяваха, но Фред бе тъй спокоен, сякаш това му се случваше всеки ден. Лоцманът поглеждаше часовника си. Зашлюзяването почваше в 7 часа. Трябваше да побързаме към Гатун за първата шлюза.

Вълнуващо зрелище бе това шествие от кораби, което се движеше непрекъснато: от всички националности и размери, пътнически и товарни, чисти и лошо поддържани. Смаяни, ние се опитвахме образно да си представим тези два океана, браздени от кораби, които идваха от разни посоки, но се събираха всички при този канал, като частите на някакво ветрило. Понякога пристигаше малък платноходен кораб, пазител на пламъка, който бе горял така високо по време на големите красиви тримачтови клипери, принудени да обхождат нос Хорн с цената на хиляди затруднения, в епоха, едновременно по-сурова и по-лека от нашата.

Минахме край първите брегове. Бяха обрасли с храсти, пълни с невидими птици, които цвърчаха оглушително. Надявахме се да зърнем в малките заливчета крокодилите, които липсваха на декора. Лоцманът, с бяла фуражка на глава, пое веднага работата в ръце: пристигаме вече в първата шлюза. Имахме щастие да влезем едновременно с един от местните бананови шлепове, до който се наредихме успоредно. Той щеше да ни помогне в трите стъпаловидни шлюзи. Покрит целият със защитни балони, шлепът се швартова покрай стената. Вратите се затвориха зад нас и започнахме да се издигаме стремително нагоре. Сивозелената вода кипеше в силни водовъртежи. Швартовите въжета се обтягаха, корабите даваха отпор на водата. Нивото се повишаваше стихийно, някакви отпадъци се въртяха бясно и дъхът ни спираше пред тази стремителност. Но компетентното равнодушие на чиновниците от канала, розовата сграда с остъклени стени, където се виждаха хора, седнали пред бюрата си — всичко това бе успокояващо. Спрели леки коли очакваха шлюзата да се затвори, за да минат на другата страна. Ставаше ни ясно, че това странно нещо е обикновено ежедневие, че всичко е точно уредено, като линирана хартия. „Банана-боотса“, целият лепкав от нечистотии, той именно се удряше в стените на шлюзата, а ние ядяхме банани.

Вратата се отвори с шум на вериги. Пред нас имаше един голям пътнически параход, теглен от всяка страна от едно сиво локомотивче, което тръгна с мъркането на щастливо и добре нахранено животно.

Третата шлюза ни изсипа в езерото Гатун и пред нас се откри очарователен пейзаж. Това беше една водна площ, поддържана изкуствено чрез наводняване. Поехме по прекия път за малките кораби и минахме, почти докосвайки лианите, сред стотици островчета, потънали в растителност. Тук-там, встрани от пътя ни, се подаваха стъблата на залети дървета, които отразяваха във водата анемичните си клони. Но самите островчета се подаваха из водата като красиви букети. Понякога в тези букети се мяркаше къщичка или някоя яхта, кацнала накрая като пеперуда. Посред пътя минахме недалеч от Гамбоа, на чийто кей чакаха мощни влекачи. Капитанът на един от тях беше нашият приятел Рикард, женен за бретонка. Спряхме се да ги поздравим и те ни запознаха с пристанището на Гамбоа. Един грамаден подемен кран се издигаше върху понтонен флотатор. Той бе докаран от Германия през 1914 г., влачен през целия Атлантически океан. Много ни се искаше да узнаем някои подробности за това пътуване, но уви...

Слънцето прежуряше и сигурно накрая щеше да последва някой проливен дъжд. За пръв път след заминаването ни от Тернойзен преди три години бяхме в сладки води. Край нас прелитаха ята от пеликани, като докосваха водата. По-нататък имаше един интересен остров: когато наводнили низината, която образува езерото Гатун, всички животни потърсили убежище в най-издигнатата част от местността, създавайки по този начин от това ново островче един естествен зоологически резерват. Там имаше насекоми, бръмбари, птици и млекопитаещи, някои от които бяха от доста редки видове. Ликуващи естественици, истински професори с мрежа за пеперуди и ловци на гепарди, се сблъскваха, обхождайки някое евкалиптово дърво или грамадна индийска смоковница.

Красивото езеро се стесняваше и превръщаше в доста тесен канал, наречен съвсем странно Ла кулебра (Смок) въпреки пълното отсъствие на каквото и да е лъкатушене. Ла кулебра е планинският хребет, който минава през провлака, оттам и името на прокопания проход. Наричат го също така и ди кют (Разрезът). Тук всичко се променя. Бреговете са високи, скалисти и доста доближени, покрити с храсти, бамбук, мангови дървета. Тук-там има малки водопади, разливащи приятна свежест. Чувствува се човешката ръка, която бе прокопала този процеп с цената на кой знае какви усилия и мъки.

Представихме си това, когато открихме, врязана в скалата, една съвсем обикновена бронзова плоча. Тя напомняше за срутването, което по време на работите бе затрупало и убило 2000 работника. И днес, все така, както вчера и утре, каналът изисква грижи, труд, пот. Необходимо е внимателно поддържане, непрекъснато почистване с драга. Драгите, които се виждаха привързани покрай бреговете на Ла кулебра, бяха грамадни, удобни машини. „Капитанът“ им си бе устроил върху тях свой дом, с жена си, децата си, кучето и котката. Целият този свят ни се усмихваше приветливо, когато минавахме. Изглежда, това още не им бе омръзнало. Прането съхнеше, а най-малкото, наведено на края на сала, пускаше книжни лодчици.

В Ла кулебра беше топло, липсваше въздух. Панама живее в неблагоприятен, горещ и дъждовен климат, наситен с вредни изпарения. Слънцето пече жарко, дъждът се излива като из ведро. Няма умерени неща, освен ако може да се нарече така, небето покрито с една ослепителна белезна, която понякога тегне с всичкото си бреме върху потиснатата природа. Бавни ястреби прелитаха над тропичната джунгла.

Зашлюзихме се безпрепятствено при Педро Мигел. Тук нямаше вече бананов шлеп. Швартовите въжета се изкачваха бавно към кея, теглени от работници, повечето негри. Те носеха алуминиеви каски, които им придаваха вида на някаква териториална охрана през време на въздушна бомбардировка. Сега бяхме съвсем, сами в шлюзата, поддържани в средата ѝ чрез четири швартови въжета. Пътническият параход бе далеч пред нас и това скъпо устройство действуваше само за незначителния „Ому“. Спуснахме се съвсем сами в една свежа и лепкава низина. Точно се поздравлявахме за така лекото преминаване, когато радостта ни излезе прибързана. Злополуката ни дебнеше при двойните шлюзи на Мирафлорес, въпреки пицното им име. В шлюзата имаше един кораб и лоцманът нареди да спрем до една плоскодънна ладия, за да чакаме реда си. Духаше севернякът. В този сух сезон той минаваше през провлака ѝ стигаше до Панамския залив. Движихме се с кос вятър към ладията, за да тръгнем след туй срещу него в момента на спирането. Сигурно капитанът бе зле преценил силата на вятъра, който бе пълен заден от Кристобал, защото се понесохме странично към единия край на ладията. Същевременно ни поде и силно течение. Нищо не можеше да се направи с преден ход, тъй като ладията бе

много близо пред нас. За да спаси бушприта, капитанът даде рязко пълен заден. В резултат моторът спря внезапно и ние се ударихме в ладията. Всичко стана мигновено. Втурнахме се към носа. Вантите на грота, а после и тези на бизана се закачиха в някакви издадени железа. Чу се прашене, ужасен шум на счупено дърво и триене. Всеки един от нас си помисли светкавично: „Свърши се, край на пътешествието!“ — без обаче да преустанови усилията си за отдалечаване от ладията и за закачане на швартовите въжета за нея. Най-сетне успяхме да спрем и да изправим корабчето. Беше просто невероятно, когато установихме повредите: всичко на всичко три изкривени леерни стойки и стрингерът откъм десния борд, пропукал на три места. Нищо на рангоута, нито на боята. Беше действително изключителен случай. В Балбоа един услужлив ковач изправи свещниците ни (Джим се погрижи за това), а няколко винта в стрингера изличиха и най-малката следа от злополуката. Ето какво значеше да имаш здрав корпус и рангоут. По-слаби ванти щяха да се скъсат, а куха мачта би се прекършила. Два часа по-късно лоцманът още не се беше успокоил. Той стажуваше и нямаше официално назначение. Администрацията на канала отговаряше в случай на причинени повреди при превеждането. Но с нас бе съвсем иначе. Луи държеше кормилото и моторът ни изневери в опасния момент.

В шлюзите на Мирафлорес имаше едно течение от пет възела и ни беше ужасно трудно да спрем „Ому“, който искаше да се хвърли върху затворените врати. Солената вода от Тихия океан, която се смесва със сладката на езерото, при отварянето на първата шлюзна камера предизвиква силно повърхностно течение, срещу което нашето моторче беше безсилно. Едва успяхме да се задържим на десет метра от вратите и задното швартово въже насмалко не изкърти кнехтовете.

Пейзажът стана доста жалък: бурета с мазут, телеграфни стълбове, разни грозни военни постройки. Но ето вече и добре маркираният път, който водеше към Балбоа.

Последната шлюза буквално отвори пред нас вратите на Тихия океан.

Час по-късно ние се швартовахме за една шамандура в мястото за закотвяне на яхтклуба в Балбоа. Далеч сред морето се очертаваха бледолилавите силуети на островите Табога и Табогила. Отвякоха ме по американски, за да ми предложат една луксозна топла баня. Джим

отведе Фред на лекар във връзка с раната от сутринта, а Луи остана сам на борда, за да сложи малко ред, както заяви. Аз мисля обаче, че той поиска да остане насаме с този велик Тихи, който щеше да държи първо място в живота ни в предстоящата година и (сега знаем това) в следващите години. Защото в този Тихи океан имаше нещо властно, което завладяваше.

Балбоа е зона от вили, построени всички по един модел, обкръжени с морави от зелен плюш. Тя е за гр. Панама това, което е Кристобал за Колон, с тази разлика, че Панама представлява по-голям интерес. Панама е град с необикновено минало, пълно със злато, пирати, пожари и блясък. Има черкви, много черкви в агресивен йезуитски стил, с олтари и фасади, украсени без мярка и пищно позлатени. Старата Панама е пропита със същото трудно възприемаемо очарование. Развалините си тя дължи на пирата Морган. Хубав край за един град.

Там има също един прочут бедняшки квартал, среда, в която се развиват най-ужасните пороци, с такава стихийност, яркост и живописност, че нищо не бихме искали да се промени, ако не беше жестоката мизерия, която ги съпътствува. Впрочем Панама не е вече онова, което е била. Не сме вече във времето на треската за злато, когато тя е била пълна с щедри в плащането моряци. Няма работа за всички. Минувачът потапя поглед в мръсните стаи, където са струпани седем-осем обитатели. Хлапетата се влекат из тях на четири крака, дигнали задничето си нагоре. Дебели негърки продават евтини дреболии на прага на жилищата си, като изпросват по някоя цигара. Фактически всички живеят на улицата и всички врати са отворени, показвайки един отблъскващ личен живот. В Панама има голям процент сифилитици и още по-голям брой туберкулозни, ми заявиха от сигурен източник. Всичко това пее, танцува, дъвче дъвка, трупа се пред многобройните кина, в една атмосфера, едновременно изкуствена и завладяваща, мъчителна и вълнуваща. Панама има една странна прилика с Полинезия, която ни очакваше от другата страна на океана, със свободната си непосредственост под слънцето.

Яхтклубът на Балбоа се намираше в един мрачен сутерен, докато горният етаж на зданието бе зает от Американския легион. Посрещнаха ни много учтиво и членовете на яхтклуба правеха всичко, за да ни услужат. Мястото за закотвяне бе просторно, пълно с

всевъзможни кораби, главно моторни яхти, които с добрия си риболов, разтоварван ежедневно на дигата, ни караха да се пукаме от завист.

Имахме изглед към хълмовете на Панама и към синьовиолетовите Табога и Табогила на хоризонта. Беше много по-красиво, отколкото в Кристобал, но не толкова удобно. Минаваше едно непрекъснато шествие от кораби. Големият апарат зад нас продължаваше денонощно своето прехвърляне. Кораби минаваха в двете срещуположни посоки, като по машинна лента. Беше интересно, но тяхната бразда причиняваше вълнение. Имаше също и един прилив от дванадесет до шестнадесет стъпки и извънредно бързо течение, което превръщаше плаването с лодка от „Ому“ до дигата и обратно в прекрасна гимнастика. През този сезон вятърът духаше много силно, от сутринта до 6 часа вечерта приблизително. Ползвахме се често от моторната лодка на клуба, а също и от леките коли на членовете му. Започнахме да опознаваме зоната на канала, смесица от луксозни американски коли по настлани с чакъл пътища и още девствена джунгла, голям прецизен апарат, който рязко контрастираше със стихийността в съседната република Панама. Имаше щастието да присъствуваме на една миниатюрна революция, в чисто южноамерикански стил, с много шум и гърмежи. Улиците бяха пълни с полицаи.

Нашите приятели от „Тцу-Ханг“ ни известиха по телефона, че са пристигнали в Кристобал и се нуждаят от помощ за преминаването на канала. Фред и аз взехме влакчето, което пресича провлака, и отидохме при тях. Преминавах за четвърти път през шлюзите и започвах да се чувствам специалистка. Всичко мина благополучно, валеше силно, прекосихме езерото Гатун с платна и скоро последната шлюзна камера остана зад нас. Още веднъж „Ому“ и „Тцу-Ханг“ се оказаха един до друг. Смейтън бяха очаровани от Ямайка и Антигуа, като с това засилиха желанието ни някой ден отново да видим Антилите. Освен кучето Пупа домакинството им се бе обогатило със сиамската котка Коли. И двете си бяха счупили по един крак из пътя. Пупа бе паднал от стълбата, а Майлс бе седнал върху котката по невнимание.

Нашите приятели Рикард от Гамбоа ни отведоха с една блестящозелена „Олдсмобил“, последен модел, да посетим зоната между Кристобал и Балбоа, а също и ботаническата градина. Вървахме с благоговение по пътеката, прокарана от първите испански колонисти.

„Лас Крузес трел“ („Пътят на кръстовете“) пресича провлака през една напълно непроходима джунгла и е послужил като път за нашествието на пирата Морган, а по-късно — за надпреварата към златото на Калифорния: корабите пристигали от едната страна, разтоварвали търсачите на богатство, които пресичали провлака, и оттатък се качвали отново на други кораби, за да продължат пътуването си към Калифорния. Завръщането било още по-тежко: златото пресичало провлака заедно с тях и било винаги съпътствувано от трагедии. Мислехме за южноамериканския климат, за пиратите, за златната треска по този път, който бе видял доста неща и възбуждаше въображението ни. Името „Лас Крузес“ извикваше представа за кръстовете, които бележеха пътя, за гробовете на жертвите на треската за злато. То напомняше за кръстовете, размахвани от испанците, тези колонизатори, които така добре умееха да се прикриват зад образа на бога, за да ограбват и избиват.

Фотоапаратът на Фред започваше да става легендарен. Много се говореше, но нищо не бе сигурно. Знаехме само, че се намира във въздуха, някъде между Италия и Балбоа, и че не можехме да заминем, преди да е пристигнал. За да запълним това чакане, имахме намерение да наклоним яхтата на отсрещния бряг и да почистим корпуса между два прилива, но мястото не беше подходящо за корабче като „Ому“ и изоставихме тази мисъл. Плавахме малко, защото по думите на нашите приятели имаше в изобилие акули и баракуди, даже в мястото за закотвяне. Много се говореше за тези „манти“, гигантски скатове, които върлуваха насам. Те скачаха и тяхното туловище, което понякога достига до шест метра ширина, изхвърлено във въздуха на доста голяма височина, падаше със страшен шум, подобен на топовен гърмеж. Това бяха твърде опасни животни. От друга страна, течението на прилива и отлива беше много силно, за да се плава свободно. Понякога валеше. След това слънцето вдигаше силни и ухаещи изпарения. Нощем беше малко студено, съвсем мъничко. Талоу естествено си стоеше на борда, защото нямахме намерение да подновим шегата от Кристобал.

Поправиха ни динамото на мотора. Ремонтът струваше скъпо, даже извършен от човек, специално изпратен от мистър Рикард, защото надниците в Америка са високи. Това беше полезна предвидливост, тъй като между Панама и Галапагоските острови

трябваше да минем през Зоната на теченията. Той щеше да ни е необходим може би за да противодействуваме на едно от онези слабо проучени течения, които минават край Галапагос. Разбира се, не носехме достатъчно газьол, за да имаме широк обseg на действие, но моторът можеше да ни окаже известна помощ, за да стигнем в краен случай до зона с благоприятен вятър. Той беше в добро състояние, но електрическата му част, динамото и стартера, както и генераторът ни създаваха грижи. Толкова говорехме за мотора, че накрая и аз самата започнах да разбирам някои неща.

Голяма част от времето си прекарвах в подреждане на борда. Нямате представа, колко трябва да се нарежда ден след ден в малък кораб. Пространството е тъй ограничено, че е достатъчно да се разместят няколко вещи, за да се създаде безредие. Подреждането съдържа три условия: всичко трябва да е на мястото си, нищо не бива да мърда, всичко трябва да е леснодостъпно. А всеки ден пристигаха разни неща: бои, продукти, запасни части, въжета, скрипци, кабели, книги, списания, дрехи и прочее, сякаш тръгвахме да живеем на някой пуст остров. Луи знаеше, че в Тихия океан няма почти никакво снабдяване, а винаги е обичал да е подготвен срещу случайностите. Тъй като имавме много гости, аз лъснах медните части, които придаваха хубав вид на яхтата. С поглъщаните всяка сутрин портокалови сокове и със свежите продукти ние бяхме в цветущо здраве и Фред от време на време се прибираще на следния ден сутринта. Не казвам, че имаше някаква връзка между тези два факта, но изглежда, че Панама е място, където нощният живот е забавен.

Пощенската служба в зоната работеше нормално и бях в сравнително редовна връзка с родителите си. Не можеше да се каже същото за останалите спирки. Получавах вестници и писма. Така научихме за фантастичната история на един млад белгиец и един германец, изоставени на Галапагоските острови от капитана на една холандска яхта. Известно е какво правят вестниците от този род приключения: винаги ги преувеличават. Холандецът беше бездушно чудовище, а двамата изоставени — ангелчета, които той бе захвърлил без храна и вода на някакъв пуст остров. Ние си имавме наше мнение, като знаехме добре, че Флореана не е нито пуста, нито лишена от вода и че там може да се живее доста добре. Но тази история ни заинтригува и си дадохме дума да отидем там и видим нашия белгиец.

Но за това трябваше виза. За да спрем на Галапагоските острови, загубени на хиляда мили от крайбрежието, всред самия Тихи океан, бе необходимо да се снабдим с единствената виза при пътуването ни. Галапагосите принадлежат на република Еквадор и тези визи се издават от нейния консул в Панама. Приемното му време бе от девет до обед, след което вземаше двойна такса за „овъртайм“ („извънредно време“). Мисля, че това бе единствената английска дума, която той знаеше. Канцеларията му се намираше накрай света. Там не посрещаха много любезно. Често се случваше да го няма сутрин. Така той пристигна в дванадесет и четвърт, по-свеж от роза, като завари Фред да се разхожда от два часа пред вратата му, и то за четвърти път през тази седмица. Поиска да му вземе двойна такса, а именно 46 долара. Това ни се стори прекалено за корабче от 18 тона. Луи лично пожертвува една сутрин, за да изясни въпроса, с единствения резултат, че из пътя загуби белгийския си паспорт, който вече не видяхме. Не можехме да си позволим да дадем такава сума за една хартийка. Зарязахме скъпия сеньор, като го оставихме с островите си. Решихме да направим прехода от Маркизките острови без спиране, т.е. 4000 мили спокойствие. Не му казахме, че съжаляваме за тези очарователни Галапагоси, които бяха оставили у нас траен спомен на минаване с „Цветето на океана“. Те бяха като някакъв декор за музикалната картина на Мусоргски „Нощ на голия връх“, острови, пълни с птици, растения, необикновени животни и няколко още по-необичайни човешки същества. Там можеше да се изпита несравнимото чувства да бъдеш сам на абсолютно пуст остров, всред чудноват пейзаж, осеян с фантастични скали и побелели скелети на диви животни. Това несъмнено е едно от най-интересните, необикновените и вълнуващи места на света. По липса на средства трябваше да се лишим от удоволствието да ги посетим. Да си признаем, постъпихме тъй отчасти и от упоритост. Ядосахме се от методите и високомерието на консула. Нашето отказване приличаше много на сръдня и впоследствие съжалявахме за това. Но капитанът, който бе винаги предвидлив, обмисляше и държеше сметка за бъдещето, реши именно така. Все пак имам впечатление, че можехме да намерим тези 46 долара. У нас обаче решенията на капитана не се оспорваха.

Фотоапаратът на Фред пристигна, слава богу! Той изтича да го освободи от митницата. Започваше да проявява голяма сръчност в този

род упражнения.

Зареждането на батериите с електричество бе обикновено последното нещо, което правехме преди заминаване. Нашата малка електроженна група с бензинов двигател сама по себе си не бе лоша, на електрическата ѝ част страдаше от климата, влагата и условията на борда. Нека ми бъде позволено да излея тук личното си негодувание срещу тази малка адска машина. Имахме електричество в кухнята, на масата с картите, в отделението с мотора и при компаса. В другите помещения си служехме с петролни лампи. За тези четири осветителни точки, когато бяхме на пристан, трябваше да измъкнем генератора на палубата (Луи намираше, че е опасно да го пускаме долу) и да го поставим в действие. Пускането му бе винаги трудно. Понякога изискваше цял ден и докарваше хората ми в кучешко настроение. Щом тръгнеше, аз бях стигнала дотам, че пожелавах това, неговото дразнещо мъркане завладяваше пространството и изпълваше главата ми, изключвайки всякаква друга мисъл. Нямаше спасение. Той разрушаваше хармонията в каютата и разбиваше спокойствието на закотвянето. Колкото и да си казвах, че това е необходимо, мразех го и не можех да разбера тези яхти, в които всичко се върши с електричество. Там генераторът работеше три-четири пъти на седмица, а върху някои от тях не съм стъпвала, без да чуя постоянния му шум. Как можеха да живеят така? При нас той действуваше само веднъж, на закотвяне, и пак беше непоносимо. В момента на тръгване от Балбоа се случи нова трагедия с него и тъй като упорито отказваше да тръгне, макар че нищо не му липсваше, ние изпуснахме едно колективно „по дяволите!“. Петролът ни се виждаше все по-удобен. Заредихме батериите с генератора на „Тцу-Ханг“ — заради радиото, от което не можехме да се лишим. В корабче като нашето, постоянно на път и винаги в море, електрическата инсталация не можеше дълго да издържи и изискваше постоянни грижи, каквито ние все по-малко полагахме за нея. Затова решихме да пазим „тока“ само за радиото. Можехме лесно да наблюдаваме компаса с помощта на един от белите огньове, поставен в подходящо положение. Бяхме разбрали отдавна, че ако оставим лампата на компаса да гори дванадесет часа всяка нощ, би било необходимо да зареждаме батериите на два дена. Такова нещо бе немислимо. Приятната и интимна светлина на петролната лампа в каютата ни харесваше много. Беше хубава лампа, която никога не

пушеше, консумираше малко и дежуреше вярно с намален фитил. Така постепенно се отърсвахме от онова, което безполезно усложняваше живота ни. Би било наистина погрешно да кажем, че прогресът опростява нещата. Петролът е най-хубавото разрешение за осветлението и кухнята при далечни плавания. Това е течност, нелетлива, не леснозапалима и никак не скъпа. Тя се намира навсякъде, даже и в най-затънтените кътчета на света. Когато са налице хубави лампи и добър шведски примус, няма миризми и пушеци. Бутановият газ е практичен за кухнята, но дамаджаните са обемисти, задръстват и е невъзможно да се заредят отново, щом се отдалечите от местодобива. Той е и опасен: в годината на тръгването ни от Остенде две английски яхти се пръснаха на парчета вследствие натрупване на газ в трюма. Проводниците на бутана зле устояват на условията, създадени в море. Не съм привърженица също и на спиртника, след практиката ми на „Цветето на океана“. При това спиртът е скъп и не се намира лесна в океана. Накъсо, правя искрена възхвала на петрола.

Предстоеше един от най-дългите ни преходи. Минахме да купим портокали и лимони у един китаец и да се сбогуваме в яхтклуба. Управителят ни подари бутилка калифорнийско вино „Шери“, което никак не бе лошо. Нямахме да се видим повече с „Тцу-Ханг“. Те заминаваха няколко дни след нас за Галапагос. Още не бяха имали работа с консула! После им предстоеше един дълъг път, за да се приберат у дома си, близо до Ванкувър, трудно пътуване, в което нямахме да липсват затишия и насрещни ветрове. То щеше да продължи дълги седмици, но все пак те се завърнаха у дома си без произшествия и поеха отново ръководството на стопанството си, откъдето ни изпращат интересни писма, пълни с разни проекти.

И така напуснахме Балбоа в един неделен следобед, на 10 февруари. Предстоеше ни да дегустираме едно ястие от четири хиляди мили. През първия ден изминахме скромно двадесет и една от тези четири хиляди мили. Всички яхти от клуба бяха на празничен излет до Табога и ние ги срещнахме, като се връщаха. Беше чудесен начин на сбогуване, с рога за мъгла и с широки ръкомахания. На залез стигнахме при островчето Оток, точно навреме, за да се закотвим, да излапаме една чиния пържени картофи, да изпразним бутилката „Шери“ и прекараме една хубава, спокойна нощ. Леки повеи минаваха

като елфи по водата и чувахме как морските вълни се разбиват в скалите.

Разбуди ни необичайният лай на Талоу: бяхме заобиколени от индианци, които, изправени в своите „каюки“, протягаха врат, за да видят какво става в яхтата ни. Това беше единственият ни контакт с тях. Само двадесет мили отдалечаване бяха достатъчни, за да се окажем сред самата примитивна Америка. Защото тези хора, на тяхната „исла Оток“, почти нямаха връзки с континента. Те живееха от лов, риболов и малко градинарство. Изразът на техните безстрастни лица беше поразителен, защото съвсем неочаквано напомняше първия образ на Америка преди нашествието на европейците. Гледах блестящите им очи, лишени от онази доброта, която се разкрива в погледа на негрите, и нежните очертания на главите им. Но те почнаха да ни дотягат. Жадуващи за самота, ние вдигнахме котва и се впуснахме в Тихия океан под грота и десния стаксел.

Луи си беше купил в Панама въдичарски прът с макара. Читателят е забелязал вече, че бяхме много добре екипирани за риболов. Липсваше само малко добра воля от страна на рибите. Жербо ги ловеше с пръстите на краката си и имаше много по-добър улов, отколкото ние. Мисля, че е тъй, защото е бил по-търпелив от нас.

И така Луи измъкна своята нова играчка с всички признаци на най-висша гордост. Беше си изготвил някакви презрамки с куки, като истински риболовец на едри парчета; той ме накара да извадя с голям труд от кокпита едно сгъваемо столче, спомен от времето, когато имаме градина, и се настани на бака. Моментът бе сериозен. След по-малко от половин час той изтегли сред неописуемия ентусиазъм една трепкаща риба, която без колебание причислихме към семейството на скумриите. Върху последвалата снимка бе изписана усмивката на тази скромна победа.

Морето бе спокойно. Духаше лек вятрец. Издигнахме флеша. Това рядко се случваше. В големите преходи, даже при тихо време, не си давахме труд да го използваме. Няколкото допълнителни часа, които печелехме за тридесет дни с това платно, бяха действително незначителни. Но ние се намирахме в началото на прехода, с напълно свежи чувства и още неотегчени. Бризът обаче духаше все по-на север. В пет часа следобед той стихна и трябваше да свалим платната. Земята откъм десния борд беше обвита в мъгла и през целия ден чувствахме

силна горещина. Барометърът спадаше. Като се основавахме на предишния си опит, очаквахме плаването ни между Балбоа и областта на Галапагоските острови да е доста затруднено, времето — студено и влажно, с насрещен или несъществуващ вятър, морето развълнувано. Бяхме изненадани от топлото време и спокойното море въпреки песимизма, предизвикан от барометъра. През втория ден се издигна слаб северняк и ние се движехме доста добре под грота и стаксела. На третия ден съгледахме скалата Малпело. Тази самотна и недостъпна остра скала служи за опорна точка на онези, които извършват подобен преход. Тя е ориентиран знак за местоположението на Зоната на теченията. Името ѝ се среща в много разкази, винаги обкръжено с ореола на една суровост, която е изразена и в самото ѝ название: „Лош нрав“. Появяването ѝ откъм левия борд бе доста неочаквано; обедното измерване ни поставяше на разстояние тридесет мили от нея. Фред и Луи изчислиха отново, но резултатът бе същият. Какво означаваше това? Или въздухът бе извънредно прозрачен и видимостта свършена, или имаше грешка върху старата ни карта, изработена „по заповед на императора“. Бях склонна именно към тази възможност. Винаги е приятно да откриваш грешки в някое официално издание. В края на краищата фактът бе налице: самотната и горда Малпело, която ставаше все по-видима. Извадихме една по-нова американска карта и действително установихме, че върху френската карта съществува грешка от десетина мили относно положението на Малпело.

Навлязохме отново в бордовата рутина без никакво затруднение. Приличахме на добре смазан сачмен лагер. След седеммесечно плаване и след прекосяването на Атлантика всеки от нас имаше сега малките си задължения. Разбирахме се с недомлъвки, а даже и съвсем без думи. Случваше ми се да проявявай силна чувствителност, сигурно по липса на развлечения. Онова, което най-добре ме обезоръжаваше тогава, бяха учудените погледи на мъжете, съвсем смутени, с вида на малко кученце, пуснало случайно в движение зайче с пружина. Твърде чудно е, че в море черешовите дръжки се превръщат в цели дървета.

Една нощ сполучих да преобърна грота. Фалът бе завързан за гика. Описвайки пълен кръг около себе си, за да върна платното в първоначалното му положение, заплетох въжето на лага във витлото. Само да бяхте видели капитана! Бих могла да се провря през решетест люк. На сутринта поставихме яхтата на дрейф и в прозрачната вода

под руля, който вълнението караше да играе и да ни удря по главата, работейки поред, успяхме да го разплетем. То даже не се беше скъсало и витлото стоеше все така на мястото си. Това бе единствената баня, която сме правили в открито море. Капитанът беше против. Акулите пристигат така бързо! А при това и впечатлението, създадено от пълното усамотение, мисълта за дълбочината, за количеството вода под нас ни безпокояха и караха да предпочитаме обливанията с кофа на палубата. Това бе съвсем инстинктивно, защото удавянето е еднакво както при пет, така и при пет хиляди метра дълбочина.

Беше тихо, така тихо, че небето приличаше на грамаден, нежносин купол, без никаква гънка. Опънах една бяла покривка, за да предпазя главата на кормчията. Наближавахме екватора и на обед слънцето удряше безмилостно. Все пак не можехме да кажем, че пострадахме от него. Понасяхме горещината и силната светлина често без шапка, съвсем невъзмутимо. Фред, който бе зле предпазен от своите коси, се бе пристрастил към шапките и колониалните каски, но те падаха през борда с отчайваща последователност.

Делфини лудуваха на стада. Понякога някой кашалот изхвърляше водата си на тридесетима метра от нас. От време на време попадахме в някакъв кръстопът от течения, където водата кипеше и хиляди вълнички се плискаха с много странен шум. Имахме малък период с лек югоизточен, почти насрещен вятър, при който напредвахме доста трудно под четирите долни платна. По едно време помислихме, че почват да духат пасатите, но се излъгахме. Вятърът стихна. Видяхме два кораба, които се отправяха към североизток. Сравнявахме това жарко затишие с времето, което имаме през октомври 1950 година: студено, дъждовно, ужасно. Спомняхме си, че бяхме прекосили линията на екватора с пуловери, зъзнейки, като показвахме на децата през далекогледа „Зоната на теченията“, която те, милите, никак не успяха да видят!

Трябваше да пуснем малкия „кермат“, за да се насочим на юг в търсене на пасатите. Така в неделя, на 17 февруари, преминахме линията.

Измежду четиримата ни, включително и Талоу, Фред беше единственият, който не бе „кръстен“. Грижливо избягвахме да говорим на тази тема, за да запазим на Фред радостта от изненадата. Трябваше да пресечем екватора в шест часа следобед. Дежурех аз. Фред беше

долу и невинно мечтаеше върху кушетката си. Един час по-рано капитанът се бе настанил в люка, въоръжен с две кофи вода, а аз, с възможния най-безразличен вид, заставах близо до кормилото, на място, откъдето можех да му направя знак, когато потрябва. Ах! Ето че Фред стана. Видях го, че се готви да се изкачи. Облече се грижливо, сложи на главата си барета от бял лен, хвърли пътем поглед върху картата... и се заизкачва. Намигнах с око на капитана, като сподавих смеха си. Бялата барета се появи на открито и... пляс! Широка струя вода се изля върху жертвата, която почна да ругае, да се изтърсва и да хока капитана си по всички правила на традицията. Превивахме се от смях, обзети от детинска радост. Взехме скоро уиски и чаши. Отпразнувахме случая тържествено, докато нощта бавно настъпваше край нас.

Отправяхме се все по на юг, без да попаднем на пасатите. На 18 февруари видяхме суша право пред нас, но се оказа облак. На следния ден нищо вече не се мяркаше на мъгливия хоризонт. Вълнението се увеличи. Две последователни измервания определиха положението ни на югоизток от Хууд, един от Галапагосите. Това много ни учуди, защото разчитахме на едно течение към запад, което да ни отнесе нататък. Системата на теченията край тези острови е толкова непостоянна и зле проучена, че дълго време те се славеха с названието „Омагьосани острови“. Носеше се мълва, че се появявали и изчезвали върху вълните, докато беше обратното: корабите грешаха относно положението им.

На 19 февруари вълнението продължи да се засилва. Един югоизточен ветрец ни накара да спрем мотора. Впрочем и нашият газьол намаляваше, а маслото трябваше да се смени. Завалях малко дъжд. Вятърът стихна, а дъждът продължи. Не можахме да видим Галапагосите, където сигурно знаеха, че сме без виза. Отказахме се окончателно от тях, като предпочетохме да слезем колкото се може по на юг, с помощта на твърде нередовни бризи. Отказахме се също така да видим и белгиеца Фали на остров Флореана. На борда не се случваше нищо особено. Дежурствата следваха редовно, подобно на слънчеви изгаряния, последвани от белене на кожата. Изглеждаше, че в морето има изключително много риба. Виждахме ги как изкачат извън вълните, блестейки на слънцето, но не се оставяха да бъдат уловени, поне от нас. Виждахме също така птици-риболовци, с жълти човки и

черни краища на крилата, с великолепно издължена линия. Въпреки всичко, с постоянство бяхме изминали хиляда мили от Балбоа. Затишията не ни щадяха. Зарифовахме платната, когато вятърът бе много слаб, за да ги закрепим, защото гиковете създаваха ужасен шум. Тогава вълнението ни вземаше отстрани и ние се люлеехме като нещастници. Средната ни скорост беше знаменита: един възел! После почна да вали един настойчив дъжд и ние навлязохме в Зоната на теченията. Беше неделя. Тъй като в продължение на няколко седмици времето бе много топло и палубата изключително суха, сега водата проникваше на няколко места, по-специално над кушетките ни, и капеше върху възглавниците. Сутринта излязохме поред на палубата, за да се измием със сладка вода, рядко и желано удоволствие, чието очарование премина скоро. Дъждът омръзва много по-бързо, отколкото слънцето. Неделята мина бавно-бавно. После понеделникът... вторникът... Сякаш някакъв кошмар, без начало и край, една течна вечност, без никакви разграничения в нея. Дните придобиваха вида на някаква илюзия, бяхме загубени в неопределеността, в някаква ограничена зона, която имаше свой характер. Хоризонтът беше напълно закрит и пред нас се спускаше една дъждовна завеса без никакъв процеп. Вода отгоре, отдолу, отстрани, сиво небе, сиво море, сив въздух, със синкавочерни петна, на чийто фон някои по-леки облаци се очертаваха с изцапания си белезникав цвят. Никакъв вятър, даже и най-слабият. Едно голямо вълнение, цялото нахъдрено от опасни малки, плискащи се вълнички. Неподдържани от платната, ние се люлеехме напред-назад и встрани по неописуем начин. Като не бях способна да измисля сама образни сравнения, припомнях си тези на другите: „пиян кораб“ и „морско гробище“. Чувствавахме се като загубени в този странен морски кръг, раздвижен и клокочещ като котела на вещиците на Макбет. Контрастът между неподвижния въздух, наситен с ромолето на дъжда, и това раздвижено море беше изключителен.

Задушаваше се унило в топлата влага на кабината, цялата плътно затворена, със закрити илюминатори. Люлеехме се и се клатехме килово като кораба-призрак. За щастие периодът на морската болест бе вече преминал. Кушетките ни бяха художествено украсени с кърпи и пешкири, за да попиват прокапванията. Нищо не съхнеше и скоро почна да мирише на плесен и застояло. Люшкани, всеки на

кушетката си, ние четяхме до загубване на съзнание. Часовете се нижеха в тишината, подчертавана от тракането на удрящите се съдове, от вратите, които хлопаха, от клокоченето на водата в бидоните. Пушехме, пиехме чай, бульон, ром, каквото ни попаднеше. Часовете минаваха. За пръв път, нещо, което ни се случваше много рядко, времето ни се стори безкрайно и обичайните люшкания на кораба — необикновено уморителни. Никаква точка на хоризонта не даваше някаква надежда. Струваше ни се, че сме потънали в друг свят.

А при това тук, приблизително на двеста мили южно от Галапагосите, трябваше да има най-хубави пасати. Тази година те бяха южняшки. Но духът ни бе бодър и се смеехме много, препрочитайки някои художествени произведения, в които суровият живот на моряците бе превъзнасян до небесата в хвалебствени песни: ние спяхме по дванайсет часа и прекарвахме дните си в положението на залегнал пехотинец, което беше най-удобното, разбира се. Но на нас не ни бяха нужни сравнения, а вятър. И тъй като човек е изтъкан от противоречия, вече въздишахме по нощните дежурства.

Тези четири дни и четири нощи ни се сториха безкрайни. След туй постепенно, като някое дете, което се успокоява от голямата си мъка, небето се проясни. Един слънчев лъч изкара всички ни на палубата. Приветствувахме завръщането му. Протягахме се, както мечките след зимния си сън. Слаб югоизточен бриз направи малко разузнаване и отмина. Дигнахме веднага грота. Гиковете почнаха да минават от един борд на друг, с шума на топовни гърмежи.

Прекарахме деня в извършване на дребни поправки, вдигайки постоянно нос във въздуха, за да доловим вятъра. Трябваше окончателно да се отърсим от вцепенението си. Прегледах картофите и направих конфитюр от портокали. Възпял ли е някой досега висшата разтуха на домакинските задължения?

Успяхме даже да направим обедните си измервания и изчисленията показаха, че се намираме на триста мили южно от Галапагосите. Бяхме се отклонили със сто мили. Но на тази ширина трябваше отдавна да попаднем на пасатите. Те се намираха необикновено ниско на юг.

Най-сетне на 25 февруари, към три часа следобед, съвсем неочаквано вятърът се надигна от югоизток, небето се изясни напълно. Вдигнахме четирите долни платна...

Два часа по-късно самочувствието ни се възвърна. Това бе същото кобалтово море, ясно синьо небе с големите си облаци, сякаш направени от бял крем, пърхащите летящи риби, мощното и равномерно вълнение. Най-сетне бяхме попаднали на тези пасати! Талоу, с доволен вид, изпъваше лапите си, за да устоява на равномерното люлеене, с разрошена от вятъра козина. Внезапно един от нас протегна ръка: „Вижте, вижте! Какво е това?“ Това бяха един... два... три... четири кашалота, всички около кораба и толкова близо, че можехме да ги наблюдаваме в подробности: голямата четвъртита глава, съвсем малките очи, скрити в тлъсти гънки, ноздрата, която се разширяваше, за да диша. Те бяха малки, за да бъдат кашалоти, но въпреки това ни развълнуваха много. Шест-седем метровото животно, което лудуваше около руля, представляваше все пак обезпокояващо зрелище. Измъкнахме бързо от библиотеката „Морски гиганти“ от Норман и Фразер, но не успяхме да съгласуваме мненията си, тъй като един смяташе, че това са орки^[5], а друг беше склонен да види в тях кашалоти. Трудно е за новака да разпознае рода на едно толкова подвижно и на три четвърти скрито във водата животно. След няколко гмуркания и като ни дадоха възможност да се полюбуваме на белезникавия им корем, ние им омръзнахме и те насочиха плавниците си в друга посока, оставяйки ни една прекрасна тема за разговор през вечерта. Духаше хубав вятър и ние се чувствахме възродени.

Едва тогава съобщих, че сутринта, възползвайки се от моментна самотност, бях добросъвестно подраскала мачтата, шепнейки подходящи заклинания. Бях убедена, че това бе докарало вятъра. Фред ме подигра, а Луи ми каза, че е много лошо да си суеверен, защото това носи нещастие. После те ми казаха едновременно: „Защо по-рано не подраска мачтата?“

Пасатите обаче не духаха много силно и средната ни скорост в следващите дни не надмина сто мили, с една трета по-малко, отколкото при прекосяването на Атлантика. А при това повърхността на платната бе често по-голяма, защото югоизточният вятър не позволи употребата на двойните стаксели, освен приблизително за една трета от пътя. Голямо количество молюски проявяваше силна привързаност към нас и още в началото, по време на затишията, хубав зелен мъх превърна корпуса в зеленчукова градина. Това ни забавяше значително.

Навлязохме отново щастливи в рутината на дежурствата. Беше наистина много хубаво, морето беше спокойно. Достатъчно бе малко ветрец, за да изминаваме понякога седем възела, но това не продължаваше дълго и изобщо той бе доста лек. Зенитът на слънцето мина почти незабележимо от север на юг. На 4 март бяхме по средата на пътя. Вече! Как бързо минаваше времето! През последните дни плавахме под двойните стаксели и животът протичаше без усложнения. Искам да подчертая как тези скъпоценни свободни дни имат по-голяма стойност, когато хвърлим поглед назад в нашия живот, отколкото седмиците на разпиляна дейност за разни безполезни неща, които изпълват живота на сушата. Времето ни бе изпълнено с бавни занимания, които превръщаха всеки ден в завършен, съвършен цикъл. То остана в паметта ни като образец на добре използвано съществуване.

Опитвах се да си представя, че съм свети Петър. Седнала върху облак и полюлявайки ключовете си, гледах отгоре малкия „Ому“, съвсем сам в тоя край на Тихия океан, който доблестно пореше морето, както би казал Омир, един съвсем малък, самозадоволяващ се свят върху не много по-големия останал свят. Бележехме браздата си с празни бутилки, които съдържаха данни за Американския хидрографичен институт, нашия скромнен принос в изучаването на повърхностните течения. Запечатването на тези бутилки представляваше всеки път истинско събитие. Червеният восък капеше навсякъде, дори върху опашката на кучето, и на няколко пъти едва не запалихме кораба. Люлеенето беше неделима част от живота ни. Четях прекрасната книга на Рейчъл Карсън „Морето около нас“, едно смислено резюме за настоящото състояние на океанографските проучвания.

Бяхме възприели щастливия навик да пием чай в четири часа, точно времето, когато бяхме изморени от деня, тъпчехме на място и желаехме нещо, което да ни събуди, ободри и даде импулс на настроението ни!

Изминахме тези две хиляди мили, включително и Зоната на теченията, за двадесет и два дни. По този начин загубихме надежда да направим „хубав“ преход. Но какво от това? Пасатите бяха понякога така леки, че правеха кормуването трудно. От Балбоа насам немалко бяхме слушали шума на тиковите. Вятърът не бе достатъчно силен и

вълните ни повдигаха спокойно. От време на време преваляваше. Една капка си бе пробила път през дъските на палубата и падна върху лицето ми. Лизнах я, не беше солена. Я виж, валеше. В този момент Луи ми извика: „Вали! Затвори илюминаторите! Дръж кучето!“ И той ми подхвърли Талоу, целия мокър като мишка и изпускащ силна животинска миризма. После, сякаш за да потвърди необикновената смесица от езици, които говорехме на борда, добави: „Подай ми ойлскина и зуйдвестера!“^[6]

Подвижни и набраздени рибки плуваха пред вълнореза от няколко дни насам. Тяхната преданост бе окуражаваща. Заехме се с риболов. Фред, ободрен от това зрелище, застана на бака, въоръжен с подводната си пушка. Със страшен израз на лицето той започна да пуска стрела след стрела отстрани, над и под трепкащите рибки, които си играеха като луди. Наведена над борда, в червен бански костюм, аз му сочех най-апетитните. Талоу заплиташе вървите с лапите си. След този неуспех Фред прибра пушката и я замени с обикновен канап и стоманена кука с парче хвърчаща риба. Рибите се нахвърлиха върху тази стръв. В продължение на няколко дни трябваше само да му давам поръчките си за обед. „Колко искаш за днес?“ — „Шест-седем ще стигнат.“ Половин час по-късно, клекнала на мостика, аз вече ги чистех. Луи от своя страна харпунира две малки златоперки, точно зад хрилете. Това ни даваше възможност да приготвяме ястия от прясно месо, което бе твърде навременно. Плувахме сред радост и изобилие.

Морето бе съвсем синьо, чудно бистро и нощем фосфоресцираше. Ние почти пълзяхме, за щастие подпомогнати от едно благоприятно течение със скорост, малко повече от възел. Всичко предразполагаше към риболов. На борда настана период на голяма активност и ентусиазъм. Фред устрои една система на кърмата, съставена от макара, ластик, здрава връв, на чийто край имаше една прекрасна лъжица от неръждаема стомана. С една дума, всичко. Същински летящ трапец. С това най-напред уловихме една златоперка. После, по време на чая, когато бяхме насядали пред чашите, поставени в навити въжета, се чу един твърде злокобен шум. Луи се спусна. Макаратата се развиваше с трясък, закрепващите я въжета се скъсаха... трас! И всичко отиде във водата.

Представих си затрудненията, които изпитваше в този момент някаква голяма риба. Това беше твърде слаба утеха за загубата на

всичкия ни материал. Но непреклонният Луи измъкна кутията с риболовните принадлежности и веднага комбинира един нов апарат за примамване, в който вложихме много надежди.

Сполуката сякаш се бе променила по отношение на риболова ни. Подготвяше се голямото събитие на годината: щяхме да уловим „голямата“ риба! Един ден дребосъкът изчезна, заместен от грамадна синкава риба, която повдигаше пред себе си рояци от бягащи екзосети. Макар и на лов, тя се стараеше да стои извън обсега ни. Вечерта, по време на вечерята (тези неща ставаха все по време на хранене), новата ни и свръхздрава сложна въдица започна бясно да се развива. Настъпи суматоха в кокпита. Капитанът белеше вече кожата от ръцете си, като се опитваше да задържи въдицата, на чийто кран съгледахме една голяма риба, която яростно се дърпаше. В тъмнината тя изглеждаше просто фантастична и правеше в браздата ни фосфоресциращи скокове, напрягайки сили в бесни и отчаяни усилия. Капитанът я изтощаваше, като методично отпускате и дърпаше връвта. Фред и аз се блъскахме в стремежа си по-скоро да грабнем куките. Луи настояваше със силни викове за чифт ръкавици. Това беше най-малко акула, кит, морска змия... Най-сетне изтощеното животно бе докарано до кърмата и извлечено в кокпита, където умря, потръпвайки, като го изпълни целия с грамадното си набито туловище. Талоу, станал внезапно смел, се опита да захапе опашката, която още пляскаше, но получи няколко здрави удара.

Разпознахме рибата, която ни придружаваше от сутринта. Според Норман и Фразер това беше вахоо или пето (Акантоцибиум соландри). Те я причисляваха към рода на испанските скумрии. Това малко ни оскърби: обикновена скумрия! Но тази беше дълга метър и половина и сигурно тежеше петдесетина килограма. Тя беше сребриста, здрава, гладка, с доста свиреп вид поради дългата си хищна муцуна, въоръжена с много остри зъби. Гледахме я тръпнещи. Вечерта стояхме дълго, за да разискваме събитието, а на следния ден я снемме за поука на поколенията и особено за нашия приятел Пък, страстен риболовец, който щеше да се разболее, като я види. Месото на тази пето бе крехко, но все пак се видяхме принудени да изхвърлим доста голяма част от него. Три дни по-късно, когато поднасях петото ястие от нея, този път студено, с майонеза, бях посрещната с думите: „Пак ли вахоо! Ох, до гуша ни е дошло!“ Главата на рибата използвахме за

примамка, но тя нищо не привлече. А при това морето бе необикновено гъсто населено. Понякога минавахме през пасажии от златоперки, вероятно преследвани от невидим неприятел, защото изскачаха от водата на групи по три, четири, десет, тридесет... Те изписваха една изящна дъга, блясвайки за момент като сребро, после — „плув“, гмуркаха се отново, като в някакъв стипъл-чез^[7], а ние си тананикахме арията от „Леката кавалерия“. С техния втрещен поглед те имаха вид, че бързат към определена цел, към която бе насочена всичката им енергия. Тези спонтанни скокове бяха като външните потръпвания на един тайнствен, гъмжащ и непознат свят.

На три четвърти от пътя ни времето стана задушно, нажежено до бяло, трудно за гледане с отворени очи. Облаците се превръщаха в дъжд. Средната ни дневна скорост спадаше. Свалихме двойните стаксели и вдигнахме грота, за да се движим по-добре. За през нощта ги сложихме отново. Това се повтаряше всеки ден. Кормувахме много повече, отколкото в Атлантика.

Вятърът достигаше връхната, а също и най-ниската си точка. Никнеше трева дори във водоулеите. Флагчето на върха на грота се бе превърнало вече в едно славно, изрѣфано парцалче. Посети ни един грамаден кит, следван от малкото си така близко, че бихме могли да скочим на гърба му. Беше все пак доста обезпокояващо, защото не можехме да отхвърлим мисълта, че само едно по-рязко движение на такова животно би било достатъчно да издъни корпуса или разруши руля. Но китовете проявяваха винаги една възхитителна сръчност, гмуркайки се мощно под кила, за да се появят на другия борд, като ни докосваха съвсем леко, без никога да ни засегнат. Все така със силно люлеене, ние пълзяхме към Хива-Оа, към Маркизките острови. Още три дни, още два...

В неделя, на 23 март призори, бордовата камбана събуди спящите. Всички на палубата! Фалът на грота се бе скъсал и трябваше да свалим платното. Вдигнахме втория стаксел и още сутринта извършихме поправката. Прекарах четвърт час върху гафела, където люлеенето бе десет пъти по-силно. Много обичам да се качвам на мачтите. Оттам впечатлението за безбрежността и красотата на морето е много по-силно, отколкото от палубата. Пространството ме заобикаляше отвсякъде, над мен, наоколо и под мен. Цветът на морето бе по-хубав, хоризонтът се разширяваше. Палубата на „Ому“

приличаше на някакъв умален модел, където виждах две обърнати нагоре лица, които ми викаха: „Фала! Гафел-гардела! Дерикфала!“ — и с фала на флагчето ми изпратиха френския ключ, който бях забравила.

Забелязахме, че винтчетата на шлактова на гротстенгата са изхабени и като се страхувахме да не се счупи, не вдигнахме това платно, а продължихме да пълзим под двата стаксела. Броят на морските птици нарастваше: сигурен признак за суша. На 24 март, в пет часа и половина сутринта, Фред първи я забеляза. Съзерцавахме, развълнувани, Фату-Хива на юг, при розовото сияние на изгрева, Мотана откъм левия борд напред, подобна на кит и закриваща наполовина Та-Хуата, която се губеше в далечината, и Хива-Оа откъм десния борд.

На палубата настъпи трескава дейност. Разпънахме кливера, вдигнахме четирите долни платна, подсилихме временно шлактова на гротстенгата с канап. Взехме курс към Хива-Оа, съвсем изненадани, че кормуваме, без да гледаме компаса, че погледът ни се приковава към нещо по-близко от линията на хоризонта. Една красива фрегата кацна на клотика и почна да кълве флагщока.

На обед отвесни скалисти брегове, оживени със зеленина и осеяни с кокосови палми, започнаха да се нижат откъм десния борд. Фред смени инжекторите на мотора, който въпреки това отказа да тръгне. Но ето че се появи скалата Ханаке, подобна на голямо легнало куче, пазещо входа на Залива на предателите, тесният и дълбок залив Таахуку, фарът — обикновена петролна лампа, поставена във вдлъбнатина на скалата и която се забелязваше само когато си пред нея. Вятърът ни изостави. Доплавахме вяло до мястото за закотвяне благодарение на малки повеи с различни посоки. Гледахме с широко разтворени очи отново намерената зеленина, покритото с черен пясък и обградено с валчести камъни крайбрежие, пищните растения. Вдишвахме топлия мирис на тази очарователна земя. Стояхме, занемели от възторг, пред онова, което ни обещавахе Полинезия. Трудно могат да се опишат първите моменти на тази нова среща. Гледахме сушата, както годеник гледа годеницата си, със сърце, превърнато в зрение. „Ому“ виждаше земята, която бе дала името му.

---

[1] Един от любимите герои на френския писател-хуманист Анато́л Франс. — Б.пр. ↑

[2] Едно съединение = 23 м. — Б.пр. ↑

[3] На Запад тя се празнува на 25 декември. — Б.пр. ↑

[4] Намек за името, с което са се ползвали древните беотийци, известни като груби, недодялани и невежи хора. — Б.пр. ↑

[5] Китообразни, сродни на делфина, дълги 5–6 метра и намиращи се предимно в северния Атлантически океан. Тези големи хищници нападат дори китовете, на които разкъсват устните и изяждат езика. — Б.пр. ↑

[6] Мушама (на английски) и моряшка шапка за буря (на фламандски). Б.пр. ↑

[7] Конни надбягвания с препятствия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСМА

ХИВА-ОА. ПРЕХОД МАРКИЗКИТЕ ОСТРОВИ — ТАИТИ

В момента, когато се готвехме да пуснем лодката във водата, за да отидем на суша, забелязахме, че сме забравили веслата на кея в Балбоа. Първият удар от това откритие бе тежък. Комичната страна на случката съвсем ни убягна. Стори ни се, че е трагично да бъдем затворници на борда, люлеейки се по волята на лекото вълнение в това винаги неспокойно заливче. Трябваше все пак да се примирим и като седнахме на палубата, решихме да използваме времето и да направим равностойна: за да стигнем дотук, бяхме изминали четири хиляди сто деветдесет и една мили за четиридесет и два дни и шестнадесет часа. Това ни даваше средна скорост от деветдесет и седем мили за двадесет и четири часа, т.е. средна скорост, по-малка от тази при пресичането на Атлантика. В най-добрия си ден имахме сто шестдесет и една мили, а в най-лошия, в Зоната на теченията — само тридесет и пет. Оставаше ни немалко сладка вода. Чувствувахме се бодри, в добро здраве, без каквато и да е умора.

Заливът Таахуку, дълъг и врязан, ни заобикаляше с тъмнозелените си хълмове, които закриха внезапно изгледа пред нас. Входът му се затуляше от една издана на Залива на предателите и от скалата Ханаке. Морето едва се виждаше. Но в момента не мислехме вече за него. След месец и половина, прекарани по море, колко ли време щеше да ни е необходимо, за да ни обземе отново нуждата да тръгнем. Сега щеше да е малко по-дълго от други път, знаехме го от опит.

В дъното на залива все тъй се виждаше къщата на плантатора Роза, а под един навес се намираше старата китоловна лодка „Кройа“ на холандеца Ламберти. Закотвена в залива, котвата ѝ бе изпуснала ухапването в отсъствие на собственика и тя се бе доста повредила, когато вълнението я бе изтласкало на брега. Оттогава „Кройа“ си почиваше на плажа в Таахуку, за което би могло да ѝ се завиди, а

Ламберти бе отишъл да търси друга лодка, за да я докара в Полинезия, където нещо го зовеше: беше намерил в Маркизките острови миловидната Ребека, която с дълбокия си поглед го бе накарала да забрави Холандия.

Една голяма китоловна лодка, натоварена с мъже, жени и свине, мина край нас, за да ни поздрави, после вдигна триъгълно платно на косо поставен прът и се отдалечи по посока към остров Та-Хуата. Най-сетне съгледахме една пирога с уравновесител, която се отдели от кея. В нея бяха телеграфистът Фребо, санитарят Паком (по липса на лекаря, който беше на обиколка из островите), и местният стражар. Бяхме очаровани от този род служители — голи до кръста, боси, само по шорти. Разбира се, и дума не стана за документи. Фребо и стражарят ни познаха, Луи и мен. Освен чашата ром ние споделихме спомени и последните новини. Тук имахме познати Фред гледаше мълчаливо около себе си, сякаш малко смутен от внезапната поява на тези острови, за които толкова му бяхме говорили.

Поставени в течение на трагедията ни с веслата, нашите „официални“ гости ни услужиха с едно и ние гребяхме до брега с помощта на дръжката на лист от кокосова палма вместо второ весло. Стигнахме до брега, като се оставихме да бъдем носени от благоприятното вълнение, скочихме във водата в необходимия момент и изтеглихме лодката на сухо колкото можехме по-бързо. Изтичахме да се изкъпем в реката. Насапунисахме се грижливо и с удоволствие се измихме в сладката вода. Талоу бясно препускаше в кръг, с корем, допиращ земята. Той се търкаляше в пясъка и в близката растителност. Беше по-щастлив от цар, а и ние също. Реката бе все тъй хубава. В нея се къпеха доста хора, повечето местни, туземци. Госпожа Роза переше дрехите си, а сестрите Льо Бренек отиваха на риболов. Фребо ни намери, като носеше три дълги хлебчета и второ гребло. И така на свечеряване ние се прибрахме на борда в чудесно настроение, действително чисти за пръв път след четиридесет и три дни.

През нощта валя проливен дъжд. Само юни и юли са истински сухи в Маркизките острови. Но на утрото слънцето блестеше, целият залив ухаеше и петелът пееше. Онова, което най-вече ни е поразявало, когато стигнахме до суша, бе винаги мирисът ѝ и песента на птиците.

Маркизите са може би най-красивите острови в Полинезия. Те имат оня бунтовен вид и великолепен ред в безпорядъка на природата,

които създават величествените пейзажи. Подножието на техните стръмни скалисти брегове почива в безмълвието на големите дълбини. Те представляват въведението към Полинезия, която не е еднообразна, както би могло да се помисли. В южния Тихи има острови като Таити, които са вулканични и обкръжени от коралов риф. Има атоли, пръстени от чист корал. Макатеа напр. е атол, повдигнат от изригване. Маркизките са чисто вулканични, остри, географски млади и нямат лагуни. Това именно липсва на тези палещи острови, за да бъдат царицата на Тихия океан.

Суровата и укрепваща чистота на морето ни бе чудесно подготвила, за да се радваме пълно на топлата, богатата и гъста тропическа растителност, от която се излъчваше мирисът на мека земя, опияняващ отвикналото ни обоняние. Заливът на предателите, който къпе селището Атуона, е твърде красив, за да бъде действителен. Това е условният пейзаж на южните морета: плаж в полукръг, с кокосови палми, сведени над яркосинята вода, по която бягат вълни с блестящо бяла пяна. Отгоре небето, без никаква гънка, а наоколо тъмнозелени планини, които ограждат долината, изпълнена понякога с лъчезарна белезна. Ако случайно там минеше мургаво момиче с дълги, разпуснати коси, с цветето на ухото; ако двама мускулести туземци, препасани около бедрата с ивица червен плат, пускаха лодката си въз водата, картината щеше да е завършена, цялостна, почти достатъчна. Жълтите цветя на пюроста, червените на хибискуса, матовобелите на франжипаня разтваряха навсякъде из зеленината красивите си венчета. Някъде свиреше китара. Всичко това се изпречваше пред нас, както рязката топлина, с една изключителна сила.

Никога не ще забравим първите дни; те са най-добрият контакт, онзи момент, когато още не сме узнали неудобствата, болестите, насекомите и само прием чрез всичките си пори тази дива и проста красота, така много хвалена от всички, които са я видели и са се влюбили в нея. Красотата на Маркизите няма нежното очарование на Таити. В нея има нещо смазващо и мрачно, което някога се е отразявало във войнствения и суров нрав на нейните туземци, както нейните цветя и папрати напомнят тяхното детско задоволство и жизнерадост.

Ние пристигнахме с дух, свободен от предразсъдъци, както и от литературни измислици, като не очаквахме нито смайване, нито разочарование. Знаехме, че страната се бе променила от времето на

Дюпеги-Туар^[1], че туземецът бе загубил много от своята индивидуалност, но какво значение има това. За нас всичко беше ново и все пак доста неща бяха оцелели, за да ни харесат.

Първия ден прекарахме в селото, без да се грижим за „Ому“, който яростно се клатушкеше от вълнението. Бях сложила обувки, но ги свалях. Не можех вече да ги понасям. Краката ми, разширени поне с един сантиметър, стъпяха с удоволствие върху дребните камъчета по пътя. Бях очарована, че имам крака на дивачка.

Белите не бяха много в Атуона: полицаят и жена му, лекарят и семейството му, санитарят, бившият полицай Триф, който не искаше вече да напусне страната, и двама колонисти, поделили си долината на Таахуку. Останалите бяха временни посетители, метиси от различни смесици, няколко китайци и много малко чистокръвни туземци. Ние се опитахме да гледаме на тях, както трябва, с добро чувство, без да си въобразяваме, че полинезийците са богове и че тук хората прекарват времето си да дремят под някое дърво, очаквайки плодът му да падне съвсем зрял в устата им. Това би било най-добрият начин да се разочароваме. Животът тук не бе тежък, но не е и лек до такава степен.

Отидохме най-напред у полия. Той бе представителят на властта, началникът на селището. Г-н Рок бе южняк със сангвиничен темперамент. Той познаваше правилника и го прилагаше не много строго, колкото за форма. Жена му бе едно от онези чудни създания на юга: весела, но и готова да се разплаче, с много развит критичен дух и твърде експанзивна. Тази добра еснафка от Южна Франция лудееше по дъщеричката си, беше щедра, говореше на висок глас, беше господарка у дома си, обичаше хубавото месо и беше доста пълничка. И двамата имаха един великолепен южняшки акцент. Посрещнаха ни радушно и ни нагостиха богато. Възползвах се, за да заговоря г. Рок за службата му. Какви са главните нарушения? — Тайно дестилиране на алкохолни напитки, пианство, сбивания, хвърляне на камъни през прозорците в къщите. — Ами наказанията? — Глоба, понякога няколко дни затвор. Но то е по-трудно, защото тук няма затвор. Всичко това бе наистина твърде невинно. Миналата година имало едно изнасилване: тринадесет мъже на една жена. Естествено само първият можеше да бъде обвинен в изнасилване. Пък и това не бе сигурно. Все пак всичките бяха изпратени в Таити. Ужасно наказание! Едно бебче се бе родило от

неизвестен баща и младата майка живееше в ореола на завистливо възхищение.

Виното се даваше на дажби, иначе някои от туземците никога не биха изтрезнели. Полицаят подписваше един бон за седмичната дажба от четири литра червено вино. Когато пиехме чашка ликьор след кафето, туземецът Текуа дойде, за да подпишат бележката му. Двама негови приятели се навъртаха пред вратата. На отиване ги видяхме и тримата, седнали край пътя да гълтат на един дъх дажбата на Текуа. Утре щяха да пият вода или тайно дестилиран алкохол от кокосова палма. Впрочем кой ти мисли за утре? Опиянението в момента бе твърде хубаво, за да бъде раздробено на части. Би било дребнаво, биха се срамували от приятелите си.

Как да ги упрекнем, че живеят като деца, без да бързат? Горещо е и сънят е приятен. Само твърде определена цел може да ги разтърси: издигането на някаква постройка, лов, риболов, подготовката на някой кай-кай-нуй (пиршество). Тогава те се заемат усърдно, работят ден и нощ, свободни да си почиват след туй през целия месец.

Тъй като бях единственият женски елемент от екипажа и смятах, че съм по-безпристрастна по този въпрос, често са ме запитвали: действително ли полинезийските жени са така красиви, както казват?

Най-напред трябва да кажа, че маркизанският тип е от по-суров и по-див произход, отколкото таитянският. Известни следи от миналото са останали. Той е малко по-груб от таитянския. Както навсякъде, така и тук, има красиви и грозни жени, добре сложени и хилави мъже, както и хора от междинните степени. Но на тях трябва да се гледа без предразсъдъци и да се изоставят каноните на изтънчената гръцка красота, от които обикновено се ръководи мнението ни. Струва ми се, че славата на полинезийските жени е създадена от Таити, където се събират всички най-хубави момичета от островите и който е нещо като Париж за Франция. Не всички полинезийки са красавици, но има действително голям процент такива и някои от тях, особено тези, които кръстосването е изтънчило, могат да блестят на всякакъв прием. Онова, което притежават всички, даже и не тъй красивите, е голямото им очарование. Те мислят само за любов, това се вижда и чувства. То е безкрайно привлекателно. Главният им чар се състои в една пълна естественост и съвършена женственост. Никакъв труд, даже и мъжката работа, не могат да ги променят. Най-голямото им очарование е тяхната

леснодостъпност, в която няма абсолютно нищо продажно. Тук не съществува цялата тази съвсем излишна, скучна процедура, която принуждава у нас да се минава през маса предварителни стадии и ни кара да се преструваме, че обичаме, когато е въпрос само на желание.

Голяма красота им придават техните дълги до кръста, тъмни, вълнисти, прекрасни коси. Кожата им е лешниковокафява и гладка, очите — нежни, носът — плосък, но много красив, особено в профил. Имат големи, хубави крака. Те отделят много време за старателни и често подновявани грижи за тялото, мажат се с ароматизирано кокосово масло. Явно е, че е по-лесно да си красива, когато живееш в райска страна, на слънце, сред вода и цветя, когато животът ти е естествен и безгрижен, почти без пречки. Студът не избледнява страните им, нито зачервява носовете им. Ясното небе ги позлатява и милва. Те нямат материални и душевни грижи, нито полова незадоволеност. Сърдечните мъки не набръчкват челата им. Те са приятни, много мили, весели, ограничени и безгрижни, нежни и предани, не много верни. Според мен това са идеални другарки за оня, който не си създава много илюзии.

Младите мъже са с хубави мускули, като блестящи бронзови фигури. Те имат онези хубави, кръгли и гладки мускули, без сухожилия, сякаш под кожата стои тънък слой мазнина, който придава хармония на формите. Имат див вид, който често изчезва от непринудения им смях. Безгрижни са също както жените, обичат приятния живот, прями са, със здрав и прост дух. Страната не е толкова природно богата и не трябва да се мисли, че трудът тук не е закон. Но повечето неща се извършват групово и тези философи винаги се опитват да се забавляват в труда. Все пак трябва да се спечелят малко пари, които сами по себе си нямат никаква стойност и са обичани само заради разменното им свойство. Те доставят някои от привлекателните неща, донесени от белия човек: месо в кутии и памучен плат на цветя. Повечето от належащите работи са продължителни и тежки сред влажната топлина. Имам предвид напр. брането на кафе. Но никой не бърза, заемат се за работата усърдно и на групи. Това е относително кратко усилие, не толкова продължително и не така тежко, както безкрайния труд на нашите селяни и рибари. Сравнени с жестоката джунгла на градовете и селата ни, Маркизките острови, цяла Полинезия са все пак нещо като рай за белия човек, който не е много възискателен и който не би донесъл със себе си необяснимата носталгия по своята страна, колкото и грозна да е тя.

Единственият контакт на Маркизите с останалия свят са гоелетите^[2], които осигуряват съобщенията между островите. Разбира се, всеки ден телеграфистът се свързва по радиотелефона с кораби, с другите острови и със столицата Папее. Те си разказват най-новите сплетни. Но когато на идване го запитахме: „Как е, какви са последните новини от света? Как върви войната в Корея?“ — той се засмя и каза с пеещия си акцент на метис: „Не зная, никога не слушам това“. Беше много забавно, защото и ние никога не можехме да ги чуем. Това не интересуваше никого тук. Нека господа политиците се бият, колкото си искат: на Маркизките острови войната изглеждаше твърде далечна, дребнава и съвсем безполезна. Все пак това не им пречеше да имат свой депутат...

Дребнавостта е сигурно най-редкият недостатък сред този великодушен народ. На таитянски те имат един израз: „меа хаама“ (срамно е). И винаги онова, което е срамно, е дребнавостта и тесногърдието. Целомъдрието на тези хора, които не разсъждават, е в характера им, а не се изразява с движения или с думи.

Катерина, прислужницата на г-жа Рок, бе младо и здраво момиче, от типа на Гоген^[3]. Тя ме придружи до китаеца. Това бе единственият начин за снабдяване със зеленчук. В Полинезия всички китайци са „китаеца“ (тинито), взет в колективен смисъл. Той е градинарят, хлебарят, общарят, той държи дребната, а понякога и едрата търговия. Зарзаватчията-тинито на Атуона бе ужасен. Приличаше на стара, сбръчкана маймуна. Бараката, която му служеше за къща, бе построена доста символично върху един стар пае-пае, много добре направен от хубави блокове изстинала лава, между които никнеше трева. Пае-пае е единственият строеж от камъни, известен на Маркизките острови. Той представлява правоъгълна тераса от неодялани камъни. Тя е основата на всяка сграда. Пае-паите са повечето изоставени. В градината на тинито, който говореше изопачен маркизки, си откъснахме сами краставички, дълъг зелен боб и салати. Съседите ни гледаха, като не зная защо много се смееха. Полинезиецът се смее лесно и за нищо. Той е голям подигравач, наблюдава внимателно и има много силно развито чувство за подражание. Сега положително си правеха някоя от техните шеги по мой адрес. Те се въртят винаги около два-три, едни и същи принципи, но все пак са много верни. Това съвсем не е чувство за хумор, а чувство за комичното.

Край пътя двама младежи се боксираха, заобиколени и те също от насмешки. Те имаха грамадни ръкавици, но никаква техника и още по-малко усърдие. Спомних си за Жербо, който искаше да въведе спорта в Полинезия. Природата им е дала всички видове спорт, които могат да понесат: лова, риболова, гмуркането, катеренето по кокосовата палма, ездата и най-вече танците. В това те изразходват своите запаси от жизненост и повече не им трябва. Новостите, измислени от белия човек, бързо им омръзват. Ние, които чувствахме, че в тази горещина всяко усилие е непоносимо, бихме искали да ги накараме да играят футбол или да се надбягват. Не е ли това голяма заблуда?

Вечер, с пирогите си в залива, туземците ловяха риба с моригаз, както испанците със своите лампаро. Тук това бяха лампи от система Колман със силно светещо калпаче. Рибите, привлечени от светлината, изскачаха из водата и една сръчна ръка ги улавяше от полет с кепче^[4]. Рибарите приличаха на странни призраци, излезли на лов за нощни пеперуди. В един часа през нощта те ни събудиха, за да ни предложат улова си: пиеше им се вино, а ние нямахме. Предложихме им една фланела от копринено жарсе, върху която имаше две стилизирани крила. Измъкнахме я от картонена кутия, пълна с разни дрехи, предназначени за раздаване или размяна. Отидоха си предоволни.

Перях дрехите си в реката, където хора и коне се къпеха безредно. Всеки път се чуваха викове и смях, като че ли никога преди това не бяха се къпали. Реката бе красива, пълна със скариди, които щипеха по глезените, със сенчести места, с плисъци и млади жени, които миеха дългите си коси със син сапун, произвеждан в Таити.

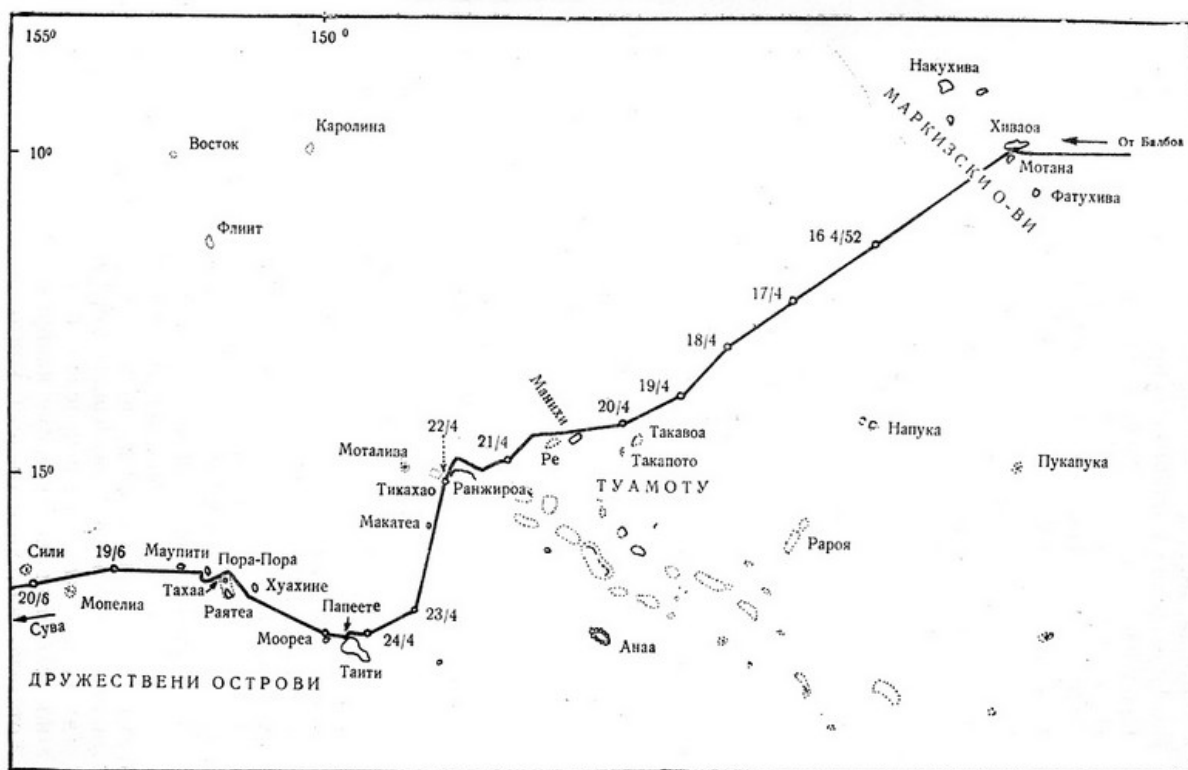
В реката бе твърде забавно и приятно, само но-носите да не хапеха. Това са единствените свирепи животни в тази благословена земя, дребни, извънредно лакоми мушици, въдещи се само на Маркизите. Крайбрежието гъмжи от тях. Нападаха предимно европейците, тъй като туземците изглеждат отчасти имунизирани. Раните от тях често се инфектират и тогава заздравяват много бавно, като оставят трайни белези. Гърбът ми бе покрит с такива, но със свръхчовешки усилия на волята се въздържах да се почеша, подпомогната от трудността да ги достигна. Страхувах се да не останат белези.

Младежи по крайбрежието убиваха с камъни фрегати в полет, проявявайки голяма сръчност в това. Като ги запитах дали стават за

ядене, те се засмяха: „О, да, хубаво е. Има вкус на риба“.

Посетихме епископа на Маркизите. Монсеньор льо Кадр бе стар, много стар. Той бе от времето, когато са ядели мисионери. Собственик бе на чудесно бяло винце. Черквата и мисията, разположени около едно площадче, имаха вид на „френско село“. Срещу тях имаше едно разпятие, боядисано в кафявошоколаден цвят. Момиченцата сричаха. Сварихме смелата и усмихната майка Роза, която извърши с нас прехода Атуона — Таити на борда на „Цветето на океана“. Мисията, настанила се в Атуона в края на миналия век, се ползваше с известно влияние. Монахините бяха основали училище за момичета, в което се стараеха, колкото могат, да съдържат темперамента на младите маркизанки и да им вкарат в главата малко френски език, смятане и някои домакински познания. Бе минало времето, когато момичетата са предизвиквали младежите да ги преследват в храстите и са се надпреварвали коя ще има повече любовници. Мисията пръскаше над островите големи добрини и множество малки нелепости. Фред например с голяма мъка успя да събере известен брой туземни жени от най-чист тип, за да направи снимки върху невероятно красивия плаж на Атуона. Те му обещаха да дойдат с пареу^[5], китара и цвете в косите. Но той напразно чака на определеното за среща място, защото мисията не гледаше с добро око на този род неща. Тя се страхуваше да не би да снимат паството ѝ полуголо, да не го насърчат да играе традиционните танци, които са доста изразителни, да не би някоя от тях да се хареса много на Фред, знам ли още какво? Като че ли той бе чакал разрешението на господин кюрето, за да... Както да е. С една дума, тези дами проявиха една необичайна свенливост, която не бе нищо друго, освен страх от приказки и мъмрене. Те се извиниха под неясни предлози. Впрочем въздействието на този целомъдрен терор свършваше със залеза на слънцето. Може би те бяха и малко „фиу“ от фотографите-туристи. „Фиу“ е много често употребявана дума, която значи уморен, отегчен. Техните детски души са като пеперуди, които кацат тук-там... Капризите им са краткотрайни. Те са много скоро „фиу“, даже от онова, което много ги е забавлявало. Техните интереси са краткотрайни. „Фиу“, както повечето от полинезийските думи, изразява маса трудно преводими значения. Това е един твърде гъвкав език, пълен с нюанси и аналогии, някои от които ни очароваха, защото в тях откривахме

поетичност, а понякога и хумор. Например таитянската дума „тапена“ означава жертва, но също и капитан на кораб!

Прекосяването на Френска Полинезия

Полинезийците са доброжелателни. Те отговарят мило „да“ на всичко, за което ги питате, даже и особено ако не са разбрали, за да направят удоволствие да не противоречат. Искяхме да си направим нов чифт весла за лодката, защото човек не може да се движи из острови с лодка, която не е в ред.

Да, можеха да ни ги направят.

Да, щяха да намерят дъски.

Да, щяха да имат тези размери.

Да, работеха ги.

Да, бяха готови.

Да, да, да...

И накрая абсолютно нищо нямаше направено. Предложиха ни чифт весла от китоловна лодка, четириметрови, които отдавна гниеха в някой ъгъл. Защото беше явно, че е трудно да се приготвят нови. Какво

си мислехме ние, които даже не бяхме от „мисията“. Пък и нямаше дъски.

Действително имаше пюро, мио или розово дърво, кокосова палма, тоа или желязно дърво в доста големи количества, но нямаше дъскорезници. Затова с доста големи разноси докарваха бял бор от Канада.

Тук трудът е случаен, спестяването — непознато. Това хубаво безгрижие заразяваше и скоро привикнахме към пълното пренебрегване на утрешния ден. Не че плодовете падаха съвсем зрели от дърветата, но почти. Парите служеха за задоволяване на някакво силно временно желание: една рокля или нови въдици. Необходимото за живота се даваше от морето или от земята, която впрочем не им беше работа да обработват. Кокосовият орех трябваше да се разцепи, ядката да се извади и настърже, после да се пресова, за да се извлече млякото. Майоре или mei, плодът на хлебното дърво, се печеше под пепелта или се оставяше да ферментира, за да го затворят в „дупката за ма“, откъдето щяха да го извадят през сезона, когато ги няма тези плодове. Това ферментирало тесто, което се нарича попой, е било главното ястие на старите маркизанци. Ние измислихме да ядем майоре пържено. Кафето трябваше да се обере, да се изсуши, да се почисти и изпече. Растителността на островите бе необикновена по разнообразие и сила. Едно папайово дърво или кокосовата палма даваха плодове на втората година. Насажденията от кокосови палми, ванилия, кафе, мангово и хлебно дърво, които хранят населението, трябваше непрекъснато да се разчистват.

Главното богатство на островите, богатство, взето в тясното европейско понятие, е копрата, изсушени ядки от кокосов орех. Кокосовата палма е истинско дърво-хранител. Тя е красива, стройна, горда и чудно декоративна. От време на време, нередовно, една от тези знаменити гоелети, които „карат копра“, т.е. отиват от остров на остров, за да прибират реколтата, спираше в залива, като заедно с новините от Папеете донасяше кутии с пуака торо (говежда консерва), представляваща голям деликатес за туземците. Търговията често се извършваше направо в замяна, така бе по-удобно. Освен това туземците обикновено бяха задлъжнели до шия на китаеца много преди да са получили парите за своята копра.

Корабчето „Ветер“ докара от Нуку-Хива лекаря г-н Щерн-Вейрен и жена му, красива, нежна, истинска парижанка. Лекарят (таоте по маркизански), единствен на островите, бе влюбен също и в малката си платноходка „Фаова“, от типа „Тайфун“, донесена от Франция заедно с багажа му. „Ветер“ пренасяше едновременно пасажери, овце, стоки и копра. Тези гоелети („гоалети“, както казват тук) са известни по света с непостоянните си плавания и необичайните си надстройки. Измежду тях корабчето „Ветер“ бе може би най-умереното по отношение на тези две слабости. Фред отиде да филмира живота на борда му, товаренето на копрата. В залива Таахуку имаше малък кей от коралови блокове и поради вълнението трябваше да си малко акробат, за да се възползваш от него. Като слизаше на брега, Фред се одраска леко по крака, на вид съвсем несериозно.

Климатът ни изглеждаше по-скоро нездравословен. Беше горещо, но валеше често. Насекомите бяха отчайващи. Покриха ни с ухапвания, с ранички, които не заздравяваха, защото, за да слезем на брега, трябваше да газим до кръста във вода, а тя бе нечиста. Никаква превръзка не се задържаше. Това беше опаката страна на медала, чиято лицева бе пълна с удоволствия, плодове и чудесни пейзажи.

Луи и аз наехме коне и тръгнахме да прекосим острова. Фред го заболя кръстът само при мисълта за това.

Нито единият, нито другият бяхме добри ездаци, но разходката далеч си струваше умората. Дървеното седло е много по-удобно, отколкото се мисли, стига стремената да не са с различна дължина и да не се изхлузват при най-малкия тръс. Нищо, ние не карахме тръс, защото бяхме твърде заети с разглеждане, а и по-голямата част от пътя бе тесен, кален и неравен. Трябваше да се движим ходом, за да се възхищаваме свободно. Водеше ни Фиете, едно добро дванадесетгодишно момиченце, с широка и усмихната уста. Беше се сраснала за коня си и го яздеше на голо, като истинско момченце, само че много се стесняваше от нас. Конят ми се наричаше Фио Око (Големият дивак). Той ми допадна. Никак не ме слушаше, сякаш бях от дърво, като седлото. Като се изкачихме по една камениста пътека между пюриси, които сеяха жълтите си цветове, и капоки, пилеещи бели снежинки, ние тръгнахме по хребета на планината. От време на време се откриваше прекрасна гледка към залива, където „Ому“, съвсем мъничък, се полюляваше на котвата си, и към морето, „синьото“

(моана), както казват тук. Излязохме на платото, което бе истински парк: зелен килим от нежни папрати, насаден с големи, обли мангови дървета и тънички мио, с пламнали хибискуси и кафеени дървета, обсипани с червените си и блестящи като череши плодове. Всичко това бе така красиво разположено, че би могло да се вземе за нарочно направено. Свежият планински вятър ни нашепваше, че не всичко върху почвата на Маркизите е сурово, че тук има не по-малко нежни неща, отколкото на толкова хваления приятен остров Таити. Платото бе прохладно и лъчезарно.

Оттатък беше селото Ханайапа, с малко туземци, с къщи от дъски и нагъната ламарина. Но всичко това бе доста скрито от растителността... Слязохме от конете, за да закусим у г. Боно. Той бе отдавнашен колонист, от баща французин и майка англичанка, опитен в сто занаята. Беззъб, превит, сърдечно болен и астматик, с крака, подути от феефее (елефантиазис), той сякаш беше платил дан на всички болести. С добра памет, той ни разказа най-старите си спомени, включително и Жербо, като се разпростря особено върху щетите, причинени от прилива в 1946 г. Жените в къщата се хранеха отделно. Г-жа Боно, една стара маркизанка, решише дългите си бели, прави коси. После клекна на пода на фаре таотора (спалнята) и почна да черпи с пълни шепи от една паница с попой. В двора няколко кучета, в почти диво състояние, преследваха две свини, мъжка и женска, и четири чудесни черни прасенца. Момичетата гонеха кучетата с викове, замервайки ги с камъни, кучетата скимтяха, свинете квичаха за помощ, беше истински концерт.

Пихме свежа и искряща кокосова вода. Водата в селото не е добра за пиене. Не е известно защо, но долината на ханайапе е долина на феефее. Не може да му се убегне. Елефантиазисът е, като рака, ужасно заболяване, защото, като не се знае как и откъде напада, нищо не може да се направи за избягването му. Още не е намерен лек, ако не се смята примирението. От него не се умира. Само до края на живота си болният влече едно местно и нарастващо надебеляване.

На връщане бяхме изморени и конете ни правеха с нас каквото си поискат, застояваха се да пият от бродовете, ядяха манго. Спряхме се при Пуака, който живееше на края на платото. Пуака е месарят. Името му означава свиня. В Полинезия всяко месо се нарича свинско, даже говеждата консерва се казва пуну пуака торо (кутия със свинско от

говедо!). Самият Пуака приличаше на бик с наивното си и усмихнато лице. Имаше херкулесовски вид. В събота тръгваше на кон на лов за говеда, които живееха в диво състояние из планината. Той ги откриваше, преследваше ги, стреляше по тях, разрязваше ги, премяташе късовете направо върху коня си и с галоп влизаше тържествено в селото. Той бе единственият източник на прясно говеждо за острова и затова бе обичан и уважаван.

На здрачаване бяхме капнали. Този уморителен ден представлява един от най-хубавите ни спомени.

На следния ден Луи бе съвсем разнебитен. Що се отнася до мен, бях така набита навсякъде, че без да се колебая, се качих отново на коня и придружена от Фред, който никак не изглеждаше да е роден за езда, тръгнахме към края на долината на Атуона, за да видим Уму, стария скулптор, и да го снимаме със сечиво в ръка. Той обитаваше съвсем мъничка, полусрутена колиба в една прекрасна местност, изпохапан от мухи. Беше стар и глух, но бръчките му бяха пълни с усмивки. С помощта на необикновено първични сечива той бе запазил майсторството на някогашните мотиви, но работеше малко. На последните скулптори в Маркизките острови, където изкуството е достигнало такива високи върхове, сега липсва основание да творят.

Пластичното изкуство на Маркизките острови е забележително с голямата си естетична стойност, с богатството на въображението, с изящността в изпълнението на декоративните работи и внушителната сила на големите каменни скулптури (тики). Идването на белия човек и на неговите железни сечива са причинили явен упадък. Скулпторите стават все по-голяма рядкост, мотивите обедняват. Оцеляла е само традицията на скулптура върху дърво, която никак не е безинтересна, даже само от историческо гледище. Запазени са известни традиционни форми, скулптирани полурелефно, в закръглени издатини или гравирани. В тях се срещат старите, стилизирани хармонични мотиви, но не така разнообразни, не тъй спонтанни. Това изкуство е загубило много от художествената си стойност, но все пак е интересно. Туземният скулптор бе крайно сдържан и ние нищо не узнахме относно това, което работи за самия себе си и което не му е било поръчано. Но нали общественото им устройство се е променило, повечето от обичаите са изоставени, религията им изместена от други. Всичко онова, което е било обект за скулптиране: тояги за вождовете, весла за

обредни плавания, гаванки за кава^[6], боздугани, кокили и пр. постепенно са загубили най-напред полезността си, после смисъла си и накрая съществуването си. За какво би служило да се скулптира хубав боздуган? Никой вече не разбива глави. Този войнствен народ вече не воюва. Чужденецът му донесе мир — за добро ли, за зло ли? Това е странен мир, мир чрез пустош: населението е намаляло в страшни размери. Кук^[7] го изчисляваше на 100000 души, а преди тридесетина години оставаха само две хиляди! Те не познаваха заразните и венерическите болести. Донесоха им ги. Пушките сеяха смърт сред тях. Запознаха се с опиянението на алкохола, на който се отдадоха без мярка. Поискаха да ги научат да живеят, да ги накарат да прикриват голотата си под съвсем неподходящи дрехи, да им дадат съвсем неуместно целомъдрие. Създадоха им нови нужди, религия, която не им подходеше, премахнаха социалния им строй, за да го заменят с друг, който нямаше никакъв смисъл за тях. Весели, безгрижни, почтени, пълни с детски илюзии, те никак не реагираха и приеха с пълни ръце тези коварни дарове. Една по-разумна политика се старае сега да поощри разрастването на туземното население. Маркизаните живеяха само за веселието, игрите, пиршествата и лова; воюването бе малко отклонение от ежедневието, ход на нещата, една игра повече. Струва ми се, че европейците биха направили по-добре да установят мир у себе си, вместо да отиват да проповядват другаде една материална цивилизация, която е ограничена, усложнена, долна и лоша, неподходяща за страната. Не всичко, което има право на съществуване в Европа, е годно за износ на островите. Поискаха да задушат, да пречистят изключителната, весела свобода на туземците. Пожелаха да ги направят „нравствени“. Но им дадоха венерически болести, хубав дар, който, разбира се, замества изгодно светотатствената свобода.

Един ден моите двама мъже легнаха, засегнати от болест, която всява ужас: грип. Заразните насекоми, водата, подпомогнати от горещината, станаха причина да се възпали малката рана върху крака на Фред и той легна с лапа, дигната във въздуха и цялата подута от инфекция, с температура 39°. За него Полинезия се сведе до съзерцанието на тавана в каютата, където термометърът се признаваше за виновен при 30°. И ето че почнах да варя чайове, да давам лекарства и хапчета, да правя превръзки. Температурата и грипът отстъпиха, но раната не заздравяваше въпреки доброволните ми и несръчни грижи.

Докторът, когато можеше да се откъсне от интересните си разговори с капитана, ми даваше съвети. Но Фред отиваше все по-зле. Отваряхме аптеката сутрин и вечер. По едно време мислех, че сулфамидите ще го излекуват. Уви! Възпалението се разпростираше, задълбаваше в крака. Лекарят реши да направи разрез и да сложи дренаж, но тъй като условията на борда не бяха съвършено антисептични, операцията трябваше да стане в амбулаторията. За тази цел наехме от бакалина Лий старата му камионетка „Форд“ и с цяла тълпа млади момичета отзад дойдохме да вземем Фред.

Това не беше лека работа. Той се спусна без много затруднения в лодката, по пижама, с разрошени коси, стиснал зъби. Беше съвсем побледнял след едноседмичния си затвор. Здравата, мускулеста младеж на брега ни помогна да се доближим сред вълнението, да извлечем лодката на пясъка и да прострем Фред върху носилката от козя кожа, донесена от твърде услужливия санитар Паком. Изкачването по стръмната пътечка, която се катери из скалите, за да стигне пътя, бе епично. Всички бяха покрити с едри капки пот, а върху своето носило Фред приличаше на африкански владетел. Тукашните хора смятаха това за истинска забава и лудо се смееха. Вдигнаха носилката в камионетката, която се съгласи да тръгне, и се заклатушкахме по пътя: капитанът и аз, вдигнали крака на Фред във въздуха, като дръжката на някакво знаме, за да му спестим болезненото друсане. Пет минути по-късно той бе настанен като истински паша в широко легло върху терасата на доктора, на хлад, с изглед към пътя, с цветя на масата, обкръжен от малките кулинарни грижи на г-жа Рок, от красивата г-жа Щерн и от милата, свежа Тиа, която вече бе затъкнала цветете над ухото си с един многозначителен вид.

Дойде Великден. Госпожа Рок ни покани на един от тези обеда, от които ставахме преситени, зашеметени, малко „пийнали“ и предоволни. Фред бе надлежно упоен и опериран, но щяха да са необходими, казал лекарят, като свиреше на хармониума си „Ла Брабансон“^[8], поне още три седмици почивка. След като размислихме и обсъждахме с часове, твърде затруднени да изберем най-подходящия изход, решихме да изоставим нашия помощник, който бе в такива добри ръце, и да заминем за Таити само двамата. Той щеше да се присъедини към нас със следващия рейс на „Ветер“, напълно здрав. Не можехме да го отведем, защото не бихме могли да се грижим за него, както трябва. В

Таити щяхме да поработим добре, вместо да си въртим палците тук в очакване да оздравее. Капитанът се страхуваше да не пипнем и ние някоя инфекция, която би изтръшкала на възглавницата всички членове на екипажа, един след друг. Нямаше никакъв смисъл да се бавим повече. Решихме се на тази драстична мярка не без мъка. Фред, макар и разумен, все пак не бе много доволен от заминаването ни. Той мълчеше, но бе песимистично настроен. Въпреки това принудителният му престой мина добре и завърши добре. Никак не бе скучал, хитреецът! Болният крак не бе голяма пречка и Луи сигурно му завиждаше малко.

Отнесох му тоалетните принадлежности, две пижами, едни шорти за смяна и няколко бутилки ром. Сложих една целувка върху побледнялото му чело и се заехме с последните приготовления.

Те се състояха в набавянето на 125 литра сладка вода, които ни струваха почти същото количество пот. През този ден бе особено горещо. Начинът, по който се набавя вода в Таахуку, е незабравим. Гребяхме до брега с нашите разнолики весла. После отидохме пеша до селото, където свиряхме сбор на дамаджаните и бидоните. Напълнихме ги с вода и потърсихме помощта на камионетката на мисията и на един шофьор, украсен с името Рогасиеи, който ги откара до края на пътя. Там започваше най-трудното: те трябваше да преминат стръмната пътечка една по една и да прескочат последната скала, чието подножие потъваше в морето. Поставихме отново лодката във водата и извършихме неколнократни пътувания, за да изпразним дамаджаните в резервоарите си. Тъй като един бидон от 50 литра бе много тежък, трябваше да го пресипем. После върнахме тези съдове празни и се прибрахме на борда. Четири часа труд за такова малко количество вода! Да загубиш желание да я пиеш.

Фребо смени батериите ни. Като прегледахме внимателно мотора, открихме повреда в цилиндъра. Нямаше достатъчно налягане и не можехме да го пуснем в ход.

В навечерието на заминаването ни вълнението в залива се засили. Взех някои пресни продукти, между които бе Калино, една жива кокошка, по-мършава от обикновено и която ни създаде доста главоболия по море, като отказа да пълнее и завърши в тенджерата, въпреки жилавостта си. Доктор Щерн последен ни отправи пожеланията си за добър път в един закачлив студентски стил, който се оказа ефикасен.

Неговите благопожелания ни бяха малко необходими: щяхме да минем през опасния архипелаг без мотор, без Фред, без весла, без луна, с компас, даващ отклонение, и карти, които за тази област, по собствените им признания, не струваха нищо.

Изпитвахме известен страх. Надявахме се да изминем тези 750 мили за по-малко от десет дни. Но островите Туамоту са група атоли до повърхността на водата, които стават видими едва на две-три мили. Нощем се чува най-напред как морето се хвърля върху рифа, преди той да бъде различен. Имахме слаби огньове, с неголям обсег. Освен това, макар че Туамоту са в пасатите, затишията там са много чести, преваляванията и бурите — многобройни, теченията — силни и не добре проучени. Трудно е да се комбинира по-добре едно такова стечение от неблагоприятни за моряка обстоятелства.

На 15 април изтеглихме котвата, която дойде доста лесно, и вдигнахме четирите долни платна по един безупречен начин, който ни накара да съжaliaваме, че нямаше никакви зрители. Беше три часа сутринта и искахме да използваме края на бриза, който идваше от сушата. Той ни тласна леко из залива Таахуку. Навън се насочихме колкото се може по-близо до направлението на югоизточните пасати, още слаби в този утринен час, за да отминем южния връх на Залива на предателите. Вълнението бе силно. Развидели се, докато ние се мъчехме да се борим срещу силното отклонение от курса. На моменти вятърът съвсем ни изоставяше. Течението ни тласкаше доста бързо към залива и ни принуждаваше да завиваме кормилото към открито море. Наближавахме до нос Теаехоа, без да сме сигурни, че ще можем да го заобиколим. Ще минем ли? Няма ли да минем? Започвахме добре! Бяхме сгрешили с дългото си колебание и когато ясно видяхме, че не ще минем, беше вече много късно да завием. Със слабата инерция, която имахме, „Ому“ нямаше да успее да завие при насрещен вятър, а и брегът бе вече много близо, за да обърне със заден вятър. Тогава направихме единствено възможното нещо: държахме корабчето колкото се може по-близо до вятъра, почти с нос в него, и се молахме за малък бриз, който да ни помогне да минем. Течението продължаваше да ни тласка към скалите. На шест метра от нас прибойт се пенеше по острите върхове на разкъсаното скалист крайбрежие. Попадали тук, ние се клатехме килово^[9] и бордово, като очаквахме края: неуправляем „Ому“ щеше да бъде плячка на теченията. Господи, колко дълго ни се стори

това! В дълбоко мълчание, с пресъхнали устни и туптящо сърце, ние минахме едва-едва. Бях с пръта в ръка, готова за отблъскване, нещо, което бе пълна илюзия, дължаща се на безразсъдството ми. Хайде, още малко, един лек повей... В бистрата развълнувана вода се виждаха зъберите на скалите, съвсем близо, обсипани с бяла пяна. Постепенно, сантиметър по сантиметър, острите скали се отдалечиха. Шумът на прибоя намаля... И опасността мина. Оказахме се в канала на Борделезеца. Беше точно така. Отидох да наля чашка ром, от която имахме голяма нужда. Бяхме съвсем бледи, с отмалели крака и капитанът ми призна, че никога не е изпитвал такъв страх. Ако се закачахме, за един час, при такова море, нищо не би останало от „Ому“ при тласкането му в скалистия бряг. За втори път през своето съществуване той бе на косъм от гибелта си. Първият път бе край Гравелин^[10] през 1949 г.

В канала на Борделезеца го пуснахме да плава свободно. В дълбока вода, между Та-Хуата и Хива-Оа, под четирите платна, със засилващ се югоизточен вятър, бяхме доста весели, сигурно като реакция на току-що изживяното. Носехме се към Такароа, в северозападната група на Туамоту. През целия ден имаше дъждовни пристъпи, някои от които толкова силни, че ни накараха да помислим за свалянето на грота. Но беше по-добре да се възползуваме от него, докато духаше. Край нас летеше воден прах. На два пъти минахме през пасажии от бонити, над които се носеше истински облак от морски птици.

Калино ни създаваше грижи. Бях я мушнала под лодката, за да я предпазя от слънцето и водния прах. Вързана с връв за единия крак, страшно изплашена, тя се люлееше смешно в ритъма на вълнението. Отказваше да яде каквото и да е освен кокосов орех и ужасно цапаше рубката.

На здрачаване свалихме бизана. Корабчето веднага стана много по-послушно и тръгна право, като по линия. Дежурствата, които бяхме намалили на три часа, се оказаха удобни.

Бризът ставаше по-лек, слънцето — по-ярко. Използвайки отсъствието на Фред, правех пълен нудизъм, като се радвах, че съм открила този прост и практичен костюм. Моят корем, изненадан, придоби цвета на залязващото слънце и започна да се бели. Имах

ужасен вид. Но загарът щеше да дойде скоро, обяснявах аз доверително на Калино, която не искаше да напусне лодката си.

Вятърът се засили. Свалихме кливера и обикновения стаксел, а вместо тях вдигнахме грота заедно с левия от двойните стаксели. Обедното измерване посочи, че някакво течение ни носеше надясно. Тъй като Фред отсъствуваше, трябваше да се подготвим за изчисляване на местоположението. Привързахме румпела, без много да се грижим за направлението, и аз отбелязах часа на хронометъра, а през това време Луи извърши наблюденията. Възползвах се, за да се науча да изчислявам ширината и дължината на обед по метода на равните височини, като отложих за по-късно запознаването с тайнствата на американската система НО 214.

В петък, на 18 април, прекарахме една отегчителна нощ. След супата отидохме да си легнем спокойно, като привързахме румпела. Към два часа сутринта един продължителен дъждовен повеи накара вятъра да стихне и ние почнахме да тъпчем на място. Едно крайче от луната осветяваше слабото вълнение.

Черните туловища на делфините изскачаха отвсякъде с едно „флуп“, сякаш бяха изхвърлени из водата под налягане. Връвта на лага висеше. Легнах на мостика с една завивка, като очаквах да се върне вятърът. Три часа, четири, пет... Различни малки дъждовни пристъпи ме накараха да се прибирам на няколко пъти и най-сетне се отказах от намерението си. Намусен, капитанът се оплакваше, че имал бълха в леглото. Отговорих му, че има паяк на тавана. За щастие той прие шегата. Казвам го, за да ви докажа, че такива нощи никак не подтикват към нежности и неведнъж се е случвало и на тримата ни да се критикуваме със снизходителен скептицизъм. Денят се появи облачен, със слаб бриз, точно толкова, колкото да поддържа посоката. Люлеехме се силно. После небето се изясни и бяхме възнаградени с доста окуражителен ветреца. Разрязахме пъпеша, който бяхме взели зелен. Бризът стихна.

Оглеждайки хоризонта, преброявахме често до седем повеи. Някой от тях връхлиташе понякога върху нас, наситен с дъжд. Повеи и затишия. Затишия и повеи. Проливни дъждове без вятър. Стана нужда да приберем лага и да свалим грота. Капитанът препрочиташе с огорчение своите „Мореплавателни инструкции“, където се казваше: пасати от югоизток, 15% затишия. Тези 15%, изцяло запазени за нас, ни

се струваха 75%. Ако продължаваше така, можеше да бъдем хвърлени върху някой риф от едно от тези течения, срещу които нямахме никакво средство, даже и весло за гребане. Картите ни бяха покрити със забележки от рода на: „Този остров се намира пет мили по на север от посоченото. Проходът между Х и У се оказва шест мили по-тесен от посоченото. Местоположението на този атол е съмнително“ — и пр. Намирахме известно удоволствие да си припомним, че бяхме желали винаги да умрем в море, и то заедно.

Дневните ни изминати разстояния ставаха все по-малки. На петия ден се оказахме в пълно затишие на четиридесет мили от точката, където смятахме, че е Такароа. Задуха слаб бриз от югоизток. Обедното измерване ни постави на пряко и на приблизително двадесет мили от Такароа. Насочихме се на югозапад, така че да минем далеч от острова, но да го видим. Прекарахме следобеда в катерене поред до върха на мачтата, за да наблюдаваме хоризонта, но нищо не забелязахме. Това ни учуди и никак не ни успокои. В шест часа, половин час преди залеза на слънцето, за наш ужас открихме един атол право пред нас. Това вече никак не беше редно. Къде се намирахме? Ако беше там, където смятахме, че сме, трябваше да има остров отляво и поне тридесет мили море пред нас. Луи провери изчисленията. Те се оказаха точни. Само хронометърът можеше да бъде виновен.

И наистина, напрягайки уши до спукване, успях да уловя два добри сигнала за точно време (Вашингтон и Австралия), които ни откриха колко голяма беше грешката: 91 секунди. Това бе пренесло нашата точка двадесет и три мили на запад и в такъв случай атолят пред нас трябваше да бъде Манихи, а не Такароа.

Имали сме щастие да го открием преди нощта. Носехме се право върху него и не е сигурно дали навреме щяхме да чуем прибой, за да отбием към открито море. Живо променихме курса, като благодарихме на небето. Малко по-късно, през нощта, чухме зловещия грохот на прибой. Различихме отляво, съвсем неопределено, една черна, проточена маса. За щастие надигна се хубав вятър. Луи беше дежурен. Легнала на мостика, аз слушах с истински страх заплашителното бучене, така често описвано в разказите, които бях чела. Започнахме да дежурим по два часа, като изморявахме очите си от взиране в гъстия мрак. В полунощ с основание можехме да мислим, че първият опасен проход бе зад нас. Отново върнахме направлението си на югозапад.

Нощта бе смутена от силен повей. Предпазвани от невидимите рифове, ние се плъзгахме с всички сили, почти отвесно, по тихото море. На следния ден виждахме само просторната морска шир, с този прекрасен син, несравним цвят, който отново се вълнуваше.

В четири часа следобед, с чаша чай в ръка и при мощно люлеене, съгледахме един атол право пред нас. Това беше Ранжириа, най-големият от групата на Туамоту. Спуснах се към мачтата с бинокъла. Променихме галса и взехме курс Ю 70 З. Хоризонтът отляво бе пресечен сега от една дълга ивица кокосови палми, прекъсвана от неравномерни празнини. Небето, с подходящия за нас вятър, се изпълни с грамадни облаци, сивожелезни в основата си, откъдето изникваха огромни гъби, които залязващото слънце оцвети отначало розовобонбонено, а после огненочервено. Странни образувания, с един изключително блестящ, бледорозов цвят се завиваха на топки, разгръщаха се във ветрила. Това беше прекрасно, но не предвещаващо нищо добро. Облаците се доближаваха бързо, разкъсвани от светкавици. Решихме да прекараме нощта, като легнем на дрейф, и да дочакаме деня, за да навлезем в прохода между Ранжириа и Такахау. Нагласихме платната точно навреме: като кавалерийско нападение, вятърът врхлетя върху нас стремително и бурята се разрази. Бяхме сякаш в някакъв черен тунел, където вятърът нахлуваше, придружен от светкавици и гръмотевици. Заваля, но много малко. Имахме време да си отбележим светлините на Ранжириа, после те изчезнаха в общата стихия, която продължи до пет часа сутринта. Но корабчето бе добре подготвено и ние прекарахме в леглото чудесна нощ.

В седем часа подновихме работата си. Времето се бе успокоило, но духаше хубав вятър. Бяхме в северната част на прохода. Ранжириа отляво напред, Такахау, някогашният Крузенщерн, по-далеч, вдясно. Вдигнахме всички платна и поехме на юг. Сивото и нечисто небе пропускаше малко слънце. Бе надвиснало като нисък и топъл таван, който тегнеше върху клепачите. С приближаването ни, черната ивица на Ранжириа придобиваше по-яркозелен цвят, виждаше се по-ясно, очертаваше се с бялата ивица на брега си, нахъсваше се в неравномерна верига от островчета, осеяни с палми. Виждаше се лагуната между кичурите от дървета и другата страна на атола, оттатък лагуната. Правеше странно впечатление, като че ли този атол бе някаква редица от дървета, подаващи се от една обширна, наводнена равнина. На обед

отминахме югозападния край на Ранжира. Така приключихме с архипелага Туамоту.

Много ни се искаше да посетим един-два от тези така привлекателни в своята нетрайност атоли. Сякаш всеки момент някоя вълна можеше да ги залее, като ги изличи; щеше ми се няколко дни да водя един съвсем прост живот, съвсем близо до морето, примесен с него. Това бе почти невъзможно за нас, без мотор, тъй като течението в проходите бе много силно. Щеше да е за следния път, защото се надявахме, че ще се върнем някой ден.

Взехме посока към Таити, с добра скорост, с кос заден вятър, но морето ни подхващаше откъм носа и отново ни караше да се люлеем килово. В Таити пак щяхме да срещнем някаква разновидност на европейската цивилизация. Чудно как преживяхме тъй добре без нея през всичкото това време! От три месеца бяхме без новини от света, но това представляваше най-малката ни грижа.

На 22 април следобед забелязахме Макатеа към десния борд, последно препятствие в нашето плаване към Таити. Приличаше на някакъв укрепен замък, изграден в морето. Представляваше атол, целият издигнат от подводно изригване. Неговата лагуна, излязла на сухо, образуваше котловина. На този слабо залесен и труднодостъпен остров се добиваха фосфати и казваха, че животът там бил истински ад^[11].

Сега пътят към Таити бе свободен пред нас. Свалихме бизана за нощта и слязохме да си легнем, като оставихме „Ому“ да се управлява съвсем сам при хубав кос вятър, под грота, стаксела и кливера. Малко са корабите, които умеят да правят това. То се дължи на доброто му уравновесяване, на формата на корпуса му. До известна степен и на сънливостта на капитана. В силното си желание да прекара нощта върху кушетката си, а не на кормилото, той дълго бе проучвал комбинациите между положението на кормилото и платната, които, прибавени към добрата конструкция на „Ому“, създаваха от него един изключителен самоуправляващ се кораб. Той имаше способността да запазва посоката със завързан румпел, при най-различно поставени платна. През тази нощ се движехме така добре, че предполагаемата точка призори ни поставяше на около шестдесет мили от Таити. При това чудесно време и добър вятър беше просто удоволствие да се поеме отново кормилото. Според „Мореплавателни упътвания“ при много

ясно време островът ставаше видим от шестдесет и пет мили и ние почнахме да протягаме вратове. На хоризонта нямаше още нищо, но плавахме стремително и Луи, прав на кормилото, запя с все сила нашата любима песен, тази, която му дойде съвсем естествено при хубавия кос вятър, когато въздухът трепти и в сърцето има надежда: „О, Шенандоа!“ Беше 23 април, шестата годишнина на сватбата ни. Подарих на капитана една найлонова риза, доста неподходяща за обстановката, и три пакета цигари, които грижливо пазех под дюшека си още от Панама. За „тамара“ (пиршество по таитянски) щеше да почака. Беше същевременно и неговият тридесет и втори рожден ден. В замяна той ми подаряваше Таити. Говорехме само за този остров. Обедното измерване ни постави много на изток и ние изправихме курса. Луи се забавляваше, като си представяше, че е Бугенвил^[12]. В три часа следобед имах основание да му съобщя: „Господин дьо Бугенвил, Новата Цитера е наближила“. Бяхме възприели за случая стила от века на Людовик XIV. Върхът Орохена надминаваше облаците, закачили се по склоновете. Таити вече се виждаше. Вятърът стихна. Нямаше какво да правим: поставихме на дрейф и си легнахме.

На сутринта бяхме сред пълно затишие, пред източното крайбрежие. Разпознахме полуострова Тайрапу, нос Венера и отвъд — остров Моореа. Не напредвахме нито със сантиметър и гикът минаваше от десния към левия борд с шум, който би вбесил и по-големи светци от нас. Никакъв полъх. Времето беше лъчезарно. Морето също. Извадих въпреки всичко, все изпод дюшека, менюто, предвидено за празника: кутия пилешко, определена за трима, лангусти и бутилка вино от Мароко с подходящото име „Шосолей“ (Топло слънце). Докато течението мило ни тласкаше към Венера, ние направихме един пир, като провъзгласихме Таити за неоспоримо най-хубавата земя на света.

В края на следобеда задуха ветреца като по поръчка. Едва смеехме да си продумаваме от страх да не го пропъдим. Мълчаливо, всеки за себе си, се тревожехме от навлизането в прохода на Папеее. Очарователното крайбрежие, така приятно за погледа, се разгръщаше постепенно в златистата светлина. Не вярвам да съм изпитвала по-хубав момент: да видя отново Таити! Заобиколихме рифа, който познавахме добре, защото миналата година се бяхме разхождали по него. Бризът продължаваше все така, а ние широко разтваряхме очи. Беше прелестен момент. Ето носът Фаре Уте, мачтите на гоелетите и Моту Ута,

островчето, което е тук за украса на залива на Папеее. Слънцето, както си е по традиция, залезе зад Моореа. Колко бяхме щастливи, че намерихме нещата точно такива, каквито ги бяхме обичали! Гледахме как морето се разбива в рифа. Вятърът ни изостави, но в здрача различихме моторницата на лоцмана, който идваше да ни посрещне. Капитан Карлсън ни подаде едно буксирно въже и ни довлече до кея. Предупредени от наблюдателя на нос Венера, нас ни очакваше цяла тълпа от любопитни. Имаше приятели, Робер Аргод, който ни разтърсваше ръката. Твърде развълнувани, ние само се усмихвахме. Въпреки късния час, властите ни нападناха в гъсти редици и ни затрупаха с книжа за попълване. Никога не сме виждали толкова много хартия както в Папеее^[13]. Известно е твърде добре, че този остров, който на земята най-много прилича на рая, е рай и за чиновниците. Със замах на стилото ние попълнихме дузина книжа. После слязохме на сушата и Робер ни покани на вечеря. По пътя срещнахме Забет и децата. „Лельо Ани!“ — повтаряха те като папагалчета. Отдавна ме бяха забравили, но мама им беше говорила за нас.

Какво щастие да си в Таити! Това бе невероятно. Даже Папеее, така оклеветен, ни бе симпатичен. Ухаеше на цветя. „Неописуемо е, колко силно ухае в Таити!“ — каза капитанът, доволен като малко момченце. Имаше да си казваме толкова неща, че просто бърбяхме несвързано. Оставихме „Ому“ швартован за кея на митницата, с палуба в безпорядък, което никак не бе по моряшки. Прибрахме се едва в полунощ, като бавно обиколихме кея, за да видим какво имаше там: „Ал Сират“, „Ана-Елизабет“ на Ламберти, „Сикрид“ от Сан Франциско, „Вега“ с избити мачти, „Колийн“, чиито илюминатори приличаха на прозорчета на бар. Скоро, още утре, щяхме да узнаем историите на всички тези кораби.

Легнах си на палубата, върху един от стакселите и на сутринта отворих очи пред таитяните, които ме наблюдаваха от кея и се шегуваха. Изчезнах в кабината, за да направя кафето и обичайната статистика: бяхме употребили девет дни за прехода от Хива-Оа до Папеее; без да е съвсем средата на пътя ни, Таити все пак бе големият етап от средата. От Ница бяхме изминали приблизително 10200 мили за девет месеца и половина. От тях сто и шест дни по море. Средна дневна скорост — деветдесет и шест мили. Средна на час — четири възела. Но по дяволите цифрите! Бяхме щастливи!

- [1] Френски адмирал (1793–1864), установил протекторат на Франция над Таити през 1842 г. — Б.пр. ↑
- [2] Платноходно двумачтово корабче. — Б.пр. ↑
- [3] Френски художник (1848–1903), установил се и творил в Таити. Погребан в Атуона. — Б.пр. ↑
- [4] Риболовно приспособление, подобно на мрежа за пеперуди. — Б.пр. ↑
- [5] Парче плат, препасано около бедрата. — Б.пр. ↑
- [6] Вид чер пипер, растящ в Полинезия. — Б.пр. ↑
- [7] Знаменит английски мореплавател и изследовател (1728–1777). — Б.пр. ↑
- [8] Белгийска национална песен. — Б.пр. ↑
- [9] Надлъжно люлеене, при което носът се забива и се издига във вълните, за разлика от напречното, което е от борд към борд. — Б.пр. ↑
- [10] Градче на атлантическото крайбрежие, близо до Дюнкерк. — Б.пр. ↑
- [11] Използван за каторжна работа от френските власти. — Б.пр. ↑
- [12] Голям френски мореплавател (1729–1811). ↑
- [13] На френски се получава едно звуково сходство, сякаш двете думи Папеее и папие (хартия) имат еднакъв корен. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА

ТАИТИ — МООРЕА — ПОРА-ПОРА

Упреквам се, че съм неспособна да предам ароматната, лека и чувствена атмосфера на Таити.

Както в Париж, във въздуха имаше нещо неопределимо, някакво качество, което бе повече от сбора на съставните части. То не можеше да се долови чрез сетивата, нито чрез разума или сърцето, а чрез интуицията. И именно това беше завладяващата страна на Таити. Техниката и глупостта се залавяха там като паразити, които не могат да направят абсолютно нищо срещу нея.

Вземам Таити в символичен смисъл, като чрез него подразбирам всички острови от Френска Полинезия, които тя обхваща. Той е запазил очарованието си, защото, без да убегне на двадесетия век, учудващо слабо е белязан от него. Френската система на колонизация в Полинезия, благодарение на непостоянството си и на политиката от ден за ден, е благоприятствувала това състояние на нещата. От друга страна, съобщенията са редки и нередовни; човек никога не знае кога ще може да се върне. Това предпазва острова от туристи и от организираност. Както ни казваше веднъж един американски журналист: „Нека небето пази Таити да не стане американска колония!“

При това Папеее никак не е хубав, когато човек пристигне за пръв път. Беглото посещение разочарова. Подготвени от Пиер Лоти^[1] и от многоцветните илюстрирани списания, пасажерите на редките пътнически кораби, които спират там за няколко часа, обхващат с един поглед мизерния кей на митницата, дървените къщи, сивите улици. Те очакват да намерят букет от цветя, украсен със сладни туземни момичета, а виждат малко, съвсем провинциално градче, кръстосвано от велосипеди. И си отиват с това впечатление, като заявяват, че красотата на Таити е много преувеличена.

А са достатъчни само няколко дни, даже на търговския кей, за да се открие неговата съвсем особена привлекателност, очарователна и

малко остаряла. Бяхме се швартовали до „Ана-Елизабет“ на Ламберти, една котва отпред, друга — отзад, за тревясалия кей, целият засенчен от акации, и се наслаждавахме на шествието на хубавите екзотични момичета. Трябваше да ги видите на колелата им, с дългите един метър черни коси, развяващи се зад тях, когато не са седнали отгоре, с цветете от тиаре или хибискус, над дясното или лявото ухо, което се поставя така нарочно, а не случайно. Носенето на пареу бе забранено в града (!), но те имаха свежи летни рокли, които им стояха също така добре.

Кеят винаги е пълен с безделници, мъже, насядали на групи, свине, които разтоварват от гоелетите, сред отчаяното им квичене, деца с въдици. Там никога нищо не се случва, но винаги има нещо за гледане, защото и най-дребното произшествие придобива значение за оня, който търси развлечение. Сплетните не престават, тъй като Папеее е град на свободата, но и на празните приказки. Всичко там е публично достояние. Едва пристигате и сметката ви в банката е вече известна, както и характерът ви, гражданското ви състояние и много други неща. Но за това се говори без зла умисъл, защото то не води до никакви последици. Всички тези опаки страни на малкия град, леките коли, детинщините на Таити губят значение пред даровете, които ви прави тази благословена земя. Още от първия ден с интимна радост отново открихме неповторимата и пищна светлина. Беше истинско чисто злато. Слънцето залезе зад остров Моореа, който се очертаваше в лъчист ореол; истинско чудо, повтаряно всяка вечер. Само за тази, така щедро пръскана красота човек би искал да живее тук. Странното е, че в други острови, също така красиви, пак в Тихия океан, няма нищо, което да може да се сравни с това, защото нищо не надминава очарованието на Таити. Никога не ще бъдем способни да го опишем, за да го споделим, но се чувствавахме по-богати, откакто бяхме в негова власт. То ни даде друго схващане за живота. Единствен Гоген може би в творенията си, в „Ноа-Ноа“, е успял да ни даде една точна и дълбока представа за него, нещо като представа за душата. Тази светлина действително може да подлуди художника. Тези, които го упрекват, че е направил розови кокосови палми, синя зеленина и жълти поточета (ако съществуват още хора, които могат да упрекнат в това един художник), можем да уверим, че това е вярно и че Гоген е нарисувал с голяма любов онова, което е видял. Той е „овладял, както сам пише,

характера на островитяните“ и рисувал таитяните не за техния екзотизъм, а за да разкрие тяхната загадъчност.

Онова, което дава облик на Таити, е неговата жизнерадост. Лекотата на въздуха и безгрижието на жителите му създават никакво слабо опиянение, нещо, което веднага се чувства, кара ви да имате гъвкава походка и да посрещате неприятностите спокойно, да си тананикате, да си губите времето нехайно, да критикувате малко и то според нови схващания, по-широки и по-снизходителни. За да изразим всичко, ще кажем, че в Таити има стремеж да се гледа много по-леко на живота. Ние свързахме успешно прекъснатата през миналата година нишка. Нашите венци, хвърлени тогава в морето, се бяха върнали към острова и ние отново намерихме цветята им, по-свежи от когато и да било.

Повечето от яхтите, които се намираха в Папеете по същото време, бяха блокирани тук по липса на екипаж. Ние също, когато пристигнахме само двамата и заявихме, че сме оставили помощника си в Маркизите, предизвикахме доста подозрения. Никой не вярваше на историята с болния крак. В Папеете бяха видели вече доста приятели, скарани след няколкомесечно плаване по море. Целият град онемя от изненада, когато „Ветер“ свали Фред на брега, когато ние му окачихме венци от цветя около врата и той отново зае мястото си на борда.

Фарж, бившият помощник на „Курун“^[2], когото бяхме срещнали в Галапагосите, работеше в отдела по благоустройство и ни правеше доста чести посещения. Той си служеше с думата „аз“ много несдържано. Изглеждаше обзет от приятелски чувства към нас и увековечи спомена си във вид на една нежно изплетена шапка от пандас, с която Луи изглеждаше така красив, че би запленил самата Венера. При срещите си ние проявявахме еднакво внимание както към изоставените помощници, така и към останалите на сухо собственици на яхта. Но у мен се създаде мнение, което не се е променило оттогава: то е, че капитанът замисля, подготвя и осъществява пътуването, носи грижите и отговорностите. Затова заслугите за успеха са негови, докато неуспехът често може да бъде приписан на екипажа.

Видяхме пак „Цветето на океана“. Току-що се беше швартовала за кея след завръщането си от Тубуай^[3]. Беше неузнаваема, без бушприт, но подобрена с няколко надстройки във формата на кутия за пури и снабдена с необходимия клозет на бака, надвиснал над вълните.

Робер Аргод сега бе капитан на „Орохена“, една от главните таитянски единици. Приятелите ни прекрасно се бяха приспособили към страната. Противно на повечето бели, те се интересуваха от всичко, четяха, изпълняваха камерна музика, приемаха приятели. Имахме постоянна покана за обядване у тях и Забет умееше да превръща местните продукти в превъзходни френски ястия. Безбройни бяха богатите със съдържание часове, прекарани у тях.

Луи усърдно търсеше начин да отидем на сух док. Но Таити е на път да стане най-скъпата страна на света. Може да се смята, че животът там е двойно по-скъп, отколкото в Белгия. „Ому“ имаше голяма нужда от остъргване и боядисване, но когато научихме колко ще ни струва, отказахме се от такова екстравагантно намерение. Можехме да почакаме до островите Фиджи. Магазините в Папеее излагаха хладилници, мотоциклети, моторетки, но напразно бихте търсили галванизиран гвоздей или парче стоманено въже. Имахме нужда от медна пластинка, за да обковем мачтата на мястото, дето се опира гафелът. Трябваше да се задоволим с парче цинкова ламарина, като тези, с които си служат за слагане на пръстени по кокосовите палми, за да попречат на плъховете да достигат орехите. Никаква възможност също така да намерим стоманен кабел, за да сменим съвсем ръждясалите ванти. Това състояние на нещата обаче не пречеше парите да текат като река. То вероятно е и последица от това. Такова положение е глупаво, защото това е може би единственото място, където човек би могъл да живее без пари и където впрочем до не много отдавна е било именно така.

И най-бедният от таитяните притежава лично или в общност своето парче земя. Кокосовите палми растат почти сами, орехите им падат, когато узреят. Остава да се разцепят, да се изсуши месото им и да се продаде копрата. Както виждате, не е много уморително. Ще-не ще, той печели пари, които му са необходими, откакто съществуват магазини. Понякога се виждат някои от тях да излизат от банката, да съзерцават пачка банкноти, да избухват в радостен смях и да влизат в първото срещнато китайско дюкянче и да купуват: един — рокли за своята вахине, друг — голям американски мотоцикъл за своя петнадесетгодишен хлапак. Ако това хлапе има щастието да не си спуска главата още в първия половин час, ще го видите тогава, красив и щастлив като млад бог, да прави обиколката на острова по единствения

околовърстен път веднъж, два, три пъти, докато машината се повреди или му стане „фиу“, и я подари на по-малкия си брат. Скъпи лекомислени таитяни, весели, непостоянни, импулсивни, с внезапна детска сдържаност, любители на насладите в живота, но скромни и непорочни! Като истински господари, неспособни на дребни сметки! Китаецът и, уви, твърде много бели не пропускат да се възползват от това. Но именно затова модернизацията и механизацията се плъзгат по таитяните, без много да ги засегнат.

Знаете ли друга страна, където къщите почти никога нямат врати и във всеки случай никакви брави? Един жител отива за петнадесет дни в Моореа или за шест месеца въз Франция, като оставя всичко отворено. Само вятърът и плъховете ще влязат в дома му в негово отсъствие. Таитянинът, ако силно пожелае нещо, ще го вземе пред очите ви, но истинската кражба му е непозната. Няма нищо скришно, ако смея да употребя това излишно повторение. Понякога вземат назаем. Би трябвало да кажа може би, че кражбата е била непозната, защото младежите отиват на кино, както се ходи на черква, с жар, и онова, което усвояват там, са хватките, престрелките, ограбването на банки и някои подробности, които странно ги поразяват. Добродетелните филми нямат никакъв успех. През време на нашия престой показваха един френски филм, който не би се харесал много, ако Фернандел не тананикаше някаква мелодийка, в която ставаше дума за идилично отиване на „Маркизките острови, където двамата ще бъдем щастливи“. Този припев имаше кратък, но смайващ успех и обходи Папеете, където в продължение на една седмица се превиваха от смях.

В Таити се става рано. Пазарът е открит от пет до седем часа сутринта. В пет часа бе още тъмно, но зората вече се чувствуваше. Запалих една петролна лампа, която бе закачена за гика на бизана. По палубата побягна бездомна котка. По кея, щом мръднеш, хукват плъхове и хлебарки. Земните крабове се втурват към дупките си, Калино се събужда, Талоу се протяга. Навсякъде шарят стъпки във всички посоки.

Бяхме се пристрастили към събиране на раковини. Чудноватите раковини от южните морета имат такова богатство на форми, такава нежност на тоновете, че човек не може да им се нарадва. Когато се вземат живи, те притежават един блясък и гланц, които губят, ако се

изхвърлят от вълните и стоят на слънце. Затова ние ги търсихме в лагуната, като се гмуркахме да ги събираме на пет-шест метра дълбочина в приятно хладката вода. Коралите образуваха някаква фантастична гора, из чиито клони плуваха разноцветни рибки. С гъвкавите си плавници, със сините си, червени, жълти и оранжеви, блестящи или матови краски те приличаха на морски райски птици. На края на рифа ние се намирахме като на края на някаква пропаст, като погледът се спускаше покрай стръмната коралова стена в бездната на океана, която ставаше все по-синя, стигаше до цвета на индигото, до небитието.

Фред, чийто крак изискваше още грижи, плуваше сред възхищението на таитянките, които представляват едно подобро и разкрасено издание на Ева, мили, весели и много кротки. В Папеете има няколко нощни заведения, които за улеснение си поделят нощите. Оживлението в едно от тях е от осем до десет, в друго — от десет до полунощ, в трето — от полунощ до два часа и т.н. Става нещо като дежурство. Краят е в хотела или на тревата. В Таити това е съвсем естествено. Както навсякъде, тези заведения имат своя публика, винаги една и съща. В тях има няколко красавици с утвърдена репутация, чието положение напомня това на хетерите в Рим, като се спази съотношението. Това означава, че на никого не би дошла странната мисъл да се откаже от компанията им. Те имат тази симпатична особеност, че никак не са продажни. Това са хубави момичета от околността или от островите, привлечени, както всички млади хора, от удоволствията в Папеете, от обаянието на града, от лесните условия, от корабите, чужденците, забавленията на дансингите. Те идват тук да пилеят весело своята младост в течение на няколко години, без намерения за печалба. Това не е проституция, а някаква естествена щедрост. Доказателството е, че на такова момиче може да обсипете пътя със злато, но ако не му харесвате, ако не иска, нищо не ще постигнете. Това, което целомъдрено се нарича „удоволствието“, не представлява за тях нещо рафинирано, а е само забавно, без някакво особено значение. То се забравя бързо, за да започне отново също така бързо.

Тук всичко е просто и в баровете се забавляват искрено. Към полунощ-два часа веселието става още по-буйно и фокстротът отстъпва място на националното „тамуре“, много по-весело и

ритмично. А и по-изразително. Атмосферата трудно може да се опише. Жените ухаят, красиви и окичени с венци. Всички се забавляват без никаква задна мисъл, без да разсъждават, с никаква жизненост даже и в опиянението.

Това няма нищо общо с гуляйджийството, което често е така печално, нито с пресиленото веселие на безделника, който иска да убие времето си. Но такъв род вечери невинно ни привличаха. Ние сме мирни хора, които един красив залез изпълва с доволство. Аз обаче се чувствавам способна да разбера всички вкусове и особената обстановка на нощния Папеете неоспоримо има онова, което не се намира другаде.

Не казвайте за съпруга ми: „Бедното момче, да бъде женен на подобно място!“

Първо, никога не съм смятала, че бракът може да е пречка за мъж, който има влечение към този род приключения. После, струва ми се, в Таити всичко това е така естествено и така маловажно, представлява такава част от декора, че е почти тъжно да си отидеш, без да си познал и тази страна от красотата на острова. И сигурно бих намерила (аз съм съвсем искрена) у себе си едно мило снизхождение. Опасни мисли. За щастие имам мъж, който е верен по призвание.

Нищо въпрочем не може да остане скрито в Папеете. Туземците никак не познават смисъла на думите „личен живот“. Утринният пазар е истински панаир на доверяванията, тъй като сплетните са предпочитаното развлечение на таитянката. Тя няма никакво основание да мълчи и разказва най-интимните си работи, сякаш описва какво е яла на вечеря... Случваше ми се, след покупките, да отида да изпия чаша кафе с някоя от тях и за половин час узнавах приблизително всичко, което ѝ се беше случило от вчера, с разкрасяване, разбира се, защото кое човешко същество може да разкаже нещо, без да вложи в него и нещо от себе си? Научавах миналото на еди-коя си, материалното състояние на еди-кой си, че господин Х живеел с една китайка и че У имала дете от американец. Случвало ми се е да се върна на борда преди Фред и да зная вече къде е прекарал нощта, с коя, как, какво бяха правили, по какъв начин, колко пъти и мнението на самата личност. И това за тези хора изглежда така естествено, сякаш отиват да вадят картофи от градината си. Все пак то е много по-забавно и, трябва да признаем, е солта на живота.

Животът в околностите е много по-спокоен, по-архаичен и не толкова примесен, по-таитянски, защото модернизмът и американизмът образуват само, слава богу, един слаб гланц, който се разкъсва при първия повод. Тогава остават само истинските съществени дейности, които за таитянина се свеждат до естествените, а именно: ядене, пиене, спане, любов, забавление (на таитянски език за последните две думи съществува само една обща), пеене, танцуване, наслаждаване на слънцето и на морето. Причинността не ги сърди и те не изпитват нашия ужас пред умствената и интелектуална пустота. Онова, което особено се харесва, е, че таитянинът съзнава красотата на своя остров и щастieto, че живее в него. Външният свят малко го привлича, за него Таити е оста на вселената. Склонни сме да споделим неговото становище. В неговия Таити ние влагаме собствените си стремежи към нещо, което надминава земното. Таитянинът впрочем трудно може да си представи земя, която не е остров, и хора, които живеят далеч от морето. У тях земя и море представляват интимна смесица. Рибарят е също и селянин. Няма ясно разграничение. В повечето от селата съществува още общинният строй, без принуда, съвсем различен от мировете^[4] и колхозите.

Още с пристигането ни отец Жозеф и неговата летяща бригада, съставена от младежа Рене, се стовариха върху нас, въоръжени с бутилки бира. Той беше „земляк“ на Луи и Фред. Бяхме го срещнали по време на първото ни посещение — същият, когото Тцерстевенс^[5] нарича „светият човек от Фландрия“. Може да е светец според неговите разбирания. Но положително бе добър мисионер, такъв, каквито бих искала да бъдат всички. Той не бе от този род мисионери, които унищожават творбите на изкуството, като ги наричат идоли и смятат, че по този начин премахват цялото езичество. Той прояви към нас приятелство, без излишно умиление, толерантно и щедро и заедно с това забавно. Беше почти приятел на наша възраст, с когото можехме да бъдем искрени; не обичаше празните приказки, под резкостта и непрекъснатата активност на висок и мършав тип прикриваше истинската си любов към страната, където изпълняваше длъжността си с голямо усърдие. Енорията му бе в Хаапапе (носът на Венера) и освен това беше свещеник в центъра за прокажени в Орофара. Без каквото и да е парадирание до такава степен се бе отдал на паството си, че бе отслабнал невероятно. Той се възхищаваше от отец Дамиен^[6].

Обичаше също лулата си и хубавото вино. Недоверчив отначало, защото ни бе помислил за журналисти, при първата дума, изговорена на наречие от нашия край, той ни отвори вратата на своя малък дом, където грубата обстановка ни разкри едновременно селския му произход, семинаристкото му възпитание и закоравелите привички на самотния човек. До него се намираше малката му черквица и мънищкото гробище, „където е така забавно да бъдеш погребан“. Това беше вярно, защото зад гробището се разстиляше крайбрежието, кокосовите палми, лагуната, обляна от слънце. Той обичаше да се шегува. Беше беден, но всичко, което притежаваше, бе и наше. Даваше го с една несръчна стеснителност, но очите му винаги се усмихваха и беше първостепенен хуморист, нещо, което му позволяваше да пренебрегва условностите. Казвам ви го, той беше мисионерът, който допадна на сърцето ни, и винаги бяхме доволни, когато забележихме да се появява на кея малката подскачаща „Рено“, от която той измъкваше дългото си тяло, тънките си ръце, рядката си брадичка и обикновено бутилка с нещо в кофа с лед. Той знаеше колко бе ценено това на борда.

Наблъскани пет души плюс кучето в малката „Рено“ на отеца, ние направихме обиколка на острова, класическата разходка по единствения път, който го обкръжава. Вътрешността на Таити, планинска, покрита с гори и почти недостъпна, не е обитавана. Всички села са разположени по крайбрежието. Планината е в известна степен запас от дърва, манго, феи, гойави, диви свине; кокошките отиват да снасят нататък и твърде вероятно е туземците да се събират там тайно. Те имат правото поне на този последен остатък от личен живот.

Обиколката на острова се прави по-добре и по-приятно пеш или с колело. Разглеждаш по-бавно, в по-големи подробности. Къпеш се в атмосферата и вдишваш ароматите. Но кракът на Фред още не позволяваше това. Все пак той трябваше да извърши тази обиколка, която една след друга разгръща всички страни от красотите на Таити. Едно от очарованията на този остров са многото рекички, които с ромон се вливат в морето. В далечината водопадите се спускат стремително от отвесните планини, но в краката ни ромоли рекичката и всичката тази изливаща се вода дава на тропическата природа живот и свежест, които я правят съвършена. Можехме да видим също отблизо и живота в малките селища, да участвуваме в един съвместен риболов,

да съгледаме една жена, която се готвеше да пере в реката, един полугол ездач, който бе яхнал коня си на голо. На всеки двадесет метра Фред се раздвижваше и правеше снимки, като напразно се опитваше да запечата върху лентата живите впечатления, които се трупаха в главите ни, като на лавица за спомени. Възползвах се, за да раздвижа краката си по крайбрежието и да събера раковини на малка дълбочина. Но сгреших. Предизвиках невидимия гняв на една риба, от която много се боят на тези острови, но която е станала почти легендарна поради своята рядкост: нохю. Не зная научното ѝ название, но убождането ѝ, по думите на туземците, причинявало смърт. Моят нохю сигурно е бил доста изморен, щом мога сега да опиша случката. Беше много болезнено, но отначало помислих, че съм се одраскала от коралите, и думичка не промълвих, защото Луи двадесет пъти ми беше поръчал да не тичам по рифа без сандали. Болката обаче не преставаше да се засилва и ходилото, а после и целият крак започнаха обезпокояващо да се подуват. Така че в Таравао трябваше да направя посещение на лекаря, който по липса на нещо по-добро ми направи инжекция с морфин, за да се опита да успокои болките. Остатъкът от деня прекарах в глупава дрямка, пронизвала от остри болки. Положително никога не ще стана морфиноманка.

Същата вечер у Арго показвах със задрямал вид грамадния си крак, като заявих, че имам феефее. Робер едва не повярва и промени цвета си. Беше онази вечер, когато капитан Фай, един нов, но не помалко скъп от другите приятел, донесе две топящи се пилета, сигурно единствените от този вид на островите, а Забет приготви знаменити целувки. Робер заминаваше на следния ден за островите Гамбие^[7]. Пилетата ми напомниха за Калино, в много по-добра степен естествено. Беше крайно време да я изядем. Когато бяхме на борда, пусках я по кея с една дълга връв за крака с надежда, че ще напълнее малко от червеите и хлебарките. За нещастие мъката ѝ, че остава стара мома, я сушеше и ние се принудихме да я сложим в гърнето, преди съвсем да се е стопила. И без това почти нищо не бе останало от нея. Никога не съм забивала зъбите си в по-жилаво месо. Смъртта ѝ не ми причини никаква мъка. Тя бе толкова неприветлива, че не бе успяла да спечели сърцето ми.

Някакъв „парижки“ механик дойде да ни помогне да оправим мотора си. Щом като имахме мотор, по-добре беше да работи.

Отначало прекарахме един период на песимизъм. Пръстенът на буталото от масивна мед изпускаше налягането. Опитвахме се все пак да направим възможното. Пръстенът бе свален с немалко труд, с доста следи по бялата боя, и бе отнесен в гаража, за да бъде заварен. Донесоха ни го и го поставихме на мястото му. Моторът заработи. Настъпи период на обнадеждаване. Той работи в продължение на два часа, след като фениксът на техниката изчезна и ние пак забелязахме пукнатина. Установихме, че бяха забравили да направят заварката на този знаменит пръстен. Измъкнахме прословутите резервни части, които ни бяха причинили толкова главоболия в Ница, Танжер и на други места, техникът се яви отново, разглоби, постави новия пръстен и пак сглоби. Когато се описва, изглежда нещо нищожно, но това е много прецизна работа, която изисква време и внимание, а също и съответното възнаграждение. Тази поправка ни костваше изумителна сума. „Не е много, не е много скъпо, като се има предвид скъпотията на живота в Папеете“ — каза капитанът, който винаги се е старал да ми спестява много силните шокове. Най-сетне моторът отново заработи, и то добре, така поне изглеждаше. Две седмици по-късно той щеше още веднъж да ни остави на сухо, защото, ако има немалко добри техници, има мнозина, които не са много добросъвестни и които положително биха вложили повече грижи при поправянето на корабен мотор, ако трябваше да се качат на борда и да се окажат заедно с екипажа в момента, когато мелницата изпуска последното си издихание при навлизането в някой особено труден проход.

Що се отнася до генератора, който наричаме също така и генераторка, според темперамента ни, отец Жозеф ни бе запознал с един от своите енорияши, г-н Персегал, също от белгийски произход. Персегал имаше опитност в този род малки мотори. Ние го натоварихме на някакво чудо, което го отнесе в Хаапапе. Тези чудеса са автобусите на Таити, много смешни каси за сапун, монтирани върху колела, които превозват хора и стоки съвсем нередовно и по настроение. Персегал работи дълго на генератора. Чух, че ставаше въпрос за бобини, за стартер, и отново съжалявах за невежеството си, за липсата си на влечение към техниката. Но моторчето бе предадено в добро състояние на борда от самия отец Жозеф в навечерието на тръгването ни. Написах ли вече думата тръгване? Седмиците изчезваха като бързите малки гущерчета по стените на туземните „фаре“

(къщички). А при това още не ни бе омръзнало да гледаме как минават украсените с цветя момичета и хубавите, позлатени от слънцето младежи или да обърнем гръб на кея и да съзерцаваме лагуната, върховете на Моореа и малкото красиво коралово островче Моту Ута, плаващо в залива.

Поваляха големите хубави акации, които като разтворени чадъри засенчваха кея и така хубаво прикриваха грозотата на фасадите. Всяко паднало дърво разкъсваше сърцето ни, но те бяха стари, разядени от паразити и хората постепенно засаждаха фиданки, които щяхме да заварим вече големи дървета, когато се върнехме.

Кракът на Фред се подобряваше малко по малко, а на моя възпалението спадаше бавно. Луи бе прекарал един лош грип, победен вече от слънцето. На ръката му се появи цирей, който ни се стори безобиден. Не подозирахме, че това щеше да е началото на цяла серия от циреи, които щяха да се увеличават, докато се превърнат в истинска болест. След шест месеца и 9000 мили път тя щеше да го откара право в болницата на Мока, на остров Мавриций. Именно в Таити капитанът започна да чувства последиците от едно почти постоянно нервно напрежение, срещу което грижите, витаминените хапчета и таблетките от мая се оказаха безполезни. Организмът му бе изтощен от дълбоко неразположение, причинено от нервност, тревоги, песимизъм и припряност. Защото върху него лежах грижите всичко да предвижда и от този момент нататък трябваше да се борим да изпреварим сезонните атмосферни смущения. Наложително бе наистина на всяка цена да не се окажем в Индийския океан през периода на циклоните. Луи не искаше да рискува от любов към кораба и екипажа си, а също и за да не провали глупаво успеха на това пътуване, което ни бе присърце. Затова още отсега не трябваше да се бавим повече.

Младият капитан Валентен командуваше „Лотос“. А „Лотос“, един бивш миночистач, заедно с малката „Зелея“ представляваше френските военноморски сили в Южния Тихи океан. „Лотос“ — ни каза Робер Арго — е единственото оръдие в Тихия. После той добави иронично: „Надявам се, че има един топ“.

Този мил капитан Валентен, в отсъствието на Робер, ни покани на вечеря, Забет и нас тримата, в навечерието на заминаването ни. Той обитаваше в Пирае една прекрасна къщичка в местен стил, чудесно разположена край морския бряг и подредена с вкус. Заедно с нас той бе

поканил една много хубава и очарователна полутаитянка, с много развити и почти градски възгледи, която пееше чудесно, като си акомпанираше с китара. Никога не ще забравим тази вечер. Морето, бризът в кокосовите палми, меката светлина, нощните опиващи аромати на франжипаня и гардениите, екзотичната красота на певицата и страстната нежност на нейните малко дрезгави песни, подпомогнати от едно приятно полуопиянение — всичко това бе пропито с меланхолия и още повече засилваше съжаленията ни, че напускаме Таити.

Затова изпитвахме истинска мъка, когато на следния ден се простихме с тези хубави краски, с тази приятна нега, с този Таити, който действително е отрова, красива и завладяваща като опиум.

Мъчно ми беше да оставя Забет и нейните деца, които ми са скъпи, и нашите приятели, събрани на кея, за да ни изпратят. Това беше най-тежкото заминаване през цялото ни пътуване. Забет ни донесе две бутилки от онзи „Сотерн“ с меден вкус, който бе постижение на зимника на Робер, „за да ги изпием, когато завършим обиколката на света“. Бяхме се опитали да си поръчаме един чифт нови весла, но се отказахме заради цената и помолихме отец Жозеф да ни избере две хубави дръжки от палмови листа като заместители. Той се яви тържествено на кея, носейки едно хубаво туземно гребло, гравирано с имената „Таити-Махина“ (това е околията на Хаапапе). Към него прибави един пакет от чудесни раковини. Капитан Фай пристигна от своя страна с едно весло, на което бе написал: „Със съжаленията ми, че това гребло ще помогне на «Ому» да се отдалечи“. Бяхме много развълнувани. Сред многобройните при всяко заминаване зрители ние прегърнахме приятелите си, стиснахме ръцете на капитана на пристанището, на лоцмана, на белгийския консул. Бяхме обещали на един млад маврицианец да го намерим в Сува, за да го отведем оттам в Мавриций, и той дойде да се увери за последен път в намеренията ни. Канцеларщината и ходатайствата изчезнаха сред малка мъгла от сълзи и под една дузина огърлици от ароматни цветя. Бяха сложили даже и на Талоу. Какво заминаване! Този път не плачех единствена и момчетата слязоха лекичко един след друг, за да скрият някоя сълза. Хвърлихме тържествено цветята си в прохода, за да докара морето в лагуната обещанието ни да се върнем пак, и докато

нашите сърца ни теглеха да останем, Таити се отдалечи, а Моореа започна да се очертава все по-ясно.

След няколко мили попаднахме на пасатите, които духаха доста силно, и постепенно открихме успокояващия, величествен строеж на тези диви планини, целите в отломки от сиви скали, като средновековни, укрепени замъци, пръснати тук-там сред зеленината. Вълнението се пенеше сред синевата, лагуната бе зеленикава с невероятни нюанси. В прохода Авароа, при силен кос вятър, ние минахме с една увеличаща скорост през подводните скали, сред вода, която ставаше все по-тиха. Край нас морето съчетаваше яркосиния с бледозеления цвят, със синьозеления цвят и с всичките нюанси на масленозеления, от най-млечния до най-прозрачния. То придоби вид на скъпоценност, почти позлатена от слънчевите лъчи, и подсили дивия изглед на планината.

Преминаването през прохода при силен бриз ни донесе забележителни усещания. Вятърът, подводните скали, скоростта на движението, дивият пейзаж — всичко това спираше дъха ни и създаваше прекрасен момент. Макар да различавахме много добре по цвета им големите дълбини от плитчините, въздъхнахме с облекчение, когато безпрепятствено отминахме последното бучене на рифовете и се плъзнахме в залива, под всички платна. Това беше Заливът на Кук или на Пао-Пао, тесен и дълбок, величествен, малко мрачен, отразяващ пейзажа като езеро. Чувствувахме се притиснати от високите доближени върхове, откъдето вятърът връхлиташе на пристъпи. Слънцето напусна рано долината. Беше прохладно и приятно. Швартовахме се към един малък, съвсем нов кей и... заспахме. Легнали по корем, с нос залепен върху илюминаторите — хлапетата от селото ни наблюдаваха.

Ако имах възможност да избирам, бих се спряла на Моореа по-скоро, отколкото на Таити, за да живея и умра там, когато остарее толкова, че да не мога да плавам по моретата. Той притежава величието на Маркизите заедно с всичките привлекателни черти на Таити. Планини и лагуна. Тишина, спокойствие, една девственост на слабо посещавано островче. А при това то е едва на петнадесетина мили от Папее, където човек може от време на време да поднови контакта си с Европа и отново да оцени усамотението на Моореа. Двата му залива, Пао-Пао и Папе-то, са по-красиви от фиордите на

Норвегия, като едновременно с това се радват на прекрасен климат, на цъфнала тропическа растителност, на приятна вода, която приканва към къпане. Забележително е, че в тези острови на Южния Тихи океан не съществува никакво опасно животно: нито змии, нито скорпиони, нито гигантски паяци. Комарите са най-свирепите същества, които живеят там. Даже стражарят става благ и сговорчив.

Поставихме престоя си тук под знака на раковините. В Авети намерихме отново семействата Виларе и Булер и знаменитата колекция от раковини на последните, научно подредена и увеличена. Тези хора бяха открили идеалния начин на живот, като прекарваха половината от времето си на островите, а другата половина — в Париж. С тях говорихме за раковини през целия ден. Ана Булер бе намерила една малка мида, счупена, но жива. Тя я бе отгледала в морска вода, като ѝ бе дала възможност да възстанови черупката си. Този факт ми се стори без прецедент и твърде интересен. Във вода до коленете, по самия жив и отровен корал, но с крака, предпазени от гумени обувки, ние тичахме по рифа, заслепени от слънчевата топлина, която водата отразяваше в лицето ни. Беше приятно да оставим този неумолимо хубав ден да тегне върху незащитените ни рамене. Животът се съсредоточаваше в две неща: водата и слънцето. Отвъд бученето на вълната, което изпълваше главите ни, отвъд рифа не се виждаше нищо друго, освен морето. Имахме мигновеното и прекрасно усещане, че се разширяваме и издигаме към слънцето, което ни поглъща заедно с трептящите в атмосферата изпарения. Всичко пронизваше и изгаряше. Сянката ни бе по-голяма от тази на героите на Гоген. Бяхме гладки и ефирни като блокчета от розово дърво.

Ванилията ароматизира Моореа, а тиарето — Таити. Тиарето, националното цвете, е храст, осеян с ухаещи цветчета. В Моореа с него са покрити цели площи. Най-светлите цветя в гирляндите за 14 юли^[8] идват оттам, а бог знае колко много се употребяват, защото този празник в Таити продължава цял месец. На обед отвързахме швартовите въжета и излязохме от залива, обхванати едновременно от силните пасати и от възхищение. Този остров е великолепен и синевата на морето има такъв блясък, какъвто никъде вече не съм виждала. За един час стигнахме в прохода Тареу, после в залива Папетое, по-широк и несъмнено още по-красив от предшествувания, благодарение на стръмно спускащата се планина, цялата зелена и по която светлината

правеше декоративни фигури. Без колебание бих се настанила тук, без повече да мърдам. Именно това беше направила преди двадесет и пет години една умна американска двойка. Семейство Келум притежаваше една долина и къща, пълна с неочаквани хрумвания. Хора с вкус, те имаха нюх към украсата и бяха съумели по най-подходящ начин да съберат и използват източниците на страната: цветя, корали, раковини, бамбук, лиани, сплетени, висящи. Имаха много книги. Те излъчваха уравнивесеността на хора, които са удовлетворени от начина, по който са осмислили живота си. В книгата им за посетители се виждаха прочути имена, гости за ден-два като нас, които като нас си бяха отишли с убеждението, че са видели щастливи хора.

С две черни кучета на пост върху бака ние отидохме с моторна лодка да прекараме един ден на кораловите островчета Тиахура и Фареон. Това са появили се из водата части на един риф, където кокосовата палма и храстите са пуснали корен. Две свършени малки синтези на типичния полинезийски остров, този, който кара пътешествениците да мечтаят по чехли, а другите, истинските — да заминават. Вълните слабо се плискаха. Вятърът духаше в разрошените палми. Под лодката в не много дълбоката вода съгледахме живата гора на коралите. Хвърлихме рибарска мрежа, утежнена с олово, която ни докара доста голямо количество трепкащи кефалчета. Запалихме огън на брега, за да ги изпечем. Така приготвената риба имаше аромата и вкуса на незаменимата свобода. Примамливостта на Тихия океан бе наистина нещо съвсем действително, примесено с отсенка на меланхолия, когато помислехме за това, което е било преди сто или двеста години. Красивите големи полинезийски деца, които невинно се забавляваха по крайбрежието, бяха заели от белия чужденец само лошото, на което по-лесно се подражава, отколкото на доброто, а жълтият пришълец продължаваше да им предава редовно тясната си гръд, слабите си крака и малките си безстрастни очички. Банално е да се вълнуваме от тези въпроси, но тук не можехме да избегнем представата за изгубения рай, даже ако това, което бе останало, ни напомняше още твърде много за рая. Туземците имаха нови нужди, значи основания да бъдат недоволни.

Но когато вечер ги срещаме на групи по пътя, единият от тях дрънкащ на банджото си, а другите запели, пристъпвайки бавно по

розовия от проникващото през кокосовите листа път, не можехме да се въздържим да не им завидим.

Шнуровката на грота повреждаше ръба и дупките. Заехме се с трудната работа да го подсилим с най-дебелото ни платно, като се сменявахме. Триенето на шнуровъчното въже е убийствено за подръбването. Няколко пъти правихме тази отегчителна поправка, до деня, в който решихме да заменим твърдото и грапаво въже с ивици от меко платно, което щяхме да подновяваме от време на време. На вид не беше много хубаво, сякаш гикът бе хапал със зъби, но резултатите бяха удовлетворителни.

След като бяхме работили цял ден, в сряда, на 11 юни, в три часа следобед отново поехме по морето. Бяхме се снабдили с голямо количество раковини, които гниеа и воняха в една от онези малки кошнички от ниау^[9], които туземците изплитат на място, когато им потрябват. Мина едно корабче, което се връщаше от лов на тон и лакерда. Отпред на бака туземец, целият лъскав, духаше в една „пю“, голяма раковина, която служеше за сигнален рог, и хората от селото дотичаха, за да си избере кой каквото желае. Този рев прозвуча в ушите ни като тъжен погребален звън: трябваше да тръгнем.

Хубав вятър, добра морска болест. Тъй като североизточният не подходеше много на двойните стаксели, вдигнахме грота и един от тези стаксели и през повеи заплавахме по нашите сто и двадесет мили към Пора-Пора. Утрото ни завари, като минавахме покрай Хуахин, Реатеа и Тахаа отляво, напред, последният много красив със своя фриз от коралови островчета. Но времето вече бе напреднало и не можехме да се спрем. Работата не бе да се каже: „Е, какво пък, един ден повече...“ Един ден означаваше винаги два или три. Те се трупаха, а далеч пред нас сезонните стихии не си губеха времето да ни чакат. Пора-Пора се появи, но слънцето залезе с обичайната за тропиците внезапност. Гледахме как морето със сила се разбива в рифа, като се извива в гладки и полупрозрачни вълни. Решихме, че е благоразумно да прекараме нощта на дрейф в открито море.

Пора-Пора има хубави обли форми като някоя добре закръглена вахине. Той е хармонично устроен остров, с лагуна, осеяна с коралови островчета. По нея летят като птици пироги с уравновесители, с по един човек на уравновесителя, за да компенсира с тежестта си накланянето на лодката. Точно при входа на прохода бяхме обгърнати

от яростен дъждовен пристъп, който за щастие не ни завари с прибрани платна.

Селото е с доста безцветен вид: Вайтапе се е пръснало по дължината на крайбрежието, жизненият му център е на края на пристана, където се швартовахме: едно нищожно футболно игрище, обкръжено от училището, амбулаторията, къщата на стражаря и различни ужасни дъсчени постройки. Запотени деца тичаха в кръг, сигурно имаха час по гимнастика... В един край, обърнал гръб на морето, се намира гробът на Жербо: изкуствен, твърде нов „марае“^[10], украсен с доста сполучлив бронзов медальон. За щастие, щом се излезе от тази част на селото, Пора-Пора става красив, много красив. Звукът Б не съществува на полинезийски. Затова повечето от писателите, които уважават местния език, пишат Пора-Пора, така, както се произнася. Само географските карти и официалните печатни издания упорствуват в запазването на тези две необясними Б (Бора-Бора вм. Пора-Пора).

Пред гроба на Жербо разисквахме върху съдбата на този голям мореплавател, станал ще-не ще толкова прочут, че името му скоро ще се превърне в нарицателно. За всички вестници в Европа всеки, който тръгнеше като любител с платноходка, ставаше „съперник на Жербо“. Безполезно бе да се насилва въображението. Сега бе модно да се критикува Жербо. А малко ли нещо имаше той за критикуване! Първоначалните му заблуди, наеженият му характер, стилът на книгите му, възгледите му, даже мнимата му нравственост. И все пак той бе голям моряк. Никога не ще престана да го защитавам, на първо място защото е бил нещастен. Ограничил се само в един крайно опростен живот, който той си бе избрал и който всички се стремяха да му отнемат: болестта, пресата, войната, завистта на обществото, което не допуска да бъде пренебрегвано. Аз разбирам този човек с променливите му настроения и депресии. Никога не ще престана да се възхищавам с всичките си сили от неговата любов към морето, от стоманената му воля и последователност в мислите. Той бе последователен до крайност и със самия себе си. И в известен смисъл се стилизира. Той бе художник. Създаде мечтата и съревнованието, като се обособи от другите. Именно този цялостен характер стои в основата на всички упреци и той е, който при все това си остава най-голямото му основание за слава.

По време на войната Пора-Пора бе американска военноморска и въздухоплавателна база, единствената във Френска Полинезия. Шест хиляди янки окупираха в продължение на четири години този остров с население от две хиляди души. Появиха се клубове, кина, джипове, кока-кола. Едно островче бе очистено от дърветата и превърнато в аеропристанище. Военни транспорти стоварваха изумителни количества материали. Очарованите туземци се тъпчеха с консерви от говеждо, бостънска бакла, круши и сладолед. През цялата година беше като „на 14 юли“. Странно, но в целия остров има само шестдесетина американо-полинезийски потомци. Това се дължи на профилактичното възпитание, прилагано в американската армия.

Пробуждането бе малко тежко. Веднага след победата янките изсипаха хубавата си техника през рифовете в морето, на петстотин метра дълбочина, и си заминаха така внезапно, както бяха дошли. Но полинезийският народ е така предразположен към забравата и щастieto, живее така чудесно с настоящето, че една година по-късно това представляваше само сън. Отново започнаха да се занимават с малко риболов, да приготвят малко копра. Само едно момиче замина за Америка да търси своите войници. И само един американец се върна оттогава, за да посети Пора-Пора, в който при това всички се бяха клели да се върнат някой ден. От всичко това бе останал само отзвукът на едно по-дълбоко разочарование.

В Пора-Пора прекарахме само четири дни, но най-близките до истинската Полинезия. Ние обичахме, когато сме в чужда страна, не само да я опознаем отблизо, но и да участвуваме в живота ѝ. Перях дрехите си заедно с другите жени по края на реката, гладех, седнала на земята, с ютия, пълна с червени въглини. С Пепе, жената на туземния полицаи, нанизвах раковини и семена, миех се на първобитния душ, на който оградата откъм морето липсваше съвсем, а на трите останали страни не беше по-висока от един метър. Туземният полицаи Марий бе изпълнявал някога една малка роля във филма „Табу“ на Мърнау^[11] и се гордееше много с това.

Отидохме на екскурзия до нос Матира, за да плуваме, ловим риба и ядем. Пясъкът по крайбрежието тук имаше ослепителна белота, докато в Таити за нещастие бе съвсем чер. Лагуната бе чудесна. На дъното ѝ се разстиляше градина от корали, широки и кичести, изрязани като дантела, разширени във вид на купи, едни като нежни,

странни решетки, други като карфиол, като храсти, орхидеи, като мозъци с техните бразди. През призмата си прозрачната вода им придаваше нежни и разнообразни пастелени тонове. В тази прозрачност тялото плуваше като дух, освободен от земята, с пречистени и обновени мисли. Забравях съвсем къде се намирам и коя съм, за да се нося сред някакъв блян, изпълнен с чудни усещания. Но рибата бе уловена и трапезата сложена за двадесет души под палмите. Ястията бяха само местни: сурова и пържена риба, „фафару“, или риба, ферментирала в кратуна, която отвращава чужденците с миризмата си на гнилото. Опитах я от кулинарни съображения и от любопитство — никак не беше лоша. Не ядем ли рокфор... Имаше таро, „пое“ (пудинг) от таро, печено прасе и някакъв вид руска салата. „Маа Таити“ (Таитянската кухня) е добра, но доста безвкусна и без изтънченост. Освен няколко прекрасни специалитети, тя е тежичка, доста тестена и ограничена.

Имаше и вино. Една дебела „мама“ изпълняваше шеговити и много кратки „уте“, като се смееше силно и единственият ѝ зъб отпред трепереше, подобно на измръзнал часовей. Всички се превиваха от смях, даже и ние, които не разбирахме нито дума от шегите ѝ. Тези „уте“ са сходни с ирландските „лимериск“, но почти винаги са двусмислени. Една китара изникна неизвестно откъде, образува се кръг за „паоа“, почнахме да пляскаме с ръце и да пеем „патото“ (речитатив), в което ставаше дума за костенурката на Помаре.^[12] Момичетата танцуваха в средата на кръга поред. Забавлявахме се като царе. После плувахме още, за да поизтрезнеем.

Едва се бяхме прибрали на борда и ето че пристигна Марий, натоварен с ястия.

— Къде са твоите „тане“? (Моите съпрузи, бог да ми прости!)

Той знаеше шест думи на френски, а аз толкова на таитянски. Даде ми да разбера, че ме кани на обед у нас. Още не беше се смляла храната от нашия обилен обед, но как да го върна с всичките тези провизии и неговия щастлив и мил вид? Трябваше да изпратим да извикат Пепе, останала учтиво в кухнята си, и в каютата дегустирахме суровата риба, маринована с лимони, заедно с „митихаари“, който е сос от кокосово мляко, лангусти и прасе, печено продължително в туземна пещ. Тъй като спазвахме обичаите, ядохме с пръсти и

комбинирайки ограничените си речници, успяхме да си кажем доста неща.

Времето никак не ни глезеше. От върха на планината връхлитаха силни вихрушки, преваляваше от време на време и когато в лагуната се образува едно особено силно плискане, преместихме се от нашия мост и отидохме да се швартоваме за бившия кей на американците, тихо и добре защитено място, украсено с цяла дузина стари ръждясали резервоари. Така се оказахме близо до терена, където ставаха репетициите за танците на 14 юли.

„Тиуре“, както наричат тук юли, приближаваше и приготовленията бяха в разгара си. В Папеете през идния месец щеше да е постоянен панаир. Съревнования на костюми, на песни и танци, състезания на пирогои щяха да следват едни след други и всички острови щяха да изпратят красивата си младеж. Щеше да бъде голямо и славно веселие. Всеки броеше стотинките си и ги пестеше, колкото може. Жените киснеха кори от уру, за да направят от тях „тапа“^[13], като ги очукват с бухалки с нарязи на ромбове. Корите на пюрота също бяха подложени на действия за омекотяване. Всичко това щеше да послужи за танцови костюми, хубавите „море“, целите украсени с раковини и червени и бели семена. Пора-Пора блестеше с груповите си танци. Бяхме срещнали вече Жермена, неговата танцьорка-звезда, най-добрата и една от най-красивите на островите, едновременно тънка и закръглена, с дяволски гъвкаво тяло. Имахме щастието да попаднем на една вечерна репетиция. При осветлението на моригаза^[14], под острия и точен ритъм на барабана, удрял с длани, ние видяхме как тези нехайни хора се отдават изцяло, с всичките си сили, без да се замислят. Танцът бе тяхното изкуство и изразното им средство. Те творяха и пресъздаваха. Най-напред мъжете, после — жените, а след това заедно те изпълняваха тези възбудени и трепетни фигури, всички движения на които бяха като някакъв смътен спомен от първобитния живот. „Отеа“ е танц на групи в изправено положение; „апарина“ — в който само движещите се ръце разказват нещо; „хивино“ — в който два кръга от танцьори от противоположни полове се движат един в друг.

Това бяха напрегнати и резки танци, с една извънредна точност и изящество. Това бе истинският танц, роден от ритъма на живота, извлечен из глъбините на човешкото същество, изразител на малобройни могъщи мисли и особено на инстинкти. Пантомима на

любовта, с един еротизъм, едновременно естествен и изтънчен. Танцът бе възбуждащ, весел, излъчващ радостта от живота, чувствуваше се, че е роден в този народ и продължава да се ражда в него, и най-сетне той бе красота, защото бе във висша степен естествен и изразяваше щастието. Цялото тяло се извиваше в гъвкави движения, които се приближаваха и оттегляха, после се съсредоточаваха в бедрата и корема. Танцърката, с извърнати длани, предлагаше с изразителни движения приятните си хубави очи, искрящи и дълбоки, и с целия си жар приканваше зрителите да споделят възторга ѝ. Ние се запалихме от този огън, в който се стопяваше и най-интимното от самата нея и от самите нас, просто и радостно отдадено. Тя се разпалваше, тъпчеше на място и се разтърсваше, като изразяваше една чувственост, пламенна, но винаги хармонична, дръзка, но никога груба. Зад нея мъжете, удряйки с крака по земята, танцуваха енергично, едновременно леки и силни, по-сериозни, по-съсредоточени, с хубавите си мускули, лъснали при светлината на факлите. А барабанът ставаше по-припрян, усилваше ритъма. От устните на присъстващите се изтръгваха поривисти и продължителни викове. След един последен вик танцът рязко спря и те останаха свити, още тръпнещи, малко задъхани. Ние също. Но такова упражнение не изморява тези силни тела и краят на репетицията бе само началото на празника: младежта се пръсна из селото, като пееше, смееше се, любеше се, вдигаше шум, пиеше и цяла се отдаваше на танца и отново на танца.

Това беше последният ни полинезийски спомен. Мислехме си за разговора, който водихме с някои много еволюирали „полутуземци“. Казахме им, че са щастливи, защото у нас има семейства, които нямат деца поради липса на пари за отглеждането им, за храненето им, отопляването им, обличането им или защото нямат къща, нямат място, където да ги настанят. Спомням си изненадания и ужасен поглед на тази млада жена, чиито девет рожби растяха на свобода сред природата.

Внезапно морето ни се стори пусто и тихо, почти тъжно. И само малко по малко обичайната рутина ни облада и намерихме сили да сложим Маркизите, Таити, Моореа и Пора-Пора в едно специално чекмедже, откъдето щяхме да ги измъкваме често, за да дадем възможност да заискрят с всички си блясък. За пръв път желанията ни ни теглеха не напред, а назад. Ако сметнехме изминатите мили от Ница

и разстоянието, което ни оставаше да преплаваме, щяхме да сме по средата на пътя едва като отминем островите Фиджи. Въпреки това, напусайки Полинезия, ние имахме съвсем ясното впечатление, че започваме завръщането.

---

[1] Френски писател (1850–1923), майстор на екзотичния роман. — Б.пр. ↑

[2] Яхтата на Льо Тумлен, който е предприел по същото време околосветско пътешествие. — Б.пр. ↑

[3] Остров от Френска Полинезия, 124 кв. км, 1000 души население. — Б.пр. ↑

[4] Селски общини в царска Русия, с колективна собственост на земята. — Б.пр. ↑

[5] Автор на „Книгата на Марко Поло“. — Б.пр. ↑

[6] Белгийски мисионер (1840–1889), посветил се на болните от проказа на Сандвичевите острови. — Б.пр. ↑

[7] Намират се в източната част на Френска Полинезия, докато Таити е в западната ѝ част. — Б.пр. ↑

[8] Национален празник на Франция. На 14 юли 1789 г. разбунтувалият се народ в Париж е превзел Бастилията и разрушил този символ на потисничеството. — Б.пр. ↑

[9] Листа от кокосова палма. — Б.пр. ↑

[10] Някогашно място на полинезийския култ, с доста груб строеж. — Б.пр. ↑

[11] Германски кинорежисьор (1889–1931), работил в Холивуд от 1927 г. Загинал при злополука след работата си над „Табу“, който е заснел с Флаерти. — Б.пр. ↑

[12] Име на династията, която е царувала в Таити от 1793 г. Царица Помаре IV (1813–1877) приела протектората на Франция в 1847 г. след упорита въоръжена съпротива. Последният цар с това име, Помаре V, е абдикирал в 1880 г. Въпросната костенурка е била донесена вероятно от Джеймс Кук от Галапагоските острови. — Б.пр. ↑

[13] Тъкан от чукани кори, подобна на нашето лико. Б.пр. ↑

[14] Лампа под налягане. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

ОТ ПОРА-ПОРА ДО ФИДЖИ. ПРЕСТОЙ В СУВА. ОТ СУВА ДО ПОРТ МОРЕСБИ

Трябваше да изминем хиляда и седемстотин мили оттук до Сува, столицата на Фиджи. А люлеенето започна още с тръгването. Пишех ежедневните си бележки в доста неудобно положение, притисната колкото се може по-добре между щурвала и комингса. Но времето бе сравнително хубаво, със средно силни пасати и море, по-бурно, отколкото би могло да се предположи по силата на вятъра. Зле поддържан от вятъра, гротът би представлявал само затруднение и ние разпънахме двойните стаксели от любов към спокойствието. Съгледахме Мопити и минахме на височината на Мопелия, без да видим острова.

На третия ден всички бяхме седнали в кокпита, когато един голям кашалот се приближи на върха на плавниците си и зад гърба на капитана направи „Пшъът!“, духайки му внезапно отзад. Луи направи двуметров скок. Този шегаджия-кашалот се числеше към една доста внушителна група от свои събратя, големи приблизително колкото „Ому“, така че капитанът се успокои едва когато те си заминаха, защото се страхуваше да не би някой от тях да вземе яхтата ни за кашалотка и да прояви чувствата си към нея.

Скоро се намерихме недалеч от Палмерстон, един труднодостъпен атол, населен единствено с потомци на един и същ праядо, който даже не се е наричал Адам, а Марстерс. Там се говори изключително английския на Глочестерсшир.

Туземният стражар Марий ни бе запасил изобилно с банани, които зрееха добре, и стана ежедневен дълг всеки от нас да изяде минимум половин дузина. Фред бе донесъл от дома си една пределно сбита формула — един банан струва една пържола — и ние се стараехме да му повярваме. Не биваше да пилеем хубавите витамини. Тихият океан не изобилствува с прясна храна и за бифтек не бе ставало

въпрос от две седмици. Трябваше да напуснем Таити без нито едно яйце, защото точно по това време ставаше някаква сватба, а от Пора-Пора успях да взема само няколко салати, папай и зелен фасул за из пътя.

Въпреки упоритите и разнообразни грижи циреите на Луи се нижеха на верига, като последният се заместваше веднага от нов. Хранехме се по-добре от мнозина колонисти и, разбира се, и от туземците, не ни беше чак толкова топло и водехме здравословен живот. Въпреки това всички бяхме отслабнали и начиная от този преход, нашето общо състояние не бе цъфтящо, особено това на капитана, който бе станал нервен като котарак на лов и мислеше само за кораба. Ръцете му бяха покрити от някакво много неприятно импетиго и изобщо не можеше да се движи, без да го боли някъде. Това му пречеше при работата с платната и едва можеше да си служи със секстанта.

Лекият бриз се редуваше с хубав вятър, силно развълнуваното с относително спокойно море, понякога с малко дъжд. Вятърът беше изобщо много на юг, за да можем да използваме всички възможности на двойните стаксели, но по дяволите, те бяха тъй удобни! В началото на един голям преход не е много важно, ако се следва курсът с няколко градуса разлика, и на двадесет или тридесет дни един ден повече или по-малко е почти без значение. Главното е да не се измориш в началото и да се поддържаш в добра форма за в случай на по-нататъшно лошо време.

Според картата на ветровете из тези места съществуваше шест на сто риск за бури и три на сто — затишия. Но тези проценти никога не бяха точни по отношение на нас. Сякаш затишията ни бяха запазени специално от цялата година, особено когато пръстенът на буталото, сменен в Папее, се спуска още при втория оборот на мотора. Като отминахме рифа Антиоп и остров Ниуе, приблизително 600 мили на запад от Куковите острови и 300 мили на изток от Тонга, вятърът задуха бавно на югозапад и стихна. От плющенето гротът се скъса и трябваше да го поправим временно с реприз.

Горещината жареше и ние изгубихме чувство за времето. В море не трябва да се мисли за милите, които имаме пред себе си, и да бързае да достигнем целта, защото няма нищо по-лошо за нервите на екипажа от затишията. Видяхме с неудоволствие да се приближават

бавно островите Тонга. Това е един голям архипелаг, обкръжен от риф, който се прекъсва само между групите Ваво и Хаапе. Посред този проход се намира известният Метис Шоал, много опасно плитко дъно, в което морето се разбива по всяко време.

Междувременно Фред улови от полет своята тридесет и първа пролет, която минаваше. Отпразнувахме я с пунш, кокошка с ориз, ананаси и светлочервено вино — от неизчерпаемия „Шосолей“, който все още не се свършваше. Фред заяви сериозно, че се чувства по-млад от когато и да било. Тъй като имаше малко северен ветреца, бяхме вдигнали стаксела, грота и бизана. Кормувахме и след пиршеството в кокпита прекарахме следобед в разговори на най-различни теми.

Обичахме тези дълги преходи, когато нищо от онова, което е земно, няма вече значение. Всред океана парите не струват нищо, както и никой от начините на живот на сушата. Можехме дълго да пътуваме така, като се приспособяваме механически към движенията на кораба, без да желаем да пристигнем някъде, докато всичките ни запаси се свършат и всичката ни вода бъде изпита, така че земята да стане необходима. Желанието ни за вятър не означаваше, че искахме да стигнем по-скоро някаква цел. То беше поради това, че без вятър платноходният кораб има тъжен вид и защото нищо не може да се сравни с чувството, че летиш по вълните с голяма скорост и виждаш как корабът живее и се гмурка, като щастлив делфин.

Най-сетне се надигна един лек югозападен ветреца, но ние не бяхме спокойни: той идваше на резки пристъпи. Небето се покри с кълбести облаци и вятърът бързо се засили. Предвидливият капитан нареди да се зарифова гротът. Точно навреме: един необикновено силен пристъп връхлетя върху нас и ни повали. Под намалената площ на платната си „Ому“ се накланяше, накланяше... да помислиш, че вече не ще се вдигне. Въпреки всичко той се изправи. Вятърът задуха внезапно на юг и се установи със сила 8 бала. Бушпритът удряше в морето, което бързо се развълнува много силно, и ние прибрахме кливера целия мокър, като нас. Направихме един риф и на стаксела. За няколко часа животът на борда се промени основно. Запазихме посоката, със силен кос заден вятър, при много развълнувано море, което заливаше палубата и наводни на два-три пъти кокпита.

Прибрах кучето долу, защото с обикновеното си безразличие то се разхождаше спокойно по предната част на палубата, търсейки рибки.

Знаеше много добре, че понякога морето изхвърля някоя на борда, и щом времето се развалеше, душейки, тръгваше да търси малки сепии или недостатъчно пъргави рибки.

Вятърът виеше като глутница вълци. Беше хубаво разтърсване, както се изразяваше нашият приятел, г-н Турнике.

Мокри като кучета, не можехме да продължим с тази скорост, която не бе добра за кораба. Вдигнахме бизана зарифован и легнахме на дрейф, установявайки дежурства.

Капитанът, който от кокпита наблюдаваше времето, ни извика не зная колко време по-късно: „Всички на палубата! Да се свалят бизанът и обикновеният стаксел! Да се вдигнат двойните стаксели с по един риф!“

Измерването, изчислено с помощта на права от луната, ни определи на пет мили от Дисней Шоал, към който ни тласкаше нашият дрейф. Трябваше значи да тръгнем на път въпреки състоянието на морето, много бурно и развълнувано. Пипнешком навлякох една добра, стара връхна дреха, която сигурно бе служила вече при Трафалгарското сражение^[1], и подадох разрошена от сън глава през люка. Появи се и Фред по шорти и дебели вълнени чорапи с крайче от гащите му, което се подаваше отзад. Различните „тоалети“ на море имат тази обща черта, че всички са най-произволни и ексцентрични, но отговарят на насъщните нужди на техния собственик.

Нощта бе съвсем тъмна, луната току-що се бе скрила зад черни облаци, пълни с вятър. Бизанът бе свален без особени затруднения, „Ому“ подскачаше по вълните и капитанът пое кормилото с клетите си разранени ръце. Фред и аз се отправихме към бака, залитайки, като ругаехме люлеенето. Трябваше най-напред да поставим леерите на двойните стаксели.

— Ако поне се виждаше нещо... Трябваше да вземем джобната лампа. Къде се дяха малките клещи?

— В джоба ти са.

— Не, сега ги сложих някъде.

Търсехме пипнешком между фалите и шкотите.

— Нейсе... Аха, да, ето ги!

— Добре, но гледай отведнъж. Ох! Пази крака ми, дявол да го вземе!

Кракът на Фред продължаваше да е чувствителен. Извиних се:

— Това стана поради вълнението.

А ето и кучето, което остави нещо точно в краката ни.

Ах, това животно! Иди вземи хартия. Донеси и стегнатите муфи^[2].

Ще повярвате ли или не, но при подобен танц това представляваше цяла експедиция. Изчезнах в каютата, всред куп от платна. Човек би помислил, че имаме двадесет стаксела. Стъпих в кошницата с лимоните.

— Дръж!

Хартията. Муфите. Сега стакселите. Фред теглеше, като пъхтеше и правеше ужасни гримаси. Усилията му се четяха винаги по лицето му, даже при блещукането на джобна лампа. Избутах му през люка цели километри от стаксели.

— Един риф! — викна гласът на капитана някъде много далеч зад нас.

Екипажът измърмори:

— Добре, добре, разбрахме вече. Един риф! Цял час ще ни отнеме.

Все пак преувеличавахме. Завързването на рифови възли върви много по-бързо, отколкото се мисли, даже когато трябва да се държиш с една ръка поради люшкането на кораба. Я виж, един липсваше.

— Иди вземи едно парче.

Ето, беше готово. Но краят на платното се развяваше от вятъра: „Иди вземи едно парче“.

Трябваше да се закрепят вистрелите, но въжето бе малко късо. Бях вече на стълбата, когато Фред каза: „Все пак иди вземи едно парче“. За щастие имам запас, единствен на света. В долния край на стълбата се спънах в някаква черна маса и паднах върху мивката. Беше кучето. Искеше да излезе навън, за да види какво става, а при това беше му точно време за...

— Я скоро иди зад масата и стой мирен!

През това време капитанът стана нетърпелив. Кога щяхме да свършим с тези стаксели? Търпение, готово беше, ето! Вдигнахме ги, нищо не се закачи, опънаха се добре. С пресъхнала уста навихме няколко пръснати въжета. Струваше ми се, че мъничко морска болест ще ме хване. С мрачен поглед, ето ни събрани в кокпита. На запад луната залезе на хоризонта с театрални ефекти, които бяха доста

обикновени. Около лампата на компаса се виждаха три червени огънчета, които бяха връхчетата на нашите цигари. Три часът сутринта. Малка интермедия в миньорен тон. Това е бордовата рутина. И ето какво именно означава, когато пиша просто: вдигнахме двойните стаксели зарифовани.

На сутринта вятърът стихна и задуха на югоизток. Видяхме островите Лат отдясно и Као отляво, от групата Тонга. Две измервания ни дадоха основание да сметнем, че сме на дванадесет мили източно от Метис Шоал. Свалихме двойните стаксели и вдигнахме обикновения стаксел и бизана. Фалът на флагщока откъм десния борд се бе скъсал през нощта и влачейки се във водата, се бе заплел във витлото, нещо, което не бе особено важно, тъй като моторът не работеше. Морето бе развълнувано и времето — мрачно. Вятърът спадна на пет бала и задуха на изток: вдигнахме двойните стаксели, след като бяхме отпуснали рифовете, но той отново ни изигра и задуха косо. Трябваше да свалим десния стаксел и да вдигнем грота. През този преход се занимавахме много с платната. За щастие времето се пооправи, защото всички тези действия бяха много мъчителни за ръцете на Луи.

В петък, на 4 юли, обедното измерване определи положението ни на десет мили приблизително от антимеридиана на Ганд. А в неделя, на 6, минахме 180-я градус, по съвпадение точно в същия ден и същия час една година след заминаването ни от Ница. Бяхме много доволни от себе си. Тази неделя 6 беше също така и понеделник 7, защото прескочихме един ден. Днес беше утре. Значи вчера трябваше да е днес. Така вчера беше утре. Ами къде беше днес, този ден, в който дишахме и който въпреки това формално не съществуваше? Целия ден се забавлявахме с тези дребни софизми.

Сега бяхме на двадесет и четири часа от Сува. Поне така мислехме. Времето беше хубаво, съвсем свежо. Този преход можеше да мине като романтичен. Бяхме имали хубави пасати, тревожно затишие между рифовете, лоша буря, облачно и студено небе, ясно и тропическо време; платното се беше скъсало. За да подсили всичко това, малката помпа в кухнята почна да бълва вода и ние помислихме, че бидоните се изпразват. Почнахме да ограничаваме много сериозно сладката вода. По-късно забелязахме, че няма нищо обезпокояващо, но тази загадка никога не се изясни. Не можехме да страдаме от жажда, защото, слава богу, имаше вино, лимони и ром, но живеехме в обща нечистотия, тъй

като морската вода мие зле. Ако в този момент знаехме за опита на Бомбар^[3], щяхме по-скоро да се опитаме да я пием. В сравнение с другите досегашни преходи времето при този бе малко по-студено, а това правеше ограниченията на водата по-поносими.

Двадесет и четири часа от Сува? На други да разправят тези приказки: затишие, свръхзатишие. Един ден, два дни изминаха, но вятърът, както Малбрук^[4], не се връщаше. През нощта ни тласкаше един много лек полъх. Това бяха лъчезарни нощи, под една сияеща луна, всред идеално сребриста тишина. Плъзгахме се като въображаем кораб, с леко шумолене на водата, подобно на дълга пола, която се движи по стълби. Южният кръст лекичко трептеше. Той е скромно съзвездие, което отначало малко разочарова, но после постепенно придобива значение и ви става по-скъп и от най-бляскавите. Но това мечтателно плаване ни носеше бавно, заедно с течението, към остров Кандаву, към ужасния риф Астролабия, опасен капан за корабите, дълъг 60 мили и покрит от водата. Тревожно се взирахме в сушата, която се приближаваше постепенно, наостряхме слух за прибоя. Призрачният полъх, който ни тласкаше, нямаше сили да се бори срещу течението, носещо ни към острова и рифа. След нощта завихме бавно и опитахме да се плъзнем безшумно към юг. Сува беше на северозапад... Две опалови лакерди си играеха лениво в нашата бразда. Беше топло. Странно усещане представляваше тази нехайна, сякаш задрямала опасност, лошото море без буря, безшумната гибел, нещо подобно на това, което трябва да усеща оня, който пропада в тресавище, парализиран от страх, или онзи, който заспива в стая, пълна със светилен газ.

При залеза на втория ден, изпълнен с тревоги и затишие, сушата бе още по-близка, съвсем близка. Слънцето залезе зад Кандаву в огромен пояс от черни и рубинени облаци, които плъзяха по хоризонта. Това мрачно зарево сигурно предвещаващо някоя буря. Пригответхем всичко, за да предотвратим лошия удар. Все пак добре беше да се пораздвижим малко, да имаме някаква работа. Съвсем готови, и четиримата заехме място на рубката с лице, обърнато в очакване на запад. Нищо не дойде. Един час по-късно стояхме все на същото място. Изглеждахме като глупаци с нашите рифове на платната. Отидохме да си легнем сред пълна тишина. Но в полунощ нещо ни събуди: беше толкова очакваният ветрец, най-после пасатите. Настана голямо

раздвижване за вдигане на платната. Фарът Соло на края на големия риф Астралабия внезапно замига дружески отляво и бавно се отдалечи. Отново ободрени, взехме курс към Вити Леву. Зората сред морето е винаги красива, но този ден беше истински рай. Всичко искреше от живия и плискащ се блясък и от радостта да се живее, която идваше с хубавия и дългоочакван бриз. Морски птици крещяха и кръжаха. Риби изскачаха из водата.

Пуснахме въдичарската връв и уловихме едни прекрасен тон. Тон по нормандски, студен тон с майонеза, да живее тонът!

А Вити Леву приближаваше, покрит с облаци. Небето потъмня, дъждът се готвеше. В продължение на повече от един час ние плавахме покрай един безкраен риф до самата повърхност на водата, по който тичаха хора, дошли на лов за молюски. Една гръбна перка на акула се движеше в нашата бразда. Чудно нещо, това беше първата ни акула в открито море, откакто тръгнахме от Ница! Досега акули бяхме виждали само при закотвяне в пристанищата, където ги привличаха остатъците.

Изтъркахме бинокъла да се взираме с него, за да търсим ориентирни точки, да откриваме шамандурите и да следим техния низ. Големи зелени вълни се разбиваха в рифа без прекъсване, догдето поглед стигне. Но внезапно проходът се отвори пред нас и колкото повече навлизахме в него, толкова повече морето се успокояваше. Моторницата на Здравната служба се приближи и ние почти спряхме. Митница и полиция се струпаха в кабината пред обичайната чашка. Лавирахме бавно срещу бриза. За да не губим часове в лавирания из късото вълнение, моторницата ни довлече до мястото за закотвяне, докато ние прибирахме внимателно изморените си от двадесет и два дни път криле.

— Закотви!

Котвата се спусна към едно твърде неудобно дъно. Идвайки от Таити, ние намирахме, че подстъпите към Сува със складовете отзад и малките разклатени мостчета са ужасни. Облачното време също допринасяше за това. Започна да духа силно и заваля като из ведро. Това беше убийствено, пречеше ни да работим. Но Сува Яхт-клуб вече бе влязъл в контакт с нас и се стараеше да облекчи живота ни. Моторницата на лоцмана, заета от капитана на пристанището, дойде да ни вземе и да ми довлече до едно място, наречено Валу бей, където успяхме да се швартоваме по-удобно в съседство с три други яхти:

новозеландските „Леди Стерлинг“ и „Фитинч Бан“ и американската „Виатор“. „Фитинч Бан“ беше великолепно гоелета, тръгнала от Вилфранш преди две години с предназначение да стигне в Окланд. Собственикът ѝ, стар капитан, пътуваше с племенницата си и двама италиански моряци в големия комфорт на двадесет и пет метровия платноходен кораб, снабден с всички удобства. „Виатор“ също беше гоелета, но само единадесетметрова, идваща от Сан Франциско през Хавай и Френска Полинезия с намерение да се върне в домашното си огнище. На борда ѝ бяха Хари Клос и жена му, а също и един мил момък, наречен Дейвид, чийто характерен белег бе наивността: с простодушието, присъщо на расата му, той пазеше една трайна любов към някоя си Маринета, едно от най-известните и най-свободни момичета в Таити. Това бе добре, но той беше убеден, че бе имал предимството на нейното благоволение и че то бе запазено изключително за него, нещо, в което твърде много се мамеше, и сигурно Фред бе най-подходящият, за да знае това с положителност.

Един католически свещеник използваше „Леди Стерлинг“, за да обхожда пръснатото си из островите паство. Мисионерската работа не е никаква синекурна служба. Случваше се след някой преход по развълнуваното море кюрето да слезе на някой остров, където има само една жена-католичка. Казват му, че е отишла в другата страна на острова. Добре. Той вдига котва и го обхожда, като се старае да избегне рифовете, за да се закотви в другия залив. Морето е развълнувано, доближаването трудно. И когато стигне най-сетне, научава, че междувременно жената се е присъединила към сектата на мормоните! Тогава обратно, към друг остров с надеждата за по-добър успех.

Срещу течението, всред вятър и дъжд ние маневрирахме безуспешно, за да се вмъкнем между две от тези яхти; най-сетне ни залепиха до „Мануа Леву“, един правителствен кораб на Самоа, и там бяхме добре. Зад нас се намираше английската фрегата-хидрограф „Лаклан“, чийто любезен капитан ни подари „Мореплавателните упътвания“ за прохода Торес, които ни липсваха. Капитан Лоури беше специалист по този проход и едно от тези многобройни островчета носеше името му: Лоури Айланд. Той ни покани на един коктейл. Валеше като из ведро. Даже и в най-запазените си дрехи, пропити от дъжд, имахме доста див вид сред тези безупречни и стегнати офицери и елегантните дами с дълги цигарета. Бях вкарала коравите си и много

разширени крака в едни мокасини. От дълго време не бяхме имали толкова цивилизован вид и въпреки това не бяхме в тон. Да си признаем веднага: още не бяхме в тон и никога не ще бъдем в тон.

Сува е важно пристанище и доста грозен град, където все пак може да се набави всичко. Разликата с Полинезия е поразителна. А при това той е също вулканичен остров от Тихия океан, с пищна растителност, заобиколен с чудесна лагуна. Но тук липсва онази лекота на атмосферата, която толкова ни хареса там. Не ще се впускам в сравнителни подробности относно френската и английската администрация, и двете сигурно имат своите добри и лоши страни. Всичко, което мога да кажа, е, че въпреки голямата любезност на белите, които срещнахме тук, Вити Леву е отегчителен остров, където полезността е унищожила очарованието. В сравнение с приятното безгрижие и пълната свобода на нравите в Полинезия островите Фиджи изглеждат твърде нравствени. Жените тук носят двойни рокли до глезените, с дълги ръкави. Как искате това да е красиво? Сува е толкова благоденствваща, че е имало нощни нападения над бели жени, факт, непознат в Таити, където инстинктът не е отблъскван и където порокът е мъртва буква. Но не е наша работа да съдим за това. Теоретично бели, индуси и фиджи (меланезийци) живеят на една нога и имат едни и същи права, но тук не намерихме и следа от това твърде приятно равенство, което цари в Таити. Вярно е, че няма нищо по-симпатично от полинезийската раса. Фиджите са едри, силни, мускулести, здрави като дъб. Жените имат същата конструкция до такава степен, че понякога откъм гърба е трудно да се различат от мъжете, които също носят чудесно подходящи им поли. И двата пола са украсени с грамадни, дребно накъдрени коси във вид на ореол, с една мастилена чернота, която често пъти е изкуствена, защото те ги боядисват. Червеникавите коси са доминиращият естествен цвят. Те имат доста страшен и свиреп вид, липсва им само халката на носа. Човек си ги представя много добре въоръжени с копия и издаващи диви бойни викове. А впрочем тези бивши човекоядци, които са шофьори на автобуси и моторници, са добри, мили със своя непринуден, малко блеещ смях. Полицаяте са внушителни, избрани за своя представителен вид: те носят униформен мундир върху пола от бял плат, назъбена отдолу. Намирах ги великолепно.

Тези прекрасни мъже вършат чудеса на ръгби и градът е окичен със снимките на своите шампиони.

Но във Фиджи фиджите са малцинство. Освен англичаните, австралийците, новозеландците и една шепа китайци има и много индуси. През 1949 г. се наброяваха 130 000 индуси срещу 124 000 туземци и 23 000 жители от разни националности. Индусите тук са приблизително в същото положение, както китайците във Френска Полинезия: докарани първоначално като работна ръка, те са се размножили бързо, поддържат се помежду си, имат почти изцяло монопола на дребната търговия и не са обичани от колонистите, защото наистина бързо наводняват навсякъде.

Изхождащи от бедните касти, те са донесли от своята Индия само обичаите си, един лош, крещящ вкус, който с нищо не напомня ефирната изящност на индийското изкуство, литература и философия. Но техният маслинен тен, правите им сплъстени коси, неколцината старци, прилични на дервиши, индуските филми и тяхната котешка музика, жените в розови, бели, жълти и сини сари, с красивите им бадемови очи и златните им украшения върху външната страна на ноздрите — всичко това е част от местния колорит на сегашна Сува, както „тинито“ е една същност в Полинезия. На пазара те със загадъчен и достоен вид продават своята леща, своите подправки, своите неизброими видове дребни благоухания. Насреща фиджийките са клекнали сред кошниците си, пълни с раци и раковини, сред връзките си от таро и гулии. На всички сергии са изложени тютюневи низи, навити във вид на кошери, които се продават на дребно на сантиметър.

Поройните дъждове ни караха да губим ценно време и да изричаме напразни заклинания. Използвахме времето, за да почистим малко помещенията на „Ому“ и да се запознаем с неколцина мили хора, както правехме на всяка спирка. Каквото и да се мисли, расата на добрите хора е твърде разпространена на земята. Веднъж видяхме как покрай кея се плъзгаше един тесен и странен кораб с новоготичен нос, а върху този нос един стар офицер с просълзени очи ръкомахаше към нашето флагче и изричаше с всички сили ентусиазирани думи. Дочухме откъслечно: „... роден в Лиеж... Белгиец по сърце... да живее Белгия!... хубаво кученце... много щастлив...“ Беше помощникът на „Санитарен капитан Лъо Гал“, който се швартова близо до нас. Този бивш американски десантен кораб, превърнат във френски кораб-

болница, беше на път за Индокитай^[5] и от осемте му мотора само един можеше да работи. Рядко съм виждала по-грозно нето да плава по водата. Още същата вечер бяхме на борда му. Случи се 14 юли и целият екипаж беше в парадно облекло. Една шепа добри хора, всички бретонци, освен капитана, лоринец с твърди очи, който имаше болен черен дроб и на когото това безсмислено пътуване бе омръзнало. Докато корабът му се бе спрял в Сува за поправки, той хладнокръвно напусна играта. Екипажът, на когото тя също бе дотегнала, получи нареждане да извърши ремонта и да продължи под заповедите на втория капитан, един добър старик от старата платноходна флота, много обичан от хората си. Доволни да имат до себе си корабче с развяващо се белгийско флагче, те се чудеха какво да измислят, за да ни доставят удоволствие. Затова в Сува всеки ден имяхме френски хлебчета.

Отново бе започнало да се засушава, което бе по-подходящо за сезона, и ние се занимавахме с мотора, подпомагани от механици, повечето индуси, които трудно разбирахме. Слава богу, той заработи! През това време капитанът се осведоми за сухия док, но беше безнадеждно: всичко бе заето до януари. Разочарованието на борда беше голямо, защото ръждата пълзеше по корпуса, а не знаехме какви са изгледите да ни обслужат на бъдещите ни спирки. В противен случай щяхме да наклоним корабчето в някое подходящо място, за да поработим по корпуса в очакване на нещо по-добро. Половинчато разрешение.

Внасяните в Сува продукти идват от Австралия и Нова Зеландия. Тъй като консервите бяха добри, евтини, решихме да си направим тук запаси, които да стигнат до Кейптаун. Тези от Панама бяха сериозно намалели, с изключение на говеждото, което редовно се изместваше от по-млади специалитети. И така, избрах и докарах на борда известно количество различни хранителни продукти. Изкачиха с макара касите на бака на „Льо Гал“, който скоро заприлича на селски двор след прибирането на фуража. Сваляха ми кутиите по верига в кабината, където ги разпределях, като виках нарежданията си: „Сега супите! А сега боба!“ Работата се вършеше добре, но подозирам, че хората са се пошегували хубаво, защото захарта на пудра се оказа непоправимо смесена с ориза, а Талоу избяга.

Боцманът на „Льо Гал“, много добър в моряшкото изкуство, ми помогна доста при закърпването на малките платна. Гротът бе отнесен

у един местен платнар, за да му направи нови ръбове. Както виждате, живеехме наполовина върху този симпатичен кораб-болница, където само лекарят бе болен. Там перях прането си и там вземахме душеве.

Роял Сува Яхт-клуб веднага ни направил свои членове. Състезанията се провеждаха с тези забележителни корабчета, много на мода в Австралия, които представляват широки едномачтови яхти, с толкова много платна, че е необходим многоброен и специално трениран екипаж за уравновесяване. Те имаха отвор за изтичане отзад, който служеше за изпразване на кораба... по пътя. И действително при голямата скорост изсмукването е такова, че може просто да се изтегли само чепът, за да изтече проникналата вода. Уверявах ни, че при дължина от осемнадесет стъпки^[6] достигали петнадесет възела, което е допустимо, според както ги видяхме в събота и неделя да се състезават в скорост по лагуната, дигнали всички платна. Младият секретар на клуба, Петер Ундерхил, направи наистина невъзможното, за да ни помогне, и успя едновременно да се спречка с управителя на сухия док и да ни осигури място за следната седмица. Барометърът на настрояването на борда се покачи с една степен.

Онези, които ни завиждаха, бих искала да ги видя в сухия док на Сува. Тъй като е единствен, той може да си позволи да бъде най-нечистият, най-неудобният и най-зле оборудваният. В продължение на осем дни, издигнати върху неустойчивото скеле, което бяха принудени да изпросят, разчеквайки се в най-трудните положения, моите две момчета стържеха ръждата, четкаха, чистеха, боядисваха, измъчваха се под изгарящото слънце и в момента, когато имаха най-вече нужда от мен, направих им номера от Аликанте: разболях се.

Вследствие на една разходка по рифа убождането от оня „нохю“ се възпали отново и от една седмица влачех лапата си, като подскачах само на другата, и се лекувах, както дойде. Единственият резултат беше, че кракът ми стана грамаден и ме болеше, като силното зачервяване пълзеше тихомълком по него. Беше чудесен абсцес с бързо развитие. Посъветвах се с един лекар, който ми каза: „Продължавайте, продължавайте, след седмица ще мога да ви отрежа крака“. И тук както в Аликанте се намериха състрадателни приятели, семейство Уайт, за да ме изтръгнат от заплахата на меча и да ме поставят за една седмица върху своя диван, откъдето виждах мачтите на „Ому“. Беше ми много

мъчно. Но имаше ли начин да остана да лежа на борда? Щеше да ми е невъзможно.

— Хайде върви — ми казаха неблагодарниците, — нямаме нужда от теб.

Майчинските грижи и драконовското лечение се справиха бързо с тази лоша драскотина и аз се върнах, съвсем освежена, в доста разбутаното бащино огнище. Още на следния ден „Ому“ се плъзна отново в морето.

Сува бе определена като спирка с полезна цел, така и стана. Сменихме пак въжетата и ръждясалите стоманени ванти. Заплатихме доста скъпо, за да: ни поправят часовника. Пребоядисахме перилата, водоулея, подпорите на гика. Свалихме гротстенгата и я закрепихме към палубата. Бяхме видели, че тя се употребява много малко в течение на големите преходи, и поддържането на нейния такелаж представляваше само една допълнителна грижа. Оттук до Кейптаун преходите можеха да се окажат тежки и здравите, къси мачти ни бяха достатъчни.

Така поради всичко това от групата Фиджи опознахме само остров Вити Леву и то как. Единствен Фред го обходи. Ние знаехме по-специално Сува, и то на пръсти: малко, доста сложно градче, съставено от живописност и благоприличен английски тон, с оживено международно пристанище, малко селище, едва свързело се след един неотдавнашен циклон, чието оголено и невзрачно крайбрежие се променяше в очарователен пейзаж, щом вдигнехме поглед към бледолилавите и светлозелени планини, пищни и наситени с изпарения. Лагуната бе величествена. Уайтовци притежаваха моторна лодка и ни поканиха да прекараме цял ден върху лагуната, един лъчезарен ден, в който забравихме всичките си грижи, за да се търкаляме буквално в прозрачната вода. Завърнахме се с богата придобивка от раковини, все тъй обект на постоянния ни интерес. Но напразно търсехме да намерим някоя „голден каури“. Това е голяма раковина без петна, със златистожълт цвят, която се среща край Фиджи. Нейната изключителна рядкост ѝ придава стойност, която, както казват, достигала хиляда долара... за някои любители.

Запознахме се за пръв път с морската змия. Уви, това не беше прочутото същество, представата за което извиква това име. Тя беше една тигрово нашарена змия, не по-голяма от смок, наречена

енхидрина. Ухапването ѝ е силно отровно и тя се среща много из тези топли морета, от островите Фиджи до Индийския океан.

Беше наложително да опитаме кавата. То е националното питие. Не го правят вече с дъвчене на корените на пиперовото дърво и плюенето на сока им в една паница. Изготвянето му в наши дни е по-хигиенизирано. Пият го навсякъде и по всяко време. Пиенето на кава (по фиджийски „янгона“) е един от най-старите обичаи на острова, свързан с повечето религиозни и служебни действия. Във всяка работилница, учреждение, строеж има голяма паница с кава. Предложиха ни от него у капитана на пристанището. Един туземец го донесе в половин черупка от кокосов орех и според обичая го поднесе, коленичейки, със сведена глава. Трябва да се плесне с ръце веднъж, да се поеме паницата, да се пие, да се хвърли остатъкът през рамото, да се върне паницата и отново да се плесне с ръце. Пий... ако можеш. То е някаква белезникава помия с парлив вкус. Кавата не оказва абсолютно никакво въздействие на духа, освен ако се пие в големи количества. Казват, че като мине първият удар, човек свиква и даже се привързва. Твърди се, че има големи укрепващи и освежаващи качества. Аз изпих всичко.

Но Сува се оказа също така и пристан на Съмнението. По средата на околосветското ни пътешествие преживяхме период на дълбоко обезсърчение. Изведнъж ни се стори, че всичко върви зле. Бяхме закъснели в надпреварата с лошото време. Бяхме изморени и в лошо настроение. Капитанът, нападнат от главоболие и циреи, с ръце, все така покрити с неговото гнойно заболяване, бе прегледан от лекар, който установи обща преумора на организма и предписа почивка, витамини и... промяна на обстановката. Шегаджия.

Онова, което разяждаше капитана, бе постоянното напрежение на духа, непрекъснатото стоене нащрек, прибавено към една естествена нервност. Той беше двигателят на експедицията и енергията, която я увеличаше. В заключение от него трябваше да изхожда всяко решение и той носеше всякаква отговорност. Той пресмяташе разстоянията и времетраенето, предвиждаше, — какво казвам? — „знаеше“ какво ще бъде времето и вземаше необходимите мерки. Той трябваше да ни подканва, за да не се отдаваме на приятния живот, за да устояваме на желанието да кажем: „Какво пък, да не би да ни остава само един ден!“

Всички ни хвалеха очарованието на Нова Зеландия. След седмица колебания изведнъж решихме да отидем и прекараме там една година. Може би щеше да е възможно да си припечелваме хляба. Щяхме да се тъпчем с мляко, масло, зеленчуци и щяхме да тръгнем в най-подходящото за ветровете време, като обиколката щеше да стане за три години вместо за две. Внезапно припряното бързане отпадна и пред нас се откри цял океан от време. Луи престана да се тревожи. Фред бе очарован. Аз пролях една сълза (нали съм невъзможна!) и почнахме да кроим планове. Барометърът на настроението се покачи с още една степен.

В един неделен ден на обед „Виктор“ тръгна. Стояхме прави на бака и го гледахме как вдига платната си. Той изглеждаше съвсем мъничък, с целия просторен океан пред него. И внезапно не зная какво стана у нас, нещо се раздвижи, нещо ни подтикна... Когато „Виктор“ навлезе в прохода, ние слязохме в кабината и Луи посегна към един куп от карти и към „Мореплавателни упътвания“. Разбрах всичко.

С една дума, трябваше да сме малко пернати, диви, ударени в главата, що ли. В Сува в това вярваха всички, които бяха свидетели на колебанията ни и с които бяхме споделили решението си. Прекарахме един трескав ден в тичане от началника на пристанището до здравната служба, до пазара, в банката, на пощата, в пране и гладене на безгрижно натрупани дрехи. В сряда, на 13 август, след двудневно отсъствие Фред отново се появи на борда, за да чуе следните думи: „Побързай, тръгваме след един час!“ Той не беше доволен, но държането му беше идеално и говореше в негова полза. Само каза: „Така ли, добре“. И слезе да смени сивия си панталон с едни изцапани шорти. Това беше всичко. Именна такъв помощник ни трябваше.

Съвсем скришом, без почти да посмеем да се сбогуваме освен с много развълнуваните Уайт, ние вдигнахме котва. На Запад, както винаги. Кризата бе преминала.

Ние допълнихме впечатлението в Сува, че липсва нещо в главите ни, като, преди да тръгнем, направихме в залива цяла серия от кръговратни обиколки, привидно съвсем безсмислени; а ние отбелязвахме отклоненията на компаса в различните му точки. Компасът не бе урегулиран от Средиземно море насам. Различните климатични и магнетични условия естествено бяха му доста повлияли. Но като изключим значението му за крайбрежното плаване и при

известни обстоятелства, стойността на компаса е относителна. Когато знаем величината на отклоненията му, лесно е те да се изправят. Ние сме се движили с отклонения от 15 до 20° на компаса, но какво значение има, ако той сочи юг-югозапад, а ние знаем, че се движим на юг?

Поехме в открито море и на сутринта минахме между прекрасното крайбрежие на Вити Леву с хубавия му профил и китния остров Мбенга, острова на „файруалкерите“. В някои празнични дни туземците ходят боси по горещи въглени. Това място бе осеяно с подводни скали, и то не само горещи. Като ги избягнахме, ние поехме истинския си курс и се нахвърлихме върху заека, който къкреше в тенджерата. Времето бе лъчезарно и никак не бяхме недоволни от светкавичното си решение, включително и Фред. Луи се чувствуваше малко по-добре, след като бе прекарал няколко дни във физическа и умствена почивка, мечтаейки за Нова Зеландия. Онова, което преди всичко желяхме, беше да завършим тая обиколка на света. То стоеше пред всяко друго съображение, не ме питайте защо. Защо един плувец може да бие някакъв рекорд? Защо Хилари^[7] толкова държеше да стигне своя връх? Да, знаейки, че пари, слава и даже славата на своята страна, всичко това не е нищо в сравнение с онази душевна сила, която ни подбужда да вършим безразсъдни и трудни неща. А по-абсурдни ли са те по своята същност от другите прояви на човешкия дух, от купищата архиви, които трупат бюрократът, до творбата на художника, който създава рожбите на своята душа, за да ги гледа разкъсвани от тълпа некадърници?

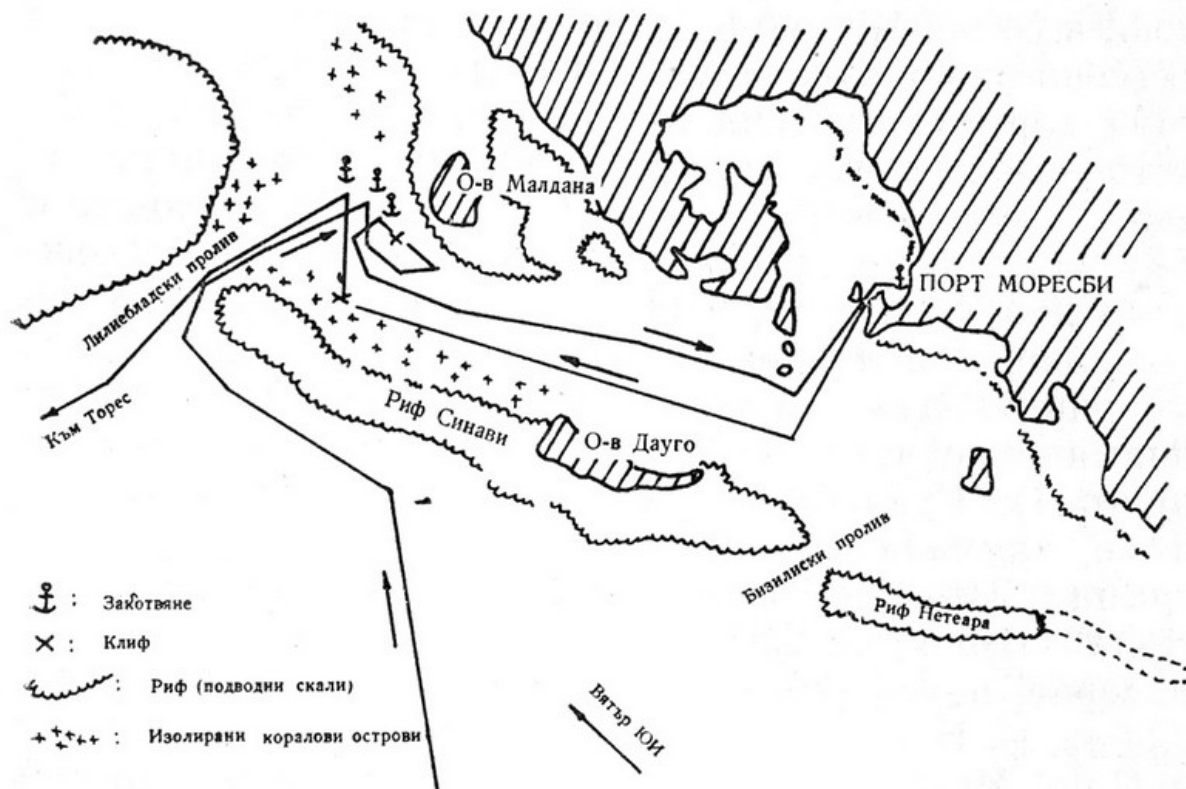
Жребият бе хвърлен. Все пак бяхме поели пътя на завръщането и никой не се оплакваше, че е отново по море, въпреки морската болест, която бе все така на поста си в първите дни. Вятърът бе кос, но много лек. Първата нощ бе тежка: след цял месец на суша отново бяхме привикнали към спокойните нощи и сега се борехме със съня. По общо мнение третият час бе най-трудният. Хипнотизирани от стрелката на компаса, очите, без да искат, се затварят. Приспивното люлеене на едно по-леко вълнение, блещукането на звездите, равномерният шум на водата бяха все неприятели, срещу които трябваше да се борим с всички средства. Фред скандираше военни маршове. Луи размишляваше. А аз разнообразявах удоволствията. Пеех репертоара си, далеч от всяка недоброжелателна критика. Заучавах стихове.

Разказвах си приказки с диалози. Пиших писма, които никога не щяха да видят пощенска кутия. Когато имаше луна, наблюдавах я с бинокъл. Разпределях грижливо дежурството си на осем еднакви части и при всеки дял правех един малък обход, като часовой на градската кула, поне когато времето позволяваше да се напусне кормилото. Кафе, карамели, цигари, глътка ром — всичко помагаше да се държат очите отворени, за да не се отстъпи пред това коварно нещо, по-силно от глада и жаждата. Загадката, която представлява човекът на щурвала, винаги е занимавала духа ми. Какво са правила и двамата, за какво ли е мислел всеки един от тях, когато е бил сам господар на кораба и когато останалата част от екипажа му е била поверена?

Още първия ден уловихме една баракуда с добри размери, приблизително един метър дълга. Това е риба с особен свиреп вид, със зъби като на щука. Месото ѝ не е особено крехко.

Доста трудно пробивахме пътя си към Новите Хебриди. Комбинирахме платната, като често ги вдигахме и сваляхме, стараяйки се да използваме максимума от един немоощен югозападен ветреца, който не щеше да се превърне в пасат. Вечерта морето бе светлолилаво, а небето — с цвета на розови бонбони. Понякога на югозапад то бе пълно с къртичевосиви облаци, наситени с многобройни дъждовни пристъпи, при които трябваше всеки път да сваляме грота. След шест дни и петстотин и петдесет мили от тази синкопирана разходка задуха истински вятър. Един чудесен бриз развълнува морето и ние летяхме под покритото небе. Обичахме да плаваме така. Но този вятър дойде, когато не го искахме: той щеше да ни докара при Ефрат (Новите Хебриди) посред нощ, без луна. Затова всеки от нас дежуреше по един час и в единадесет часа легнахме на дрейф под грота, за да отпуснем шкота на сутринта. Ефрат бе на хоризонта и обед ни завари да обхождаме крайбрежието, търсейки Порт Вила, който се криеше зад полите на един хълм. Островът бе приятно залесен. Той нямаше риф. Градчето разстиляше една шепа дървени бараки, покрити с накъдрена ламарина, крайбрежието не бе особено хубаво. Пристанът беше красиво място. То представляваше дълбок залив, чиято богата растителност покриваше разпадащата се вече част на пристанището. Той бе особено украсен от две китни островчета: Фила, обитаван от туземците, и Ирикири, британска резиденция.

Новите Хебриди са англо-френски кондоминиум; издигнахме флагчетата на тези две страни заедно, след като дълго се колебахме: кое да сложим отгоре? Джон Ирвинг в единствената статия, засягаща морската етикеция, която имахме на борда не засягаше този специален проблем. Накрая избрах едно от двете със затворени очи.

Порт Моресби. Пристигане и заминаване.

Котвата не бе още спусната, а рибата се пържеше още в тигана върху примуса, когато представителя на здравната служба, английски лекар, съпроводен от френски митничар, бе вече на борда. Те седнаха пред масата и митничарят ни накара да попълним, по френски обичай, куп формуляри. Нещастникът жестоко заекваше, но това не би било голяма беда, ако не държеше да ни обясни всичко сам и да дава насока на разговора. Раздвоени между уважаването на един недъг, за който клетият човек не бе виновен, и естественото желание да се разсеем, ние не смеехме да се погледнем от страх да не избухнем. Най-сетне той тръгна, последван от своя другар, който не бе имал възможността да каже една дума, и от лодката, от разстояние, от което можехме да го

чуем, продължи да ни дава обяснения, съвсем добронамерени, но много словоохотливи.

Нахълтахме в клуба на Новите Хебриди, който е също англо-френски кондоминиум. Може да се каже, че бяхме добре приети в Порт Вила. Г-н Гарсия беше ангел, умело преоблечен като управител на клуба. Той мислеше за всичко: студена бира, зеленчук, душ, хляб, поща и покана за вечеря с няколко членове-французи. Между една лилуазка^[8] и един тарасконец аз се наслаждавах на френските вина. Фред и капитанът сияеха. Веднага забравихме, че възнамерявахме да прекараме в сън една дълга спокойна нощ, и се прибрахме на утрото доста посърнали. Това скъсено пребиваване ни беше дало от Ефрат само една картина, във вид на снимка, направена при закотвянето: „Изглед върху Порт Вила“. То беше само една спирка-почерпка, за да се раздели преходът и се прибере пощата. Но тези Нови Хебриди ни изглеждаха дяволски интересни, особено в етнографско отношение, и заслужаваха да се позабавим в тях. Мико, маврицианецът от Таити, току-що бе минал оттук. Ние подмятахме това бедно момче от едно решение на друго. От Сува му изпратихме телеграма: „Съжаляваме, заминаваме за Нова Зеландия“. Друга телеграма: „Променихме намерението, ще чакаме в Порт Вила“. Беше пристигнал преди нас, бе чакал, изгубил доверие, и току-що бе заминал за Нумеа (Нова Каледония). Нова телеграма: „Ако желаете, настигнете в Порт Моресби“. Научихме, че междувременно той вече се намирал в Сидней, където нашето послание го настигнало.

Луи нададе три изсвирвания с рога за мъгла като сбогуване и г-н Гарсия, заедно със своя клуб, зае място в галерията на спомените, където щеше да остане така непоклатимо, както влюбените от Антинеа.

А сега — към Нова Гвинея. Отначало бе така спокойно, че не си струваше да се кормува. На борда цареше сънлива атмосфера. Но през втория ден вятърът се надигна. Морето сякаш се събуди, засмя се, заискри от слънце и от малки, бели пенливи гребенчета. „Ому“ се впусна като мощна птица. Бяхме доволни, че напредваме, доволни от кораба: щом имаше вятър, той вървеше добре, много добре. Беше идеален кораб за пътешествие, с хубаво, гъвкаво движение, към което организъмът привикваше, а лекотата, с която се управляваше, бе незаменима. Бяхме вдигнали двойните стаксели. През тези дни животът течеше леко, просто, без неприятности. Времето беше хубаво.

Набързо облечени, ние се занимавахме с различни дребни неща, четяхме до загубване на съзнание и през всичкото време гризяхме разни малки занимавки за устата, независимо от обедите. Клубът в Новите Хебриди ни бе дал приложенията на списанието „Малка илюстрация“ и сега четяхме театрални пиеси, влагайки изразителност. Времето за общия сбор беше четири часът: чай в кокпита с някой импровизиран сладкиш от бордовите резерви и малко разговори. Фред пускаше да се влекат в браздата, за изстудяване, няколко бутилки бира, завързани с връв.

Още от Пора-Пора имахме на борда едно гущерче, нежно животинче, не по-дълго от един пръст. Не зная с какво се хранеше, нито къде живееше, но от време на време го съглеждахме в гънките на някое платно, в дъното на кофата или под лодката. Изложено на всички опасности, които дебнат малките, промъкнали се гущерчета, то успяваше да оцелее и всеки път, когато кажехме: „Я виж, вече цял един ден, откак не сме виждали гущерчето, сигурно е умряло или е паднало във водата“ — забелязвахме опашката му да се подава от бизана или тъпичкото му набраздено гръбче да се стрелва зад люка. Къщите в Полинезия са пълни с тези мили малки влечуги, декоративни като китайски рисунки.

Срещяхме много морски птици. Понякога кацах на борда, но никога не успяхме да задържим някоя от тях за по-дълго време. Талоуги пропъждаше. Той беше много ревнив към неприкосновеността на своя кораб и към собственото си присъствие.

Действително вятърът ни тласкаше много на север и се принудихме да вдигнем грота и обикновения стаксел, за да се отклоним малко на запад. Върху картата открихме Бикини, така бързо влязъл в съвременната история под формата на съвсем късичко банско костюмче. Морската карта е извор на радости. В нея винаги се намира храна за въображението. Забавна е с някои по-особени имена: един нос се нарича Кретен, а група острови — Трегрос (Много дебела!).

Вятърът продължаваше да бъде силен, морето се развълнува, воден прах и даже вода попадаха на палубата, а ние стремглаво се движехме. Едно странно, бледожълто слънце придаваше на хоризонта седефен цвят. Фред се възползва от това „навосъчено“ време, за да заснеме кратък момент върху 16-милиметровата си лента, без особено да се надява, че ще успее да зафиксира върху лентата истинския вид на

вълните. Морето не може да се фотографира и даже Силет Офер е заявявала, че не иска да бъде снимана, че това носело нещастие на моряка и че изобщо проваляло прехода. Като че ли истинското лице на морето трябва да остане някаква тайна между моряците и него.

Водните пръски съхнеха почти веднага и всичко бе покрито със слой от сол, който блестеше на слънцето. Даже Талоу, смелият мореплавател, предпочиташе да бъде обливан, отколкото да стои долу. Ние постигнахме великолепни успехи: за двадесет и четири часа с този ход се приближихме със сто и петдесет мили по-близо до Порт Моресби и по на запад, така, както желяхмe. Небето се заоблачи, вятърът се засили и морето се промени съответно. Сега падините бяха дълбоки четири-пет метра и често ни отклоняваха с двадесет-тридесет градуса наведнъж. Трябваше да кормуваме много внимателно. Направихме дежурства от по два часа, точно за да попречим на бдителността ни да отслабне, но тази система нищо не струва, защото никой не може да се наспи достатъчно.

Вятърът се засили още. Морето се изливаше върху ни с кофи. „Ому“ беше разклащай като маслина в гигантски коктейл и в леглата прокапа вода. Още не е построено платноходно корабче, което при такива обстоятелства би останало съвсем непропускаемо. Достатъчно е да кажа, че „Ому“ бе доста сух в сравнение с други и че през цялото пътуване никога не сме били действително мокри, а само влажни!

Това не попречи земята, която забелязахме в неделя призори, на 31 август, да ни се стори твърде привлекателна. Бяхме се движили през втората половина на нощта само под един стаксел и той ни докара сутринта близо до Папуа. Вдигнахме бързо бизана и грота. Порт Моресби бе скрит зад един хълм и бе невидим от открито море. Утрото бе със сивожълтеникав цвят, като мръсна овца. Вятърът се усили с една степен и ние никак не се чувствавахме добре: кушетките бяха влажни и бяхме спали малко, хванали се за рамките на леглото поради люлеенето. Изследвахме крайбрежието с бинокъл и се опитвахме да разпознаем достъпите. Картите за тези места не са напълно достойни за доверие и приливите тук са много силни. Проклятие! Ето Порт Моресби, най-малка на четири мили с насрещен вятър. Беше много неприятно: при това силно развълнувано море ставаше излишна промяната на галсове срещу вятъра. Но ние се приближавахме до крайбрежието и пред нас подводните скали образуваха непрекъсната линия. Капитанът се

разкъсваше между картата, „Инструкциите“ и щурвала. Сигурно сте забелязали, че пристигайки в някое пристанище, той стои обикновено на кормилото, освен когато друга, по-наложителна работа го вика другаде. Моторът отказа да тръгне. Той бе проявил вече признаци на най-черно поражение при пробването, като индуските механици от Сува си измиха нежните ръце от тази работа, така както и парижките механици от Папеете.

Невъзможно бе да стигнем до големия проход Базилиск, който води към залива на Порт Моресби. Но продължавахме да напредваме и земята се затваряше след нас като някакъв капан, тласкайки ни в известен смисъл към рифа, чийто шум започваше да бучи в главите ни. В този момент Фред, който беше дежурен наблюдател, извика, че вижда проход между два реда подводни скали. „Това е Лилиеблад“ — каза Луи. Грабнах „Мореплавателните упътвания“. Лилиеблад: „Този проход лъкатуши по дъна, задръстени с рифове, и поради плиткодънието между него и пристанището, липсата на каквито и да е определени ориентири и скоростта на приливите не би трябвало да се използва, освен ако предварително е добре маркиран с шамандури“. Няма що, твърде окуражително! Но нямахме избор. Много бавно, само с малките платна, ние навлязохме в него, наблюдавайки със загриженост на всички страни нюансите на водата, които отразяваха нейната дълбочина. Страхът от пагубните рифове е нещо, което подкосява ръцете и краката. Пригответе веригата на палубата и котвата, готова за спускане. „Ляв борд, ляв борд! Добре, право напред! Десен борд! Ляв борд, вижда се дъно!“ Най-сетне навлязохме в лагуната, където не беше много по-добре. Приблжихме се до остров Хайдана, който, ако не от вятъра, духащ със сила 6 бала, ни предпазваше теоретически от морето. Лагуната бе твърде обширна и вятърът предизвикваше едно късо и неравномерно вълнение, което смесваше цветовете на водата. Все пак забелязахме зелената вода на плиткото дъно и кафявата ивица, която се доближаваше между него и нас... Време беше. „Закотви!“ Спуснахме се да свалим стаксела, бизанът насочи носа ни към вятъра. Сондата посочи: шест разтега и пясъчно дъно. Щяхме да останем. Но колко несигурно изглеждаше това голо, усамотено място, с неспокойни води, обкръжено от коварни рифове. Сушата бе почти пуста, с изключение на едно туземно наколно селище, което се наричаше Боребада. Всичко бе сякаш изравнено от този дяволски вятър, който превиваше малките

вълни и караше да барабанят по мачтите ни дерикфалите и гафелгарделите, със силни, равномерни и познати удари.

Една кутия консервирани миди укрепи силите ни. Мъжете се заеха с мотора, а аз — със съдовете. Като смениха инжекторите ѝ, мелницата се съгласи да тръгне. С нейна помощ може би щяхме да успеем да стигнем до пристанището. В такъв момент най-добре си даваме сметка за отговорностите на капитана. Пред този проход Лиlienбад, известен като опасен, той трябваше да вземе бързо, светкавично решение: да навлезе в него или да се откаже от Порт Моресби. Сега бяхме навлезли и нямаше вече начин да отстъпим. Той трябваше да води кораба си до пристанището през засадите.

Беше три часът следобед, когато се завъртяхме около котвата и с нос във вятъра се опитахме да се придвижим по посока на пристанището. Но нашите 27 малки конски сили (на теория) се напъваха така бавно срещу плисъка, който удряше във форщевена, срещу вятъра, който нападна рангоута на кораба и срещу бързото течение. Флоп, флоп, от вълна на вълна, витлото напразно удряше във въздуха през по-голямата част от времето. И въпрос не ставаше да вдигнем платна и да лавираме: отпред, отзад, навсякъде имаше плитки дъна, върхове на рифове, пластове от корали, готови да ни разкъсат с острите зъби, които не бяха нанесени върху картата. Беше обезсърчително: правехме само половин възел. С този ход нощта щеше да ни настигне много преди Порт Моресби. Затова завихме обратно. За десет минути изминахме това, което ни бе отнело един час в обратна посока. Ето отново остров Хайдана, селцето. Забавихме ход, котвата бе готова... Луи бе на кормилото, Фред — на бака, а аз — на въжената стълба, между мачтата и вантите. Внезапно съгледахме дъно.

— Пълен ляв борд! — изрева Фред. Много късно. Ударихме. Един път... два... три... четири... пет пъти. Капитанът като луд въртеше щурвала и всеки път килът се освобождаваше. По една съвсем малка случайност рифът ни пропусна и ние се оказахме в по-дълбоки води. Скоро котвата на дъното! Закотвихме се как да е. Бяхме много по-далеч от крайбрежието, отколкото днес на обед, и много по-слабо запазени. Пред нас беше тази верига от плитки дъна, през която тази сутрин по чудо намерихме проход. Можехме да говорим за щастие. Сякаш бяхме закотвени в леген сред коралови образования, на пясъчно дъно, което

котвата държеше добре: без тази подробност беше свършено с хубавото пътешествие.

Внезапно се оказахме без никаква работа. Осолени като пушени херинги и с колене, меки като пудинг, почувствувахме нужда от възстановяване. Така, като слушахме как морето се плиска о борда и вятърът реве във вантите и по цялата площ на това невъзможно място, ние си позволихме обичайната чашка ром. Четенето на картата отново ни разведри. Играехме си на кой ще открие най-хубавото име на дадена местност. Луи измисли залива Нуга-Нуга, а аз — остров Блуп-Блуп, който сигурно потъваше, като изпускаше мехури. Но Фред спечели със село Верикака (хиляди извинения, нищо не измислям!). „Упътванията“ внесоха малко духовитост: „Забележителната характерност на този риф — твърдяха те сериозно, като говореха за мястото, където бяхме — е, че там, където е потопен под водата, той не е, доколкото се знае, опасен за кораби със средна водоизместимост. Дълбочините из тези места рядко биват по-малки от пет разтега.“ До този пасаж на полето, с всичката дължима почит към такъв ценен помощен наричник, поставихме две солидни удивителни!

През цялата нощ духаше на пристъпи. На развиделяване, при една намръщена зора, откачихме котвата не без затруднение. Изтеглихме я на палубата и видяхме, че цялата е изкривена, а една лапа е отчупена до основата. Извадихме резервната котва. И отново запълзяхме, клатушкайки се из слабото вълнение, но този път имахме пред себе си целия ден и твърдото решение да стигнем на всяка цена. Движехме се трудно, като не изпускахме из очи крайбрежието, за да видим дали действително напредваме. Едно малко местно корабче, покрито с негърчета, ни настигна и отмина. За да задоволим любопитството им, ние издигнахме белгийския флаг. С напредване на утрото и вятърът се засилваше. Капитанът напускаше щурвала, стиснал устни, с вкаменено лице. И дума не можеше да става за шега, а трябваше да наблюдаваме внимателно цвета на морето, защото не вярвахме вече на „петте разтега“. Най-сетне, след шест часа път, доближихме Порт Моресби, което ни даде нищожната средна от 0,66 възела.

Моторницата на Здравната служба спря до нас, като ни донесе пощата. Настъпи приятният час на пристигане в пристанището. Въжетата бяха навити, редът — възстановен, котвената верига —

отпусната на добра дълбочина и контролирана на палубата от своя шпил: една навивка от кабел върху кнехта, обвита и насмолена, завършваща с кука, закачена за котвата. Можехме вече да забършем рубката. Масата бе постлана с покривка и бутилка вино стоеше права съвсем сама, без да пада. Тя бе покрита с писма, изрезки от вестници, разкъсани пликове. Чуваха се възклицания, споделяха се новини, прекъсвани от задълбочено мълчание. Нямаше нищо по-интимно от каютата на „Ому“ в този момент. Напълно бяхме заслужили Порт Моресби.

---

[1] В сражението при Трафалгар в 1805 г., нос близо до Гибралтар, край Испания, английската флота, командувана от Нелсон, нанесла поражение над обединените флоти на Франция и Испания. — Б.пр. ↑

[2] Инструмент, който служи за опъване на въжета, кабели и синджири. — Б.пр. ↑

[3] Млад френски лекар, извършил прехода на Атлантическия океан със спасителка лодка, без храна и без вода, живеейки изключително от това, което му е давало морето. Автор на книгата „Доброволен корабокрушенец“. — Б.пр. ↑

[4] Английски херцог (1650–1722), воювал в Холандия и Испания, станал герой на популярната френска песничка „Малбрук отиде на война, Малбрук не се завърна“. — Б.пр. ↑

[5] По това време войната, която Франция водеше там срещу националноосвободителното движение, бе в разгара си. Бившата френска колония Индокитай обхващаше Виетнам, Лаос и Камбоджа. — Б.пр. ↑

[6] Стара френска мярка, равна на 0,32 м. — Б.пр. ↑

[7] Новозеландски алпинист (р. 1919 г.), победил заедно с шерпата Тенсинг най-високия връх на земята Чомолунгма (Монт Еверест) на 29.III.1953 г. — Б.пр. ↑

[8] Жителка на гр. Лил, Северна Франция. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ПОРТ МОРЕСБИ — ТОРЕСОВ ПРОХОД — КОКОСОВИТЕ ОСТРОВИ

Никога преди това кораб с белгийски флаг не бе украсявал Порт Моресби с присъствието си, ни каза началникът на пристанището. Не се виждаха тук и яhti: само „Курун“ миналата година и Жербо преди него, през 1941 г., на път за Тимор, където бе умрял. Ние бяхме забележителността на деня и от седем часа сутринта до десет вечерта имахме гости. Щедри хора поставиха на палубата ни свежите плодове на своята градина, защото пресните провизии бяха твърде редки. „Пасифик Нюс“ ни интервюира и споделихме впечатленията си пред Радио Австралия. Нова Гвинея ни показваше своите папуаси и далеч по-многочислени от яхтите се виждаха „лакатоите“, двойни пирог с платна, които кръстосваха лагуната, така че любопитството бе напълно взаимно. И ние имаше какво да гледаме тук.

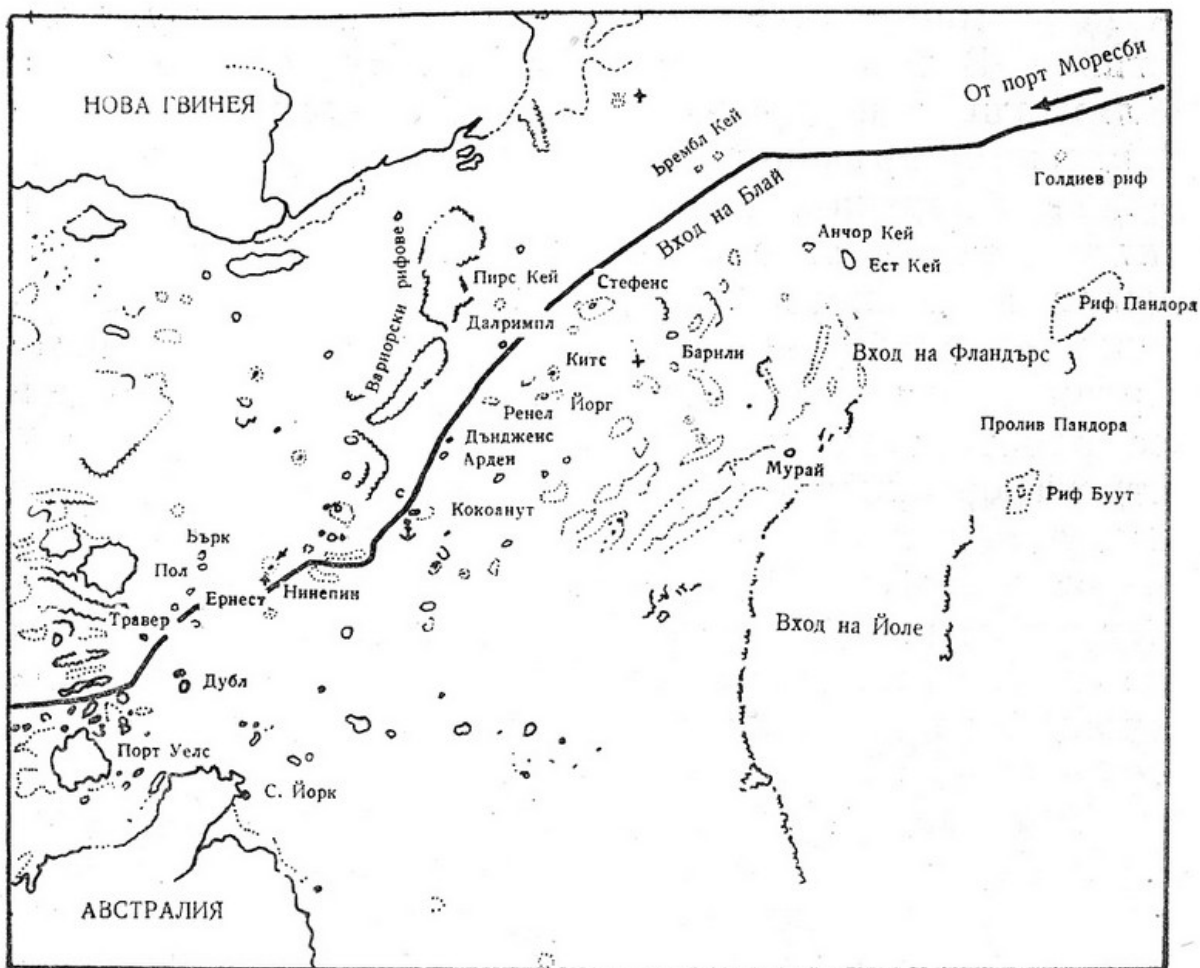
Отначало бяхме доста зле закотвени в залива, посред течението на бриза, който минаваше през хълма и се впускаше по дължината на крайбрежието. Много силните пристъпи ни караха да се въртим на котвата си. Отиването до сушата с лодка бе героизъм. Затова вдигнахме котвата още веднъж и още веднъж трябваше да я изтръгнем. Тя се бе закачила под коралите и се издигна без щока. Две котви за няколко часа! След като получихме място за швартоване на кея, редом с едно местно рейсово корабче, ние се заехме веднага да изготвим една нова котва от останките на двете повредени. Прибрахме внимателно платната. Разстлахме по палубата нашата стометрова верига, която бе пълна с миди. От съседния кораб цяла галерия от рошави глави ни съзерцаваше с изострен интерес. За тях ние бяхме също така странни, както те за нас — солидна основа за започване на по-пълно опознаване.

Всред посетителите ни беше началникът на пристанището в Рабол^[1] мистър Томсън, който ни разказа за лова на перли и за изкуството да се обръщат в бягство акулите. Според думите му, както и

тези на всички специалисти, с които говорихме, бели или туземци, акулата е много по-малко опасна, отколкото се казва, и само един-два вида нападат човека.

Хълмът, по който бяха пръснати къщите на Порт Моресби, ни запазваше от бриза и ние намирахме, че пристанището е жарко. Това бе единственото място, където действително страдах от горещина. Обикновено ние я понасяхме изключително добре. Въпросът бе главно до въздуха. „Ому“, който се отваряше без прекъсване от кърмата до носа, се проветряваше много добре, нито железният корпус, нито черният цвят повишаваха вътрешната температура до вредна височина. Палубата бе дървена, а корпусът — винаги потопен в студена вода. Постоянното обновяване на въздуха бе явно благотворно, защото из пътя срещнахме немалко дървени яhti или по-големи кораби, чиято каюта бе истинска турска баня в сравнение с нашата поради липса на проветряване.

Талоу бе почти задушен в козината си и се задъхваше от горещина. Фред и аз, въоръжени с големи ножици, го примамихме накрай кея и се фехтувахме върху клетото изплашено куче. Освободен от всичко, което ни се струваше излишно, Талоу изскочи из ръцете ни с накастрена на стъпала козина по гърба и с кичур а ла Клара Боу. Фред заяви, че имал астраганен и твърде елегантен вид. Около нас се бе образувал кръг от папуаси с такива гъсти коси, сякаш всеки един от тях бе отправена срещу нас провокация. Фред защрака ножиците с многозначителен вид, а аз с жестове им предложих и те на свой ред да минат през бръснаря. Не, не, не! Те държаха много на това чудновато руно.

Преминаване през Торесовия проход

Тази страна и тези туземци бяха за нас нещо наистина ново и вълнуващо, измежду най-интересните, до които се бяхме докосвали. Това е една още нова страна за европейците. Открита през 1526 г. от португалците, тя от време на време е била посещавана от различни мореплаватели, между които Бугенвил, д'Урвил и Кук. Истинската колонизация обаче започва едва в 1884 г. от германците, а после — от Великобритания. Но Папуа, преди това Британска Нова Гвинея, бе отстъпена на Австралия през 1905 г. и оттогава е част от Британската общност под името Австралийска територия на папуасите. Всички тези красиви имена закриват една област, на която само крайбрежието е разработено и колонизирано. Порт Моресби, пристанище и столица, е едно съвсем мъничко, скромно градче, още в строеж, пръснато върху един хълм, който се вдава в морето. Зад него започва самата планина. Пътната мрежа се спира на четиридесет-петдесет километра от града,

където започва дивата, жестока, стръмна и сурова природа, централната част на страната, още почти неизследвана, девствена, области, нанесени с бяло върху картата, където само няколко редки експедиции са проникнали и то не много далеч, защото местността е труднодостъпна. В този планински масив джунглата е гъста. Климатът е нездравословен, много топъл. Пълно е с насекоми-кръвопийци, със змии, с тропически отровни изпарения. Там можеше да хванем малария, жълта треска, антерит, екзема, циреи. Туземците минават за войнствени. Но вижте възможностите за един предприемчив етнолог, уважаващ туземните нрави и който не се бои от умората. За да се отиде и се работи там, ще са необходими една неумолимо строга организация, доста пари, желязно здраве и много практически познания по туризъм в разнообразни местности. Само така биха могли да се донесат оттам малко научни данни, които за човека имат по-голяма стойност от каквото и да е. Желанието да опознаеш или по-скоро да разбереш не е ли още по-силно от инстинкта за съхранение?

Там има туземни племена, които никога не са видели бял човек. Те живеят точно както са живели прадедите им: ходят на лов, обработват градините си, воюват помежду си и понякога изяждат по някой пленник. Те принадлежат към неизброимо много различни раси, говорят на различни езици и не се разбират даже помежду си. Това отчасти обяснява постоянните им схватки. Зад Порт Моресби има стотици хиляди туземци-човекоядци с неолитична култура. По крайбрежието и на островите цари една смесица от негроиди, където се кръстосват полинезийски, пигмейски и други влияния и където преобладава меланезиецът. По този начин тук се виждат различни типове лица и телосложения. Ако не се смята, че понякога идват да работят на белите и че от тяхната цивилизация са заели различни повърхностни подробности, тези туземци си остават много близко до онова, което са били преди сто години. От меланезийския живот, даже и по крайбрежието, се срещат достатъчно останки, за да ни очароват.

По-разумно, отколкото в Полинезия и Фиджи, властта поощрява носенето на туземното облекло, танците, старинните песни. Мъжете обаче са възприели тъмночервения или светлосиния памучен плат за своето рами (парче плат около бедрата). Те ходят боси, пристегнали мускулите на ръцете и на краката си с гривни от преплетено лико, с гerdан от кучешки зъби около врата и широко продупчени уши,

провиснали и украсени с различни, понякога неуместни предмети. Прибавете главата, грамадна от изправените, леко накъдрени коси, набодени с различни украшения, един естествено суров вид, индигови татуировки по цялото тяло и лицето и ще имате представа за тези, едновременно страшни и странно привлекателни хора, с които се разминавате из улиците на Порт Моресби.

Жените са облечени само с няколко напластени една върху друга поли от ликови влакна, татуирани и с голи гърди. Това е въпрос на навик. Тези поли са поставени върху хълбоците, малко по-ниско от талията и от ритъма на походката им се люлеят от дясно на ляво, с едно грациозно и приятно движение. Те следват своя мъж, като носят покупките в една мрежа, закачена на челото, и обикновено имат едно бебе, прикрепено на ханша, за уравновесяване. Съвсем млади, те са красиви и съблазнителни, изпъчили нежния си бюст с кафявоатлазен цвят над тази грамадна пола, с кръглото си личице, едва очертания нос, плахия си поглед и голямата глава с коси като перука на кукла. Като мине младостта, тази гола гръд не е вече хубава за гледане и тези жени са наистина грозни, докато стегнатият мускул, примитивната походка и войнственият вид на грозните даже мъже им придават едно истинско великолепие. Няма нищо по-странно от тези необикновени и мрачни двойки, скитащи из магазините и захласващи се пред парфюмерийните щандове, където се усмихва гримираното лице на Мерилин Монро^[2].

Отидохме да видим наколните жилища, където малките деца плуват и се гмуркат като жаби почти преди да са проходили. Тук жените се занимават с ръчния труд, режат дърва, носят товари, обработват късчетата земя. Мъжете ходят на риболов, приготвят или поправят красивите двойни пирог. Строенето на пирогата е важна работа, която представлява част от тяхната религия и се придружава от ритуал и табу. Всички дъвчат бетел, от който зъбите им стават керемиденочервени. По крайбрежието са останали малко представителни предмети от многоцветното пластично изкуство на Нова Гвинея, толкова интересно особено в околностите на река Сепик. Все пак намерих начин да се сдобия с едно твърде оригинално малко барабанче за танци. Получих го срещу един стар куфар, който даже не беше мой и страшно много се харесваше на моя папуаски музикант.

Тази страна ни се стори красива и интересна, с голямо бъдеще и потенциални богатства. Но онова, което най-много ни привличаше,

беше мисълта за тази централна част, почти непокътната, голяма рядкост в наши дни. Това беше тази смътно пионерска атмосфера за възможни приключения. Опасностите, неудобствата и изследователската слава започваха едва ли не след първия завой.

Фред снимаше неуморно. Той нае един джип и се върна с него в Боребада. Нататък нямаше път и това правеше екскурзията трудна, но предпазваше Боребада от грозотите на цивилизацията. В Татана, едно ужасно село, което олицетворяваше в известна смисъл „зоната“ на Порт Моресби, децата съвсем голи се гмуркаха за пени, в най-добрия стил, описан от романите. В Коки, където се събираше флотата от лакатои, имаше едно кино, покрито с ламарина, а до киното — един хитрец-фотограф: Томас Хенри, който печелеше луди пари, като снимаше туземците в каубойски дрехи, с два колта в ръце!

Една австралийска двойка ни отведе на пикник сред каучуковите дървета. Навлязохме в стръмния и вулканичен масив, видяхме каскадата, която пръска високо сред зеленината водните си пари. Придошлата река влачеше кафяви води, пълни с крокодили. Но нас ни интересуваха по-скоро пеперудите. Нова Гвинея е страна с редки растения и странни животни. В нея има гигантски пеперуди, опосуми, бели папагали, които викат „коко“ из горите, и магани, малки кенгуру, не по-големи от заек, които туземците ядат. Тя е страната на райската птица, тази легендарна птица, красива до невероятност. Улавянето ѝ е строго регламентирано от държавата. Туземците правят от перата ѝ украшения за грандиозните си и великолепни церемонии.

През тропическата природа, пресечена понякога от тревисти равнини от рода на саваните, ние стигнахме на известна височина до една каучукова плантация, наречена Итикинуму, и обядвахме на хлад под хевеите, които изпускаха през нарезите белия си еластичен сок. Много интересно реагират туземците при минаването на лека кола: вместо да се отстранят, те побягват с всички сили пред нея.

Участвувахме в беритбата на лимони от ароматните лимонови дървета. Успяхме с такт да избегнем гробището, което, неизвестно защо, представляваше гордостта на колонията от бели и което всички на всяка цена искаха да ни накарат да посетим. Нашето влечение ни тласкаше по-скоро към туземното село. Всичко ни беше забавно и така ни интересуваше, че с удоволствие бихме останали цял месец. Бях намерила в пощата една добра душа, която ми даде възможност да се

ползвам от пералната ѝ машина. Ходехме на плажа да се къпем, да плуваме, да се мием под душовите. Но този проклет сезон на ураганите в Индийския океан (позната приказка) натежаваше във везните повече от личните ни желания. Дойде една телеграма от Мико: „Пристигам на 9“. Трябваше да го чакаме. Бяхме неизказано щастливи от това забавяне — три дни добавка. Щяхме да видим нещо повече и да направим още няколко дузини запознанства.

Междувременно отново се случи една хубава неприятност с генератора. След като му бе направена поправка за четиринадесет лири стерлинги, той реши да прави засечки. Тръгваше, но скоро спираше с едно последно, заплашително свирене. Разглобихме го два пъти. По някакво тайнствено въздействие той внезапно заработи прилично... Изгубихме цял ден, без да се смятат потта, трудът, слюнката и великолепият асортимент от проклетия.

На 9 септември Луи срещна Мико при слизането му от самолета. Той бе съобразил да донесе малко багаж и бе моментално интервюиран от нашия патентован журналист, който идваше всеки ден на борда на „Ому“ да изпомпа малко материали. Мико, когото по това време още тържествено наричахме Морис, бе хубаво и русо снажно момче, с Юпитеров вид, скромен, приятен, весел, много дискретен, добре възпитан и даже елегантен, когато се потруди за това. Бе участвувал в екипажа на мексиканската яхта „Барко де Оро“ в течение на половината от обиколката ѝ около света. Така бе стигнал до Таити, където бе прекарал няколко години. Сега се прибираще у дома си, на остров Мавриций, с не особена охота.

Беше ужасно горещо и задушно на мястото, където се бяхме швартовали, затова се зарадвахме, когато го напуснахме и отново се озовахме сред въздух и прохлада. Но както в деня на пристигането ни вятърът духаше яростно и на пристъпи. Големият проход Базилиск беше изцяло под течението му. Явно, не ни беше благоприятен. Едно късо, добре познато вълнение, ни приветствува там. Е, нейсе, щом влязохме през малкия проход Лилиеблад, щяхме да излезем също така през него. Вдигнахме грота и заплавахме при силен кос вятър. Крайбрежието се нижеше бързо откъм десния борт, а от левия гърмеше дългият риф. Хванали се за вантите, ние изморяхме очите си да наблюдаваме дъното и да търсим прохода. Но рифът изглеждаше непрекъснат. И все пак ето ориентирните ни точки: трите кокосови

палми, островчето... Въпреки това проход нямаше. Морето се пенеше по цялата му дължина и слънцето залязваше, като ни ослепяваше с блясъците си. Невъзможно беше да видим нещо. Сякаш колкото повече напредвахме, толкова повече рифове съглеждахме във всички посоки. Променихме галса, за да се отдалечим от тях, и скъсахме дерикфала на грота.

Внезапно цветът на водата се измени. Тъмните и светли петна сочеха естеството на дъното, но няхаме време за сондиране, нито даже да помислим и ето че закачихме... втори път, трети, четвърти... Същият номер, както предишния път. О, чудеса, отново заплавахме! Мъжете се втурнаха да свалят грота и аз пуснах котвата, за щастие приготвена вече на палубата. Наведохме се над борда, задъхани. Веригата се обтегна, бяхме се задържали. Под кила имаше петдесет сантиметра вода, а на десет метра зад нас — една кафява ивица вода с най-неприятен вид. Какво място! Сърцата ни се бяха смалили, като грахови зърна. Невъзможно е човек да разгледа и опише впечатленията си в подобен момент, защото всичко се развиваше много бързо, и Мико сигурно се запитваше дали с нас отново ще види своя остров.

С нос във вятъра и с бушприт, който се забождаше в силното вълнение, с плитко дъно, толкова близо до нас, ние не можехме да останем тук. Що се отнася до прохода, нямаше да успеем да го открием, защото се свечеряваше. Успяхме да убедим мотора и вдигнахме котва. Моята работа на борда бе както тази в Кралската флота: да прибирам постепенно с изкачването ѝ веригата в трюма. Когато отново се появих на палубата, ние избикаляхме вече с хиляди предпазливости кораловите образувания, с поглед, втренчен в дъното, сондирайки непрекъснато. Така, бавно, успяхме да стигнем до по-дълбоки води. „Ому“ беше като загубения в гората Палечко. Оставаше ни да се възползваме от края на деня, за да се закотвим още веднъж срещу Боребада, под вятъра на Хайдана, който вече започваше да ни дотяга. Сред куп от вероломни подводни скали ние си пробихме път и без повреди се закотвихме на седем разтега в пясъчното дъно в едно място, неизразимо самотно, помитано от вятъра.

Нищо не е по-подвижно, по-непочтено, по-несъобразяващо се с установените карти от живите корали. На два пъти се бяхме разминали с гибелта си.

На следната утрин вятърът се бе успокоил, а морето — стихнало. Изкачих се на мачтата и оттам „пеех“ окуражителни сведения: „Проходът е ясен! Лагуната е спокойна! Много добре се вижда къде подводните скали се прекъсват и къде отново започват. Нюансите са съвсем отчетливи. Напред!“ Сега слънцето беше в гърба ни и опасните места бяха ясно определени от цвета на водата, която се менеше от синьо в зелено, с искрящи варианти. Проходът се открояваше ясно и определено. Така след два часа, отначало като се измъкнахме от лагуната, а после като плавахме между две редици шумни подводни скали, от чийто грохот ушите ми още бучеха, изпуснахме една облекчителна въздишка: най-сетне се бяхме освободили от това гнездо на оси.

Предстоеше ни да минем през цяла колекция от такива гнезда: Торесовия проход. Разположен между Нова Гвинея и Австралия, той бе коридорът, по който щяхме да напуснем Тихия океан. Той бе също така истинска китайска кръстословица от рифове, един проход с неспокойни води, пресечен от колкото силни, толкова и неопределени течения, осяян с неизследвани зони, пълен с подводни скали от всякакъв род: високи дъна, скали до повърхността на водата, поддаващи се скали, коралови образувания, пясъчни наноси. Всичко това бе украсено с един асортимент от островчета, обитавани от един много особен народ — „туземците на Торес“. Този Торесов проход бе истински капан за мореплавателите, цял кошмар, в който фигурираха мостри от всички всевъзможни опасности. Жербо бе срещнал там трудности. Льо Тумлен бе прекарал там приблизително сто и седем часа без почивка.

Тъй като прекосяването му изискваше продължително внимание, а не съществуваше нито едно годно за закотвяне място по цялата му дължина, той бе сурово изпитание за самотника, който освен с всичко това трябваше да се бори и със съня. Мисля наистина, че това е най-трудният проход в едно околосветско пътешествие.

Сто осемдесет и пет мили ни деляха от първото препятствие — Брамбл Кей. Времето беше хубаво, вятърът — добър и тъй като сега бяхме четирима, дежурехме всеки по три часа, което на нас тримата ни изглеждаше страшно късо. Мъчният трети час внезапно се оказа последен.

В четвъртък, на 11 септември, прекарахме сутринта в сложни изчисления. Трябваше да определим часа, в който щяхме да видим

Брамбл Кей, едно много ниско песъчливо островче, снабдено с фар. Трябваше да открием тази светлина и да я заобиколим през нощта, но по такъв начин, че да минем през деня наниза от островчета, който следваше след туй. Следобед поставихме кораба на дрейф под грота, за да не стигнем много рано. Люлеенето бе доста силно и в качеството си на готвачка установих съвсем ясно определена липса на апетит на борда, с изключение, разбира се, на Фред. Претърпяхме серия от дребни произшествия, всичко се скъса почти едновременно: мрежата под бушприта, задръжката на вистрела, фалът на стаксела. Под съвместното си въздействие слънцето и тропическият дъжд буквално разяждаха такелаж. Платната също сериозно започнаха да се износват. Ние ги зарифовахме винаги грижливо и ги сушахме по възможност най-старателно, но всички освен кливера оставаха по мачтите. Имахме брезентни калъфи, но брезентът има своите положителни и отрицателни страни. Преди всичко той изисква голямо губене на време. Освен това, каквото и да се прави, влагата все пак прониква и в такъв случай калъфът само я задържа, нещо, което е съвсем противоположно на предназначението му. Преди да напуснем Порт Моресби, заместихме попътния кливер с кливер № 2, по-малък, по-плътен и съвсем нов.

В осем часа вечерта продължихме пътя си. Местното течение ни тласкаше на запад и ние се движехме знаменито, с един хубав ветреца. В полунощ забелязахме светлината на Брамбл Кей и след един час взехме курс към Стефенс Айланд и „входа на Блайг“.

На 12 септември, петък, видяхме светлината на Стефенс Айланд и цялата сутрин плавахме с доста голяма скорост сред група от малки островчета с очарователни, окичени с палми брегове: мечтата на корабокрушенеца. Минахме на изток от Далримпл, на запад от Ренел, после — от Арден Айланд. В единадесет часа заобиколихме Робертс Айланд. Морето тук имаше само десет-двадесет разтега дълбочина и беше с великолепен тюркоазен цвят. Движехме се под четирите долни платна и тъй като течението се чувствуваше по-силно, гледахме да плаваме колкото се може повече с нос във вятъра. Морето бе относително спокойно и плаването — приятно.

На обед бяхме пред прага на самия Торесов проход. През него криволичи един естествен канал, който е изучен, сондиран и препоръчан. Това е Големият североизточен канал, този, по който щяхме да се впуснем. Посоката му е от североизток към югозапад и

това дава възможност на кораба, идващ от изток, да продължи пътя си, без да му пречат отблясъците на слънцето. За да имаме всички шансове на своя страна и за да не се окажем в него посред нощ, ние потърсихме несигурното убежище на Кокоанут Айланд, за да се закотвим там до сутринта. Сред лъчезарната обедна светлина Кокоанут Айланд приличаше на картина, изрязана и залепена върху син фон, който се съзираше през стъблата на палмите. Жербо се бе закотвил тук, също и Бернико. Те се бяха оплаквали много от него. Това е най-добрият от редките по тези места пристани, защото тук няма подходящи. Хвърлихме котвата на осем разтега дълбочина. Духаше силен кос вятър и ние здравата се люлеехме.

Прекарахме следобеда в различни поправки. Лугри от остров Търседе кръстосваха из околността. Тези едномачтови гемии се занимаваха главно с търсене на бисери, но ловяха също така трепанги и трошю. На здрачаване те идваха една по една да се закотвят тихо под вятъра на Кокоанут и ние видяхме лодките им да сноват до брега, но не проявиха любопитство и не се приближиха до нас. Когато плавахме на лов за раковини или за риба, по дъното често виждахме трепанги. Тези морски плужеци приличат на дебели, черни кървавици. Изсушени и стрити на прах, те представляват една много ценена от китайците подправка. Трошю пък е раковина, която образува по-долнокачествен седеф, използван за правене на копчета.

Не ни се искаше да спускаме лодката за такава дреболия и се задоволихме да разгледаме острова с бинокъл. Туземците бяха облечени почти по европейски. Бяха запалили огньове по брега. Децата си играеха във водата. Виждаше се една черква в строеж. Нямахме нищо истински живописно или привлекателно.

В събота, 13 септември, в седем часа направихме сбор на палубата. Всички условия изглеждаха най-добри: великолепно време, хубав вятър, слънце в гърба, течение, което носеше в нужната посока доколкото поне можехме да знаем, защото упътванията са забележително неясни по отношение теченията в Торесовия проход. След внимателното им преглеждане човек е принуден да си извади заключение, че единственото положително нещо е, че теченията са недостатъчно проучени и посоката им е променлива. Но все пак най-общоизвестното се движи към запад с възхитителна снизходителност.

Изтеглихме седемдесет и пет метра котвена верига звено по звено. Здравно се държахме за дъното, не можехме да се оплачем. Сякаш в същото време изкачвахме и част от острова. Най-сетне се показва котвата с малко изкривен щок. Коралът е твърдо вещество и създава големи затруднения при закотвянето. Вдигнахме кливера, стаксела и грота. Духаше жесток вятър и морето бе развълнувано. Всички бяхме заети и в този ден и дума не стана за дежурене. Всички очи бяха мобилизирани в услуга на бдителността. Капитанът почти непрекъснато държеше кормилото. През този ден Фред и той може да са слезли и изкачили по стълбата най-малко сто и петдесет пъти, от щурвала до масата с картите и обратно.

Заобиколихме Бет Рийф не без затруднения и на по-малко от петдесет метра. Отначало взехме фара за кораб поради странната му метална конструкция, но постепенно рифът се появи, масленозелен, с пенливия гребен на прибоя. Течението към запад бе така мощно, че трябваше да се движим с все по-остър бейдевинд, защото то ни тласкаше върху рифа със сила, която надминаваше всякакви очаквания. Най-сетне го избиколихме и отминахме, за да сме спокойни откъм високите дъна, като завихме на запад и взехме по-удобен курс. Кокоанут Айланд се губеше назад, но ние не можехме да си позволим да го гледаме как изчезва. Пред нас и откъм двата борда един след друг се появяваха острови с различна височина.

Взехме курс С 80 З, за да минем между рифовете, наречени Бет и Сю. После — на запад, за да минем на юг от Найнпин Рок, Пол Айланд, Бърк Айланд. Ернест Айланд, Садл Айланд — всеки остров беше ориентир, указател по нашия криволичеен, но строго определен път. „Когато видиш Пол — ми казваше Фред съвсем сериозно, — ще можем да се насочим право към Ернест.“ И аз търсех Пол много прилежно. Правехме безброй определяния на местоположението. Като избягвахме една скала оттук, високо дъно — оттам, като променяхме на всяка миля положението на платната, ние си пробивахме път с голяма скорост. Вятърът бе много силен и течението — бързо, така че ние се носехме със седем възела, а може би фактически и с десет. Тази увеличаща бързина в подобен лабиринт бе нещо свръхчовешко. Всичките ни нерви бяха обтегнати, както при извършването на някоя трудна и рискована работа, подсилена от опиянението на скоростта. Само да бяхте видели Найнпин, малкото островърхо островче, високо шест метра, съвсем

само в разпененото море, което профуча откъм десния ни борд. Добре е в такива моменти да имаш капитан, уверен в себе си и познаващ основно възможностите на своя кораб. „Ому“ правеше впечатление на полудив кон, тръпнещ, владян от ръка, която го разбира. И наистина преминаването на този проход изискваше голяма подготовка.

За да пресечем по-пряко, ние тръгнахме по друг, не по следвания от големите кораби път и напуснахме Големия североизточен канал. Между обед и тринадесет часа минахме на север от Дъбъл Айланд, после едно кратко, почти безопасно разстояние ни позволи да си отдохнем и ни докара на един час от изхода. Откъм левия борд, много далеч, Австралия показва крайче земя, обвито в мъгла, и най-северните си острови: Принц Галски, Хорн, Хамънд, Уенсде, Търсде, Фрайде. Каква жалка липса на въображение^[3] са проявили пионерите, които са ги открили и назовали с тези имена! На десния борд — островите Банкс и Мюлграв. Между тези групи от острови имаше дълги рифове, образуващи няколко канала. Отначало ни се щеше да минем по един канал на север, наречен Симпсън Чанел, който бе широк една миля и нямаше препятствия. Но този път не бе препоръчан и рифовете се подаваха само с три метра при нисък прилив. Тъй като пристигнахме при висок прилив, избрахме канала на Галския принц, който е най-използваният. Той бе сложен, но добре маркиран и пълен с ориентирни точки.

Навлязохме в него стремглаво. Благоприятният и твърде постоянен вятър продължаваше да духа със сила 5 бала и морето бе извънредно развълнувано. Със същата стремителна бързина избягнахме пясъчните наноси при Бересфорд, забелязахме шамандурата над рифа Нортуест откъм десния борд, отминахме с пълна скорост рифа Хууд, близо до Уенсде Айланд. На зеления хълм горяха растителни остатъци, от които идваше полъх от приятен и носталгичен мирис. Изскочиха Хамънд Рок и Мека Рок, скалисти зъбери, готови да ни разкъсат.

Морето, носено от вълнението, подгонено от вятъра, нахлуваше в канала, като ни хвърляше пред себе си с неудържима сила, която ни отклоняваше рязко встрани. Имахме впечатлението, че напредваме върху хъркащ пумпал! Щурвалът се въртеше като рулетка в казино, за да изправя тези непредвидени и властни движения. Но това бяха последните препятствия: в 4 часа и 50 минути бяхме на юг от

шамандурата на Харисън Рийф и излязохме от канала на Галския принц, за да навлезем в Арафурско море, в Индийския океан.

Капитанът, когото мисълта за Торесовия проход тормозеше от Панама насам, благоволи да отстъпи кормилото на Мико и изпусна въздишка със сила 10 бала.

Бяхме прекарали един съвършен ден. Разписанието ни бе напълно задоволително, приливът — в наша полза, времето — хубаво, вятърът — носещ и силен и напоследък слънцето бе достатъчно високо в небето, за да не пречи. Зад гърба ни бе останало едно от най-опасните места в света по отношение на корабоплаването. Внезапно отпуснали се, ние се почувствувахме изпечени от слънцето, осолени от водния прах и извънредно ентусиазирани. Изрових една бутилка „Сотерн“ (от нашите приятели Арго), за да отпразнуваме събитието. То напълно си струваше труда.

Торесовият проход, макар че е най-неприятното място, все пак крие една изненадваща красота. Не много дълбоката вода има богат зелен цвят, който контрастира със синевата на небето, и е осеяна от малки островчета с бели брегове. За зеленина служи декоративната палма. Понякога самотна гемия издува платната си. Много растителни отпадъци плават по морето. Виждат се гмуркащи се костенурки. Жълти змии, дълги метър и половина, лъкатушат до самата повърхност на водата. Малки птичета с преливащи цветове и тънки опашки оживяват въздуха, един лек и свеж въздух, тръпнещ от светлина.

Наслаждавахме се на този чудесен „Сотерн“, истинско творение на изкуството, и си възстановявахме някои спомени, като в чест на Мико се спирахме на неколцина по-забележителни личности от нашите спирки. Следобедът завършваше спокойно. Минахме на север от Буби Айлънд и взехме курс на югозапад в продължение на четиринадесет мили, за да минем по-далеч от някакъв пясъчен нанос, който бе посочен, но чието положение бе съмнително. После — на запад, в посока на кораба-фар Карпентерия. За цял месец имахме пред себе си хубав, свободен океан, чист от всякакви рифове. В три часа сутринта, когато забелязахме Карпентерия, вдигнахме двойните стаксели и завързахме румпела. Най-сетне можехме да си отдъхнем.

Всички добри автори — Бернико, дьо Бишоп, Робинзън и пр. — са единни в хвалебствията си за времето, което са имали в Арафурско море, като същевременно се оплакват малко от липсата на вятър. За нас

морето също бе твърде благоприятно. Плавахме с привързан румпел, при чудесна температура, всичко бе съвършено спокойно под слънцето или през нощта, под последната фаза на луната. Мико се учудваше извънредно много на този начин на плаване — без кормуване. Той се стареше да върши работата си на помощник. Беше добродушен, услужлив, непретенциозен и внесе на борда един нов елемент, който укрепваше другарството ни. Той бе човек, който още не бе слушал разказите ни, не бе виждал снимките ни, нито участвувал в игрите ни. Можехме да разменяме с него спомени, впечатления и сведения. Фред не беше вече сам в каютата, когато всеки лягаше на кушетката си, защото Мико спеше на дивана, а в дни на силно люлеене — до дивана, на пода. Освен това Мико играеше на карти, нещо, на което дотогава никога не бяхме се съгласявали нито Луи, нито аз, и всеки следобед двамата приятели плющяха картите, като вдигаха голям шум. Фред имаше ром, а Мико не притежаваше нищо, освен един остров, в който захарната тръстика е главното производство. И така Фред предложи на Мико да го научи да играе на рами, със залог чашка ром на игра. Много силен на карти, той се виждаше как вече пристига на остров Мавриций, влачейки задлъжнелия до шия Мико, чийто дълг ще надвишава няколко десетки литра местен ром. Но зле си беше направил сметката: на Мико, по липса на знания в тази област, така лудо му вървеше, имаше такъв постоянен и необикновен успех, че това предизвика възхищение. Той печелеше всичко, което пожелаеше. А Фред беснееше, като гледеше как това наивно момче щедро дели с него собствения му ром, който току-що бе спечелило.

През нощта на 15 срещу 16 септември дежурехме всеки по един час при заобикалянето на нос Весел, в Северна Австралия.

Срещяхме много от тези малки морски змии, нашарени на жълти и черни ивици, които бяхме виждали край Фиджи и Нова Гвинея, а също и цели флотилии от една разновидност мекотели с форма на бели дискове, големи колкото петфранкова монета и обкръжени с ореол от ресни. Извадени от водата, тези ресни придобиваха хубав яркосин цвят.

Видяхме как морето постепенно се покрива с планктон. Той се движеше бавно по повърхността на грамадни, жълти провлачвания, като позлатени реки, ивици от златен прах, съставени от милиарди клетки. Въздухът бе напоен с неговата силна йодова и лютива миризма. Когато черпехме вода, кофата бе пълна с жълтия му прашец. Заехме се

да го ловим, но нямашме необходимите снаряжения. Мико опита най-напред с калъф от възглавница, който веднага се скъса. После черпехме кофи вода и ги прецеждахме през кърпа. Събрахме планктона с малка лъжичка в дъното на кърпата. По този много бавен начин, след двестатриста кофи вода, извлякохме малко в дъното на една чаша. Той представляваше сиво вещество със силен морски мирис, с приятен вкус, доста лютиво, по-скоро пиперливо, и много хранително. Съжалявахме, че нямаме с какво да го ловим по-бързо и в по-големи количества. Фред и Луи се мръщеа, но Мико и аз с удоволствие го ядохме върху бисквити. Сандвичите с планктон ни се сториха по-вкусни, по-фини и по-пикантни от тези с хайвер! Всред тези реки от планктон плуваха малки медузи, като разтворени чадърчета под златен дъжд. Но вятърът с всеки ден ставаше по-тих и доближавайки се до Тиморското море, навлязохме в зона с подлудяващо затишие. Палубата изгаряше под краката ни и ние взаимно се обливахме с кофи вода. Дълбоко затишие ден подир ден. Как да обясня, как да ви накарам да почувствувате ужасната съдба на този стихнал кораб, загрижен да продължи пътя си? Капитанът, чието здраве не бе твърде блестящо и който гореше от желание по-скоро да се измъкне от Индийския океан, късаше нервите си и гризеше пръстите си. В продължение на дванадесет дни вместо вятър имаше серии от малки полъхвания, едва доловими, умиращи с появата си, точно толкова, колкото да ни накарат да се заловим с вдигането на платната и да образуват едно бавно вълнение, което ни люшкаше и караше гиковете да удрят с непоносим шум. Ох, колко излишен беше този слаб вятър!

През това време ние се занимавахме. Прекарвахме дълго време да наблюдаваме в бистрата вода обитателите на това твърде гъсто населено море. Ловяхме с тризъбец и с въдица дребни кадифени черни рибки, чиято глава бе украсена с извито рогче и които, изпържени, бяха много вкусни. Готвех с разполагаемите продукти малки странни ястия, които екипажът украсяваше с хубави имена и поглъщаше с благосклонност, породена от хубавия апетит. В лицето на Мико срещнах братска душа: той като мен обичаше ориза и можеше да изяде всеки ден големи количества от него. Другите двама въздишаха по националните си картофи, които за съжаление липсваха в Тихия океан.

Всяка вечер слънцето се плъзгаше полека в морето като топка от холандско сирене, оставяйки без никакво облаче, съвсем гладко небе с кайсиев цвят. На два пъти видях да блясва един зелен лъч, точно в момента, когато слънцето изчезваше, когато никакъв облак не помрачаваше хоризонта и видимостта бе съвършена. Не зная дали това бе прочутият „зелен лъч“, но все пак той имаше неоспоримо изумруден цвят и бе изключително блестящ.

Бихме могли да се радваме на това положение и то да ни се харесва, защото времето бе чудесно. Нищо не ни липсваше и живеехме като щастливи деца на равна нога с природата, нищо не ни привличаше другаде. Но времето напредваше и всеки ден изостряше безпокойството ни, като утрото се съпътствуваше от девствено чисто небе и неумолимо жарко слънце. Моторът работи два дни, после газьолът се привърши и ние се оказахме отново сред класически тихото море, леко полюшвайки се.

Намерихме трупа на гущерчето, целият изсъхнал, в един ъгъл.

Затишие и пак затишие. Горещо и отново много горещо. Ние буквално се влачехме. Но все пак обедното измерване ни поставяше няколко мили по-напред, тъй като течението ни тласкаше в необходимото направление. Без него не зная как бихме се измъкнали от този адски кръг.

По принцип винаги имахме пусната въдица, която се влачеше след нас. Веднъж една акула я налапа, като откъсна примамката и телта. След това я видяхме да плува зад кораба. Скоро съоръжихме куката за акули, като за примамка сложихме съдържанието на една консерва от говеждо, завързано в парче червен плат на цветя. Но този път тя не се излъга, защото сигурно лъжицата, която бе глътнала, ѝ пречеше в стомаха. Изпитвахме кратки моменти на радост при минаването на стада от делфини, тези игриви и весели животни, така приятелски настроени към моряците.

Водата флуоресцираше особено силно в осеяната със звезди нощ, сякаш бе запазила частици от светлината, която така щедро падаше през целия ден. В нашата бавна бразда, цялата обсипана с малки светлинки, плуваха някакви продълговати конуси с много жива зелена светлина. Понякога те се събираха на групи и представляваха чудесна гледка, като бенгалски огън във водата. Инстинктивно от устата

ми излизаше избликналото възклицание. Никога не успях да узная какво беше това.

Една вечер на запад видяхме платноходен кораб, който пресичаше пътя ни и се насочваше на североизток. Отбихме се от пътя, за да го разгледаме по-добре, и се разминахме приблизително на четвърт миля. Беше гемия, вероятно малайска. Ние я изгубихме постепенно от поглед в ярката бакърена светлина на залязващото слънце. Тя се отправяше вероятно към остров Роти, чието очертание се забелязваше много смътно откъм десния борд. Не бяхме далеч от Тимор. Като гледахме как се изнизва в затишието скъпоценното ни време, ние сериозно си задавахме въпроса, дали не е по-добре да се отправим към Коепанг с остатъка от газьола. Не ни липсваше желание да отидем да видим Зондските острови и целия този романтичен малайски архипелаг, едно изкушение повече в списъка на всички онези, на които трябваше да устоим, за да успеем. После можехме било да дочакаме следващия сезон, за да се спуснем към Мавриций, било да променим маршрута си и да се приберем през Червено море, което никак не ни се искаше. Червено море криеше известни опасности за малкия платноходен кораб. Във всеки случай предстоеше ни да вземем важно решение. Трябваше да прибавим и това, че няхахме виза и знаехме, че новата индонезийска власт е твърде придирчива. Капитанът бе много нерешителен. Но от време на време, сутрин или обед, идваше неизвестно откъде един малък ветрец, една „котешка лапичка“, както казват англичаните. Зарадвани, ние вдигаме бързо колкото се може повече платна, настъпваше оживление. Надеждата веднага се възстановяваше. Проявявахме търпение. Вятърът спадаше и отново започвахме да говорим за Коепанг.

Но все пак, не зная как, много бавно, подпомогнати от течението, ние се влачехме вяло към запад. Единадесет дни се протакаше това състояние. А Фред продължаваше да получава знаменит бой на рами, като изхождаше от принципа, че е по-добре да те пердашат на карти, отколкото никак да не играеш. За развлечение Фред и Мико говореха за Таити и за жените, двете вечни теми, и се мъчеха да се убедят един друг, че са истински Казанова. Бедният Луи, той пък се грижеше за развитието и подобряването расата на циреите, за които потенето, горещината и нервното напрежение бяха извънредно благоприятни. Не знаех какво да правя, за да му помогна.

На 29 септември (това бе паметен ден) към седем часа сутринта ме събуди някакъв необикновен шум. Мигновено си припомних различните свойствени на борда шумове. Не, този не ми бе познат. Станах и излязох да хвърля поглед към въжето за простиране на дрехи, което ни служеше понякога за пускане на въдица в браздата. Предпазната ѝ връв се бе скъсала и въдицата се обтягаше до крайност. С намерение да изненадам мъжкия елемент на борда и да се покрия със слава преди закуската започнах да я изтеглям постепенно. Не бяха нужни и пет минути, за да си дам сметка, че това начинание надминава силите ми.

— Луи, Луи! Ела ми помогни, улових риба!

Капитанът дойде по пижама, като търкаше очи, я взе въдицата от ръцете ми, докато аз бързо изтеглих витлото на лага...

— Но, дявол да го вземе, това е акула!

Акула, акула! Този вик бе достатъчен, за да събуди Фред и Мико, които притичаха и ето че четиримата се заблъскахме върху юта, пораздвижени от гнездо с мишки, а Талоу, останал долу, бе недоволен и възмутен, че го държим настрана. Фред взе въдицата от ръцете на капитана и започна да мори нашия улов, който впрочем показва примерна благосклонност. Акулата плуваше нехайно точно под повърхността на водата ту към левия, ту към десния борт, сякаш учудена от това, което ѝ се бе случило. Тя бе ленива, уморена от живота. Никаква ярост. Щом усетеше съпротива, гмуркаше се най-сетне и правеше няколко случайни и неубедителни движения, за да се освободи. С една дума, нашата акула не се поддаваше на играта. Това не ни попречи да тропаме с крака и крецим като червенокожи. Като не желаете да изтегли на борда жива акула, капитанът дойде, въоръжен с ловна пушка, калибър 12, и зачака животното да се появи достатъчно близо. Фред продължаваше да дърпа постепенно. Аха, ето я! Тя показва муцуната си на повърхността, на десет метра от нас и „дан!“ — право в главата. Капитанът, Фред и акулата четири пъти подновяваха това добре съгласувано действие и когато тя престана да се дърпа, притеглиха я до корпуса. Мико заби куката в нея и я изтегли, след което рибката-пилот се оттегли, тъй като обстоятелствата се промениха.

Място не си намирахме от радост. Откога желаете да уловим акула. Винаги сме имали амбицията да заковем опашката на някоя на края на бушприта, обичай, възприет някога на големите платноходни

кораби, за да има вятър в платната и пътуването да е благополучно. Акулата беше синя, дълга приблизително два метра. Разгледахме я основно, с онова удоволствие, което се поражда от възможността спокойно да се пипа обезоръжено опасно животно. Снимахме я. Възхищавахме се на плавника ѝ и преброихме зъбите ѝ. Отрязяхме опашката ѝ. Месото на синята акула не е много крехко, а добре известно е, че морякът има вродено отвращение към „Лези Джек“ („Ленивия Джек“). Катурнахме останките ѝ в морето за назидание на малките ѝ приятели.

Тя ни остави тема за разговор за през целия ден и опашката си като талисман. Сигурно този талисман е бил доста могъщ, щом като още на следния ден вятърът се надигна и се задържа. Чувствувахме се като гмурци, които се издигат към повърхността. Капитанът свирукаше. Удоволствие беше да се кормува и едва смеехме да отворим уста, страхувайки се вятърът да не стихне. В такива моменти трябва да се действа така, като че ли го няма, и особено никак да не се говори за това.

Излязохме от Тиморското море и минахме на юг от Бали с мъка в сърцето, че сме толкова близо до него, без да можем да спрем там. Най-сетне се движехме.

Морето се развълнува и хубаво ни разтърси. Какво пък! Важното беше да напредваме. Струваше ни се, че отново пътуваме, след дванадесет дни принудително безделие, че отново живеем по-енергичен живот, разпределен на дежурства, че всеки ден нанасяме на картата една сериозна точка, здрава, доста отдалечена от предишните. Внезапно разбрах образния израз: да имаш вятър в платната. Цялата атмосфера на борда се промени, а също и обстановката: имаше бели пасатни облаци и едно силно вълнение, което идваше от югозапад. То се сблъска малко с вълнението от югоизток и накрая бе погълнато от него.

Макар и лек, южният вятър се установи. Напускахме решително зоната на затишията.

Внезапно обикновеният стаксел се свлече сам: кренгелсът се бе изтрил. Никога не бяхме правили кренгелси и едва след много разисквания и с помощта на няколко книги Луи го смени.

При великолепно време и хубав вятър ние минахме доста на юг от Ява. Започнахме да изминаваме нашите сто до сто и четиридесет мили на ден и Луи изчисли, че при този ход за десет-дванадесет дни ще

стигнем Кокосовите острови, даже без голямо закъснение по разписанието ни. Тази мисъл сама по себе си бе опияняваща, въпреки че с това силно косо вълнение и наистина хубаво време, със съвършената синева от всички страни животът в морето бе великолепен и не бих сменила мястото си с това на Айфеловата кула, която намирам грозна, но забележително добре разположена.

Сякаш самото море се оживи отново. Виждахме много делфини. Говоря често за делфините. Те са мои приятели. Рядко от палубата на някой кораб може да се види нещо по-хубаво и по-забавно от стадо делфини. Човек би казал, че наистина си играят. Те единствени от морските животни нямат вида на ония жестоки хищници, които съществуват само чрез закона да изяждат или да бъдат изядени. Те изпитват твърде симпатичната радост, че живеят. Срецахме и много морски птици. Големи и ярко блестящи, падащи звезди браздяха небето нощем. Преминахме 100-я градус ширина. Намирахме се приблизително на антимеридиана на Панама, нещо, което ни даваше представа за безбрежността на този Тихи океан, до който се бяхме доближили тук и който едва отскоро напускахме.

Във вторник, 7 октомври, вятърът се засили и ние вдигнахме двойните стаксели, все със същото, като по поръчка време. Люлеехме се великолепно (това се подразбира винаги), но люлеенето е едно от тези хубави, нормални и ритмични движения, които накрая стават така присъщи и близки, че ни карат да забравяме, че има хора, живеещи, без да се люлеят. То ни принуждава да мърморим, да ругаем понякога, уморява след време, но не предизвиква неприятното отвращение, лошото настроение, идващо от грубото килово клатушкане.

В четвъртък, 9 октомври, вятърът задуха на североизток, нещо, което бе свръхрядко за тези места, което ни причини безпокойство. Но барометърът скоро се вдигаше. Трябва да кажа, че, общо взето, при тропиците той не е много необходим, защото всеки ден се качва и слиза във вид на една редовна и подновявана крива. Само при приближаването на много лошо време той спада сериозно и тогава престава да изписва добре познатата ежедневна крива.

Наближавахме Кокосовите острови. Щяхме да проверим по блестящ начин какво струва навигационното изкуство на борда на „Ому“. Кокосовите острови (Килинг) са в действителност група от много ниски атоли, като най-издигнатата им точка е едва на три метра,

плюс двадесетина метра височина от кокосовите палми. Те са загубени посред океанската самота, някаква съвсем мъничка точка върху картата, на шестстотин мили от най-близката суша, на три хиляди мили от Порт Моресби, видими при ясно време едва от пет-шест мили. След прекараните тридесет дни в океана трябваше да се прицелваме точно, за да не пропуснем тази нищожно дребна мишена. Но нашите момчета бяха на необходимата висота. Още същата вечер забелязахме отблясъците на огън, който не бе нанесен на картата, вероятно този на новопостроеното летище. Бяхме на двадесет мили от островите и за през нощта легнахме на дрейф. Вятърът стихна след един странно оранжев залез. Но на сутринта времето бе чудесно и лек ветрец издуваше платната. В осем часа видяхме първите кокосови дървета. Пригответихме на палубата голямата котва с обикновен щок, която е по-добра от тази на Денфорт^[4] за кораловите дъна. Преоблякохме се набързо и почистихме малко каютата.

Читателят може да си представи възхищението, което почувствувахме след един месец, прекаран по море, пред това изникнало из водата островче, с тези зелени палми, крайбрежието, лагуната, която искреше с пенливите си вълни на прибой! Бяхме онемели от щастие, вцепенени от този преход с толкова уморителна бавност. При това, общо взето, нямахме голямо закъснение, тъй като през последните дни успяхме да покрием изоставането.

Различните атоли се отделяха един от друг. Виждаше се проходът. Събрани върху предната част на палубата, Фред, Мико и аз си представяхме какво ни очакваше. Едно от очарованията на пътуването е именно тази неизвестност на края на всеки преход. Има ли нещо по-красиво, по-вълнуващо от острова, който се появява в далечината? Това сигурно е най-завладяващият момент, този, който оставя въображението съвсем свободно и възкресява изведнъж всички представи от детството.

Транспортният кораб „Тиала“, който бе закотвен в залива, ни направи знаци, докато минавахме край него. Но ние не бяхме запознати с морза и не разбрахме нито една чертичка. Въпреки това поздравихме го бодро. Той беше пълен с войници от австралийската армия. По-късно узнахме, че били ни сигнализирали пътя, който трябва да следваме, за да влезем благополучно в лагуната. Тя беше грамадна — цял лабиринт от малки подводни рифове — и докато малко неуверено се опитвахме да се отправим безпрепятствено към един, посочен на картата пристан,

ето че една моторница се отдели от брега. Идваха да ни посрещнат. Следвайки я, ние избягнахме няколко коралови образования и скоро се швартовахме удобно за една шамандура пред Дирекшън Айланд, където бе седалището на компанията Кебл Уайрелес (К.У.).

На Кокосовите острови нямаше административни усуквания: пристигащ, закотвящ се и Кебл Уайрелес те посреща радушно. Там прекарахме шест дни, шест запълнени дни, и би могло също да се каже шест нощи, защото едва ли може да се сметне, че сме спали... Просто се надпреварвахме в поканите си. Кебл Уайрелес^[5], Адмиралтейството, австралийците, които бяха построили новото летище, всички се чувствуваха малко изолирани на своя атол и се показваха очаровани от внезапното ни появяване.

Кокосовите са една шепа от съвсем малки островчета, но за тях могат да се разкажат много неща. Освен Дирекшън Айланд, където бяхме закотвени, имаше също така Хом Айланд, където обитаваше Джон Ключи Рос, собственик на островите, Уест Айланд, където бе разположено летището, Призън Айланд, Пуло Гангса, който служеше за гробище, Саут Айланд и Хорсбърг Айланд. Всички те заедно образуваха Южните Килинг. Северният Килинг бе само един необитаем атол, върху чийто риф се намираха останките на германския кораб „Емден“, знаменития корсар от 1914–1918 г., който завърши дейността си там и който оттогава снабдява островите с тиково дърво и стомана.

Престоят ни в Кокосовите острови бе низ от „партии“, понякога въпреки волята ни, защото все пак имяхме работа на борда. Но къде да намерим средство, за да устоим на устрема на всички тези млади хора от Кебл Уайрелес? Компанията имаше утвърдено име всред света на яхтите за далечно плаване поради безупречното си гостоприемство. Тази група от млади англичани прекарваше времето си на този райски остров във въздишки по своята Англия. Ние им казахме без заобикалки, че са луди. Нямало вода, нямало земя, зеленчуци, прясно месо... Какво от това? Имаше прекрасен климат, прозрачно лека светлина, равно крайбрежие около една от най-хубавите лагуни, която сме виждали. И особено, имаше безпределна свобода, пълна липса на каквото и да е съседство. Човек може да живее без риза, без обувки, без тридесетте хиляди спънки, които в градовете ви обхващат като някаква паяжина. Те не дооценяваха всичко това. Трябваша им кина, сняг, електрически светлини. Те тъгуваха за Лондон на тези острови, докато немалко

лондончани биха платили скъпо, за да могат да прекарат тук отпуска си. Нямахме жени. Нито една. Това очевидно, по мнението на Фред, натежаваше във везните, но по мнението на много други можеше да бъде само едно допълнително положително качество. Още в първия час на пристигането си разисквахме въпроса, седнали на терасата на офицерския стол, при 30°, под сянката на кокосовите палми, върху една от които бе изрязано името „Курун“. Уталожихме едномесечната си жажда, като направихме широка дупка в запасите от бира на нашите домакини.

Последната ни баня със сладка вода датираше очевидно от Порт Моресби. Затова слязохме на брега, както всеки път с пешкири под мишница и с вид, че не смеем нищо да поискаме. Вкараха ни в колибата-баня, най-напред мен, а после тримата мъже. От това, което чух, разбрах, че и те като мен бяха извършили същата неуместна постъпка: това беше малайска баня. Фред, Мико и Луи, всеки в някаква си голяма глинена делва, пълна догоре, се сапунисваха грижливо и шумно, когато един от домакините ни дойде да попита дали не се нуждаят от нещо. Той щеше да припадне, като видя техните чистоплътни действия. Преценихме огромните размери на грешката си, когато научихме, че сладката вода на Кокосовите острови струва равностойното си тегло в уиски, защото се събира капка по капка, когато благоволи да завали, а ние сега бяхме замърсили едноседмичната им дажба. Бяхме направили баня на милионери. Вместо да седнем вътре, трябвало да черпим с един малък дървен черпак и пестеливо да поливаме главата си.

Излязохме от банята много по-бледи, било от срам, било от чистота. Дадоха ни опрощение предвид нашето непознаване на нравите и обичаите. Бяха добри момчета. Всичките имаха тази смесица от хлапащина и сериозност, която характеризира англичанина, особено когато е леко пийнал. Игрите, които предпочитаха, надминаваха всякакво описание поради пълната им безсмислица. Тук прекарахме наистина знаменити вечери, обикновено завършващи с разходки по крайбрежието и шумни прибирания с лодките.

Освен служителите от компанията на островите имаше и немалко австралийци, които довършваха въздушната база. Средният австралиец, общо взето, принадлежи към категорията на смелчаците, грубо поодялани с брадва. Големи любители на бирата, страстни картоиграчи

и много весели, те бяха, въпреки доброто си сърце и щедростта си, доста грубички според разбиранията ни, с изключение може би на Роби, някакъв вид горила, твърде сериозен и с много черна брада, един от малцината, на които островът се харесваше. Хари готвачът беше по изключение едно приятно и учтиво същество, изпълнено с внимание. Изглежда, беше се привързал към мен и тъй като столът му се закриваше и се готвеше да напусне Кокосовите острови, той ми предложи куп продукти безвъзмездно. Едва не го задушихме в прегръдките си от признателност и колкото повече му благодаряхме, толкова повече и той ни благодареше, като ни уверяваше, че ние му вършим услуга. Един твърде внимателен Хари с простовата външност. Всичко, което искаше в замяна, беше да може да доведе няколко приятели на гости на борда ни. Те пристигнаха един следобед, петнадесетина души в лодка, претоварена с каси сухо грозде, ориз, брашно, макарони — необходимото, за да завършим пътешествието си, — като всичко това завършваше с добре опечена половинка от прасе. Изрядно примерни гости, те носеха бирата и уискито си за консумиране у нас. Всичко това се пръсна по палубата и се превърна в една изумителна „партия“, докато Фред и Луи се стараеха да изтласкат на заден план бутилките с уиски, което тези чудовища искаха да смесят с бирата. „Ому“ се наклоняваше към левия или към десния борд, според преместването на този непредвиден товар.

От друго поделение на Кралските австралийски въздушни сили пристигнаха като подарък газьол, петрол и скъпоценна сладка вода, а техни механици се трудиха цял един ден в отделението с мотора, като се погрижиха също и за генератора. И всичко това срещу една усмивка, малко разговори и привилегията да ни посрещнат в хангара, който им служеше за жилище. Отидох също и на Уест Айланд да разгледам летището на „Кантас“^[6], което служеше за спирка между Австралия и Южна Африка.

Кокосовите острови са били завладени преди приблизително сто и петдесет години от един член на шотландското семейство Ключи Рос, на когото впоследствие кралица Виктория ги дала в дължимата и подходяща форма. Настоящият собственик бе младият Джон Ключи Рос, обикновено наричан „царят на кокосите“. Тази оперетна титла се носеше от един млад, съвсем обикновен човек, съвсем бял, мълчалив, чийто незначителен вид криеше голяма енергия и способност да

ръководи. Много грижливо възпитан в Оксфорд, той бе облечен като вас и мен, освен че на острова си никога не носеше обувки, заради което страхотно му завиждах. Той управляваше с голяма за възрастта си (25 години) зрелост едно от главните предприятия за добив на копра в света. Един неделен ден получихме покана да обядваме в Хом Айланд, в резиденцията му. Нашият приятел К. С. ни закара с моторница, която на няколко пъти се повреди. С радост установихме, че не само нашият мотор има дефекти.

Хом Айланд, както го сочи името му, бе запазен изключително за Джон Рос и неговия „народ“, приблизително двеста туземци от малайски произход, които живееха семейно в едно добре поддържано и подредено село. Там естествено имаше жени, но им бе забранено да напускат острова, а също така бе забранено и на който и да било да идва без разрешение или покана. Това бе твърде понятно, защото преди всичко Джон Рос бе у дома си и тази територия бе чисто лична; после, защото присъствието на няколкостотин австралийски авиатори и войници, а също и служителите на компанията, веднага би причинило голям безпорядък.

Бяхме приятно изненадани да открием след завоя на пътя една грамадна тухлена постройка, украсена с кулички и балкони в най-добрия едурдовски стил, съдържащ тридесет стаи, един грамаден хол, облицовани салони и една билиардна зала. Джон Рос, който наскоро се бе оженил за една нежна, руса англичанка, живееше там с младата си жена и една гувернантка. На трапезата ни поднесоха един „рижстафел“^[7], който бе незабравим поради изключителната си лютивост. Очите на всички ни сълзяха и тъй като само Мико имаше носна кърпа, то тя минаваше от ръка на ръка под масата.

Малайците от Кокосовите острови, по наше мнение (което е и мнение на Слокум и на Бернико), са измежду най-добрите строители на кораби в света. Ние посетихме флотата на Хом Айланд и останахме безкрайно възхитени от грижливата и съвършена изработка, а също и от качеството на използваните материали в строежа на „дугонгите“, малки, много бързи едномачтови корабчета, плитки и недаващи отклонение. Представете си по брега на лагуната един низ от хангари, образуващи истински музей от кораби, всички построени на място, повечето от тиково дърво, бронз и стомана, произхождащи от останките на „Емден“. От най-малкия дугонг, предназначен за младежта, до

тримачтовата гоелета на собственика, като се мине през моторните лодки и гемииите, събиращи по островите копрата, всичките бяха безупречно поддържани, почистени, подслонени и подредени, закрепени за едно опънато въже. Истинско удоволствие. Джон Рос ни предложи да се върнем в Дирекшън Айланд с дугонг и при хубавия бриз, който духаше, плаването ни, разбира се, бе по-приятно, отколкото на отиване. Ние влачехме след себе си жалкия замлъкнал лаунч. Беше истинска радост да се движиш с тези малки корабчета, добре проучени за плаване по лагуната. Като стигнахме на борда, видяхме, че нашата шамандура бе потънала, но тъй като все още се държахме за нея, не се разтревожихме особено.

През нощта, четвъртата откакто бяхме край Кокосовите острови, от изток върхлетя буря. Бяхме се прибрали късно от Кебл Уайрелес и в седем часа сутринта още спяхме здравата всички, когато силни викове и удари по корпуса ни събудиха. Беше управителят на К. У., един достоен господин с очила, който приличаше на император Хиро-Хито, придружен от инженера и от един помощник, изпаднал в доста напреднало състояние на възбуда. Те бяха дошли да ни съобщят, че сме се отместили и че в този момент сигурно се намираме над трите им телеграфни кабела. Това бе истинска злополука: трите кабела представляваха основанието за съществуването на компанията тук и свързваха телеграфически една част на света с друга. За да ги поправят в случай на повреда, щеше да е необходимо да докарат от Англия кораб за поставяне на кабели, да платят на гмурци, да раздвижат цял един апарат... Щеше да струва няколко хиляди лири. Затова и компанията бе в тревога.

Валеше пороен дъжд и вятърът духаше със сила осем или девет бала. Явно бяхме отвлекли шамандурата и мъртвата котва. Намирахме се на двадесет разтега от брега, всред коралови образования, които се очертаваха много ясно по белия пясък, на дъното на бистрата вода. „Ому“ изглеждаше странно неподвижен в силното вълнение на лагуната и ние не закъсняхме да открием, че нашият кил опираше върху една широка коралова тераса. Тогава започнахме да споделяме безпокойството на компанията.

Управителят, все повече изпадащ в нервно състояние, изпрати двама малайски гмурци да разгледат положението. Стана ясно, че ние действително бяхме попаднали точно на трите кабела, които се

съединяваха на това място. Нарочно да бяхме правили, не бихме успели така добре.

Той настояваше веднага да изхвърлим цялата котвена верига през борда и да се махнем незабавно от мястото на неговите възлюблени кабели. Луи категорично отказа. Управителят крещеше: „Кабелите ми! Кабелите ми!“ Луи викаше: „Корабът ми! Корабът ми!“ Под истинска завеса от дъжд и вятърът, който ни караше да крещим, сцената беше епична. Капитанът малко се тревожеше при мисълта за щетите, за които можеха да го държат отговорен, но в този момент пред него стоеше задачата да спаси своя кораб и тя изцяло го поглъщаше преди всичко друго. Той изпрати най-напред гмурците отново да отидат да проверят във водата положението на мъртвата котва. Тя бе захапала в края на кораловото образование и държеше здраво. Иначе щяхме да сме изхвърлени вече на брега. За момента не рискувахме нищо, но да се пуснем от мъртвата котва означаваше да напуснем корала и да се окажем върху крайбрежието. Трябваше да се действа бързо. Управителят тичаше от кърмата към носа, простенваше всеки път, когато помислеше за кабелите си, и ни умоляваше да се махаме по какъвто и да е начин. Луи ни изпрати, Фред и мен, да извадим „кабелчето за извънредните обстоятелства“, едно манилово въже от 20 разтега и 30 милиметра в диаметър, оставено в дъното на трюма, докато той самият се зае да пусне мотора. Той тръгна при третото натискане на стартера. Не мотор, а истински ангел! Мико приготви голямата котва, нави кабелчето на бака и капитанът изпрати един от малайците у нашите приятели австралийци, за да ги помоли да дойдат да ни помогнат със своята моторница. Не се знаеше какво може да се случи.

Когато тя пристигна, танцувайки върху вълнението, ние вързахме едно швартово въже за мъртвата котва, отпуснахме веригата и двама гмурци отидоха да отвинтят скобата на потъналата шамандура. Отвързахме швартовото въже, корабчето се поколеба, плъзна се по корала и освободено, започна да се носи странично към брега. Моторът бе пуснат с пълна скорост напред, заплувахме в зигзаг между кораловите образования и, щем-не щем, се насочихме в групата на плувците. Нямахме друга възможност и за щастие те се разпръснаха навреме. Като стигнахме в по-дълбоки води, ние се закотвихме с две подсилени котви. Беше станало обед, когато свършихме тази маневра. Пропуснахме закуската и дъждът бе проникнал до костите ни. Ето с

какво можеха да се напълнят резервните бидони на Кокосовите острови. Но днес, благодаря, не ни трябваше друга баня. Раздадохме на малайците по чаша ром и... по една риза. По време на това пътешествие направихме наблюдение с голяма научна стойност: тъмните раси имат предпочитание към светлите ризи. Мъжките, разбира се.

Прекарахме една част от следобед да се чудим дали могат на законно основание да ни държат отговорни за евентуални щети. По-късно узнахме, че не могат. По времето на чая управителят отново се появи, на посещение за сдобряване. Той ни покани на вечеря, която бе твърде добра, като се има предвид британският характер на мястото и доста скромните му източници.

Англичаните, даже ако са върху пустинен остров или в някое ескимоско иглу, за вечеря се обличат официално. Луи се появи в облекло, което ни се струваше много официално и което на тях им се стори съвсем жалко, защото с безкрайно чувство за мярка, но много настойчиво управителят го избута в стаята си, откъдето, очарована, го видях да се появява облечен в бяло от главата до петите, с връзка, обръснат, ондулиран, със сведен поглед, съзерцаващ на всяка стъпка копринените чорапи и чудесните обувки. Управителят изглеждаше горд от своето дело, а пък аз от шест години не бях виждала мъжа си толкова красив. Точно от деня на нашата сватба, на която не беше даже в бял костюм.

За голямо облекчение на двете страни при прегледа кабелите се оказаха непокътнати. И трите бяха действително под нашия кил, но всеки от тях лежеше в лек улей в корала. Това беше един шанс срещу хиляда. На сутринта времето бе все така лошо и ние напуснахме борда само заради прощалната вечер на Кебл Уайрелес, толкова шумна, колкото можем да си я представим. Това е номер, който препоръчваме на всички мореплаватели: разгласете нашироко вашето заминаване. Набавете си след това няколко дни с такова време, че даже свекърва си да не пуснеш навън, така, че да можете да отлагате заминаването си от ден на ден, като всяка вечер ви канят на малка прощална „партия“ с танци. Това е най-добрият начин да напуснете една спирка напълно уморени.

На 16 октомври, при заминаването, от тези прекалени забавления главата на Фред бе готова да се пръсне. Напускахме със съжаление

красивата лагуна на Кокосовите острови, където оставяхме само приятели. Щяхме да поддържаме връзка с тях благодарение на станциите, които Кебл Уайрелес имаше в други страни. Навсякъде от сега нататък щяхме да пристигаме, предшествувани от едно съобщение, изхождащо от Кокосовите острови и отправено до местната Кебл Уайрелес: „Съобщаваме близкото посещение на двумачтовата яхта «Ому». Посрещнете ги добре. Окажете им възможното съдействие... и пр., но внимавайте за вашите кабели!“ В момента на заминаването те подариха на капитана един малайски ятаган, изработен на място от дървото и стоманата на „Емден“, в ножница от същото тиково дърво.

---

[1] Град на о. Нова Британия, намиращ се източно от Нова Гвинея. — Б.пр. ↑

[2] Американска кинозвезда, самоубила се през 1963 г. ↑

[3] Последните три имена на английски означават: сряда, четвъртък, петък. — Б.пр. ↑

[4] Американска патентована котва с развъртвачи се лапи (Адмиралтейската котва има неподвижни лапи). — Б.пр. ↑

[5] На английски жица и без жица (телефон и радио). — Б.пр. ↑

[6] Австралийска въздушна компания, като нашето „Табсо“. — Б.пр. ↑

[7] Холандско название на едно малайско ястие, състоящо се от ориз и безброй малки различни ястия с много подправки — Б. авт. ↑

ГЛАВА ДВНАДЕСЕТА

КОКОСОВИТЕ ОСТРОВИ — МАВРИЦИЙ. ПРЕСТОЙ В МАВРИЦИЙ. МАВРИЦИЙ — ДЮРБАН

Морето бе доста развълнувано и небето — облачно. Нощта скоро заличи последните кокосови палми. Започвахме този преход от 2350 мили с голямо безпокойство, защото настъпваше периодът на циклоните, а в Индийския океан, особено в областта на Маскарейнските острови^[1] и Мадагаскар, те се смятат за най-страшни.

На 17 октомври духаше силен вятър от югоизток, т.е. кос, с голямо и неприятно люлеене. На следната сутрин беше рожденият ми ден, но морската болест ме държеше много здраво, за да мога да се заема с него. Все пак, от уважение към традицията, седнала на пода в кухнята, аз изпих чаша пунш. Вълнението ставаше все по-силно, палубата откъм десния борд беше непрекъснато под вода и животът ни изглеждаше труден. Тримата бяхме долу, Фред, Мико и аз, а капитанът — на щурвала, когато чухме ужасен вик. Като един се втурнахме на палубата: Луи бе сграбчил нещо черно, от което се стичаше вода. Като се вгледахме по-внимателно, оказа се, че това е Талоу. Насмалко щяхме да го загубим. Както обикновено той се разхождал внимателно по средата на палубата, когато нахлула една грамадна вълна, която наводнила всичко до височината на леера и го помела от пътя си. Тогава, не смеейки да изпусне щурвала, Луи бе надал вик, който ни бе накарал да се качим. Той го бе видял да плува отчаяно, отнесен сякаш от порой. Вълната го бе повлякла и за щастие бе го притиснала към една от вантите на бизана, където се бе задържал като по чудо, докато водата се изтече през отворите. После Талоу, съвсем замаян, хвърли кос поглед към слияния екипаж, сякаш искаше да попита дали не е извършил нещо забранено.

Това бе единственият път, когато той бе изпаднал в сериозна опасност. Не е нужно да казваме, че след това, повече от когато и да било, ние имахме грижата да го сваляме при бурно време, без да се разнеждаме от протестите му.

Опасността от падане през борда в морето винаги е налице при малкия кораб, но не трябва да се мисли за това, иначе животът би бил непоносим. При девет случая от десет, ако някой от нас паднеше в морето, другите не биха забелязали веднага това и тогава връщането назад не би послужило за нищо, защото морето е твърде просторно. Да допуснем, че другите са забелязали нещастieto. Те хвърлят буй във водата. Свалят двойните стаксели, с които е невъзможно да се маневрира, вдигат другите платна. Това отнема най-малко десет минути, и то при положение, че всичко върви добре и се работи трескаво. За десет минути все пак се изминава една миля. Пътят трябва да се мине в обратна посока, като се лавира и се търси из тази грамадна шир, пълна с падини и хълмчета, с гребени, нюанси и отражения, някаква си човешка глава. Ако някой не я е следил непрекъснато с бинокъл, това е съвсем невъзможна работа, която може да успее един път на хиляда. Единствено самолет може да я открие. Представете си, че това стане нощем и че по изключение някой се събуди: безполезно е даже да се опитва. Разбира се, все пак опити за спасяване се правят, и то до изнемошаване, но без някаква разумна възможност за успех. Това е една от опасностите на професията. Тъй като екипажът ни бе много малък, караше ни да бъдем предпазливи не само инстинктът за самосъхранение, а и дългът към другите двама. Изразът „Една ръка за кораба и една ръка за себе си“ никъде не е така верен, нито така наложително е спазването му, както върху кораб с малки размери.

Спахме зле поради силното вълнение. Тъй като морето все повече се вълнуваше, разпънахме стаксел № 2, предназначен за лошо време. При все това барометърът още не спадаше. На 19 октомври, на някакви си триста мили от Кокосовите острови, времето съвсем се развали и се превърна в истинска буря, при вятър със сила 10 бала и грамадни вълни. Поставихме се на дрейф, под стаксел и зарифования бизан, и в продължение на 24 часа гледахме как вълнението нараства: ние съвсем скромно смятахме, че падините на вълните са дълбоки дванадесет метра. Това беше най-лошото време, което бяхме имали

досега. Свирещият вятър откъсваше гребените от вълните и ги разпиляваше. „Ому“, както винаги, дрейфуваше великолепно. Беше сух и дръзко разтърсваше мачтите си при всеки пристъп на вятъра.

След шума отвън, след всичките тези писъци и грохота на морето, борбата с платната, свистенето на вятъра, който свиреше в ушите ни, и виенето на свят от клатушкането изглеждаше невероятно как „Ому“, задрейфуван, се изкачваше и спускаше заедно с вълните като някоя патица. Внезапно настъпваше затишие, сред което свистенето на вятъра се изостряше, сякаш бе ядосан, че се плъзга, без да причини повреди по това слабичко препятствие. „Ому“ устояваше. Морето престана да удря в него, защото той вече не му противодействуваше, и просто очарователно беше да се гледа как тези огромни вълни се изправят, готови да се стоварят, а се плъзгат под кораба, победени от тази разумна пасивност. Неописуем е контрастът между стихията вън, която се нахвърляше върху косите и дрехите, и относителното спокойствие в каютата, където бяхме като в кутия, със затворени люкове, затегнати здраво илюминатори, с доверие и почти удобно разположени. Ние се чувствахме добре, като край огън в бурна зимна нощ. Даже по-добре, защото се примесваше някакво въодушевление и чудното съзнание, че сме сами, свършено сами срещу безбройните сили на природата. През нощта белият огън играеше своя танец в мрака, докато бурята се изтощаваше в усилията си да го угаси, а безпомощните облаци воден прах лижеха фалшборда. На палубата цареше невъобразим шум, вътре бе неизразимо интимно, изпитвахме любов към корабчето си.

Аз страдах малко от морската болест и готвех свръхскромни ястия, почти механично. За щастие все още имаше банани. На края на втория ден този вегетативен живот ни омръзна. Времето не даваше никакъв признак на подобряване, а обратното. Барометърът сега бе спаднал и продължаваше да спада. Небето бе изцяло покрито и облаците се гонеха, ниски и бързи. Неизбежно се запитвахме дали всичко това не е в действителност някакъв циклон, но южната посока на вятъра си оставаше неизменна. Тъй като на всяка цена искахме да продължим пътя си, а не да стоим вечно из тези места, на които бе съдено да стават все по-опасни, решихме отново да поемем курс към остров Мавриций.

Към обед на 26 октомври, като установихме по взаимно съгласие, че времето се разведрява, което бе чиста басня, свалихме бизана и вдигнахме грота с два рифа. Това не бе лека работа. Вятърът се втурваше шумно извън хоризонта, нахвърляше се върху нас, опитваше се да отнесе мачтите и дрехите ни, изтръгваше платното из ръцете ни, които се мъчеха да го задържат, като чупеше ноктите и късаше кожата. Това тежко платно, което плющеше, изглеждаше живо и обладано от демон. При безредните скокове, които морето караше да върши лишеният от платна кораб, ние трябваше да работим с една ръка или да се напъваме с всичките сили на краката и на корема, за да не бъдем изхвърлени през борда. Виждахме, че устата на капитана крещи заповеди, но не ги чувахме и думите му веднага отлитаха към хоризонта. Бушпритът, последователно забождащ се във вълната и насочващ се към небето, пръскаше снопове пяна. Ако всяка част от действията с платната не беше извършена точно и бързо, трябваше да се започва отново. В такъв момент благославяхме небето, че бяхме добре обучени, добре пригодени един към друг, че се разбирахме почти без думи, че можехме да отидем към нужното въже със затворени очи, че не губехме време в напразни обяснения. Всичко подготвили и с добре обтегнат грот, ние имахме тридесет квадратни метра платна. Взехме курс на югозапад, доста скептично настроени, като очаквахме да видим, че платното, което не бе ново, ще се разкъса скоро на парчета. То устояваше добре. С вятъра, който духаше косо, ние плавахме отлично: средно седем възела. Така дни наред изминавахме по сто и шестдесет мили, но морето бе съвсем бурно и тъй като вълнението ни подхващаше косо, ние се движехме със страхотна скорост. Това е пробният камък за качеството на всеки кораб. Даже при бурно време, при заден кос вятър „Ому“ се държеше добре в морето. Планини от вода се доближаваха към нас, повдигаха ни като треска, със сила, която никакви думи не могат да опишат, с бруталност, идваща от дъното на морето и раздвижила хиляди тонове вода. Несъзнателно мислехме за неизмеримата мощ на природните сили. В продължение на една седмица върху палубата нямаше нищо сухо и всичко, което се намираще там, включително и кормчията, трябваше да бъде привързано здраво, под страх без много приказки да се окаже зад борда. Защото откъм борда, който бе на вятъра, върху нас се стоварваше грамадно количество вода. Морето, съвсем зелено, идващо

насреща ни със скоростта на експрес, нараствайки с приближаването си, се стъписваше някак пред препятствието и се разбиваше в борда с трясък. Нашият висок фалшборд бе още веднъж обсипан с хвалебствия. Но той невинаги бе достатъчен. Трябваше да завържем люкчето на мотора, да вземем предпазни мерки за компаса.

Притежавахме само една мушама и две моряшки шапки, които минаваха от един в друг. Мико имаше една хубава дрешка, която не стигаше даже до коленете му. За щастие не беше студено и колкото по-малко дрехи обличахме, толкова беше по-добре, защото това ни даваше възможност долу да намерим други сухи за дежурството. Кормчията, шибан от водния прах, естествено нямаше време да се отегчава: резките отклонения на кораба го занимаваха изцяло, а освен това никакво зрелище не може да се сравни с това, което представляваше бурята. Изгледът на едно море, което трябва да гледаш отдолу нагоре, е доста внушителен, достатъчно величествен, за да погълне всички мисли. Ние се захващахме с крака за поставката на компаса, с ръце — за колелото на щурвала. От време на време от кабината идваше яростен вик, когато някой от нас, при някое по-силно и непредвидено разклащане, си удрияше главата, събаряше някоя лампа или пък някои предмети изскачаха от полицата си, за да се блъснат в насрещната стена.

Нощем бе невъзможно да се запази запалена светлина. Бяхме купили две нови италиански противобурни лампи, малки глезли, които не понасяха вятъра. Кормувахме според посоката на вятъра и вълните. Щом бурята поутихна малко, Фред изрови нашия стар бял огън, свидетел на първите ни стъпки, който наричахме Матузалем. С лепило и кафява хартия той извършваше над него едно ежедневно малко чудо, изработено с търпение и сръчност, така че Матузалем издържа великолепно докрай.

Както винаги, корабът се управляваше добре. Рулят бе така лек, сякаш плавахме по някой канал. Беше цяла поема този рул. Той представляваше постижението на века ни и вече бе прочут в немалко пристанища, където бяхме накарали някои посетители да го опитат. На пръв поглед те бяха уверени, че той е разцентрирован, толкова леко се въртеше. Тези, които го бяха държали с ръцете си, сигурно разпространяваха славата му, защото ни писаха от Съединените щати и от Нова Зеландия, където не сме стъпвали, за да ни искат чертежите

му. Той бе замислен и изпълнен от една фирма в гр. Бом, Белгия. Предаването става чрез две рамена, монтирани върху две зъбчати колела с посока, противоположна на оста на колелото, като раменете придвижват един диск, монтиран върху оста на руля. С една дума, това е американската система Едсън, но много по-усъвършенствувана по отношение на гъвкавост, на опростеност и действеност. Оста е монтирана върху сачмен лагер и при всички обстоятелства, както в покой, така и във всякакво положение, достатъчно е едно докосване, за да се завърти колелото така свободно, както колелото на велосипед. По море едно петгодишно хлапе би могло да управлява „Ому“ при всякакво време, при условие, разбира се, да има точно око и достатъчно съсредоточено внимание. Водолиниите на „Ому“, които са много красиви, и разположението на платната, които са добре уравновесени, допринасят много за това.

В такова море даже голям кораб би бил на дрейф и ние също трябваше да направим това, вместо да плаваме като подводница. Ако все пак, даже с цената на известно неудобство, изминавахме шест-седемте си възела, това не е ли чудесно доказателство за държането в море на едно здраво и с уместно разположени платна корабче? Ние пътувахме добре на запад и накрая свикнахме с бурното море, с яростния му вид, с „разтърсването“, което никак не намаляваше. Нито за момент обаче не се уплашихме за кораба или за собствената си безопасност, защото „Ому“ бе истински кораб за открито море.

Впрочем, каквото и да ставаше на борда, животът продължаваше с ежедневните си занимания, с досадните си неща, с комичните си инциденти. Всякакво време създаваше навици, приспособени към движението на кораба. Морската болест си отиде сама, смятаща се удовлетворена след три дни, и аз приготвих палачинки с помощта на някои акробатични номера в кухнята. Долу всичко повече или по-малко беше мокро, защото палубата имаше нужда от поправка, пролуките да бъдат запушени с коноп. Леглата бяха украсени с пешкири, а подът — с парцали. Мико има голям успех, когато попита дали сме съвсем сигурни, че това не е ураган. Не, не беше, само доста бурно време, нямаше никаква грешка. Ние напредвахме, но най-малкото нещо, което можеше да се каже, беше, че си го заслужавахме.

Морето ни затрудняваше много повече от вятъра, тъй като силата му беше нечувана. Без видима причина понякога корабът правеше

грамадни подскоци. Страната му откъм вятъра се издигаше из водата, а насрещният борд потъваше в голямата като планина вълна.

Фред бе окъпан на два пъти в кокпита, който целият се напълни с вода. За щастие той бе непромокаем (кокпитът, Фред също, впрочем). Два дни по-късно същото се случи и на мен. Като ме видя да шляпам из разпенената вода, приятелчето Фред се сети да измисли, че това било забавно.

Каютата ни можеше да се вземе за един от онези станове на номади-бербери, които се виждат из околностите на Маракеш. Всичко бе изцапано и в безпорядък, но такъв безпорядък, в който всеки знаеше къде да намери лесно своя минимум от дребни вещи. Не се миехме, разбира се. Дрехите ни бяха корави от сол. Трябваше да се избира моментът, за да се отвори люкът. Случи се веднъж или два пъти, точно в момента, когато го дърпахме, една вълна да нахълта вътре с едно почти весело блъскане и разливане, като наводни кухнята и масата с картите, и кушетката ми, която се намираше отчасти под стълбата. Забърсахме повърхностно. Човек свиква много добре да живее във влагата, която отнема горещината от изморените тела.

Сутрин по шуртящата, напръскана с петна от сол палуба събирахме маса малки летящи рибки, които морето бе изхвърлило на борда. Проверяхме силно измокрените въжета и всички места, където корабът понасяше най-вече повреди. Гротмачтата се извиваше като тръстика под дърпането на платното. Ден и нощ люшканата камбана удряше сред вятъра познат звук, който ни караше да се вслушваме, защото известяваше бурно време.

Така изминахме една трета от пътя, без нещо да ни предскаже, че останалите две трети ще са по-леки. Бурята продължаваше вече осем дни.

И все пак постепенно времето, изглежда, се поуспокояваше доста преди морето, което все още бе увлечено в яростта си. Но и то поради това, че все по-малко бе поддържано от вятъра, започна да стихва и вълнението спадна полека. 25 октомври бе първият ден, в който видяхме слънцето да пробива облаците и един лъч да пробягва по водата, покрита с пяна като с дантелен воал. Тъмносивото стана зеленикаво, просветля от бисерни искри. Морето се успокояваше. Нямаше вече вода на палубата, нито в помещенията. Боята бе пострадала, но всичко съхнеше постепенно и палубата бе чиста, сякаш

изтрита с пемза. Въжетата бяха украсени с дрехи, които съхнеха, плющейки от силния бриз, и на 26 октомври следобед с радост чухме капитана да вика: „Отпуснете рифовете!“

Гротът се разгъна и вятърът изглади смачканите дипли. Движихме се все тъй стремглаво. На 27 октомври изминахме сто и шестдесет мили, без да имаме носещо течение. После, с разведряването на времето, нашата средна скорост намаля. Времето се оправи, стана хубаво и спокойно, а морето — синьо като в стъклопис. Можаме да се почерпим с маслините и уискито, запазени за „средата на пътя“. Отдъхвахме си. Сушахме се. Поемахме с всичките си пори отново появилото се слънце. Добре се бяхме отървали. Нищо счупено, никакви ефектни приключения, които спират дъха на читателя; но не се оплакахме. Гордеехме се.

Именно тогава капитанът се разболя, т.е. всичките болести, които го измъчваха от Таити насам, се разраснаха и рязко се засилиха. При тази внезапна реакция той бе принуден да легне и да не напуска кушетката си. Никога не узнахме името на тази болест. Приличаше на някакъв вид импетиго, буйно разраснат, някаква остра фурункулоза, със силни сърбежи, които се разстилаха по цялото тяло. Нашият капитан, изваден от строя, лежеше на влажната си кушетка, разяден от циреи, трескав, изтощен, с неиздържачи вече нерви. Нощите му бяха ужасно мъчителни. Не знаех какво да измисля, за да му помогна. Давах му всичко, каквото имахме в аптекката си, но никаква полза. Прекарвах дните си, като се изключат дежурствата и кухнята, в поставяне на превръзки, изстискване на циреи, мазане на мехлеми, пране на бельо. Да, сега времето бе хубаво, прекрасно, морето — тихо и духаше един подходящ, постоянен вятър, но как бързахме да стигнем по-скоро! Не смеех да му направя инжекция с пеницилин, нещо, за което сега не бих се поколебала. Търпех го със сулфамиди, вътрешно и външно, а то се оказа погрешно. Така научих, че някои хора са неподатливи на тях, именно и Луи не ги понасяше. С една дума, положението му се влошаваше и точно защото бързахме да стигнем по-скоро, вятърът започна да става все по-лек. Нямахме настроение да се радваме на великолепното време, което настъпи след бурята, и все пак нощите, така тежки за капитана, бяха просто феерични на палубата, цялата обляна от пълнолунието. „Ому“ напредваше тихичко. Благодарение на това, че Мико бе с нас, подновихме дежурствата си от четири часа и

изваждането на капитана от строя не ни наложи увеличаване на времето за дежурене. Но, представете си, въпреки това и аз не спях много, още повече, че под дясната мишница имах един антракс, за който няхах време да се грижа и който цъфтеше със силата на растение в наторена почва. Този неприятен период се обърква в паметта ми. Запазила съм само спомена за една серия от автоматично извършвани работи, за лицата на трима ни, посърнали от безпокойство. Фред бе поел длъжността на Луи, Мико също имаше повишение, но Луи продължаваше да следи от кушетката си работата и ние се редувахме да му докладваме. Но не беше шега. След тези дванадесет дни нервите на капитана бяха така изтощени, че той плачеше за нищо, а трудно е да гледаш сълзите на човек, който обикновено е твърд като гранит...

Отминахме остров Родригец нощем. Минахме много близко край него. Луи не бе изгубил съвсем ума и дума. Като знаеше, че го приближаваме, той се качи на палубата, огледа хоризонта, справи се с картата и накара да променим курса.

Три дни по-късно, на 4 ноември, в един часа сутринта кормчията забеляза светлините на Плоския остров. В четири часа целият екипаж беше на палубата. Намирахме се в насрещно течение със скорост четири възела, недалеч от наноса на Абата, съвсем стихнали. Батериите за пускане на мотора бяха изтощени и трябваше да изкачим генератора на палубата, за да им дадем малко сила. Моторът тръгна и ние прибрахме платната, които сега не ни служеха за нищо. Нямаше време за губене; трябваше ни час по-скоро пристанище и лекар. Изгревът ни свари край Кръглия остров, Змийския остров и Плоския остров откъм десния борд и остров Мавриций откъм левия борд, с разпокъсаните си върхове, смекчени от зеленината по склоновете им.

— Мико, островът ти! Защо не ни каза, че е толкова красив?

Но Мико не мислеше за нищо друго, освен да поспи още един-два часа. Той не прояви особен ентузиазъм. За него завръщането в родния край, въпреки че се радваше да види майка си, беше само една принудителна спирка и той мислеше вече за ново тръгване, след като се види със своите. С такива смесени чувства, облегнат на гика на стаксела, той видя отново планината Петер Бот, саваната и лагуната, из които бе скитал като дете.

Едва към обед стигнахме пред Порт Луи, като се борехме с насрещното течение. Капитанът, подобно на Лазар от гроба, напусна полумрака на кушетката си и излезе на палубата, за да поеме кормилото, желаейки да спази традицията. Навлизахме в прохода. Една моторница се доближи до нас и ни закара до кея. Издигнахме флагчето VV („Искам лекар“) и Луи изчезна долу. Скоро кеят се покри от семейството и приятелите на Мико, които му стискаха ръката, тупаха го по рамото, любуваха му се. Бяха нужни три часа и безбройни търсения по телефона, докато най-сетне здравният служител от пристанището ни даде свободен достъп и... нищо друго. Намерихме втори лекар, който, щом видя Луи, извика санитарната кола, голяма като автобус, за да го откара в болницата спешно. Болницата, където за съжаление трябваше да го оставя, беше доста бедна, но чиста и се намираше в Мока, приблизително на седем мили от Порт Луи.

Останалата част от екипажа бе насила отвлечена в Гран Бей, където живееше семейство Дюклер де Рош, сестрата и зетят на Мико. Това бе голяма вила близо до брега, един „лагер“, както ги наричат тук, с изглед към тихата лагуна и към островите, с чист въздух и филаоси, които напомнят борове, истински декор за удобен и приятен живот. Ние бяхме гости, не особено забавни, малко изморени тази вечер, и слушахме с половин ухо изреждането на погребенията, сватбите, ражданията и произшествията, станали през последните пет години, с които угощаваха Мико. Поставяха го в течение на нещата. Но прекарахме една чудесна нощ в „истинско“ легло, с небесносини чаршафи, след един хубав душ. Чувствуваше се ароматът на охолния живот и на одеколона. Тези малки подробности съставляваха прелестта на първия ден от престоя.

Онова, което най-добре опознах от остров Мавриций, бе пътят от Порт Луи до Мока. Изминавах го всеки ден с най-различни коли, петнадесет километра сред индийски смокини, червени дървета-пламъци, сини жакарандаси, мизерни и гъмжащи индуски села, които стигаха до болницата, където в антисептичната миризма капитанът страдеше и здравата се отегчаваше. Бяха четирима в стаята; в другите три легла върху белите възглавници се открояваха тъмни глави. Като болен Луи проявяваше наистина твърде голямо за един мъж благоразумие. Той ще запомни остров Мавриций с индуската музика, която радиото гъгнеше по цял ден, с тъмнокафявите сестри и с ястия

от студен ориз, с индийската подправка и пилешкото, което беше толкова твърдо, че го наричахме додо. Додо е птица с плавници от един изчезнал вид. В средата на XVII век, когато холандците завладели Мавриций, открили там странната птица додо, която не можела да лети, нито да ходи и която не била годна даже за ядене. Плъховете, свинете и кучетата на европейците избрали за своя най-обикновена храна яйцата и малките на тази птица. Така че за по-малко от петдесет години додо съвсем изчезнала и били нужни още сто години, за да могат учените да я възстановяват с помощта на части от изровени нейни скелети. Една доста любопитна картина от Роеланд Савери и гравюри от епохата дават представа за нея. Накъсо, да окачествиш пиле с додо не е никакъв комплимент. Капитанът се мръщеше и всеки ден развивах зад паравана му допълнителни изобилни провизии. Завръщах се с цял товар от малки хартийки, изпълнени с препоръки и директиви: да се смени фалът на кливера, да се купят безопасни куки, да се опита местният ром (каква тегоба!), да се поправят платната, да се потърси хубава ветроупорна лампа и пр. Казвах му, че Фред и аз бяхме попаднали на най-очарователното семейство на света, че ни канеха навсякъде, че бяхме през цялото време на гости и нямахме време да работим. Но капитанът, макар и с единия крак в гроба, държеше екипажа си със здрава ръка. Така че ние откъсвахме от удоволствията в Мавриций време да работим на борда. Трябваше всичко да бъде готово до завръщането му.

Най-напред променихме мястото си; управата на пристанището отначало ни беше бутнала накрай света, откъдето, за да отидем в града, нямахме друго превозно средство, освен краката си, по един безкраен прашен път, без никаква сянка. Беше много неудобно, когато трябваше да отидем на посещение при Луи или да пазаруваме. Благодарение на Филип Дюклер дадоха ни едно много хубаво място за швартоване, близо до града, с нощен пазач, на две крачки от склада на митницата, където ни бяха разрешили да оставим всичко, което ни пречеше.

За Луи се грижеше един лекар от фамилията на Мико (изглежда, че половината от острова бе от грамадния род на Мико), едно мило и способно момче, с мустаци, извити като кормило на велосипед; всички го наричаха Лоло. Отначало той не можа да определи, пък и никой никога не е могъл да определи точно името на тази болест. Луи имаше ужасни кризи и пъпки дори по езика. След като се увери, че причината

не е в кръвта, Лоло се реши да опита пеницилина и реакцията бе необикновено бърза. Състоянието му се преобърна като палачинка; за два дни Луи се обели от главата до петите, смени кожата си като кобра напролет и постепенно нервите му се успокоиха. Облекчена в това отношение, аз показах моя антракс на Лоло. Това беше най-хубавата синя пъпка, която той беше виждал през живота си. Две медицински сестри, които сякаш бяха натрити с орехови шлюпки, ме положиха на една маса и докато им се извинявах за загрубелите ми ходила, възрастен господин със съвсем безобиден вид ме бодна внезапно с една игла и аз загубих съзнание. Събудих се в едно легло сред няколко подобни легла, върху които почиваха индийки. Свят ми се виеше. Под мишницата си имах грамадна превръзка, но антраксът го нямаше вече. Скоро двамата оздравяващи можеха да си разменят съпружески поздравления. Отведоха ме тържествено в Гранд Бей, прелестен престой, през време на който всички се надпреварваха да направят живота ни колкото се може по-приятен.

За мен остров Мавриций си остава, въпреки боледуването на Луи и може би поради успокоението, което изпитах от бързото му оздравяване, моята предпочитана спирка, след Френска Полинезия. Дали поради любезността на маврициянците? Или поради атмосферата на „стара колониална Франция“? Или заради красотата на острова? Да, от съчетанието на всичко това.

Мавриций изненадва най-напред с разнообразието си. Големи са контрастите между острия профил на планините, които носят странни имена (Петер Бот, Трите гърди, Палецът), и „саваната“, покрита със захарна тръст, която се вълнува от вятъра; между южното крайбрежие, неспокойно както бретонското във Франция, и северното крайбрежие, по което, близо до тихото море, се редуват вили, кънтящи от детски глъч.

В Мавриций хората имат много деца, тъй като другите удоволствия са редки. Рязък е контрастът също така между изгарящия, гъмжащ и пращен Порт Луи и селищата, пръснати по хълмовете, от които Кюрпип е най-модерното, това, което най-малко прилича на градче от Дивия Запад, вилна зона, винаги потънала в дъжд, но поне свежа. Всичко това е доста тропическо, за да се хареса, пълно с големи палми, франжипании и бамбук. Малки мангусти тичат пред колелата на колите, маймуни обират най-дръзко клетките за пазене на храната.

Впрегнати в каруци, дето са натрупани стотици кошници, индуските биволи внасят в пейзажа нотка на нужен понякога екзотизъм: броят на малките коли „Морис“, които сноват по пътищата, можеше да ни накара да забравим, че сме сред самия Индийски океан.

Мавриций се намира на пътя на циклоните. Всяка година от ноември до май той рискува да бъде обхванат в смъртен обръч, както действително е станало няколко пъти. Циклонът заема значително място във фолклора. Къщите са снабдени със специални, много здрави и дебели капаци и с големи железни пръти за задържане. Когато циклонът връхлети, никой не излиза, хората живеят в тъмнина, при мъждукането на свещите и газените лампи, с хранителните запаси, които имат. А през това време вятърът разтърсва къщите, събаря кулите, сваля покривите, изкоренява дърветата, унищожава плантациите и морето изхвърля корабите на брега.

Мавриций, бивш Ил дьо Франс, е бил убежище на корсари. Неговото име веднага ни напомня за Сюркуф^[2] и цялата тази епоха, изпълнена с външен блясък. Известни следи от това са останали в мебелировката на къщите, тъй като корсарите при случай не са стояли по-горе от пиратите и са се обзавеждали пищно за сметка на грабежите си. Останали са следи особено в езика, който говорят френските семейства. Той е изпълнен не само с чудесни архаизми, но и с термини, заети от мореплаването и преминали в текущия език, както напр. водоулей вместо водосточни тръби. Обичам неговото малко провлечено произношение, което, както в Антилските острови, има склонността да изпуска буквата „р“. Той отразява цялото очарование на тази малко нехайна страна, която не бърза да напусне миналия век, още така силно френска в старите фамилии с техните красиви любезни обноски, с техния безобиден шовинизъм, с тяхната изтънченост. Човек би помислил, че се намира в някоя френска провинция от началото на XIX век.

В Мавриций белият е все още господар. Той води тук полуфеодален живот, изпълнен с очарователна апатия, без припряност, почти безгрижен. Случва му се понякога да бие прислугата си, без правосъдието или прислужникът да виждат в това някакво безчестие.

Тук има твърде много индуси. Просто гъмжи от тях. Мизерията им е тежка, малко обезпокояваща, мръсна и така здраво вкоренена, че те никак не могат да се освободят от нея. Те се множат и покриват

острова с деца, които пъплят безрадостно. Те не са симпатични на европейците и даже не се стараят в това отношение. Действуват за присъединяването на Мавриций към Индия, където все пак за нищо на света не биха искали да се върнат, защото знаят къде се живее относително по-добре. В този остров, открит от португалците, станал последователно холандски, френски, английски, преобладава индуската екзотика: пъстроцветните, неугледни храмове, дългите женски облекла, пазарите, малките ястия, приготвени в чест на боговете, и сметките, които се правят в рупии. Но старите френски семейства държат високо знамето. Що се отнася до англичаните (защото островът е английски от близо сто и петдесет години), едва ли човек може да забележи присъствието им освен в официалните отношения. Връзките ни с компанията Кебл Уайрелес в Мавриций бяха пак проникнати от приветливост, но по-сдържани, отколкото в Кокосовите острови.

Черните — креолките, както се казва тук — са потомци на роби. Тяхното правно положение се е променило, но съдбата им е останала същата, т.е. не толкова лоша, колкото си я представяме. Тези креоли имат симпатично кръгло лице и отегчителната бавност, присъща на расата им. Големи черни бебета. Няколко китайци довършват картината на цветовете, която има за музикален фон „сегасите“^[3] на креолите и кънтящия звук на ма-жонга^[4].

Запознах ни с всичките красоти на острова и грозотата на Порт Луи остави слаб отпечатък в паметта ни. Градината на грейпфрутите разстла пред нас ботаническото си великолепие. Близо до едно езеро, покрито с лотоси, се издига гробницата на Павел и Виргиния, празна гробница, символизираща може би безполезните скрупули на девствеността и онази неразбираемост, с която в наши дни се посреща тази трогателна история. От друга страна, ни накараха да опитаме маврицианската кухня, която е съумяла да използва местните продукти, като е съчетала френската изтънченост с индуските подправки. Китайците умеят да правят чудесна супа с криви raci от остров Родригец. Този вид raci се хранят с ядката на кокосовите орехи и от тях се получава едно от най-вкусните ястия на света. Спомням си, че за първи път го опитахме в службата на нашия приятел Раул Ноел, под приятния поглед на една препарирана еленова глава и поднесен от един пион (така наричат тук прислугата). Никога не съм виждала

някой да се тъпче така както Фред тази вечер, ако нямаме предвид Луи на следния ден в болничното си легло. Поканите валяха и тъй като Луи действително беше по-добре, разрешиха му (Нещо нечувано в болничната практика!) да отсъствува до полунощ.

Неизброимата фамилия на Мико, великолепна във всяко отношение, изглеждаше пръсната из целия остров и това бе много удобно за нас. Всички тях ние ги наричахме „чичо“ и „лельо“. Тяхната любезност ни улесни в много неща и направи завинаги скъп спомена за техния остров. Един платнар от яхтклуба закърпи платната ни безплатно. Техници поправиха мотора, без да ни вземат нещо. Подариха ни въжета за мачтите. От тази спирка излязохме напълно подготвени.

Най-сетне капитанът слезе от планината си тържествено, полуоздравял. Фред и аз, с ръце зад гърба, очаквахме прегледа му. Той тикна носа си под всички въжета, в снажданията и свързванията им, разгъна платната, опита боята и най-сетне изрази едно смекчено удовлетворение. Той никога не е бил от онези, които ви отрупват с комплименти. Но имаше здрав и свеж тен, изглеждаше отпочинал. Можехме да тръгнем, нали и това бе необходимо. Още ден-два хвърчахме от вечеря на вечеря. В навечерието на заминаването ни майката на Мико, за която се говореше винаги, но която никога не се виждаше, падна от небето, завръщайки се от Мадагаскар. Чакахме само нея. Най-сетне бяхме предали стоката в сигурни ръце. Тя не можеше да се нагледа на своя палавник, когото петгодишното отсъствие бе превърнало в мъж.

На 20 ноември един последен обед ни събра във „Флор Морисиен“. Цялата сутрин бяхме прекарвали в препусканията преди заминаване: пазаруване, вода за пиене, газьол, документи, бележка от здравната служба и пр. Минахме у неописуемия Апаву, доставчика на моряците, за да хвърлим последен поглед върху странните косми, които излизаха от ушите му.

Следобед, задоволени, обсипани с цветя, отрупани с плодове, с тъга в сърцето, ние стискахме безброй ръце. „Ому“ отвърза швартовите си въжета.

Мико, от палубата на влекач от пристанището, ни изпроводи, силно огорчен, че не може и той да тръгне отново по море. Съжалявахме, че оставяме след себе си това мило момче, което така

добре се бе приспособило към бордовата атмосфера. Надявахме се някой ден да го срещнем отново в Таити.

Управителят на Кебл Уайрелес, един маврицианец, силно пристрастен към платноходството, ни поздрави на минаване от палубата на яхтата си. После морето ни грабна отново с възискателността си и едва ни остана време да се обърнем, за да погледнем още веднъж острия профил на тази хубава спирка.

Отначало имахме лек ветрец и хубаво време, което постепенно се промени. Вдигахме и сваляхме платната, като търсехме най-подходящото положение. Вятърът измени първоначалната си, югоизточна, посока, сякаш и той търсеше направлението, което ще му хареса. Известно време той бе насрещен и прекарахме няколко часа на дрейф, смятайки, че е ненужно да променяме галсовете без особена полза. После задуха на югозапад и се засили. Образува се вълнение. Тъмни и ниски облаци закриха небето. Времето се помрачи и изглеждаше опасно. Но ние бързахме и нямаше да спрем, преди да сме заобиколили южния край на Мадагаскар.

Луи започна с криза на обезсърчение. Омръзнал му бе този живот. Да, не бива да се мисли, че морякът не изпитва отпадналост, както първия срещнат колоездач. Но можехме да се надяваме, че след този последен лош преход почивката в Южна Африка щеше да представлява намаляване на грижите, нямаше да има вече това бързане, щеше да повиши самочувствието му, което впрочем и стана. Публично порицаваме този живот, но въпреки това го търсим (виж по-горе, глава II)!

Никога не сме имали толкова променливо време. Сезонът на дъждовете бе започнал и пасатите не бяха вече постоянни. Слаби ветрове от всякакъв вид, необяснимо силно вълнение, студени и влажни нощи, чести превалвания, ниско небе. Пресякохме чисто и просто Тропика на козирага и като променяхме постоянно курса и галса, под небе, последователно покрито и ясно, стигнахме все пак южната част на Мадагаскар. Това бе най-опасното място за ураганите. Свихме глава между раменете и го преминахме. Но веднага я вдигнахме живо, за да видим как минава първият ни албатрос.

Той е царят на птиците и по-добре от орела символизира силата и свободата. За да го прецените истински, трябва да го видите при облачно време как минава с острите си криле над развълнуваното

море, сивобяло като него, когато вятърът откъсва от вълните снопчета пяна. Над този суров свят царува албатросът, разперил дългите си криле, носейки се с чудесна лекота ниско над морето, и неговият вик олицетворява цялата жестокост на пустите пространства.

С хищен и втрещен поглед, той лети горд, силен, несломим.

В събота, 29 ноември, Талоу навърши седем години. Дадох му една чаша кондензирано мляко, подсладено хлебче и го сресах. Беше също и „Светата Хилядна Миля“, малко пренебрегната, откакто ги имахме толкова много зад гърба си. Наслаждавахме се на вкусните ананаси от вилата на Раул Ноел.

Постепенно, откакто бяхме излезли от топлия коридор между тропиците, нощите ставаха по-студени и по-влажни. Нито за момент нямахме спокойствие: дъжд, хубаво време, повеи, променливи ветрове; морето се вълнуваше, успокояваше се и отново се вълнуваше. Понякога едно диво люшкане ни разклащаше. На юг от Мадагаскар имахме други неприятности от магнитно естество и установихме наличието на течение с посока към север, за което и дума не ставаше в „Мореплавателните упътвания“.

2 декември бе ознаменуван с яростна буря, придружена от всички съпътстващи явления: светкавици, гръмотевици, дъжд като из ведро. Един особено свиреп вятър ме свари на щурвала. Парализирана, с внимание, съсредоточено в деликатността на кормилото, оглушена от дъжда и гърма, увита в мушамата на общността, в която се губех, съвсем забравих да предупредя капитана. Но той усети, че нещо става, и подаде глава през люка:

— Дявол да го вземе! Не можеше ли да ме извикаш? Фред! Трябва да се свалят стакселите!

Въртах очи като безпомощно кученце. За пет секунди те прибраха стакселите под истински пороен дъжд, който биеше хоризонтално. Небето имаше оловен цвят, прорязвано от златото на светкавиците. Бурята продължи три часа, след което, разбира се, вятърът съвсем стихна, оставяйки ни да се люшкаме като глупаци из побелялото от пяна море. Водата бе проникнала през цепнатините на палубата и долу шляпахме във вода. После вятърът се върна и почна да се увеличава равномерно, докато през нощта стигна до силата на буря. Решително ни глезеха... Но капитанът бе взел предпазни мерки: преди залез-слънце ние бяхме на дрейф с два рифа върху грота и вятърът

можеше да си духа. Дванадесет часа югозападен вятър със сила 8 бала и силно развълнувано море. Във влажните си кушетки четяхме влажни книги. Беше дванадесетият ни ден по море.

Към обед небето отчасти се изясни, времето започна да се оправя, вятърът задуха на югоизток и ние продължихме пътя си. Този малък повей и течението ни бяха накарали да отстъпим доста назад. Сигурно щастieto бдеше все пак над нас, защото времето бе хубаво и спокойно, когато се скъсаха въжетата на вистрелите и всичко се свлече долу. Прекарахме една сутрин в сменяването им. На обед всичко беше наред. Капитанът, залепил око за секстанта, се опираше на гика на бизана в усилията си да докара слънцето там, където желаше, нещо, което винаги съм намирала твърде самонадеяно. Даже фараоните никога не са отивали толкова далеч. Бях на кормилото. Внезапно извиках: „Земя!“

Той подскочи, сякаш го бях боднала с игла отзад. Никак не очакваше това! Но не беше шега: африканската земя се очертаваше много ясно на хоризонта. Тази област бе пълна с изненади. Изчисленията се подновиха. Фред и Луи, с глави, изпълнени с цифри, се опитваха да комбинират въздействието на теченията, магнетичното отклонение на компаса, отнасянето встрани по време на дрейфа, преждевременното появяване на земята и възрастта на кучето на капитана. Беше трудно да определим в тези условия положението ни по отношение на брега. През това време вятърът стихна.

Спахме много малко. Напредвахме едва-едва.

Най-сетне в полунощ блесна тихата светлина на един голям град. Дюрбан ни послужи за ориентир и потвърди резултатите на математическите изчисления. Светлината се изясни и се разложи на хиляди отделни светлинки. Гледах втренчено. Това бе първият ни голям град от Казабланка насам. От Африка в Африка, през три океана.

---

[1] Наименование на архипелага, образуван от островите Реюнион (на Франция), Мавриций и Родригес (на Англия). — Б.пр. ↑

[2] Робер Сюркуф (1773–1827), роден в Сен Мало, в семейство на корсари. Доброволец в 1789 (при революцията), капитан на 20 години, в продължение на 15 години той кръстосва Индийския океан с въоръжените си корабчета и напада английските търговски кораби. — Б.пр. ↑

[3] Вид песен. — Б.пр. ↑

[4] Китайска игра с фигурки от слонова кост като шаха. — Б.пр.

↑

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

ЮЖНА АФРИКА

От Южна Африка очаквахме всякакви неща, едновременно чужди и по-близки до нас от всичко, което бяхме видели от Испания насам. Преситени от екзотизъм и странности, ние бяхме изненадани най-напред от звученето на собствения ни език. Някаква моторница ни доведе до близка шамандура, в очакване на властите, и хората на борда ѝ говореха не холандски, а някакъв африкаански^[1], който звучеше в ушите ни като западнофламандски.

В 6 часа сутринта вдигнахме жълтото флагче и проникнахме зад вълнолома. И както винаги първото нещо, което ни порази, беше чуруликането на едно птиче. Пристанището на град Дюрбан беше много голямо, пълно с параходи. Три големи товарни кораба, закъсали пред дигите, чакаха ред да влязат.

— Виж тези фрегати — каза Луи. — А ето и една корвета^[2]: същия тип, както „Компас Роз“ в „Жестокото море“^[3].

Откъм десния борт се виждаха няколко басейна и кейове, покрай които се редуваха всякакъв вид кораби, имаше отлив. В залива, по ивиците оголен пясък, ходеха морски птици и фламинго. Времето беше много хубаво. Бяхме доволни, изморени, обзети от възбудата, предизвикана от пристигането. Фред изглеждаше смутен от небостъргачите, архитектура на един забравен свят, сякаш бяха храмове на инките. Никой не се съгласи да закусва. Преходът беше труден, променчив, но в душата си се поздравявах, че още не можех да говоря за циклоните като познавач. Не държах много на такъв опит, рядък и славен, но изпълнен с гибелни опасности за този скъп кораб, който представляваше всичкото ни имущество. Да си призная, бях неспокойна вдън душата си през време на целия този преход.

На обед заемахме вече една шамандура в пристанището за яхтите, поставена любезно на наше разположение от двата яхтклуба, нещо, което ни освободи от грижите за швартоване и котви, работа,

твърде необходима в тази страна, където често вятърът духа здравата. Освен това Джими Уайтъл от Роял Натал яхтклуб ни предложи да ползваме безплатно моторната лодка, която денонощно обслужваше яхтите на клубовете.

Намирахме се на спокойствие, по-скоро далеч от кея, с бушприт, насочен към вълнолома, който предпазваше басейна. Потръпвам при мисълта за живота, който щяхме да водим, ако към „Ому“ имаше достъп направо от кея, без да се минава през Пойнт яхтклуб.

И така бяхме жертва на тълпа посетители, всичките подтиквани от най-добри, обезоръжаващи намерения. Изглежда, хората понякога забравяха, че корабът бе наш дом, където трябваше да се храним, да спим, да се мием и обличаме, да почистваме и поддреждаме кабината, и че работата не се уреждаше както в обикновена къща, където можеш да оставиш гостите в салона и да изтичаш до банята или кухнята. Но нашите посетители бяха винаги натоварени с подаръци, с покани и любезности и наистина щеше да ни е срам да се покажем като невъзпитани. Нали все пак белгийските кораби в Дюрбан не се тълпяха; така че не биваше да оставим лошо впечатление. Ненадейно бяхме въвлечени в един водовъртеж от нови лица, който можеше да се сравни само с този в Кейптаун.

Зад нас Дюрбан разстилаше голям лукс от нови къщи и магазини, от банки и кина. Още не съвсем „голям град“, за да води шумен и напрегнат живот, имаше широки улици с много градини, с дървета-пламъци, резидентски квартали с изискан вид. Това бе най-английският град на Южноафриканския съюз. Говорът, който първи бе поразил слуха ни, се оказа изключение: в града чувахме и говорехме само английски, освен в отношенията ни със „Саук“ (радиото), които се осъществяваха на южноафрикански език.

Има един знаменит начин, по който човек ловко може да се освободи от журналистите и репортерите: да ги посрещне решително като обикновени хора и да ги направи свои другари. Приключвахме интервюто за пет секунди, а после преминавахме към сериозни неща, разговаряхме, осведомявахме се и тръгвахме заедно по разходки и гощавки, които не беше предвидено да бъдат предмет на публикуване.

Скоро ни омръзнаха прелестите на центъра на Дюрбан; място, удобно за покупки. Моите момчета не са като другите: обичат да разглеждат витрините. Към големите нови коли, които се движеха из

града, се примесваха прочутите рикши, теглени от зулуси в техните екстравагантни многоцветни и бойни костюми. Те препускаха с лек тръст своя впряг като чистокръвни жребци с дългите си крака. Сигурно биха направили чудеса на олимпийските игри. Бях се отпуснала с пълната си със зеленчук чанта в леката двуколка, обзета от известно стеснение, каквото изпитват европейците, несвикнали да бъдат возени от човешка сила. Това не ми се случваше често, защото бях монтирала колелото си. То ми осигуряваше известен успех. В Дюрбан не се виждаха много бели да карат велосипед, още по-малко бели жени и съвсем никак дребни бели жени, стърчащи върху мъжко колело. Карането вляво ми даваше възможност да изпитвам пикантното чувство, че влизам ненаказано в прегрешение.

Крайбрежието на Дюрбан, откъм Блиу Лагун, с вилите си, плажа си, виенските си колела и своя Луна парк върху дигата приличаше на някакъв облян в слънце Рамсгат^[4]. Към северната част на града крайбрежието беше по-красиво, по-пусто, пясъкът — по-златист. То беше обградено с дюни. Отзад се намираше резерватът на зулусите, началото на истинската Африка. Но в Дюрбан отношенията ни с природата бяха напълно изместени от отношенията с хората.

Първо, ние бяхме в почивка или поне се надявахме да бъдем. Желанието ми бе да снабдя трапезата с изобилие от прясна храна с цел да дам възможност на екипажа да понапълнее малко и да го наситя с необходимите витамини. До нас една моторна яхта, носеща името „Джюн“, служеше на един господин, твърде вероятно израилтянин, да уталожва страстта си към риболова. Той беше чудак. Олицетворяваше практичността и язвителната жизнерадост. Международните морски правила ли? Не бяха създадени за него. Червени огньове, зелени огньове, предимство на минаване — нищо не искаше да знае. Корабът си беше негов, направен, за да лови риба. Останалото бяха измислици, създадени за хора, които нямат пари. Той беше купил наскоро един док, за да има удоволствието да сложи „Джюн“ на сухо, когато поиска, и то без това да му струва нещо. Беше малко нещо парвеню, но така прям! Цените на нещата беше любимата му тема. Веднъж ни извика: „Хей! Пст! Слушайте! Аз съм хотелиер. Имам няколко хотела. На ваше разположение са. Идвайте да се храните и да спите, докогато желаете, всеки ден“. Малко изненадани, ние не отклонихме лесно това чудесно предложение. Вече си представях цял един месец, прекаран в отпуск,

без покупки, без готвене, без миене на съдове. Уви! Отидохме да се нахраним два пъти и яденето се оказа толкова „здравословно“, толкова английско, така лишено от най-обикновените подправки, като солта и пипера, така богато с настъргани моркови, резенчета от цвекло, безвкусно месо и царевични пудинги, че моите момчета ми направиха честта да предпочетат кухнята на борда ни, комплимент, от който с удоволствие бих се лишила.

Нощта настъпваше с едно пищно изобилие от светлини. Пристигаха или заминаваха пътнически параходи, целите осветени. Тъй видяхме да заминава „Клипфонтейн“, който на следния ден попадна върху една скала край Лоренцо Маркес без човешки загуби. Една норвежка китоловна флотилия, придружена от кораб-завод, очакваше удобно време, за да замине за Антарктика. В събота и неделя малките платноходни корабчета с дузини се въртяха в кръг около шамандурите в залива, като комари около лампа. Една от главните категории беше тази на 30-те квадратни метра платна, които всяка година се състезаваха за купата Липтън. Състезанието се оживяваше от съперничеството, полуужасяващо и полукомично, между Джими Уайтъл и някой си Фред Медоу, голям любител на шегите, който в мое лице намери достоен съперник. Един съботен ден участвувах в екипажа му, който здраво държеше и който доведе до победа. Караше ни да се трудим като роби и крещеше забавни ругатни на ожесточения си съперник. Можех да избира развлечение, по-друго от яхтата, но тези 30 кв. метра, които пореха водата като акула, бяха чисто състезателно корабче, което бе така различно от „Ому“... То бе предназначено да се движи бързо, а „Ому“ — да прави околосветско пътешествие.

В Дюрбан открихме няколко белгийци и даже неколцина от Ганд. Веднъж влязох случайно в някаква нова бакалница и ми се стори, че русата личност, която обслужваше там, има особено произношение. „Французойка ли сте?“ — я запитах на английски.

— Йес.

— Тогава по-добре да говорим на френски, ще ни е по-лесно.

— Да. Аз даже по-скоро съм белгийка.

— Защо не казахте по-рано! Аз също. Ами откъде сте?

— От Брюксел.

— Десет години съм живяла там, еди-къде си.

— И аз също! — каза тя, силно изненадана. — Ходех на училище в института Дасшбеек.

— И аз също — добавих на свой ред, за да не остана назад.

Едва не скочи на врата ми. Съжаляваше за Брюксел, макар да беше добре тук. Извикани, появиха се мъжът и синът ѝ. Трябваше да им гостуваме и да изядем и изпием почти половината от запасите им. С трогателна носталгия г-жа Абрахам ни тъпчеше със студен ростбиф и неаполитански сладолед, като плачеше. Тяхното брюкселско произношение ни вълнуваше и бихме останали да ги слушаме с часове. Тържествувахме, като виждахме, че до такава степен са останали наши хора и че никак не са застрашени да бъдат погълнати от новата страна.

Големият интерес към скромното ни корабче, подсилен от една-две статии в ежедневниците, сякаш бе засегнал всички здрави слоеве от населението. Дюрбан се интересува от морето. Моторната лодка на клуба никога не се движеше празна. Тя стоварваше на палубата ни деца и баби, работници и индустриалци, белгийци, французи, маврицианци, германци, англичани и даже южноафриканци. Никак не звучеше банално да чуем един русин да пее в кабината „Виван Бома“^[5]. Тед Хаукей, хумористът от Кокосовите острови, ни изпрати дъщеря си, която нямаше дарбата на баща си, но свое собствено предимство, което надминаваше всички други; беше на осемнадесет години и така свежа, че да ти се поиска да я захапеш.

Посетител от първия час и приятел до последната минута, такъв беше Джери, едър млад човек, ерген, с рижи мустаци, които стърчаха сред една червендалеста, кръгла физиономия, сякаш за да компенсират отчайващата липса на коси по главата му. Той живееше на борда на своята яхта „Уайт Сил“ („Белият печат“), с която после се завърна в Лондон.

Между две посещения ние се занимавахме с поправяне на палубата и с бояджийство. Корабът никога не е в изряден вид, защото, докато се свърши с единия край, трябва отново да се почне с другия. От време на време идваше по някой доброволен помощник, на който давахме лист гласпапир и разрешението да изразходва енергията си върху малкото оцелял лак. Веднъж, когато двамата мъже, прави в лодката, размахваха желязната четка в чудесен небрежен тоалет, с тяло, окъпано в пот, примесена със стърготини, моторницата докара Джордж

Мур, репортер от радиото в английския отдел, който с почетния си вид на китайски мандарин прикриваше цял рояк от красиви, елегантни дами. Трябваше да видите как мъжката част от екипажа напусна моментално лодката и се втурна долу, където се сборичка за сапуна, и се изви вихър от кърпи и чисти ризи, а бръснарят захвърча във всички посоки по лицата им. Те ме оставиха, жалка и изцапана като тях, да забавлявам гостите, докато кабината се освободи. Всред гостите беше дъщерята на белгийския консул, подобрен тип на Мартин Карол, кръстосан с Мишела Морган^[6], и две пленителни, много забавни брюкселски стюардеси. Това обясняваше внезапния пристъп на чистоплътност у моите момчета. Как искате да работим сериозно в такива условия? Пък и времето беше непостоянно и доста неудобно за продължителна работа. Неприятно беше да се работи на части, с постоянни прекъсвания.

Този Южноафрикански съюз е пълен с проблеми. Г. Малан^[7] бе затрупан с тях: заселването, което желаше, като същевременно се стремеше да ограничи броя на англичаните, с черните, които са толкова по-многобройни от белите, че застрашават да ги погълнат с просто смайващото рудодобивно и селскостопанско процъфтяване. Както в Мавриций, докараните индуси се размножаваха бързо, главно в Дюрбан, където заемаха цял квартал, забавен като някаква малка Калкута. Там се виждаха тези „медисин шопс“, със силната им миризма, пълни с черни неща: лекове и балсами за и против всички болести, особено за любов, стрит на прах рог от носорог, изсушена опашка от лъв, раковини, посивели от прах, четина от слон, плавник от кит, люспи от риба, кожа от змия, човешки нокти и сигурно също лиги от жаба и кръв от новородено. Вътре, клекнало, се намираше някакво загадъчно подобие на факир, самото то толкова тъмно, сухо и така неподвижно, че едва се различаваше от стоката си. Други дюкянчета пламтяха в разните нюанси на червеното — чушки и други подправки от най-различен произход: Бомбай, Мадрас, Чандернагор, Патна. На пазара продаваха кожи от лъв, леопард и зебра, които силно ме изкушаваха. И наред с всичките ми домати и зелки защо да не купя една леопардова кожа? Една туземка със старинна прическа, моделирана от червена глина, ме отклони от това намерение и аз я послушах. Истински туземци се срещаха доста рядко в Дюрбан. Те живееха в резерватите във вътрешната част на областта зад града по

свой начин, според обичаите си, в своите „краали“^[8], като властите ги предпазваха от белите.^[9] В една част от Долината на Хилядата хълма човек можеше да ги види свободно. Там организирани зулуси излизаха от колибите и играеха без увлечение по нареждане на екскурзовода всеки ден от девет часа сутринта до четири следобед (когато имаше посетители), с изключение на неделя. Стана ни неудобно за нашите камери и оставихме да се възхищават с лековерие на зрелището старите дами със сламени шапки и туристите с жокейски каскети, слезли от един автобус. Нас ни интересуваха повече истински краали, където хората живееха по свой естествен, първобитен начин.

Долината на Хилядата хълма, гледана отгоре, бе като огромна пухена завивка. Тя беше мъхеста, закръглена и издута, изпълнена с вдлъбнатини и леки издутини, покрита с ниска като плюш зеленина. Валеше като из ведро. Негл Дам, язовирът, който снабдяваше Дюрбан с вода, реката Умгени, керемиденочервената земя — всичко това трябва да е прекрасно, когато е огряно от слънцето... Но този Натал бе доста цивилизован. Пътят бе осеян от хотели и ресторанти. Никак нямаше африкански вид, „Тук не мирише на лъв“, би казал Тартарен. На връщане спряхме наред пътя, на място, добре известно на маймуните. Те пристигаха, иронични и безсрамни, да искат банани от минувачите и хвърляха корите в лицето им. Тези маймуни имаха хубав, пъстър сив цвят, муцуна с формата на сърце и светлозелен задник, с най-изразена похотливост.

Расовата дискриминация е извънредно строга в Южна Африка. Колониалната система навсякъде допуска ужасна грешка, като счита цветните хора за по-низши. И се заема да ги „цивилизова“, да ги покръства, да ги учи да подражават на белия човек, вместо да ги научи в крайна сметка да станат по-добри черни.

Но въпросът е изключително сложен, изтъкан от финансови съображения, примесени със страха от тяхната многочисленост, обкован от глупост и суета. Много често самите колонизатори не са били цивилизовани. Сега, когато са тук, в Африка, те се закотвят, вкореняват се и експлоататорският проблем влече след себе си този за статута на чернокожия човек. Всеки ден, още на закуска, министър-председателят на Южноафриканския съюз намира пред себе си тази главоблъсканица.

На пощата имаше гишета за бели и за цветни, на гарата — отделни входи, в градините — отделни скамейки, места в автобусите, като че ли белият би се почувствувал замърсен от присъствието на чернокож човек до себе си. И обратното. Това е съвсем безсмислено, защото срещате черни навсякъде из улиците и в собствените си къщи, където те са ваша прислуга и живеят под вашия покрив. Това е безсмислено, но поне засега не се намира друго разрешение.

Наближаваше коледа и из улиците се движеха тълпи, носещи малки пакети. Фред запуши всички илюминатори и изкопира една дреболия от стотина снимки, пощенски формат, върху които нашите физиономии се усмихваха на далечните ни приятели.

Без елха и без бял имел^[10] тази коледа в Дюрбан с нищо не напомняше за божественото събитие. Тя се очертаваше главно като изпълнена с масови насмуквания. Журналистът Дени ни беше вече почерпил, когато ни представи един грамаден шотландец във фуста, който току-що бе прекосил Африка пеша, с раница на гръб. Беше дошъл в Дюрбан да си лекува разширените вени! Жената на Дени, доста хубава кукличка, издута като възглавничка за игли, ми постави най-странните въпроси. Женските въпроси често са ме обърквали. Например: как се грижите за тена си през време на пътуването? Колкото и да се стараех да се покажа по-скромна, отговорите ми ги караха да издават викове от ужас. Господи, моят тен! Та можех ли да им кажа, че се случваше да се мия само със солена вода, че от една година не бях виждала капчица крем? Купувах си бурканче колдкрем, което намирах шест месеца по-късно затиснато между пода и обшивката от летви под леглото си, в съседство с един бидон черна боя. Но честта бе спасена и кремът Х би трябвало да ми плати комисиона за рекламата, която му правех. „Как постъпвате, когато свършите водата“? — беше един от другите въпроси и още: „Как се справяте с работата си, когато кухнята се люлее?“

Отговор: „Принудена съм да я оставя да се люлее и да се люлея малко и аз самата“.

Дени, загрижен поради това, че бяхме самотни чужденци, още с пристигането ни покани мило за Бъдни вечер. Празненството премина в струпването на тридесет души в един малък апартамент, тридесет души, които не се познаваха и които добросъвестно наливаха, колкото

могат, повече напитки в гърлата си, разказваха истории, играеха на детински и едновременно леко еротични игри, гризяха сухи сладки и колкото нощта напредваше, толкова повече забравяха възпитанието и задръжките си. Горко на този, който останеше трезв, защото би потънал в тъга. Бях изненадана, като видях Луи, който съвсем определено е учтив, да гълта от скука такова количество бренди, че от единадесет часа нататък се развесели и почна да ми става забавно. Фред, олимпийски спокоен, гледаше смаян как капитанът му привлича женички на коленете си. Стори му се, че вижда самия весел йога.

Едно страшно главоболие ни наказва за този изблик на дружелюбие. Като се възстановихме със силно кафе, ние развихме подаръците си. Бях купила ризи, тъй като бяха на мода полезните подаръци. Бяхме целите затрупани в хартии и канапи, из които се подаваха три недоспали, но щастливи лица. Моите момчета бяха добре пресметнали: подариха ми шевна машина, която според тях щеше да служи да им приготвя дузина шорти и която по-късно щеше да им струва скъпо с щампосаната на цветя материя.

За коледния обед бях направила някои покупки и бях оставила в хладилника на клуба едно пиле, лангусти... Но не ни се удаде случаят да устроим пиршество на борда. Джордж Мур, жизнерадостен и внимателен, който бе станал нашия любим радиорепортер, ни покани да изядем у дома му традиционните пуйка и плъм-пудинг. Впрочем това бяха двете единствени условни неща в това студио, което ни допадаше на сърцето, със стени, покрити с книги, изпълнено с всевъзможни дреболии, от които нито една не беше банална. Всяко нещо отразяваше частица от неговия вкус, уверено, че е любим предмет, включително и жена му, с чудесния ѝ глас и прекрасните ѝ очи.

През това време пилето ми чакаше търпеливо в хладилника. „Нищо — каза Луи, — ще остане за утре.“ На следния ден бяхме в лодката, заети с измазването на корпуса, когато една непозната в светлозелени дрехи ни повика от вълнолома. Това беше снажна, русокоса личност, с приятен вид. Тя ми каза решително: „Имам една пуйка. Помислих, че мога да ви покана да дойдете у дома. Ще бъдем очаровани да ви посрещнем. Вярвам в набързо взетите решения“.

Фред и Луи тутакси грабнаха бръсначите си. Спомних си за пилето. Час по-късно, още зашеметени, бяхме насядали пред втори

коледен обед. Домакинята, енергична и оригинална жена, преливаща от жизнерадост, ни покори. И най-малката дреболия я очароваше. Тя изразходваше творческата си енергия, като се занимаваше с керамика и изпълваше тази тиха вила с ехтящи песни и шум. Семейство Рейерсбах ни показаха университета, който се издигаше над залива, неговата зеленина, покриви и дърветата-пламъци в самия им цъфтеж, които бяха украсата на града.

Много желяхме да отидем по-навътре в страната, да разгледаме резерватите за животни, Хлюхлю и Крюгер парк, да прекосим планини и обходим савани, но всичко това означаваше стотици километри, беше много далеч и твърде скъпо. Даже и да можехме да заплатим или да се възползваме от някоя покана, все пак не бихме напуснали „Ому“, а освен това съществуваше постоянният въпрос с кучето. Не можехме да го оставим у близки на сушата, а кой би идвал всеки ден да го храни и да го разхожда при отлив по пясъка? Обичахме твърде много нашия толкова смешен и толкова мил Талоу, но, признавам, кучето представлява голяма пречка на борда и без съмнение не ще замине вече с нас. Нито то, нито друго куче.

Времето в Дюрбан през този период беше крайно променливо. Понякога валеше, понякога беше жарко. Североизточният вятър се редуваше с югозападен, и двата духаха много силно. Добавихме нови швартови въжета към шамандурата и към вълнолома. Днес времето можеше да бъде чудесно, а утре да има буря. Извършвахме бордовите работи на пресекулки. При хубаво и топло време палубата бе изциклена и подготвена за запълване на процепите. Точно в момента, когато всички междини бяха почистени и зееха, небето се покри; готвеше се буря. Ако завалеше, палубата щеше да се превърне в цедка. Насипахме горещата смола с рекордна бързина, тъпчейки на място от нетърпение, не изпускайки от очи приближаващите облаци. Най-сетне бурята прояви малко добра воля и ние успяхме да стигнем задъхани, бърбейки много, до последната междина, като прибрахме тържествуващи лъжицата за смолата. Това беше набързо извършена работа: навсякъде имаше смола.

Изстъргахме водолинията и намазахме един слой от хромовокисел цинк, а после — слой от антифулинг. Даже Талоу имаше боя по лапите си. Луи, винаги практичен, се възползва съвсем безочливо от всичките възможности, които ни предлагаха нашите

познати: у одного изпрати инжекторите за почистване и си осигури помощта на един морски капитан в отпуск, за да урегулира компаса. Това щеше да ни е необходимо за изминаването на пътя оттук до Кейптаун. Така един ден напуснахме закотвянето, за да направим няколко обиколки из залива, като се възползвахме от случая, за да вземем вода и газьол от кея на рибарите. На връщане заварихме лодката, която ни чакаше при нашата шамандура, пълна с младежи от „Саук“, южноафриканското радио. Те носеха магнетофонна лента и микрофон и ние казахме приказките си така добре на африкаански, че ни заплатиха 2 лири стерлинги за труда, единствените пари, които сме спечелили по пътя. Тези младежи — Алуин, Етиен, Хайн, дебелият Баази — ни поканиха в един прекрасен ден на „браевлейс“ в Кариден, един от северните плажове. „Браевлейсът“ е обичай, присъщ на този край, който датира от времето на боерите. Той се доближава доста до американския „барбекю“, без обаче да има неговия лукс и неговата сложност. Това означава, че се тръгва в група с хубав запас от месо и сурови наденици, без да се забрави виното. В Кариден, зад дюните, се разстилаха приятни горички, където никак не бе трудно да се намери някоя закътана и уютна полянка. След къпането и атлетическите игри по плажа нямаше нищо по-хубаво от това да се върнеш на полянката, да изкопаеш дупка и да запалиш в нея огън, върху който да изпечеш парчета месо, които працият и цвърчат и които ядеш с пръсти, с изострен апетит. Да бъдеш като пионер, трапер, свободен човек, да пееш тези южноафрикански песни, които познавам добре, игриви, еднообразни или „шваармиш“^[11], докато те обземе следобедната дрямка. Тогава да изтичаш за втора баня в морето. Точно така разбирам един свободен ден.

„Браевлейсът“ е твърде разпространено развлечение през хубавото време и редки са градините, които нямат своя ямичка, покрита със скара, понякога съвсем проста, около която насядат вечер, наблюдавайки печенето и особено съзерцавайки как пламъците разкъсват тъмнината, разхубавяват страните на жените и запалват огънчета в очите на мъжете, които се забавляват като момчета, изцапани до ушите с мазнина от надениците.

Трябваше да тръгнем във вторник, 13 януари. Разбира се, времето се развали. В понеделник беше валило ден и нощ, а и във вторник през целия ден, с яростен югозападен вятър. Все тъй се

нареждахме, че самото ни присъствие предизвикваше изключително време. Беше най-големият дюрбански рекорд от всички времена: 32 сантиметра валежи между 5,30 вечерта и 1,30 сутринта. Реките преливаха, селата бяха наводнени, някои квартали изолирани като острови. Вълните прескачаха зелени, през вълнолома и се спускаха напред в снопове от пяна. Пристанището представляваше море от газьол, по което плаваха островчета от треви, откъснати от крайбрежието. Седем яхти, напълнени с вода, потънаха в този потоп, който сигурно се е харесал на коелакантите^[12], като спомен от детските им години. Насмоляването ни издържа добре този пристъп; единствено прокапване се появи над възглавницата на капитана, който никак не бе доволен от това.

На другия ден времето се оправи. Имахме да вършим различни работи на борда, излизания, пазаруване, сбогувания, с една дума, обичайната залия. Ето г-жа Еврар, жената на консула, с прелестната си дъщеря и една група хубавици, дошли да ни пожелаят добър път. Целунах Джери по изпотеното чело. Отвързахме се от шамандурата и тръгнахме на път всред буйни приветствия и неочакван рой от цветни серпентини. Излязохме от залива, като оставихме зад нас небостъргачите, стотина нови приятели, нашите брюкселци, целите в сълзи, Джони, симпатичният индиански кормчия на лодката с малабрийския му вид, и двете яхти от 30 кв. м, все тъй в остро съперничество; отнасяйки и мечтите на някои, които също биха искали да заминат с малко корабче.

Бяхме се въоръжили със смелост, тъй като смятахме, че ни предстои най-трудният преход: обхождането на Носа на бурите.

А той се показва смирен. Беше най-хубавият сезон: леки, насрещни бризи и много променливо време, но без бури. И това крайбрежие да овладеем най-сетне! Като времето, то беше приятно и променливо, после внезапно ставаше диво. Вторият ден ни завари да лавираме срещу бриз със сила 2–3 бала, като променяхме галсовете през два часа приблизително, докато профилът на крайбрежието ни позволи да останем с възможно най-острия ляв галс. Морето бе спокойно, времето — ясно. Клатехме се килово, но не особено силно. Понякога привързвахме румпела, но продължавахме дежурствата поради възможните срещи. Както винаги земята, гледана от морето, изглеждаше красива и привлекателна; само че когато се доближавахме

до нея, тя погрозняваше, като хубава нежна кожа, гледана под микроскоп. Не напредвахме много бързо, даже като се ползвахме широко от Игленото течение, което се движеше от североизток към югозапад. Еднообразни дни, с техните вечни дежурства. Малко студено бе на кормилото.

16 януари — югозападен вятър със сила 3 бала. Хубаво време. Умерено море.

Обед: брегът на пет мили. Големи количества планктон. 8 ч. сл. об.: на 12 мили южно от Порт Шепстън.

17 януари — южен вятър, сила 2 бала, после югоизточен. Хубаво време. Спокойно море. Сменихме маслото на мотора. Вдигнахме кливера. Много лек бриз,

9 ч. сутр.: край Гордон Бей.

6 ч. сл. об.: кос вятър откъм левия борд. В открито море, приблизително срещу устието на река Басее. Много албатроси. Спряхме мотора и свалихме инжекторите.

6.30 ч. сл.об.: свалихме кливера и попътния стаксел и вдигнахме десния от двойните стаксели.

10.30 ч. веч.: светлините на Ист Лондън, на северозапад. Течението трябва да е много силно.

Полунощ: пълен заден вятър. Свалихме основните платна, вдигнахме левия двоен стаксел. Прибрахме лага.

В този ден винтът на голямата лампа в каютата се разхлаби и тя падна на пода. Беше истински национален траур.

Не само че съжалявахме за хубавия синьо-бял абажур, рисуван на ръка, който бе почти антика, но винаги се бяхме гордели с факта, че тя не се откачаше при каквото и да било време, даже при най-лудото люлеене.

18 януари, неделя: 8 ч. сутр., североизточен вятър, сила 3 бала, умерено море. Измерванията сочат, че сме югоизточно от нос Падрон. Вдигнахме грота.

Обед: Северен вятър, сила 3 бала. Хубаво време. Умерено море. Лека мъгла. Вятърът задуха на северозапад.

1 ч. сл.об.: Сменихме галса, взехме курс към Порт Елизабет.

Тъй като вятърът беше най-често насрещен и моторът работеше доста, решихме да спрем в Порт Елизабет; от една страна, за да напълним резервоара с газьол (400 литра), а от друга — да разберем

какъв ще бъде вятърът и времето, но в действителност най-много поради това, че Фред имаше роднини.

В седем часа вечерта западният вятър се засили, морето се развълнува, небето се покри и видимостта се влоши. Един час по-късно светлините на Порт Елизабет и нос Ресеиф се виждаха, но бризът духаше срещу тях и ние останахме на дрейф за през нощта. Вятърът духаше много силно и виеше из мачтите, но ние се бяхме разположили „удобно“ и още в шест часа сутринта отпуснахме шкота, променихме галса и взехме курс към Порт Елизабет, под сиво и ниско небе, сред мъртво морско вълнение. Един голям товарен кораб, с курс на изток, мина покрай кърмата ни. Видимостта беше много лоша, но градът приближаваше бързо, появиха се белите сгради, като някакъв малък Дюрбан. Пристанището ни напомни далечната Алмериа: беше обширно и пусто. Видяхме, че на края на вълнолома се издига флагчето „К“: „Спрете веднага!“ Ние се учудихме. Какво ли бяхме извършили? Прегледахме наум последните си прегрешения. Нищо не се отнасяше до Порт Елизабет. В края на краищата се оказа, че нищо не сме извършили, а ни караха да спрем при вълнолома като най-обикновена лека кола наред пътя, за да ни „изследват“, както те наричат това. Колкото по-незначително е едно пристанище, толкова по-голяма важност си придава неговата управа, това е аксиома. Все пак те ни желяеха доброто и ни дадоха хубаво място за швартоване под крилото на Морската база. Запознахме се с един дребен очарователен капитан на пристанището, кръгъл като билиардна топка, който по време на разговора скромно откри, че е бил помощник-капитан на „Сауарс“, при ужасния и великолепен Конор О’Бриен, нашия любим морски автор. Той ни осветли някои загадки около този прочут яхтсмен, заради което ние му направихме място в сърцето си и в галерията на рядкостите. Нарича се Х. С. Ходжес. Докато разговаряхме, Талоу се измъкна и след половинчасово упорито търсене го намерихме да се справя с най-голямата боклукчийска кофа през живота му.

Лоцманът ни бе донесъл утринния вестник и ние намерихме в него, на първа страница, разказа за драматичното спасяване на една риболовна лодка, изпаднала в беда по време на бурята през миналата нощ, срещу Порт Елизабет, точно в тази част, където бяхме дрейфували и прекарвали нощта в спокоен гън, като се отклонявахме към открито море. Единствената ни работа се бе състояла в това, че

поред се изкачвахме всеки час на палубата, за да оглеждаме хоризонта и наблюдаваме белия огън, танцуващ на щага. В дописката се говореше за вятър със скорост 65 мили в час, което отговаря на сила II по Бофор. Помислихме, че е журналистическо преувеличение, но лоцманът ни увери, че тази цифра била отбелязана върху анемометъра на пристанището.

Фред се приготви и отиде в града. Оттам той доведе една едра и красива девойка, която ни представи като своя братовчедка, и най-интересното е, че това излезе вярно. Цялото семейство ни покани в „грил-рума“ на „Уйлотри“, на главната улица. Истински малък Дюрбан, ви казвам: същите въртележки, същите забавления върху фона на тайнственото и шумящо нощно море. Видяхме глава без жена и жена без глава, докоснахме се до разни машини, които завъртяха нашата. Бяхме слезли от кораб, който се люлееше и клатеше, за да попаднем на панаира върху нещо, което се люлееше и клатеше. Гвоздей на плажа беше един мъж, който от 15 метра височина се хвърляше през обръч от пламъци в едно басейнче всяка вечер от десет часа. Накара ни да го чакаме. Най-сетне открихме един надпис: „В понеделник няма плонжове“. Разочаровани, ние се отправихме бързо към пристанището. Нямахме разрешение за полунощ; Морската база затваряше вратите си в 10.30 ч., което стана впоследствие причина за необикновени акробатични номера в дните, когато намирахме голямата врата затворена.

Престоят в Порт Елизабет мина в очакване на по-хубаво време. Не че беше лошо, но вятърът беше постоянно насрещен. Луи ни държеше винаги готови да заминем при най-малкия знак. Нямахме никакво свободно време да посетим околностите на този твърде провинциален град, станал център на неотдавнашни кървави политически смутове.

Този престой бе ознаменуван с паметното бягство на Талоу. Фред, върнал се рано сутринта на 22 януари от чичо си, ни събуди най-безцеремонно: „Ку-ку! На крак, покойници! Времето е великолепно“. Заедно с Луи той се захвана веднага за мотора, който отказа да тръгне. Ох! Очакваше ни може би труден преход и той трябваше да бъде в ред. Имаше вода в тръбите и лошо настроение във въздуха. Докато те се трудеха, това безотговорно животно Талоу не намери нещо по-хубаво

от това да скочи на сушата; въображението му сигурно виждаше препълнени кофи с боклук и той изчезна.

Пристанището беше грамадно, обкръжено по цялата си дължина от една разпределителна гара, пълна с хангари, вагони, ъгълчета и кътчета. Къде бихме могли да намерим в този безпорядък едно черно кученце, което нямаше право на свобода и не бе свикнало с нея? Заедно и поотделно, като викахме, пляскахме с ръце и свиркахме, ние обходихме целия пристанищен комплекс. Изминавахме километри заради най-неопределени сведения. Пред нас се изправяше зловещата сянка на изумителната глоба, наложена на всеки, който нарушава правилата на карантината. Телефонирахме в полицията и мобилизирахме мирните камиони, които минаваха. Целият Порт Елизабет търсеше един малък шотландски териер. След два часа продължително търсене един железничар ни каза, че го забелязал да пресича спокойно прелеза с посока към центъра на града. Докато стоически извързвах поглед, чичо му Фред му наложи най-хубавия пердах, който бе получавал през живота си. И тъй като Луи бе тръгнал да го търси на свой ред, хората, които ме бяха срещнали да търся навсякъде едно кученце, ме видяха сега да търся навсякъде един господин, търсещ едно кученце.

Най-сетне всичко се оправи, моторът тръгна, но на борда се чувствуваше буря във въздуха. Междувременно вятърът бе почнал отново да духа много силно от югозапад и трябваше пак да отложим заминаването. Фред се върна да види роднините си, с които се бе сбогувал вече десетина пъти.

На следния ден капитанът на пристанището лично ни донесе бюлетина за времето и една каса с чудесни праскови. Предвижданията бяха добри и той ни посъветва да се възползваме от тях. Югозападният продължаваше да духа на пристъпи и ние се колебахме през целия ден. Но наскоро се очакваше рязка промяна. На здрачаване внезапно се разбързахме. Отвързахме швартовите въжета с плуване: бяха закачени откъм левия борт на колове. И напуснахме полека пристанището, с насрещен вятър.

От сигнализационния пост на края на вълнолома някой викаше с рупор: „Уйн... уйн... уйн... уйн...“ Направихме знак, че нищо не разбираме. Спряхме мотора и завикахме по инерция.

Заговориха (на английски) още по-усърдно: „Уйн... уйн... уйн... уйн...“

Наближихме до семафора. Пак ли „изследване“? Най-сетне разбрахме: „Къде... отивате?“

Това ли била работата? Откога вестниците пишеха, че заминаваме за Кейптаун... Най-сетне рупорът изрева: „От... капитана... на... пристанището...: Добър... път!...“ Последните думи бяха на френски. Ура-а-а! Този капитан на пристанището беше действително мил. Ние извикахме: „Мерси, мерси!“ И вдигнахме грота.

Вятърът промени посоката си от юг на изток, както бе съобщено, и времето се оправи. Много скоро се оказахме в открито море и нощта падна. Гледахме как намаляват светлините на плажа и басейна, където плонжорът не бе плонжирал.

Следващата нощ поставихме двойните стаксели, като единият се закачи и се скъса. Наложих да го поправим моментално. Почваха да изгниват, плесента ги обсипваше с малки, сиви точки. Все пак трябваше да издържат до Азорските острови. Времето беше прекрасно. Земята бе изчезнала, веднага забравена. Голям брой албатроси кръжаха над нас, с надменен и недоброжелателен вид. Видяхме делфини, които по липса на нещо по-хубаво наричах „черни патици“. Невежеството ми в областта на зоологията е отчайващо. Много акули. Пуснахме въдица с хубава примамка: остатък от ростбиф, бекон с пипер, сол и малко магданоз, който обаче няма щастието да ги помами.

В неделя, на 25 януари призори вятърът стихна до нула. Тогава свалихме всичко и си легнахме да спим. Към 7 часа се вдигна лек западен бриз, който се засили постепенно, но времето продължаваше да е хубаво. Носът на бурите искаше да се покаже добър. Насочихме се смело на северозапад под грота, като силно се клатехме килово, и в края на следобеда видяхме отново сушата откъм десния борт: грамадното очертание на Олифантенруг (Гърбът на слона), целия забулен в изпарения. Завързахме румпела за през нощта, но продължихме да дежурим, защото се намирахме на много оживен морски път. Капитанът, с кърпа на ръката, ми поднесе закуската в леглото, като на някаква одалиска. Кафето се люшкеше несигурно в кафявата чаша. „В чест на кой светец, капитане, е това внимание?“

— На света Любов — каза той, изчезвайки. За щастие Фред беше навън. Нямаше нужда да чува подобни глупости.

Бяхме под знаменитите Иглени скали; това се виждаше и се чувствуваше от състоянието на морето, което все повече се вълнуваше. Напредвахме трудно, като променяхме галсовете и силно се клатехме килово. През нощта вятърът се засили и сутринта ни свари на дрейф, с едно тъмносиво небе, сред разбунени води. Но към обед настъпи проясняване и най-сетне бризът задуха от югоизток. Намирахме се в открито море край опасния Иглен нос, този Кабо агулхас, който някои моряци наричат Отвратителен, като с това достатъчно ясно изразяват репутацията, с която се ползва. Морето там е винаги лошо и при буря е истинска гибел за корабите. Тази страшна игла дупчи немалко кораби през опасния сезон. Кабо агулхас, а не нос Добра надежда, е най-южната точка на Африка. Тук фактически свършва Индийският океан и започва Атлантика. Той бележи същевременно разделянето на вятъра в две системи. На изток от носа вятърът е главно западен. На запад от него преобладава източният, този източен вятър, от който се страхуват в Кейптаун. Там той бушува с изключителна ярост, но в действителност, поне през лятото, представлява примамка за пасатите в южния Атлантик. Лично изпитахме това: вятърът се бе променил внезапно от югозападен в югоизточен, от развълнувано море с покрито небе попаднахме в тихо море, над което блестеше слънцето, и ние заобиколихме с пълна скорост Данжер Пойнт, Хангклип и най-сетне нос Добра надежда. Бяхме отново в Атлантика и скалите на Фландрия се приближиха с един скок. Толкова време и толкова мъки, за да се окажем пак в същия басейн!

Нос Добра надежда, някогашният Кабо Торментозо на испанците, около който безспорно скиташе „Корабът-призрак“ и чийто капитан бе почти от нашия край!... Моето почитание го обкръжаваше с фантастични мисли и при пълнолунието той придобиваше тайнствен вид. Тук изобилствуваха акули и те показваха острия си нож, който разсичаше платинената повърхност на морето. Щом паднеше нощ, ставаше дяволски студено и аз подавах през люка пуловерите с висока яка и ботушите. Тъй като бяхме заслонени от високите скалисти брегове на Хутбай, вятърът достигаше до нас на малки повеи. Сега пак се люлеехме под грота и един от двойните стаксели. Изведнъж леденият вятър се превърна във внезапен топъл полъх, сякаш

минавахме край радиатор. Капитанът, на когото това явление не се стори особено хубаво, се впусна към фала на грота, без да губи време в обяснения. Но преди да е успял да го свали, една вихрушка връхлетя върху нас с изумителна скорост. „Ому“ се наклони в страни. Започнахме борба със стаксела, като се опитвахме да облекчим положението му. Не знаех колко време продължи това, може би пет минути, който може да каже точно. После пристъпът стихна и „Ому“ се изправи. Предупредени, ние прибрахме стаксела и когато връхлетяха други четири-пет такива вихрушки, бяхме готови да ги посрещнем. Това бяха т.н. „уйлиуау“, чисто местни въздушни течения, които идваха право от планината и удряха в платната без плъзгане и без да дадат на кораба възможност да си помогне и да се изправи. Обаче колкото повече напредвахме, толкова вятърът намаляваше яростта си. Видяхме трепкащите светлини на града, а върху планината Маса имаше покривка от бяла вата. Още не знаехме какво означава тази покривка за местната метеорология, но скоро щяхме да го узнаем: това значеше източен вятър. „Ому“, окъпан от лунна синева, се плъзгаше безшумно. Ето яркочервеният огън, който бележеше началото на вълнолома. Свалихме всичките платна и пуснахме мотора, за да влезем в пристанището. Беше десет часът вечерта. Потривахме длани: скоро щяхме да бъдем на топло в кушетките си.

Уви! Как да опиша подобен феномен? Спряхме на двеста метра от вълнолома. Десет метра по-далеч духаше слаб бриз със сила, която можеше да повали корабчето ни, макар и без платна. Тази невероятна работа, както научихме по-късно, била нещо обикновено при югоизточния вятър. Последният, подсилен и увеличен при минаването си през широкия проход, образуван от планината Маса, от една страна, и планините, разположени по на изток, от друга, достигал често, в цялата област на пристанището, скорост от осемдесет мили в час и даже повече. Случвало се големи кораби, закотвени в залива, да бъдат изтласкани с котвите си заедно с всичките вериги и да прекарат няколко дни на дрейф в открито море срещу Кейптаун в очакване на затишие. И обратното: както и да духа, цялата част, разположена на запад, се намирала в съвършено затишие.

Във всеки случай този вятър беше най-силният, на който сме устоявали през време на цялото ни пътешествие. Не ставаше даже и дума да вдигнем специалния кливер за буря. Моторът бе пуснат с

пълен ход напред, но можехме също така и да нямаме кормило — толкова ни служеше: попаднал във вятъра, „Ому“ залиташе като пияница, накланяше се и отстъпваше назад. След няколко секунди относително затишие той храбро се изправяше и тръгваше срещу вятъра. Друга вихрушка и ето че за тридесет секунди загубваше целия спечелен терен по посока на този дяволски червен огън на края на вълнолома, който все така трепкаше, сякаш се подиграваше с нас. Изписвахме кръгове, правехме странни лъкатушения, капитанът, застанал на кормилото, а ние тримата — сгушени в кокпита, покрити с всичките ни дрехи и въпреки това умиращи от студ. Пред нас се изправяше невидима стена. Стената на вятъра. Карахме в начупени линии, смутени и отчаяни, като постепенно почнахме да изпадаме в ярост. Нахвърлихме се упорито срещу вятъра, който беше като глутница свирепи животни. Сред виенето му „Ому“ се трудеше, напрегнал като нас) всичките си сили. „Ах, този Кейптаун — казваше Луи заплашително, — ах, този Кейптаун, за който казват толкова хубави неща! Нека си го пазят, дявол да го вземе...“ Едно продължително впускане напред ни доведе в тихия сектор. Отдъхнахме си, без да можем да откъснем очи от този проклет червен огън, който ни държеше хипнотизирани в продължение на четири часа, почти цяла вечност. Щяхме ли да се признаем победени и да се закотвим на открито, край вълнолома? Тук духаше един скромен бриз със сила 6–7 бала. Но все пак беше смешно, защото ни оставаше да заобиколим края на вълнолома, най-много петстотин метра, за да попаднем в един от басейните. Да опитаме още веднъж. Но вятърът бе разбрал всичко. Той се нахвърли върху нас и ето ни отново въввлечени в танца, клатейки се килово срещу вихъра, отстъпвайки, отбивайки, изписвайки кръгове. Като се възползвахме от краткото затишие, ние се втурнахме напред към дъното на залива, лавирайки, и завихме при насрещен вятър; все тъй срещу вятъра, без платна, които се заместваха от такелажа, ние се насочихме към входа на пристанището и разбихме стената на вятъра. Към два часа сутринта благодарение на един хубав, но изтощителен труд с кормилото и много упорство навлязохме в първия басейн, който срещнахме: бяхме капнали. Закачихме въжетата на „Ому“ на най-близкия кей. Спеше ни се, как ни се спеше, боже мой!

В пет часа сутринта един чиновник от пристанището ни извика: „Друг кораб ще се швартова тук след половин час, трябва да

промените мястото си“. Той свали швартовите въжета от кнехтовете и ни помогна да се наредим до една драга.

В осем часа отново: „Ому-у, ехей!“ Аз нищо не чух и Луи също. Само Фред с очи, подпухнали като топки за тенис, се измъкна на палубата и какво да чуе: „Репортер съм от «Кейп Аргус». Бих искал...“ Не знаей точно с какви аргументи Фред го отпрати, но онзи вече не се вести.

Ако бяхме съдили за Кейптаун повърхностно, след това трудно пристигане, щяхме да си заминем още на втория ден, за да не се закотвим вече никога в него. Нямахме нищо по-тъжно, по-отблъскващо от това място за швартоване, където чакахме вятъра да престане да духа, за да отидем да потърсим друго място. Вместо хоризонт — прашни кейове и няколко хангара. А за съседни — старата драга. Над нас се носеха пясък, сажди и пушек, примесени с въглищен прах. Скърцаше по палубата, в люковите плъзгачи и когато ядяхме филиите си... Беше студено. Луи се възползва от това, за да уреди някои официални и неприятни въпроси. Зле настроена, не напуснах борда, а се задоволих да хвърля гневен поглед към планината Маса, чийто връх бе все така забулен.

Джое се зае да разведри положението. Той беше барманът на яхтклуба в Кейптаун, най-щедрият яхтклуб на света, който се ползваше в средите на яхтинга за далечно плаване със заслужената и даже презаслужена слава на гостоприемството си. Той се втурна в каютата със словоохотливостта на Полишинел^[13], на когото впрочем приличаше. Беше италианец и макар да бе напуснал родината си преди четиридесет години и да бе женен за англичанка, беше запазил твърдото си произношение. Той ни приветствува с добре дошли, предаде ни поканата на клуба и се постави на услугите ни. И докато продължи пребиваването ни, не престана да говори и да помага с каквото може. Той беше една темпераментна и сладкодумна личност, твърде експанзивна, сраснала се със своя малък „Фиат“, който хвърчеше по пътищата. Когато под драматичната му, широкопола „панама“ поникнеше някаква мисъл, беше невъзможно да се откаже от нея. А такива мисли никнеха постоянно. Градът беше малко далеч от пристанището и Джое ни откарваше там за покупките ни. Но не мислете, че купувахме каквото ни хареса. Не. Купувахме онова, което Джое искаше. Той се намесваше във всичко и като дебел, нисък

пълководец нападнаше търговците. Пазаренето беше неговата страст. Лангусти по три парчета за шилинг? Джое подскачаше: „Риба ли продавате или злато? Но, но, но, но, но!“ И това продължаваше с часове. Трябваше да прибегнем до насилие, за да ни позволи да купим на такава цена (седем белгийски франка) нещастните раци.

На другия ден още при първия лъч на зората бяхме на крак. Нямаше дори и полъх. Беше време да се впуснем по-скоро към пристана на яхтклуба, преди да е започнала някоя нова вихрушка. Напуснахме този тягостен кът, където плесенясвахме и където „Ому“ бе покрит с един сантиметър прах. В бистрата светлина на това спокойно утро планината Маса, очистена от облаците си, бе придобила сивия цвят на добре измит слон. Веднага влязохме във връзка с един младеж с румено лице, олицетворение на любезността, лейтенант-коменданта Брайан Хагерти, началник на Морската база, която се намираше до яхтклуба. Благодарение на него тази база се превърна в един гостоприемнен център за нас. Той ни даде една шамандура близо до нея, за която се швартовахме откъм носовата част, и ни помогна да швартоваме и кърмата на малко разстояние от нея. Трябваше известна еластичност, за да посрещаме пристъпите на югоизточния вятър. За нас бяха широко отворени вратите на банята при базата.

В този басейн дремеше цяла флота от яхти, които рядко излизаха от него поради вятъра — югоизточен през лятото и северозападен през зимата. Този югоизточен вятър, от който бяхме опитали една толкова хубава мостра, разтърсваше залива, щом планината се покриеше с памук, една плътна покривка, която идваше откъм южния склон, минаваше гребена и се поглъщаше, винаги подновявана, в долината на север. Духайки яростно, вятърът носеше от брулените хълмове тонове пясък и прах, които се полепваха по платната, промъкваха се през илюминаторите, поръсваха супата и запълваха улеите. Лодката танцуваше на края на въжето си. Котвената верига, закрепена за шамандурата и подсилена с един здрав кабел, издаваше сърцераздирателни стонове. Всяко слизание на брега ставаше истински подвиг, проява на сила и сръчност, като облеклото понасяше поражението. Пристанът на клуба не бе запазен от югоизточния вятър. Той разклащаше корабите, а пясъкът остъргваше лака. За един ден рангоутът ставаше такъв, че сякаш бе минат с гласпапир. Този вятър имаше освен това едно много дразнещо свойство, което никой не

можеше да избегне. Постоянният му вой държеше нервите в напрежение и слуха наострен, насочен към дъното на хоризонта в очакване. Така беше в продължение на три-четири дни от седмицата. Затова доста се поколебахме да наклоним ли корабчето край брега, за да го почистим.

Двата дни, в течение на които духаше вятър, отвратиха Луи: „Продължи ли още един ден, заминаваме. Пригответи си веднага запасите — каза той с почти комичен гняв. — Ще го почистим другаде, където и да е. Не оставам на сухо тук с такъв обременен рангоут като нашия и с вятър, който може да изтръгне цял дъб“. В яростта си той объркваше метафорите. А при това пръв път сухият док бе съблазнителен. Разположен удобно между клуба и базата, той бе уютен, чист, проветрив, с изобилна сладка вода. Освен това беше безплатен за яхтсмените, които минаваха оттук. Не беше случай за изпускане. Решихме да бъдем търпеливи.

Вълноломът бе покрит с хиляди чайки, притиснати една до друга, с човки към вятъра. Понякога стотина от тях се издигаха наведнъж, като някакъв крякащ облак. Талоу се задавяше от гняв. Имаше и корморани, тюлени, пингвини, чиито глави внезапно се подаваха край борда. Водата бе много студена.

Оттатък вълнолома се виждаше един траулер, още без мачти, на който работите явно продължаваха. Алек Вар, неговият собственик, го подготвяше, за да извърши семейното околосветско пътешествие, за което мечтаеше от години. Семейство Вар веднага спечели симпатиите ни, а ние неговите.

Най-сетне два последователни дни с хубаво топло време ни убедиха да останем в Кейптаун и да минем в дока. Вятърът бе стихнал и се надявахме, че с него бе свършено завинаги. Изплакнахме „Ому“ от върха на мачтата до водолинията. Животът придоби човешки образ. „Ому“, обхванат в километрични въжета, тържествено излезе от водата.

Очакваше ни нова трудна задача. Бяхме опитали последователно бои с варварски имена, лакове с шумни наименования, високо препоръчвани препарати, намазани така грижливо, както крема по задничето на някое бебе, без достатъчно убедителен резултат, за да се спрем на някой от тях. Какво ли да наслоим сега върху корпуса? Поискахме точна проектосметка от някакво метално предприятие за

почистване с пясък и поцинковане на корпуса до водолинията. Това щеше да струва много и за нас даже бе изумително скъпо. Разисквахме дълга. Луи се посъветва с един световен експерт в областта на електролизата. Косите му настръхнаха. Яхтата струваше на експерта толкова скъпо, колкото поддържането на една танцьорка, макар че в Кейптаун хората са целомъдрени и танцьорките са редки. Капитанът се реши най-сетне на поцинковането, като убеди и Фред в това. Докът се изпълни с машини и негърчета. В продължение на три дни живеехме сред ураган от пясък и адски шум, сякаш заснемаха в студио филма „Любов сред Сахара“. Но това беше хубава работа. Членовете на клуба идваха да я видят и споровете им продължаваха в бара (жените не се допускаха в него), където Фред и капитанът, с изцапани комбинезони и коси, пълни с пясък, поглъщаха разни алкохолни напитки, като разказваха приключенията ни. Наричах Луи „моят легионер“^[14].

Когато тази подготовка завърши, детето получи седем пласта хубава боя, положени между два коктейла.

Това беше подходящият момент, избран от Франция, за да изпрати на посещение в Кейптаун два военни кораба: кръстосвача „Жана д’Арк“ и конвойния миноносец „Ла Грандиер“. Швартовани недалеч от нас, те скоро откриха мачтите ни и белгийското знаме. Всред тях имаше трима белгийски курсанти. Веднага сключихме пакт за приятелство. Участвувахме във всичките им празненства. Прекарвахме дните си в сваляне и обличане на комбинезоните: един коктейл, един слой боя, един обед, половин слой боя и тъй нататък, като се смятат екскурзиите и приемите. А пък как се яде на борда на френските кораби! Такъв живот бе убийствен. Той завърши с една танцова вечер на борда на „Жана д’Арк“. Помощник-капитанът на „Ла Грандиер“, който беше ентусиазиран почитател на Таити, намери в лицето на Фред равностоен събеседник. Той бе приготвил един замайващ мартиникански пунш и показваше на всички дами кабината си, украсена с таитянски туземни набедрени кърпи, седеф, раковини, гerdани и корали. Французите уреждат нещата тъй добре, че по мнението на всички това бе най-сполучливата „забава“ през сезона. Те си отидоха на следния ден. Беше вече време. Бяхме капнали и бях изоставила домакинството си. През същия този уморителен период видях да се изкачват по дървената ни стълба двама члена от нашия клуб в Ганд, цели-целенички, важни, давайки си вид, че намират това

съвсем естествено. Те ни отведоха у дома си и ни гостиха с фатерзоуа от пиле по гандски^[15], толкова вкусно, че да си оближеш и десетте пръста, та дори и дланите до вътрешната свивка на лактите. Гюст Янсен много беше се занимавал с въпросите на бара в яхтклуба в Ганд и сподели с нас изготвянето на един знаменит аперитив. Не ще открия тайната на тази рецепта, защото всяко същество си има свои секретни неща. После те ни въведоха в средата на други шестдесет белгийци, събрани в дружество, както се полага, и случайно намиращи се около добре сервирана богата трапеза. Едва когато отново тръгнахме по водата, можехме да преценим добре Кейптаун. Трудно може да се говори за очарованието на този град. Най-напред той е много разпрострян, а след туй — твърде разнообразен. А съществува и туземният проблем, проблемът на Южна Африка, който така доминира над всичко, че става неприятен, особено в стремежа си да попречи на посетителя-турист да проникне по-дълбоко от повърхността и да почувствува страната. Можеш да се преситиш от пейзажи, но душата на земята остава дълбоко скрита от теб. И не само негърската душа. Какво срещаме от душата на боерите, на тези пионери? Съществува африканският език, доста често говорен, и холандското влияние в архитектурата, което създава толкова красиви къщички в интимния и очарователен стил на Гроот Констанция. Останалото е чиста смесица. Имиграцията сигурно е още твърде нова и още много активна, за да има преобладаваща южноафриканска характерност. И самите черни не са местни хора, а са потомци на черни, дошли от север. Те са малко примесени. Наричат ги „Кейп-колуред“ („Кейп-цветни“). Много искахме да опознаем и тях, но „апартейдът“, или дискриминацията, е така строг, че се предвижда наказание със затвор за оня, който извърши ужасното престъпление да дружи с тях.

Статуята на Ван Рийбек, основателя на Кейптаун, първата търговска агенция на полуострова, спирка на Индиеваардерсите (големите платноходни кораби, които пътуваха за Индия), сочеше пътя към неговия град. Там имаше особено много магазини и учреждения. Но предградията се разпростираха на километри из тази чудесна страна и бяха така разнообразни, както населението. Представете си Лазурния бряг с Вогезите за фон; няколко норвежки фиорда, малко от швейцарския пейзаж и едно крайче от бретонското крайбрежие, а след завоя на пътя един английски парк, из който пасат уйлдбеести, гну и

иниали^[16]. Малко по-далеч се намираше гората, зоологическият резерват, пълен с маймуни, където понякога някой лос от Кейптаун издигаше муцуната си с достойнство. Всред всичко това бяха пръснати, изненадващи и красиви, бели като сняг, холандските колониални къщички с техните островърхи покриви. В един квадрат от сто километра встрани се срещаха море, планини и поле. Песъчливи крайбрежни гори, лозя, овощни градини, кактусови растения. По хълма вечер лумваха огньове, край които се мяркаха фигурите на заетите с работите си туземци, а край морето пламъците на залязващото слънце запалват базалта по стръмните скалисти брегове. Въздухът в Кейптаун е лек и лъчезарен, като този през ваканцията. И наистина, не зная какво му липсваше, за да бъде един прекрасен край. Може би там се носеше някаква неуловима холандско-англосаксонска скука. Имаше нещо сурово в този колониализъм, който създава големи империи, като стяга дивите континенти в една европейска обвивка.

Един малък повърхностен пример: белите жени, в най-горещите дни, вместо да чувствуват тялото си свободно в някаква памучна рокля, с голи крака, обути в сандали, ходят из града с ръкавици, шапки, с корсет, чорапи и обувки с ток. Някои се възхищават на това постоянство, с което те поддържат европейското достойнство. Аз, казвам ви го, както го мисля, намирам, че това е твърде провинциално.

Също и тези безконечни лицемерно важни неделни дни, целите наситени с набожност в духа на Холандската реформистка черква. Протестантството има огромно влияние в Южна Африка, влияние вероятно хубаво, но враждебно на радостта. Но каква страна за оня, който знае да ѝ се наслаждава! Впрочем колонистите я обичат всеки по свой начин и я намират най-хубавата на света. Риболовът е чудесен. Климатът е добър и здравословен. Има хубави пясъчни плажове с големи вълни, много удобни за планкинг^[17]. Вярно е, че водата е изключително студена, и то по-студена откъм атлантическото крайбрежие, отколкото към индийското, поради Бенгелското течение, което промъква полярните си води край бреговете. Из Кейптаун могат да се правят великолепни разходки пеша или с кола. Пътищата са хубави, пълни с очарованието на зелената и разцъфтяла природа, на странните или диви животни. По езера като „Сеекое Влайт“ платноходките предизвикват възхищение. В тази страна има едно укрепващо и благотворно качество. Тя е още нова и добра за оня, който

не се страхува от труда. Защото земята е много щедра и индустрията ѝ в пълен разцвет. В свободните професии, в търговията още не съществува ожесточената конкуренция, както в Европа. Там човек още не е задушен от данъците и триста и шестдесетте социални закони. Това е страна с бъдеще.

Областта Кейптаун има чудесна почва. Отглеждат се редом, едни до други, най-различни видове лози, чиито пръчки са строго подбрани. Кейптаун произвежда бордо, амонтиадо, мускатово, елзаски вина сек и ксеркски плодови, бледорозови вина, много хубави джибри — една гама, наистина изненадваща с разнообразието и качеството си. Почти всички тези вина са гъсти и опиват, защото са изкуствено подсладени. Може би затова жителите на Кейптаун пият толкова малко от тях. Това производство е главно за износ. Тук се пие повече чай, отколкото вино. Право казано, обществото в този град обикновено е така предвзето, че на човек му се ще да се нахвърли и разчупи тези рамки. Неведнъж ми се е случвало нарочно да кажа дразнещи думи. Бих извършила най-чудати неща заради самото удоволствие да видя физиономии на тези хора, да ги разтърся малко, да ги раздразня, да ги накарам да се възмутят и да рухне тяхната достопочтеност.

В книга като тази трябва да се казва истината. Нека си признаем: в Южна Африка ядат още по-зле, отколкото в Англия. Тези хора не ядат, а се хранят. Всичко расте върху тази плодородна земя: хубав зеленчук и сочни плодове, само че начинът, по който тези неща се похабяват, е просто възмутителен. Сваряването във вода е най-високата точка на кулинарното им изкуство. Несправедлива съм: забравих „браевлейсът“... Нахранихме се няколко пъти наистина великолепно, заедно с г. Кейзер, един белгиец, станал южноафриканец. Тъй като семейството му бе в Европа, той бе свободен и се зае с нас. Г. Кейзер знаеше да се наслаждава на живота и даваше възможност и на другите да вършат това. Той беше с един целенасочен динамизъм, винаги пълен с идеи, винаги двадесет години пред своето време. Имаше чудна къща в Калк Бей, с безупречно качество и съвършен вкус. Г. Кейзер беше гений на организираността, принц на действеността. Разписанията му бяха изчислени до хилядната частица, за да имаме случая да видим всеки пейзаж в точната минута, когато той е най-хубав. Заедно с него, разтворили широко очи, уста и уши, ние поглъщахме безразборно километри, знания, красота и провансалски яденета, приготвени в една

френска кръчмица, колкото скромна, толкова изключителна. За нас естествено връхна точка на тези екскурзии беше самият нос Добра надежда.

Той удовлетвори всичките ни очаквания. Носът на бурите, точно такъв си го представяхме и го желяехме: една скала, праисторически дива, където никнеше само издръжлива растителност, трънливи и сиви храсти, с листа, подобни на кожа, мащерка, розмарин и протеа, цветето, присъщо на тази област. В това кътче на света имаше винаги вятър. През зимата бурята упорствуваше, пенеше се и беснееше по стръмните скали. Наведени над високия бряг, който се спускаше в морето като остър връх, където вълните се разкъсваха, ние почувствувахме така живо крайната суровост на това необикновено място, че останахме онемели. Завладя ни представата за бедните кораби, попаднали в бурите край носа. Атмосферата бе така наситена с прокоба, че ако не беше яркото слънце, щяхме да видим „кораба-призрак“. Впрочем и г. Кейзер също така вярваше в него. Тази легенда е твърде красива, за да не бъде вярна.

Бяхме гледали нос Добра надежда от морето и морето от носа. Затова поискахме да видим и двете от въздуха. Поканиха ни да прелетим полуострова е една „Дакота“. Отгоре, като върху морска карта, видяхме брега с белите му очертания, а после — нивите, горите, върховете на планините, рибарите и черквите, фара на Добра надежда, добре известната на моряците бяла точка и покривката на планината Маса, която се разпиля на сини прекъсвания, за да ни позволи да видим града.

Месецът се изниза така скоро, сякаш го бяхме прелетели. Работихме, бързахме, смяхме се, спорихме, опитахме се да видим и да разберем. Забелязахме по много признаци колко скоро симпатиите се установяват между номади като нас и всякакъв вид хора, подтиквани от спонтанното желание да ни бъдат приятни и да ни дадат възможност да оценим тяхната страна. Подновихме хранителните си запаси, пооправихме „Ому“, свалихме Талоу на сушата нелегално. Посещавах редовно един зъболекар, брат на Алек Вар, който ми извади някои зъби, а други пломбира. Бяхме привлекли край нас яхтсмените от страната, тъй както метални стърготини се натрупват около магнита, и ни се случиха толкова неща, че не мога да ви ги разкажа подробно. Там научих, че по-успешно се прави автостоп с високи токове, отколкото с

ниски обувки и че няма нищо по-затрудняващо от това да отидеш на гости с малка акула, която току-що си уловила. Но по отношение на броя и разнообразието на заниманията нищо не надминаваше двата последни дни преди тръгването. Дребните прощални подаръци валяха: бренди, великолепно грозде, от онова, което се нарича ханпоот (Петльов крак), бонбони и даже горчица от Дижон. Просто не знаехме на кого по-напред да благодарим, кои ръце да стиснем последни. Най-сетне потеглихме на 4 март в десет и половина сутринта, като едва си поемахме дъх. Придружи ни приятелят Рони с яхтата си „Уйндсонг“ и една очарователна двойка млади американци, които също бяха спрели в Кейптаун с корабчето си „Адиос“.

Бризът бе лек, северозападен и насрещен; тръгнахме с мотора, като вдигнахме грота при заобикалянето на вълнолома. Изведнъж се оказахме сами. Планината Маса вече изчезваше. Какъв необикновен контраст между шумното ни заминаване и внезапното усамотяване, което ни нападна и ни овладя. Съвсем внезапно Кейптаун придоби онова недействително свойство, характеризиращо всичко, което не бе настояще, щом тръгнем пак по море. Сякаш отново всичко онова, което не бе „Ому“ и морето, бе само сън. Една лека мъгла, пронизана от слънцето, подсилваше това впечатление. Беше малко студено. Опънахме стаксела и заобиколихме отблизо Робен Айланд всред море, оживено от акули, пингвини, тюлени и вероятно пасажии от риби, защото много морски птици кръжаха, спускаха се стремглаво към вълните в красиви сухи плонжове. Всички тези същества водеха непрекъснатата война помежду си, потулена от морето.

Бяхме получили специално разрешение да посетим резервата с пингвини на остров Дасен, на тридесетина мили от носа. Скоро забелязахме фара и броят на пингвините нарастваше с приближаването ни. Малките им любопитни главички се подаваха из вълните като многобройни бяло-черни перископи. Ние приближавахме и — флоп! — гмурваха се и в бистрата вода виждахме за момент да плува някакво тъмно петно. Много далеч зад нас още се виждаше планината Маса, наподобяваща маса, колкото повече детайлите ѝ се стопяваха в общите очертания.

Закотвихме се в шест и половина следобед между два рифа, върху които вълнението се разбиваше с грохот.

Силна миризма на гуано насищаше въздуха. При залязващото слънце можахме да видим по брега, между скалите хиляди пингвини, които разхождаха сериозно, като важни господа черното си облекло. Очаровани, Фред и Луи пуснаха лодката във водата и започнаха да гребат усилено към брега, докато аз се заех да приготвя неизбежните пържени картофи. Видях ги как, обхванати от вълнението, скочиха в разпенената вода, която стигаше близо до коленете им, и извлякоха лодката на суша. После като черни силуети на фона на залеза тръгнаха по брега, подобни на бездомни скитници, попаднали на светски прием.

След големия град Кейптаун остров Десен ни се стори необикновен: плосък, усамотен, безлюден, само скали и пясък, с един квадрат мащерка в средата. Две-три къщи и един склад. Шепа черни събираха гуаното с лопати и пълнеха торби, наблюдавани от един надзирател. В другия край на острова живееше само пазачът на фара със семейството си. Това беше странен, ослепителен остров, който наподобяваше пустиня. Имаше такива раковини, каквито няма никъде другаде. Някои пингвини свиваха гнездата си в сухата и твърда трева, а понякога от крайбрежните скали изскачаха малки зайчета.

Пингвините бяха комични. Господари на острова, те не бяха много диви и се оставяха да бъдат доближени, когато се погрижехме да правим това с бавни движения. Ние прекарахме цял ден просто да ги гледаме как живеят и бихме стояли там цяла седмица. Те имаха много сериозно отношение към живота. Онова, което ги правеше невероятно забавни, беше смешната им прилика с малки домоуправители. Идваха от морето с десетки, на тълпи, като се оставяха да бъдат носени от вълните и се измъкваха от тях, размахвайки краката и крилцата си. Те се отърсваха от главата до края на мазната си опашка, после заставаха на края на брега, като гледаха наляво и надясно, сякаш се питат: „Чакай да видим, какво дойдох да правя?“ Те се полюляваха, поглеждаха ни с крайчеца на окото, готови при най-малката тревога да се гмурнат във вълните. Една по-рязка наша стъпка и те побягваха, като се блъскаха, падайки един върху друг. Но седнехме ли спокойно на някоя скала, те се връщаха, подтиквани от навика, на любимото си място, любопитни, предпазливо, метър по метър, заинтригувани от тези три големи животни, въоръжени с нещо, което правеше „клик“. А ние правехме „клик“ непрекъснато, завладени от тези фотогенични и привлекателни обекти. Те ни забравяха веднага, обзети отново от някакво

тържествено равнодушие. Тяхната глупост много лесно ги прави дружелюбни.

От наблюдението на еднообразния им живот бе явно, че пингвините трябва да са измежду най-примитивните животни на земята. По-навътре от брега имаше хиляди дупки, във всяка дупка — грубо направено гнездо и върху всяко гнездо — един разгневен пингвин, който, щом приближахме, протягаше на всички страни глава с острата си човка като някой фехтовчик, защитаващ се на всички фронтове. Техният вик, изразяващ страх или предизвикателство, приличаше на магарешки рев. Казаха ни, че тези, които мътят, са мъжките. Малките бяха сиви и пухкави, още нямаха черния си жакет, нито жилетката си от бял сатен. Възрастните около нас стояха с отпуснати ръце, сякаш водеха съзерцателен живот, прекъсван от внезапни светкавици, от прищевки, които ги караха да се втурват изведнъж към морето или да се хвърлят един срещу друг в кратки схватки без видим повод. Щом се разпръсна студената утринна мъгла, слънцето напече и белият отблясък от скалите ни накара да присвиваме очи. Пингвините се бяха аклиматизирали към тази горещина, защото водата беше много студена.

Всички обитатели на острова, общо седем души, ни посетиха на борда, като донесоха три наскоро убити заека. Що се отнася до яйцата на пингвините, забранено бе да се събират, тъй като тези птици са под закрилата на закона. Все пак те са добри за ядене и даже много вкусни. Сварен, белтъкът придобива един хубав, бледозелен прозрачен цвят.

В пет часа следобед на 5 март, след като прекарахме двадесет и четири твърде къси часа върху този „Остров на пингвините“, със съжаление вдигнахме котва.

---

[1] Наречие, което се говори в Южноафриканския съюз и има за своя основа холандския ез. — Б.пр. ↑

[2] Фрегата — тримачтов кораб; корвета — военен платноходен кораб. — Б.пр. ↑

[3] Заглавие на книгата, чийто автор е англичанинът Николас Монтсара. — Б.пр. ↑

[4] Град до устието на Темза (35 000 б.), водолечебен курорт, център за яхтинг и риболов. — Б.пр. ↑

[5] Много популярна фламандска песничка. — Б. а. ↑

[6] Известни френски кинозвезди. — Б.пр. ↑

[7] Южноафрикански общественик (1874–1959), м-р председател от 1948 до 1954. При него бе гласуван законът за расовата сегрегация (апартейда). — Б.пр. ↑

[8] Села. — Б. а. ↑

[9] Тук авторката, явно едностранчиво осведомена, повтаря официалната теза, без да се запитва защо черното болшинство трябва да бъде „предпазвано“ от бялото малцинство. — Б.пр. ↑

[10] Белият имел служи за украса на Нова година и на Коледа. — Б.пр. ↑

[11] Носталгични, с нюанс на сантименталност. — Б.пр. ↑

[12] Вид риба с развита костна система (дълга 1,50 м, тежка 60 кг; намира се край Мадагаскар), междинна между рибите и амфибиите. Допуска се, че съществува отпреди 300 милиона години. Има стоманеносин цвят. — Б.пр. ↑

[13] Комичен герой от марионетния театър във Франция. — Б.пр. ↑

[14] Това обръщение става доста популярно на Запад след нашумялата естрадна песен със същото наименование, изпълнявана от Едит Пиаф. — Б.пр. ↑

[15] Областно фламандско ястие, един вид варено пиле. — Б.а. ↑

[16] И трите вида животни са от рода на елените. — Б.пр. ↑

[17] Плъзгане с дъска по крайбрежните вълни. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

СВЕТА ЕЛЕНА — ВЪЗНЕСЕНИЕ

Ето, Атлантическият океан е пред нас. Духаше лек югозападен бриз в платната и ние навлязохме отново в рутината на дежурствата.

В последните дни преди заминаването ни от Кейптаун югоизточният вятър се беше заел да измърси „Ому“ ужасно. Такелажът бе покрит с прах и пясък. Щяха да са нужни доста вихрушки и превалявания, за да се изчисти всичко това. Сега след всяко действие с платната трябваше да си мием ръцете.

Предстоеше ни да изминем приблизително 1,700 мили, за да стигнем до Света Елена. Вятърът се засили. Бяхме вдигнали грота и един от двойните стаксели. Движехме се добре сред умерено развълнувано море. Албатроси кръжаха около върха на мачтата. Нощите бяха студени. Дните идваха насреща ни и изчезваха в браздата ни, отбелязани с едно кръгче върху картата. Постепенно бризът задуха от запад, после — от юг и мило се установи в югоизточна посока. Сивото небе се прочисти и се обкръжи с малки пухести облачета. Водата придоби дълбоко-син цвят и откъм вълнореза идваше голяма, равномерна и шумна вълна. Албатросите почнаха да стават по-редки. Появиха се молюски-аргонавти и делфини. Постепенно свалихме вълнените дрехи, чорапите и отново останахме по най-необходимото памучно облекло, което по море напомняше задълженията, наложени от цивилизацията. Приветствувахме ескадрилите от летящи риби, истинският символ на пасатите. Имахме ги вече, тези пасати. Двойните стаксели разпериха криле и ние завързахме щурвала.

10 март, обикновен ден и специално меню. Капитанът съобщи още сутринта, че днес ще пресечем меридиана на Ница и бутилката „Сотерн“ от Робер Арго бе извадена внимателно от скривалището ѝ и поставена да се изстуди в кофа с вода. Още 30 мили. Още 20 мили. Чакахме с нетърпение часа X. Към четири часа и половина капитанът се наведе над картата. Видях, че действа сухата игла.

— Ами този „Сотерн“?

Той изтегли лага, за да го провери, и отмери разстоянията...

— Сега ще го изпием.

Ура! Нищо и никой не можеше вече да ни попречи: бяхме направили обиколката на света. Окръжността бе затворена.

Би трябвало да можем да забием знаме, да отбележим с някакъв знак това идеално точно място във вечно движещия се океан, съвсем еднакъв навсякъде. Но тази въображаема точка, с такова голямо значение за нас, беше краткотрайна. „Ому“ не се спря, не се поколеба. Тази точка беше там някъде, вече далеч зад нас в пазвата на една вълна, унищожена от друга.

Извършихме тържественото отваряне на бутилката в кокпита и като се чукахме, спомняхме си Ница и крояхме планове за бъдещето. Талоу, изчеткан за случая, получи две цели бисквити и поздравленията ни: той беше първото куче, доколкото знаехме, извършило околосветско пътешествие с платноходно корабче. Всичките му предшественици или бяха паднали през борда, или бяха избягали по пътя. Той скромно сви уши и заспа, свит в шкота на грота. „Ому“ се впусна радостно от един гребен на друг. Витлото трептеше при всеки устрем. Бяхме щастливи вътрешно, за самите себе си. Това не беше никакво пристигане на финиша, в чувствата ни не се примесваха никаква суета, никаква екзалтация. Животът продължаваше и пътешествието също продължаваше. Но ние бяхме удържали на дадената дума и сега, в този момент, се бе осъществила напълно тази мечта, която беше зрела в главите ни на двадесетгодишни младежи.

Следният ден прекарахме в не особено приятни занимания. От няколко дни витлото издаваше все по-дразнещ шум. Луи проникна пълзешком през отделението на мотора към ахтерщевена и затегна винтовете на лойника. Излезе оттам контузен, защото силно се люлеехме. Беше навлязла доста вода през ахтерщевена и трябваше да я изпомпаме, защото се размесваше с мазута, от който винаги има някакво малко количество в дъното на отделението за мотора. Тази вода преливаше през люка на трюма и когато се люшкахме, минаваше през междините на дъските и мокреше някои каси, поставени върху пода. Беше много неприятно, защото газехме в мазут. Тази течност е отвратителна. Тя намираще начин да проникне навсякъде, да напои всичко и да ми отрови живота.

Фред се възползва от случая, за да опита мотора. Пръстенът на буталото бе отново изневерил; имаше вода в цилиндъра и той мълчеше.

— По дяволите — заяви Луи спокойно, — този път никак не ме е грижа. Няма да ни потрябва вече. Е, ще го оправим, разбира се, но той ми бе нужен за обхождането на нос Добра надежда. Той ни помогна, не можем да се оплачем. А сега, карай, платноходке! Нали имаме платна.

Щяхме да видим! Плавахме, като се люлеехме ритмично. Но времето ставаше все по-спокойно. Едва изминавахме по три възела.

Четвъртък, 12 март, на половин път. Петък, 13, щастие или нещастие? По-скоро щастие: пресякохме Тропика на козиорога и се оказахме за миг напъряко през меридиана на Ганд, нашето хубаво градче във Фландрия, което нищо не подозираше. А морето придоби най-хубавия син цвят на света.

За неделя вятърът и морето се засилиха и ние здраво се люлеехме. Витлото бе подновило дразнещото си вибриране, чиято причина не можехме да открием. Вълнението беше силно и ни заливаше, та бяхме принудени да затворим люковете. Но колко е променливо всичко в морето, как всичко се мени почти ден за ден, как се „чувствува“ времето и даже ширината! Атмосферата придобиваше постепенно, колкото повече се изкачвахме на север, такъв лек тропически вид, че можехме да очакваме да порастат кокосови орехи по голямата мачта. А пасатите отслабваха. Вдигнахме грота, за да им предложим по-голяма площ. Без последно почистване на корпуса никак не бихме могли да напреднем. В сряда, на 18, виждахме вече Света Елена, но бризът стихна и морето стана плоско — като речта на депутат. Прекарахме следобеда в разгорещени разисквания около подреждането на бъдещата ни къща, която бихме си построили някой ден, ако имавме желание и средства за това. Т.е. спорехме от любов към спора, защото самата мисъл да живеем на сушата ни се виждаше безсмислена.

Беше горещо под ясносиньото небе, обкръжено с бяло, като някаква обърната холандска стъклена купа. На здрачаване със своите розови, пурпурни и карминени ефекти облаците на хоризонта наподобяваха (до степен, че да ни заблудят) очертанията на някакъв атол. Имаше нещо неопределено във въздуха. През нощта Фред чу оръдеен изстрел. Той се кълнеше, че беше така. Вярно е, че той също

така сънуваше срещи с безлюдни платноходни кораби, носещи съкровища. Затишието подбуждаше към фантастични видения. Самият Талоу джавкаше насън и шумът от всмукване на изоставеното кормило, прашенето на борда, плъзгането на вълните по корпуса, внезапното подскачане на някоя летяща риба в агония по палубата — всичко това придобиваше някаква тайнственост, защото въздухът трептеше от топлина.

През нощта, въпреки всичко, изминахме десет мили под двойните стаксели. Островът изглеждаше по-близко. Един полъх ни накара да вдигнем грота и запълзахме към Света Елена с бързината на охлюв. Вечерта на 19-ти ни завари все така в открито море. Типичният полумесец на луната, още твърде малък, за да е полезен, блестеше в нощта. Установихме дежурства по три часа. В полунощ пригответихме всичко за нощно закотвяне, но не видяхме никаква светлина по брега и продължихме да се люшкаме и отклоняваме в открито море като някакъв воден призрак до зори. Щом се развидели, Луи се качи на палубата и хвърли поглед наоколо. Брегът беше близо, скалист и непознат. Но той го разпозна с опитния си поглед и доказа с карти, профили и „Инструкциите“ върху масата, че през нощта сме минали покрай Джеймс Бей, без да го забележим. Действително, ето Захарният хляб зад нас и Западният нос отпред, а до нас — тази самотна скала, Ег Айланд. Бяхме принудени да приемем очевидността: пристанът бе отминат с пет-шест мили. Вятърът бе толкова лек, че корабчето не можеше да се управлява. Едно слабо течение ни тласкаше едновременно към брега и в ненужната посока.

Безпомощни под жаркото слънце, ние прекарахме деня да си играем със съвсем ефирни повеи, които не можеха да разсеят и цигарен дим. Течението видимо ни приближаваше към сушата. Свалихме лодката във водата и мъжете се опитаха да изтеглят „Ому“ към открито море. Излишен, тежък, изтощителен труд със слаб резултат. След това направихме последователно малки разходки с лодката, като разглеждахме морето и се наслаждавахме на особеното усещане, че сме съвсем сами в класическата „орехова черупка сред грамадния океан“. Света Елена, гледана откъм морето, имаше най-неприветливия вид, който можем да си представим: гола скала, отблъскваща и суха. Бедният Наполеон, не изглеждаше да е твърде забавно на неговия остров! Следобед бяхме вече много по-близко до

Западния нос и по-далеч от Джеймс Бей. Капитанът беше весел — като куче на синджир. „Потрябвала ми е Света Елена — измърмори той. — Ако нощта ни свари тук, ще бъдем отнесени от вълнението и ще отминем острова. В открито море ще попаднем отново на вятъра и ще отидем направо към Възнесение.“

В този момент той вдигна глава и забеляза една лодка на хоризонта откъм Джеймс Бей: „Ани, бинокъла! Това е моторница, идва към нас!“

Браво! Беше полицията, митницата и лекарят, които идваха както за формалностите, така и да ни помогнат. Началник на полицията беше мистър Огбърн, добър, едър и масивен англичанин. Митничарят — началник на пристанището — се казваше мистър Безар, полумалаец. Лекарят Ромбиеко, поляк, говореше един предвзет английски език. Всички се събраха в кокпита. Вzeti на буксир в настъпващата нощ, ние веднага престанахме да се „отказваме от Света Елена“ и изпълнени с надежда, хвърлихме котва сред местните китоловни лодки. Беше тъмна нощ. На пристана мигаше един слаб фенер и като го видяхме, разбрахме как сме могли да минем на един километър от брега, без да видим този „фар“, който и една свещ би затъмнила.

Не трябва да се доверяваме на привидностите. Варварското крайбрежие на Света Елена криеше много прелести и красоти. Проточен като река в дъното на долина, притисната от склоновете на една планина, Джеймстоун е малко градче, което не се е променило от сто и петдесет години. Със стария си „замък“, рововете си, сенчестото си площадче, лошо павираните си улици и с тишината си той има вид на спрял старинен стенен часовник. Колкото повече навлизаме в него, толкова повече става стръмно, красиво, обрасло в зеленина, пълно с изворчета, треви и цветя. Тук расте палмата и камелията разтваря въсьчно розовите си цветчета. Отглеждат на цели ниви някакъв вид лен, от който се правят корабни въжета.

У Огбърн ни предложиха баня, приготвена от Затворника. Затворникът бе станал почти някакъв символ. Единствен в затвора, той отдавна бе излежал наказанието си, но не искаше да напусне килията. Климатът бе добър, хранеха, затворническият режим беше мек. Затворниците тук се ползваха с известна свобода, поверяваха им извършването на някои дребни работи, позволяваха им да се разхождат. И хитрецът не се оплакваше от това. По време на обета у

доктор Ромбиеко, който беше културен и интелигентен, а жена му — млада, непосредствена, умна и малко странна, научихме наведнъж всичко, което трябва да се знае за живота в Света Елена. Като установихме сходство във възгледите си при обичайното кафе, ние бяхме изпълнени със съжаления към тези клетки англичани, които се наливат само с чай. Това беше един приятен дом, в който под мебелите се намираха Сартр и Киркегард. Прислужникът, свит туземец младеж, се наричаше Тигър. Семейство Ромбиеко, пристигнали доста отскоро на острова, проявяваха един завладяващ ентусиазъм, заради който туземците ги обожаваша, а останалите жители проявяваха към тях осторожност. Казаха, че г-жа Ромбиеко сигурно е натоварена с експлозивни. Те бяха приели този остров като пристан, където биха забравили превратностите на войната.

Туземците на Света Елена произхождат от смесица на негри, индуси, малайци, китайци и европейци. Островът няма своя собствена раса, няма еднородност, затова не съществува фолклор и местните занаятчийски украшения са отчайващо бедни. Те нямат свой език: говорят английски с изненадваща чистота и яснота. От тази смесица са произлезли приятни и любезни хора, учтиви, спокойни и разумни. Рано развити и безгрижни на своя остров, те са запазени от модерните влияния, не се занимават с политика, честни са, доверчиви и не мечтаят за независимост, защото трудно биха се възползвали от нея, тъй като тя не би се основавала върху някаква етническа идеология. Бяха доволни от своя английски управител, сър Джордж Джой, който беше справедлив, коректен, сдържан и носеше монокъл.

Твърде малобройната общност от европейци в Света Елена се развличаше, както можеше: голф, плуване, разходки, стрелба в прицел, но особено с клюкарствуване, празни приказки и какво ли не още. Даже и тези, които отричаха това, защото наистина е неудържимо, средата е твърде ограничена. Колко истории, сплетни, интриги, дребна завист, лицемерни усмивки и коварна любезност! В качеството ни на чужденци все пак, те бяха много мили към нас. Твърде скоро почнаха да ни разказват всякакви истории и да изказват мненията си. От учтивост ние се съгласявахме с всички, но дружахме също така и с туземците, които за никого не злословеха. Най-напред ни казаха много лоши неща за френския вицеконсул и за къщата на Наполеон.

Известно е, че Лонгууд, мястото, където се намира къщата на заточения император, е било подарено на Франция от кралица Виктория. Там се развява френското знаме и постоянно има един френски консулски представител. По традиция той трябва да е в обтегнати отношения с англичаните, иначе работата не ще е забавна. Според думите на някои къщата на Наполеон се рушеше и консултът имаше лош характер. Поканиха ни там и можахме сами да преценим. Г-н Пъжо и твърде милата му жена (англичанка!) ни посрещнаха много добре, дадоха ни възможност да посетим всичко, поканиха ни на обед и направиха на Фред голяма услуга с една тъмна стая, където той прояви снимките си. Обичам този род хора с такива „лоши“ характери.

Когато г-н Пъжо пристигнал на острова, преди седем години, къщата в Лонгууд, нещо като вила, се държала по чудо още права. Всичко било разядено и прогнило от климата, термитите и белите мравки, които са язвата на Света Елена. Той поискал кредити от правителството си. Но пощата е бавна, а правителството още по-трудно отпуска пари. Най-после, след пет години, той получил кредитите и сега реставраторската работа беше вече в ход. В този момент къщата на Наполеон представляваше строителна площадка. Бяха останали само стените и видът на стаите беше отчайващ, но сега попе се работеше сериозно и грижливо се стараеха да възстановят всичко в първоначалното му състояние. Стори ни се, че вицеконсултът ръководи с компетентност, трезво и много старателно реставраторските работи. Положението му беше деликатно: върху него падаше отговорността да изправи на крака онова, което предшествениците му бяха оставили да се събори. Всеки, който стъпи на Света Елена, иска да посети къщата на Наполеон. Но тя действително не беше за показ, особено на групите пътници на „Юнион Стиймшип Къмпани“, които, възползвайки се от няколкочасовата спирка, нахълтваха в десетината таксите на острова и пристигаха в Лонгууд в компактна маса, като разбиваха останките от знаменития под, без даже да поискат разрешение да влязат. Сега входът бе забранен, докато продължаваха работите, и това предизвикваше раздразнение у тези досадни туристи.

За нас бе направено изключение, което ние оценихме, и г-н Пъжо стигна в щедростта си дотам, че ни подари парчета от оригиналната дървена част, които бяхме принудени да откъртим, и

един квадрат от автентичните тапети, който ние сами изрязяхме от стаята, където бе умрял императорът. През прозорците се виждаше китният пейзаж, който сигурно му е бил досаден.

Името и славата на Света Елена почиват единствено върху Наполеон. Това е едно доста обикновено място. Очертава се един стремеж, който иска да изтъкне другите му интересни места. Разказаха ни историята на острова от момента на откриването му от испанците, преминаването му в ръцете на холандците, а после на англичаните, заселването му с разнородни роби до епохата му на благоденствие, когато корабите се отбивали, за да подновят запасите си. Отдавна отминало време. Сега параходите все по-рядко спират там. Всичко това има своя стойност, но ние чувствахме, че в действителност всичко бе започнало и свършило с Наполеон. Не толкова от гледна точка на самата Света Елена, колкото през погледа на външния свят. Положително е, че без тази внушителна фигура на императора малко хора биха познавали името на този къс скала в сред Атлантика. Миналото на острова, производството му, нравите на обитателите му — всичко това е незначително за посетителя, който най-напред пита за Наполеон. Някои негови обитатели се формализират и поставят ударението върху красотата на острова. И действително, представяме си Наполеон, който тъгува върху една гола скала. Един английски художник, без никакъв талант, Бенджамин Роберт Хайдън, живя в продължение на години от своя „Наполеон на Света Елена в замислена поза“. Той представяше императора изправен върху една скала, с гръб към зрителя, съзерцаващ Атлантика и агонията на залеза. Единствено тази проста картина е останала за поколенията. Разбира се, има скали в Света Елена, но вътрешността на острова е приветлива и свежа. Климатът по височините е много добър. Лонгууд е хубав като парк, с прекрасни кътчета. Гробът на Наполеон, бяла плоча без никакъв надпис, се намира на една полянка, където императорът е обичал да прекарва горещите часове на деня. Това е прохладно място, много тихо, близо до едно изворче, където той е сядал. Опитвах се да си го представя под кипарисите и върбите, дъвчещ някакво зрънце, заслушан в песента на птичките, желаещ да разчупи ограниченията, без новини от Европа, завръщащ се после по пътя, който мирише на бор.

Понятно е, че такъв, какъвто е бил, липсвало му е действието, липсвала му е Европа. Един дразнещ надзор сигурно е правел живота му сив и непоносим. В Лонгууд, в градината, са били прокопани окопи вместо пътеки, за да не го гледат отвън, когато се разхожда. Тези пречки вероятно са засенчвали остатъка от живота му. Той е бил болен. Но гола скала не е имало, не. Що се отнася до нас, които не сме обзети от безумието да воюваме и да създаваме империи, твърде добре бихме се приспособили към патриархалния живот в Света Елена. Но ние не сме пък и гении.

Наполеон е бил обичан от туземците. И без съмнение този победен, преследван, беден и потискан човек е бил много силна личност, за да остави такъв голям отпечатък в мястото на своето заточение след повече от един век. Той е белязал всичко със своето Н. Повече, отколкото във Фонтенбло, неговата душа витае тук, из тази полянка, застава на върха на някой бор, за да види по-добре морето... Но аз сънувам, това е обикновена гълъбица.

Управителят на Света Елена обитаваше Планташън Хаус, хубава голяма, бяла къща с прости линии, построена по времето на жалкия Худзън-Лоу. Неговият заместник ни прие любезно, съобщи ни, че както Луи някога бе посещавал същото училище в Белгия, и ни показва след чая свикналото с градината му животно: една костенурка от Галапагоските острови, наричана Джонатан, дошла тук бог знае как и доста време преди Наполеон. Даваха ѝ двеста години, но тя изглеждаше на малко повече. Спазвайки етикецията, ние играехме крокет на една морава, остригана до милиметър, а през това време Джонатан ставаше досадна, като събаряше градинските столчета и изтръгваше от земята дъгичките за крокета в пристъпи на любезност. Поканихме управителя и г-н и г-жа Саломон, главните производители на лен на острова. Те ни оказаха честта да дойдат в един ден, когато имаше особено силно вълнение в пристана, и тъй като Луи бе прехвалил кулинарните ми способности, направих най-несполучливите сандвичи в живота си. Имаха сапунен вкус. Надявам се, че гостите ни са отдали това на морската болест.

Беше приятно, че поне веднъж, един-единствен път, няхаме почти никаква работа на кораба. „Ому“ още бе запазил свежестта си от Кейптаун и достатъчно бе да подредим малко, да разтребим и да

измием палубата. Нашите „земни дрехи“ се свеждаха до една чиста риза и шорти.

Местните „Кебл уайрелес“ обитаваха в „Брайърс“ („Къпините“), в сгради, странно еднакви с тези на Кокосовите острови, което беше приятен спомен. Заедно с тях и лекаря ние се отдадохме на подводен риболов.

Изобилието на риби по това крайбрежие представляваше за нас едно от големите предимства на Света Елена. Морето беше прозрачно като кристал и в дупките на скалите се криеха всякакъв вид риби. Даже в самия пристан, където се плуваше, където винаги имаше движение, беше достатъчно да се гмурнеш, за да намериш изобилен улов. Ние извличахме риба оттам всеки ден и правехме гръмогласна реклама на този великолепен спорт. Фред измъкна една грамадна и свирепа мурена. След леденото море на Кейптаун бихме стояли с часове в тази почти хладка вода. Очарованието ми стигна върха си, когато, излизайки от водата с една хубава риба, нанизана на стрелата ми, някакво шест-седемгодишно хлапе, седнало на стъпалата, ми подхвърли с вид на съвършено почтен човек и с едно невероятно чисто произношение: „Джоли гуд шот, мадам!“ („Твърде хубав удар, мадам!“) Много обичахме туземците и техния добър характер.

Тъй като лодката рискуваше поради вълнението да се разбие в скалите, ако я швартовахме на пристана, наехме, за да си служим с нея, една тясна и дълга местна китоловна лодка, от тези, които употребяват за риболов и които имат много красива линия. Нашият лодкар се наричаше, съвсем спокойно, Хинденбург.

Г-жа доктор Ромбиеко събираше понякога младежта, дребни учителки и туземни младежи, в градината си. Фред възбуждаше възхищението им с фокусите си на карти и разбиваше сърца наляво и надясно. Това обикновено завършваше с един голям огън в градината. Под трепкация Южен кръст пеехме и свирехме на акордеон, печяхме картофи в жарта и с наслада си горяхме пръстите и небцето. Миришеше хубаво в тъмната нощ.

Веднъж пристигна един кораб за поставяне на кабели, натоварен с изпълнението на някаква задача. Веднага се запознахме с офицерите от „Леди Денисън Пендер“, и по-специално със старши лейтенанта Пади, един много мил, брадат ирландец. Вечеринката, на която бяхме поканени на борда, беше по мярка. Танцуваха по масите под звуците

на едно пиано, на което случайното малко вълнение придаваше понякога неочакван резонанс. Вентилаторът насмалко не отрязва главата на Пади. Талоу също беше поканен — на борда имаше петнадесет котки. Скоро той изчезна. Загрижен, Фред спря офицера-домакин на борда и го запита със сочното си произношение: „Уер ис ди дог?“ („Къде е кучето?“) Домакинът го взе под ръка със сериозен вид, повдигна една завеса, отвори бързо една врата и ето: изтегнат на кушетката си по пижама и сънен... бордовият лекар. Той беше разбрал: „Уер ис ди док?“ („Къде е докторът?“) — като мислеше, че се е случило нещастие!

Прибрахме се на борда в осем часа сутринта... Рядко оставахме сами в кораба, когато бяхме там. Често имахме гости. Младите туземци идваха с плуване, разглеждаха палубата, като се смееха, разкривайки всичките си зъби. Младият Боби беше блестящ образец на светаеленската младеж. Той беше живо, умно и будно момче, красиво и фино, с къдрави коси, с очи като бадеми, хубави зъби и тъмна кожа. Неговият английски беше по-добър от този на повечето англичани в Англия. Беше истинско удоволствие да го слушаш, като говори. И при това с твърде грижлива дикция и добре заучен речник. Беше много забавен. Истинско хлапе все пак, той изкачваше като другите седемстотинте стъпала на стълбите, които водеха към малкото укрепление на Ладър Хил, за да се спусне по парапета им. Ладър Хил завършваше, като се спускаше стръмно във вид на смайваща, отвесна скалиста стена, даваща отпор на морето. Геологичният строеж на Света Елена е интересен. Планински хребети се излъчват от централния масив и се спускат към морето, завършвайки като стръмни брегове, помежду които долините образуват своите заливчета. Тук-там са пръснати грамадни базалтови скали, резултат от вулканичните смущения, със странни и фантастични форми. Най-чудни бяха някакви две извити колони, кръстени Лот и жена му^[1]. В южната част на острова се простираше на голямо разстояние нещо като базалтово шосе, което според различните часове на деня или през нощта, осветено от луната, придобиваше най-причудливи цветове. Ниски облаци кръжаха отгоре и при залез-слънце човек би помислил, че е някаква димяща пещ. Достатъчно бе да се обърнем, за да видим отново свежата зеленина на долините, дървесните папрати, ухаещите евкалипти, стройните бамбукови дървета, коравите алое и боровете. Не

беше рядкост да излети из долините, покрити с папрат, някой фазан, яребица или типичната за острова птица „уайърбърд“, телена птица, носеща върху дългите си тънки крачка дребно, сиво тяло. Тук няма влечуги, само няколко скорпиона. Плъховете и белите мравки са единствените рани на този неоценен остров.

За него се говори из каютите поради едно особено явление: от северозапад идват постоянни и много силни вълни, които се разбиват с величествена сила в брега, откъдето духа вятърът. Тези вълни нямат явна причина. Те пристигат стремглаво, грамадни, при най-спокойно и ясно време, като правят несигурно закотвянето, както казват „Мореплавателните упътвания“, особено през януари и февруари. Колкото и да ги очаквахме, нямаше никаква следа от тези вълни. Запитахме Хинденбург и той ни заяви, че никога не ги е виждал, не по времето на баща му те били чести и много опасни. Странно: и по времето на дядо ми също летата били по-топли и зимите — по-заснежени...

Тръгнахме на 28 март, в два часа следобед, след вълнуващо сбогуване, но с лека сдържаност по отношение на капитана на пристанището, който ни накара да заплатим право за закотвяне, разходи, от които малките яхти почти винаги се освобождават. Беше законно, но не много мило. Това впрочем ни се случваше за пръв път.

Разпънахме двойните стаксели сред възторжените викове на нашите млади туземни приятели. Завързахме румпели.

До Възнесение, пет дни по-късно, не пипнахме нищо повече. Този малък преход беше истински образец от този род плавания. Времето беше чудесно, пасатите духаха, летящите риби падаха направо в кухнята, бързаци вероятно да заемат място в ястията ни. Четяхме списанията и романите, подарък от г. Пьожо, като с наслада потъвахме във френския, след като бяхме чели толкова много на английски. Живеехме навън, напълно освободени от всичко, пропити от слънце. Още в четири часа сутринта в петък, 3 април, масата на Възнесение се очерта при светлината на пълнолунието и към шест часа започнахме да различаваме нюанси в скалите. Възнесение беше точно такъв, какъвто си го представяхме, остров от базалт и пепел, набразден от ерозията, съсредоточаващ се в една централна точка, която се издигаше към небето подобно на Мон Сен Мишел (във Франция). Слънцето се появи и ние вдигнахме грота. Приближавахме

се бързо и без затруднения стигнахме Кларенс Бей пред Джорджтаун: една печална сбирщина от нагъната ламарина, бараки и стълбове. Виждаше се как вълнението се разбива по крайбрежието, набито със скали. Този остров също бе известен със силните си вълни и ние търсехме място, за да се закотвим, не много близо до сушата, когато една лодка се отдели от пристана и дойде да ни помогне да се доближим до шамандурата, запазена предварително за нас. В това вече се чувствуваше вежливостта и вниманието на „Кебл Уайрелес Къмпани“.

На борда дойде лекарят. Мигайки над очилата си, той ни съобщи с най-сериозен вид, че Света Елена е известна като остров, на който е умрял Наполеон. „Да — ни каза той с едно натъртено х, — всичко това е историческо.“ Не разбрахме дали беше шегаджия, или ни вземаше за магарета. Но на следния ден беше Великден, а ние не знаехме това. Той е помислил; че слизаме от планетата Марс. Да пристигнеш на Великден на Възнесение!

Възнесение... неочаквано име за такъв отчайващ остров. Възнесение е истински кошмар, космичен лунен пейзаж. Върхове от пепел и долини от сгур, хълмове със склонове от лава, където растат само няколко стръкчета трева, изключително жилава. Никаква вода, никаква земя, нито едно дърво, никакъв друг цвят, освен желязносивия, черния или металния червеникав отблясък. Над всичко това едно слънце, което жули здраво.

Служителите на „Кебл Уайрелес Къмпани“ са единствените обитатели на острова заедно с неколцина туземци от Света Елена. Това е една малка, изолирана общност, където цъфтят необикновените качества на англичаните. Докато Кокосовите острови са истински малък рай върху корали, това тук е пустиня от пепел. Върху загасналите кратери тези четиридесетина бели хора са успели да си устроят един учудващо нормален, щастлив и младежки живот. Тук няма и помен от клюките и съперничеството в Света Елена, а само една здрава скромност. Те приемат без вълнение своите три или шест години в ада, без душевни усложнения. Като в някаква мъничка Англия, те играят тенис, четат, работят, танцуват при случай и гледат в събота вечер изтъркани филми, прожектирани с един остарял апарат. Те запазват бодрия си дух и едно великолепно душевно равновесие.

Дебаркирахме с волтижировка по гребена на прибоя, който се втурваше с устрем към бреговете. Домакинът, мистър Стефенс, едър човек със светли очи, от когото зависеха разрешенията, ни ги даде почти всичките: за слизване на брега (също и за Талоу), за запасяване с продукти, за използване на шамандурите и пр. Но ни забрани да плуваме. Уви, в това така горещо и пълно с прах място, където водата привлича и красивите и бели плажове са единствената прелест, прибоят е смъртоносно опасен и акулите изобилствуват. Само едно малко, закътано заливче е достатъчно сигурно, за да служи за плувен басейн. Сладката вода е главният проблем на острова; скъпоценният дъжд се събира в резервоари и се разпределя на дажби. Тръпки побиват човека при мисълта за едно по-продължително засушаване, защото пейзажът има всичко необходимо, за да предизвика представата за ужасите на жаждата. Затова, когато ни предложиха лукса, който представлява една баня, ние можахме да оценим това благоволение в истинската му стойност. Ние също знаем какво значи да се отделя от сладката вода.

„Нямаше да сме толкова щастливи — ни каза домакинът, — ако не съществуваше Грин Маунтин.“ И той ни показва с пръст най-високия връх на острова, забулен в постоянен облак, който го овлажняваше и се простираше към северозапад, над морето, толкова далеч, колкото може да се види — като някакъв широк път по небето. На върха на Зелената планина е създадена истинска градина от търпеливата ръка на човека, с докарана пръст. Това е оазисът на Възнесение, където служителите отиват да си поотдъхнат, когато имат свободно време. Климатът на Възнесение е при това забележително здравословен.

Обиколихме с джип всички пътища. Отляво и отдясно на пътя нямаше камък, нито скала или лава, а една ужасна, подвижна пепел, където нищо не никне. Тук-там някаква овца, като по чудо, пасеше въображаемата трева. Върху един хълм, сякаш за да допълни въздействието, стърчеше бесило.

След бягството си от Елба Наполеон, на Света Елена, е вдъхвал такива опасения, че по това време устроили допълнителна военноморска база на остров Възнесение — две укрепления и бесилото за наказване на провинилите се. Оттогава селцето, сгъшено около камбанарията, се нарича Гарнизон. Роял Нави (Кралската флота) е създала Грин Маунтин, като корабите ѝ са донасяли пръстта малко по

малко, а „Кебл Уайрелес“ е продължила делото й. До не много отдавна корабите, които спираха, плащаха такса за закотвяне на суша.

Колкото повече се изкачвахме, толкова пейзажът се раззеленяваше. Отначало видяхме храсти, после — дръвчета, а още по-горе — цветя, дървета, морави. Стигнахме в една чудесна градина, полуанглийска, полушвейцарска, където хубави крави пасяха под кипарисите. Борове от Норфолк, финикови и кокосови палми, индийски круши покриваха склона на планината. Пътеките бяха оградени с диви малини, а краката стъпваха по свежия мъх. На моменти човек би помислил, че се намира в алпийско пасбище. На близо три хиляди стъпки височина (към 1000 м) въздухът беше лек и чист, наситен с кислород. Оттам се разкриваше необикновена гледка, хаотична долина, тунел, пробит в скалата. Този свеж връх беше истинска изненада всред сивотата на острова, украсен с цялото обаяние на контраста. В подножието му се намираха четиридесет конуса от пепел, съвсем равномерни, като могили от сгурия, сухи, сиви, адски, заобиколени с кръг вода от океана.

Единственото същество, освен човека, което се е съгласило да живее в долната част на Възнесение, е дивото магаре, яко и издръжливо животно.

Тук никога не е имало куче, тъй като докарването на това животно е забранено. Талоу изведнъж се оказа цар на острова, единствен от своя род, гален, глезен. Не го видяхме цяла седмица, беше на курорт. Някои деца и някои туземци никога не бяха виждали куче и сигурно ще си представят, че всяко куче има черен косъм, къси крака и голяма, мила глава. За морски бани имаше само едно заливче, което някой бе имал гениалното хрумване да нарече Къмфъртлес Бей (Неприятният залив). До него се отиваше, сред облак прах, по неравна пътека, като се пресичаше едно поле от прашна сгурия, горещо като обикновена фурна. В една падина се виждаше гробище от своеобразни гробове: жертвите на жълтата треска, повечето моряци, оставени от минаващи кораби. Чудновати гробове, с надписите им, които никой не чете. И оттук се стигаше до „един толкова мил малък плаж“^[2]. Пясъкът изгаряше, водата беше топла и пълна с рибки и ние по цял ден не излизахме от нея. Но преди да стигнем до пътя и джипа, отново се изпотяхме и прахта пак се полепваше. В това състояние се отправяхме към местното кино. Публиката говореше, апаратът

мъркаше, дървеният под кънтеше и микрофонът бръмчеше. При всяка нова част операторът трябваше да спира прожекцията, докато сложи бобината^[3]. Сякаш нарочно, както по времето на „Жюдекс“^[4], частта се прекъсваше рязко в най-напрегнатия момент и тъй като това беше един твърде заплетен криминален филм, никой нищо не разбираше и хората задрямваха, докато Франшот Тон, странно деформиран чрез отраженията на дефектния обектив, се разправяше с някакво измислено съзаклатие и получаваше, винаги неуязвим, нокаути, които биха повалили цял бик. Това оживяваше в известна степен интереса на зрителите.

Възнесение, намиращ се на удобно място в океана, е център за свързка на скитащите същества: малките живи и издръжливи морски ластовици и големите, бавни и страхливи костенурки. През време на последната война три хиляди американци, не тъй щастливи както тези в Пора-Пора, бяха изпратени да построят въздушна база във Възнесение. Те съоръжиха великолепен терен за кацане, бараки, кино, посяха хиляди бутилки от кока-кола и се оттеглиха, като изоставиха цяло състояние от материали. Близко до отнетото им пространство, осеяно с останките на захвърлената техника, сред блоковете от лава през всеки осем месеца и половина точно идват да се забавляват хиляди упорити морски ластовици. Те долитат тук от стотици години насам и не са няколкото самолета, които биха ги изместили. Само малко са променили мястото на сбора си. Това нещо е постоянно до такава степен, че отначало американците трябвало да обградят с грамадна мрежа целия си терен, за да попречат на облаците от морски ластовици да ги смущават в работата им и в излитанията. Намираха яйцата им в кокпитите, под валяците, в ботушите, а малки — в радиопредавателните станции и в бидоните за бензин. И американците отстъпили. Морските ластовици са пак тук, изпълващи въздуха с цвърченето и стремителния си полет, изящни, стихийни, дейни. Те носят и мътят, едни до други, хиляди яйца, красиво нашарени с петна. Отидохме заради прехода ни да съберем стотина яйца, но главите ни бяха оглушени от крясъците и протестите им. Те кръжаха около нас с решителен и разгневен вид, със заплашителен поглед. Разбрахме ги, но имаме нужда от яйца. Събирахме ги и сякаш искахме да им кажем: „Извинете ни. Ужасно съжаляваме, но вие ще си снесете други“.

Англичаните не ядат тези яйца, макар че са чудесни. Не зная как успяват да им открият някакъв вкус на риба.

Женските морски костенурки излизат нощем на плажа. Задъхвайки се, те се влачат и оплакват от тежкия живот, като прокарават браздата си из пясъка. Хитро те издълбават няколко фалшиви дупки, за да заблудят неприятелите си, преди да направят едно окончателно, удобно гнездо, където продължително стенойки, снасят стотина яйца, кръгли като топки за пинг-понг, които заравят дълбоко. Ако някой желае костенурка, трябва да я улови след това упражнение. Но, казаха ни приятелите ни „възнесенци“, периодът им е почти към края си, пък и по всяко време това е въпрос на шанс. Въпреки това ние тръгнахме една нощ, снабдени със силна електрическа лампа. Вървахме в зигзаг по плажа, слабо осветен от фосфоресценцията на водата, като падахме в стари дупки, препъвахме се в купчини пясък и насъсквахме Талоу. Силуетът на капитана се открояваше смътно върху фона на морето и се чуваше само продължителният шум на вълните. Внезапно той извика: „Ето една!“ Спуснахме се. „Още една!“ Имахме неоспоримо щастие: намерихме две прекрасни костенурки, едната твърде заета, а другата сякаш искаше да ни каже: „Не си правете труда, точно си тръгвах“. И тя се опита да се измъкне, но ние учтиво я задържахме. Костенурката е бавна, но силна. С всички сили натисках върху това, което наричах нейни рамене, за да ѝ попреча да напредва, докато Фред и Луи, цели херкулесовци, се потяха и се задъхваха в старанията си да я обърнат по гръб. Доста трудна задача; това животно тежеше най-малко триста килограма и нямаше за какво да се хване. Трябваше четири-пет пъти да подновяваме опитите си. Тя имаше режеща човка, от която трябваше да се пазим.

На Фред нанесе такъв удар с лапата си, че би свалила теле. Талоу, полудял, понеже никога не бе виждал такова животно, танцуваше наоколо като дяволче и се задавяше от възбуден лай. Като теглехме, бутахме, повдигахме, викахме, борехме се и се задъхвахме, най-последно успяхме да я обърнем и седнахме до нея да си отдохнем. Сега бе дошъл редът на другата. Скоро двете костенурки — петстотин килограма, — извадени от строя, размахваха лапи във въздуха. Така обърнати, те щяха да ни чакат до сутринта. Направих на горките животни възглавници от пясък, всъщност разчувствувана и не особено

горда от този подвиг. Изпотени, покрити със синини и драскотини, ние загребахме силно към борда.

На другия ден цялото селище Гарнизон беше там. Говореше се само за нашите костенурки с погледи на възхищение към мускулите на белгийските мъжкарите. Сега имахме възета и беше играчка да ги обърнем. След надлежните снимки уговорихме се с местния касапин да ги откара и заколи. Ние искахме бифтеци, броните и главите. Месото на костенурките е великолепно; то е като говеждо, само че с по-фин вкус. От него става много хубаво „говеждо по бургиньонски“ и естествено знаменитата супа от костенурка. Именно от Възнесение всяка година набавят такова месо за традиционната вечеря на лорд-мера (кмета) на Лондон.

Те не бива да се смесват с гигантските земни костенурки, които са много по-редки, почти изчезнали, но които живеят много по-продължително. Тази в Планташън Хаус беше земна.

Олекна ми, като ги откараха и се свърши с тази работа: тези едри животни плачат в отчаянието си с истински сълзи.

Броните им не са от онзи вид, от който се правят гребени. Те нямат хубава роговина, а една доста груба материя, която се нарича „грин туртл“, зелена костенурка. Но от тях стават хубави щитове, приблизително един метър високи и седемдесет и пет сантиметра широки. Намерихме следи от малки костенурки и като разровихме пясъка, открихме една, току-що излюпила се, мъничко и малко животинче, което се отправи със сигурен инстинкт към морето, движейки крачката си много бързо, като перките на малко параходче с водно колело.

В два часа се очакваше „Дънотър Касл“, който идваше от Кейптаун, на път за Саутхамптън. Посещението на пътнически параход е винаги голямо събитие за Възнесение, както и за Света Елена. То е празник и „мел де“ („ден на пощата“): всеки пише, запечатва пликове, лепи марки. Корабът не донася само пощата и продукти, но и нови лица, някой, с когото може да се говори, коафьор и магазин на борда, единствения източник за по-специални покупки и сладкиши. Присъединихме се към възнесенците, нито един от които не пропусна да го посети, и нашата лодка спря до входа на стълбата му. Триста-четиристотин пасажери, повечето южноафриканци, покриха перилата на палубата, като с любопитство разглеждаха „диваците“,

които живееха на този странен екваториален остров, голям колкото носна кърпа. Странно, че те бяха облечени като всички хора, и даже говореха английски, нали, май дир (мили мой)? Целта ми беше да набавя лимони, необходими за предстоящия ни едномесечен преход и които не бях успяла да намеря в Кейптаун, преди да тръгнем. Не беше техният сезон. Веднъж, като ги измъкнах от доста любезния бордови домакин, Луи и аз нямахме вече какво да правим тук. Фред беше с пресъхнала уста; беше жаден, а барът бе затворен. Загубихме го. Докато чакахме да стане време за качване в лодката, почнахме да се разхождаме из коридорите и по палубите, като направих няколко скришни покупки от магазина за близкия рожден ден на Луи. Така най-сетне попаднахме сред елегантния свят на първа класа. Там пихме чая си. Отегчихме се здраво. Почти всички тези хора бяха възрастни и толкова благоприлични. Върнахме се на второкласната палуба, доста лошо поддържана, и гледахме как гъмжат децата и преуморените майки, по шорти, в широки рокли, всичките една от друга по-грозни и по-лошо облечени. Беше отчайващо. Ах, къде е Франция, с красивите си момичета и сигурния им вкус!... Стиснала лимоните до сърцето си, чаках сигнала за връщане и гледах с нетърпение „Ому“, който се полюшваше, чудно хубав, закачен за шамандурата си. Той беше моят дом.

Слизането на брега и напускането му бяха епични във Възнесение, даже в най-тихите дни. В навечерието на заминаването ни знаменитите вълни, липсващи в Света Елена, започнаха да прииждат яростно, за да докажат съществуването си. Дойдохме на пристана в цяло шествие: Фред, кучето и аз, бележката от здравната служба и няколко кошници с продукти. Силните вълни идваха от северозапад, от срещуположната страна на бриза, обикновено по три, видимо ставаха по-големи, по-високи, издуваха се и се покриваха с пяна, все по-бързи, и накрая се разбиваха в брега със страшен рев. В пристана „Ому“ се люлееше от борд на борд. Лодката ни танцуваше като топчица върху струята на водоскок. Слисани, слязохме по каменните стълби и се спряхме, като се чудехме как ще разрешим тази трудна задача. Внезапно една неочаквана вълна се спусна върху ни като болид, изкачи се до средата на стълбата, поглъщайки кошници, куче, бележката и ни измокри до кръста. Оттегляйки се, тя отвлече една от обувките на Фред, който се събуваше и я беше пуснал, за да спаси Талоу. Не

губихме време да се изтърсваме. Без да дочакаме следната вълна, грабнахме багажите си и успяхме да скочим със забележителна бързина в лодката. Фред загребва със сили, които дава отчаянието.

Размахвах сред вятъра мократа здравна бележка. Знаменитите вълни ни бяха дали една малка мостра от своята способност. Фред държеше да запази останалата му обувка, сигурно за случая, когато би изгубил някой крак. Но би трябвало да е от същата страна...

Носехме със себе си едно пиле. Направих пържени картофи. Оставаше ни вино от Кейптаун. Опасна комбинация за хора, които се готвят да тръгват отново по море. Следобедът ни завари така дремещи, че единодушно решихме да отложим заминаването за следната сутрин. И прекарахме няколко часа в любимото ни развлечение: риболов с кофа.

Край Възнесение „Ому“ беше постоянно заобиколен от рояк дребни черни рибки, не особено вкусни, но ужасно лакоми. Нахвърляха се абсолютно върху всичко. За една кора от банани ставаха страшни битки. Докато морето кипеше от ударите на опашките им и банановата кора подскачаше от пристъпите им, ние пускахме една кофа сред тях и изтегляхме шест-седем неведнъж. Прекарвахме часове да хвърляме каквото и да е в прозрачната вода за самото удоволствие да ги гледаме как се спускат, смаяни от тази невиджана лакомия, брутална като линчуване.

На другия ден, 9 април, в девет часа, отвързахме се от шамандурата, за да се впуснем в прехода, който изчислявахме приблизително на двадесет и пет дни, но който ни отне четиридесет и един.

Пасатите духаха силно, морето беше покрито с бели зайчета, а вълните все така се разбиваха в брега, плъзгайки се по плажа, и се връщаха със силно бучене. Вдигнахме двойните стаксели и се понесохме стремително в посоката на този странен път от облаци, който югоизточникът откъсваше от Грин Маунтин и отнасяше по морето до безкрая. Той беше над главите ни в продължение на повече от двадесет и четири часа.

---

[1] Според библейското предание Лот, племенник на Аврам, и жена му били превърнати в статуи от каменна сол, защото, напускатки

Содом, въпреки божествената заповед, жената се обърнала и погледнала назад. — Б.пр. ↑

[2] Наименование на един френски филм от 1948 г. с Жерар Филип. — Б.пр. ↑

[3] Той е имал само един апарат, а за нормална прожекция, без спиране след всяка част са нужни два апарата. — Б.пр. ↑

[4] Филм в много серии от времето на нямото кино. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

ВТОРО ПРЕКОСЯВАНЕ НА АТЛАНТИЧЕСКИЯ ОКЕАН

Оставили зад себе си Индийския океан и нос Добра надежда, успокоени от престоя в Южна Африка, Луи бе писал съвсем искрено на родителите си: „Атлантикът е отново пред нас, сега вече плаването е сладкиш“. Той мислеше за хубавия си преход от Канарските острови до Барбадос. Но сладкишът, който ни очакваше, се оказа малко несмилаем.

Разбира се, този път не ставаше дума да вържем румпела и да си караме спокойно живота. Но имаше голяма вероятност за югоизточника до момента, в който щяхме да се възползваме от североизточните пасати. Предстоеше ни да преминем Зоната на теченията, а това обещавахе, както край Панама, няколко дни мръсно време. След което всичко щеше да бъде много лесно.

От 9 до 16 април плавахме под двойните стаксели при много топло време. На моменти вятърът стихваше и преваляванията бяха чести. Всеки дъжд ни караше да излизаме като охлюви от черупката си, за един душ със сладка вода. Дневните ни разстояния бяха средни: 50–60 мили, не повече. После вятърът задуха от североизток, понякога силен, понякога лек, но постоянен. Ние се движехме под три долни платна и се чудехме дали вече не е настъпило началото на пасатите. В такъв случай Зоната на теченията се бе оказала много къса и снизходителна. Тези няколко превалявания, различните повеи, които ни бяха карали постоянно да се занимаваме с платната, никак не можеха да се сравнят с четирите дни, в продължение на които „Ому“ бе танцувал в Тихия океан върху силно вълнение и под непрекъснат дъжд. И все пак беше именно така: бяхме вече в пасатите, по-рано, отколкото предвиждахме, и Зоната на теченията бе минала почти незабелязано. Пресякохме Екватора. Постепенно Полярната звезда се изкачи на хоризонта, като замести Южния кръст. Сигурно беше свършено вече с тези скъпи двойни стаксели. Проснахме ги върху рубката, изсушихме

ги, сгънахме ги и ги прибрахме в сандъка за платната. Сигурни вече в нашия североизточник, ние вдигнахме също така и кливера.

Движейки се най-близо срещу посоката на вятъра, „Ому“ плаваше чудесно. Разберете ме добре: бяхме учудени въпреки всичко, защото всичко спомагаше да направи от него кораб, който да не върви добре срещу вятъра. Той е двумачтова яхта, с гафелно стъкмяване. Всичко в него е тежко и пресметнато да излезе здраво. Формите му подходат за открито море и носещ вятър. И действително в по-малките морета — в Средиземно море, Ламанш, — той не блести особено когато трябва да се качва във вятъра. Но дайте му океана, простор, силен бриз и даже развълнувано море, той ще докаже великолепно качествата си. Още веднъж „Ому“ спечели уважението и доверието ни. Ежедневно изминавахме сто и тридесетте си мили, и то със завързан румпел. Носът бе постоянно закрит от воден прах, морето удряше бушприта с вибриращ шум и от целия му корпус се чувствуваше усилието на кораба, който се трудеше и бореше. Клатехме се килово. Даже при добра скорост клатенето винаги дава впечатление за тежък труд. То е неприятно, уморително движение. И тримата бяхме съгласни, че предпочитаме пред него бордовото люлеене, па макар и да е най-силното. Това люлеене от две години го имахме в краката си и в кръста, а сегашното килово клатене, към което още не бяхме свикнали, създаваше впечатлението, че се удряме в стена.

Този път наистина беше началото на края, тропиците действително бяха вече минало. Всичко се бе променило. „Ому“ се накланяше към левия борт и когато се движехме, трябваше да се задържаме с всички сили: всяко действие предизвикваше разход на голяма енергия. От своя страна намирах, че това положение е ужасно. Но от палубата бе хубаво да се гледа как „Ому“ си пробива път със забиващ се във вълните бушприт, сред снопове от воден прах с така добре нагодени платна, че пътувахме, без да държим кормилото, право на север, като по някаква линия. Бяхме неотстъпно придружавани от две морски ластовици, които се въртяха наоколо, на лов за храната си. Тъй като палубата бе постоянно под вода, трябваше да държим люковете затворени, въпреки хубавото време. Това беше увличащо, яростно, изключително плаване. И безкрайно завладяващо. Телата ни се клатеха с „Ому“ и никакво друго занимание не ни трябваше, освен да плаваме, да плаваме...

Видяхме луната обкръжена от съвършено сияние, явление, което, мисля, е твърде рядко и без съмнение странно. На 23 април: рожден ден на капитана. Миналата година бяхме със стихнали платна недалеч от Таити. Към обикновеното меню добавих последната кутия с гъби и приготвих в тенджерата под налягане един кейк „спонтекс“. Отворихме бутилка „Ксерес“-сек. Обедът бе дегустиран върху пода на кухнята. Не се хранехме вече навън и бяхме разбрали, че при това движение няма по-подходящо място от него, защото онова, което изтървахме, не можеше да падне по-долу. Нали тази сутрин омлетът бе напуснал тавата, за да се разходи по дъното на шкафа, а кафеникът се бе разсипал едновременно с бидона за петрол. Но „Ксереса“ бе много добър и ни създаде празнично настроение.

Даже Талоу бе разстроен отначало поради силното клатушкане. Не знаеше къде да застане. Не че имаше морска болест, не, някаква безпомощност се четеше в погледа му. Съгласна съм, че живеехме като свини, всяка работа обаче бе станала толкова трудноизпълнима, че свеждахме всичко до най-простия му израз. Все пак напредвахме и на 24 април бяхме по средата на пътя. Луи си пусна брада, а Фред — мустаци.

Две седмици след тръгването бризът изчезна. Най-напред вятърът поотслабна малко, а на 27-и съвсем спадна. Отначало помислихме, че е някаква прищявка; уви, беше действителност. Североизточните пасати ни напуснаха 600–700 мили по-ниско от нормалната граница, посочена върху картата на ветровете. При залез слънцето се бе обвило с белезникава пелена. На утрото: никакъв полъх под покритото млечнобяло небе.

Вълнението продължаваше да ни разтърсва. Постепенно то се успокои. Свалихме платната, които безветрието много изхабяваше. Без това гротът не беше вече много здрав. И внезапно, след шума на оглушителното море, на скрипците и макарите, настана такава тишина, че ушите да те заболят, бяло мълчание, недействително и рядко. Такава тишина няма на сушата, освен на полюсите може би. Едва една лека гънка при носа на кораба. Отражението ни образуваше в маслената вода кръгове, елипси и синусоиди. Молюска-аргонавт мина спокойно и рибка, нашарена с червени ивици, плуваше под форщевена. Морето беше като голямо парче синьо стъкло. По изключение бяхме завъртели копчето на радиото и една соната на Бетовен изпращаше към хоризонта

ефирните си вълни. Беше чудно тихо. Да нямаш нищо около себе си освен хоризонта не е еднообразно, а вълнуващо.

Дълбокото затишие постоянно стоеше. Справяйки се с Бернико, видяхме, че същото нещо му се беше случило приблизително на същото място. Пасатите, които трябваше да духат до 25-и паралел, не стигаха по-далеч от 19-ия. „Ому“ се движеше много бавно по атлазеното море, сред едно светлинно трептене, много тежко за очите. Постепенно морето стана толкова гладко, че си позволих да изпържа някои неща, което е извънредно рядко в море, защото обикновено е много опасно. Обелих последните картофи, приготвих бухти, панирах ананаси... Извадих шевната си машина, уших нов калъф за възглавницата и поредния памучен бански костюм. Всичко това, за да мине времето.

Това положение никак не ни плашеше. Имахме вода, продукти, никакви сезонни смущения не ни караха да бързаме и положително не се тревожехме, че не се движим по-бързо на север. Все пак няма нищо по-дразнещо от продължителната липса на вятър. Фред изглеждаше така отчаян от раздялата с Мико, че отстъпих и склоних на няколко игри на карти. Аз съм лоша картоиграчка, нищо не разбирах и когато губех, го ругаех... Един ден предложих да играем на кръстословици. Прие се веднага и в продължение на доста време беше най-интересното развлечение на борда. Изготвихме си ги сами и си ги давахме взаимно за решаване. Търсехме най-загадъчни определения и речникът бе постоянно в движение. Правехме украса от въжетата, нещо, което бе още по-увличащо от кръстословиците. Влачихме се бавно и равнодушно пресякохме пътя си на отиване, като по този начин завързахме обиколката си около света, както се завързва възел на въже. Географски, това бе сторено в момента, когато пресякохме меридиана на Ница, но тук обиколката бе наистина завършена и можехме да опишем около земното кълбо един затворен кръг. Това беше също значителна дата. Уловихме хубава малка дорада точно навреме. Оставаше ми като изключителна резерва една кутия ягоди и една кутия крем... Яденето, естествено, беше най-цененото развлечение на борда. Около нас, до повърхността на водата, плаваха много апетитни доради. Хвърляхме ли им парченца сланина, те се спускаха върху тях. Но същите парченца сланина, които криеха вътре въдица, бяха пренебрегвани с дразнеща положителност в преценката. Най-сетне Луи харпунира една с тризбеца. Другите, като разбраха това, мигновено

изчезнаха. Рибата е нямо животно, но не е глупава. Тя съобразява много бързо.

Нежни флотилии от стотици молюски-аргонавти минаваха, като търсеха с мъничките си прозрачни платна изчезналия бриз. Фред улови една от тях в кофата. Имаше поне десет сантиметра дължина. Приличаше на малко синьо-седефено мехурче, издуто, без гънка, завършващо с букет от виолетови нишки, най-големите от които имаха няколко метра дължина. Възхищавахме се на чудната направа на мембраната, която им служеше за платно, подобна на малка диадема от прозрачна ципа, опъната върху нежни пръчици. Пуснахме я отново във водата. Тя се катурна, изправи се чрез свиване, с едно бавно, красиво движение, сякаш разтваряше ветрилото си. Група от малки рибки, нашарени на черти, се тълпеше около нея.

Затишието продължаваше, редуващо се с леки североизточни бризи. Опитвахме се с труд да се придвижим малко на север и грогът взимаше участие в това поради площта си, вдиган, свалян, отново вдиган, като плющеше от единия до другия борд. В бордовия си дневник капитанът хладнокръвно съобщаваше: „Слаб напредък.“ Стараехме се да посрещнем философски това, надеждата възкръсваше всеки път щом през нощта някой по-добър бриз ни накараше да преодолеем вълнението, което идваше насреща ни. През други дни то ни изтласкваше назад.

Появи се един роркал (вид кит, с набръчкан корем), който се гмуркаше под кораба, като в играта показваше широкия си бял или по-скоро синкав корем, оцветен от водата и блестящ леко като луна. Той ни прави компания толкова дълго време, че даже Талоу престана да се интересува от движенията му. Бях прочела някъде у Анатол Франс следния израз: „Една безформена и несръчна сила, като тази на китовете“. Това е погрешно. Тези тежки и гигантски животни са гъвкави, закръглени, хидродинамични и удивително ловки. През време на точните си плонжове те никога не докоснаха корпуса ни. Те изглеждат бавни, защото са грамадни, но са извънредно бързи и движенията, които правят, като изместват грамадни маси вода и пяна, никак не са несръчни и безформени, а свършено отмерени.

2 май, 3 май... 7 май. Нередовни и различни бризи. До шест-седем пъти на ден (и толкова през нощта) ние се опитвахме чрез разнообразни положения на платната да уловим нищожният полъх,

който духаше. С вятър или без вятър, все си имаше вълнение. И друг кит пътува заедно с нас. Една дорада се улови по най-странен начин, не като налага стръвта, която влачехме, а като си закачи главата на куката ни. Впоследствие уловихме по същия начин още две такива риби. Мисля, че те си играят със стръвта и като я разглеждат от всички страни, се закачат от куката, която се върти във водата. И тъй като това се случваше все на същото място на горната страна на главата, възможно е да се дължеше на известно устройство на очите им.

Все пак се изкачвахме бавно на север, защото Луи започна да се оплаква, че му е студено на краката. Четях разказа за последната експедиция на Скот в Антарктика и никак не забелязах промяната на температурата. По бански костюм, живеях при 30° под нулата. Четяхме в каютата. От време на време капитанът подаваше глава през люка, за да подуши времето и не минаваше час да не ни извика на палубата, за да вдигнем или свалим едно или друго платно. Внезапно той подскочи: „Кораб на 200 метра, право пред нас!“ Фред и аз се спогледахме, леко подсмивайки се.

— Какво, да не е първи април?

— Но все пак сигурно е шегата.

— Искате да си запълни времето.

— Ами какво, ако е истина?

Пресичайки три океана, ние бяхме срещнали, далеч от бреговете, в открито море, само два кораба, и то от много далече. Морето е просторно нещо. На двадесет и шест дни от Възнесение, сами от толкова дълго време, накрая бяхме почнали да мислим, че на земното кълбо има вече само вода. Затова мисълта за някаква среща ни се етери съвсем неразумна, невероятна. За да уверим себе си, ние все пак се изкачихме по стълбата и заварихме капитана да разглежда прав едно товарно корабче. Това беше испанското параходче „Вилануева“ от Кадикс. То мина съвсем близо до нас, без да забави ход, като плаваше на запад. Парапетът на палубата му беше покрит с мургави моряци, облакътени и разглеждащи с любопитство това платноходно корабче, съвсем пусто, без никого на кормилото, люшкано от морето. Зяпнали, съвсем слисани, сякаш непривикнали да виждаме други същества освен себе си, ние ги изгледахме как минават. Помахахме слабо с ръка. Това беше всичко. Нито една дума. Щеше ли да завие и да се върне? Не. То продължи пътя си и ние нашия, отдалечи се, съвсем безразлично, и се

загуби в далечината. Постояхме малко, като три кукли, мислейки, че е някаква обща илюзия, едновременно възбудени и разочаровани от този бегъл контакт. Фред, с камерата си в ръка, беше до такава степен поразен, че бе забравил да филмира. Такова вълнение за обикновено малко товарно корабче — това изглеждаше преувеличено. Но бяхме прекарвали почти цял месец в море, и то месец, така близък до самата морска природа, че останалият свят не съществуваше вече за нас. Току-що бяхме видели единствените други живи същества на планетата, като в някакъв роман на Уелс.

Имахме забележителни постижения: 50 мили, 30 мили... Да се движиш с мотор, когато ти предстоят да изминеш още хиляда мили, това означава напразно губене на време и на газьол. Постепенно започнахме да чувстваме последиците от режима: пъпки, антерит, болки в краката, дължащи се на липсата на упражнения. Но смятахме, че ни остава още немалко сладка вода. Имахме даже „пресни“ яйца. Яйцата на морските ластовици се оказаха неоценими. Всяко едно от тях бе увито поотделно в хартия, за да бъде изолирано от светлината. Така те се запазиха много добре и за доста дълго време.

На 8 май — друг кораб; имаше истинска навалица из тези места. Това беше товарният кораб „Катерина“, развяващ панамски флаг. Той се отби от пътя си, за да ни разгледа. Заговорихме му през рупора на различни езици, но той вероятно не ни разбра.

От лошо, на по-лошо: тази сутрин затишието беше изключително олимпийско. Краткотрайни преваливания изливаха малко дъжд. Празните ни консервени кутии плаваха около корабчето, като не се решаваха да ни напуснат. Целият ден мина така. Привечер един малък бриз се надигна от североизток и полъхът се разпротря по цялото море, като го нагърчи чак до хоризонта. След съвещание решихме да му окажем доверие: опънахме кливера и вдигнахме бизана.

Започнахме да се клатим килово върху едно дълго вълнение, като достигнахме ужасяващата скорост от приблизително два възела. В момент на невнимание една нова златоперка си закачи главата на въдицата ни. Тя е чудесна риба.

След като се движихме старателно към изток през цялата нощ, променихме галса и завихме не по-малко трудно към северозапад с надеждата да намерим там по-добър вятър. По липса на пасати, надявахме се на югозападен бриз — това бе обещано от картата на

ветровете. Той дойде от северозапад, от север и от североизток, все насрещни ветрове. Движехме се, като променяхме галсовете сред доста силно вълнение, което много ни пречеше. Беше по-уморително, отколкото ако се бяхме движили направо. И отново затишие, и пак затишие. Бяхме смаяни пред толкова продължителна липса на вятър. „Сега — каза Луи, — когато чуем да съобщават по радиото за антициклон, намиращ се на юг от Азорските острови, поне ще знаем какво означава това.“

Предвидливо съкратихме чая през един ден и направих обща проверка на всичките запаси. Какаото, захарта, маслото и брашното бяха на привършване. Нямаше вече сирене, шоколад, яйца, нито картофи и лимони. Ограничихме много петрола.

Чувствувахме съвсем ясно, че тропиците се отдалечават. Въздухът в основата си беше студен. Продължаваха да минават цели флоти от аргонавти. Луи измисли, че приличали на панирани кръгли резени от ябълки и вероятно вбесен от тази мисъл, стреля по тях с карабината. Но това бе много лесна цел. Завързахме една бутилка на един от вистрелите на двойните стаксели. Корабът се люшкаше, като движеше и бутилката, и стрелеца. Това вече беше спорт. Като се прицелих, успях да сваля бутилката за моя голяма изненада. Но Луи поиска да прояви още по-голяма точност, като разби гърлото на парченца и разпердушини тапата. Бях бита! За да ме утеши, Фред изтегли въдицата, която се влачеше след нас, с най-едрата златоперка до този ден, закачена на нея, а раздразненият Талоу издаде в нейна чест изненадващи звуци, които никак не бяха кучешки. После заспа на мостика, до рибата, съвсем по братски.

Затишие. Превалняване. Затишие. Слаб полъх, все така от североизток, просто вбесяващо положение. Не можехме да се въздържим да не ходим всеки момент на палубата, за да видим дали вятърът не се надига, и трябваше да се сдържаме, за да не се нервирате. Четях Расин и си говорехме всички в александрийски стихове!

На 13 май преди обед: лек полъх от югозапад, но от север продължаваше все тъй да идва едно дълго вълнение. Недоверчиво, но за всеки случай, въпреки всичко вдигнахме платната и привечер бризът се оформи, установи се на северозапад и се превърна в истински вятър. Барометърът спадаше. Имаше новолуние. Добри признаци.

Но животът не беше весел: бяхме в северния Атлантически океан и времето започна бързо да се разваля. Разглезени от тропиците, гледахме навъсено сивите облаци, които ни закриваха слънцето, зеленикавия цвят на морето. Беше ни студено и се дразняхме, че сме принудени да обличаме толкова дрехи: пуловери, палта, ботуши. Въздишахме и постоянно си припомняхме островите в Тихия океан, както никога преди това. Какъв неприятен преход! Преписвам от дневника си: „Всичко беше добре, докато имахме пасатите, но те ни напуснаха 60 мили по-рано и прекарахме дванадесет дни в залъгвания без или срещу лек насрещен бриз, нещо, което не изключваше едно силно вълнение. При това и корпусът бързо се замърси. Насрещен вятър, насрещно море и течение, което носи на изток. А сега, когато имаме най-сетне заден кос вятър, времето е студено, влажно, облачно и бурно. Тази нощ една вихрушка ни накара да свалим грота сред пороен дъжд и пълна тъмнина. Кливерът се скъса много лошо. Мъжете не мигнаха цяла нощ. Станаха сами, без да ме викнат, за да вдигнат отново платното след вихрушката, защото сред такова вълнение, само под стаксела и бизана, все едно, че бяхме на дрейф. Развиделяването беше доста мрачно, но напредвахме.“

Капитанът беше угрижен: платната, след четиригодишно служене, започваха да изгниват. Тропичното слънце буквално ги бе изгризало. Трябваше да се пазят. А да се пазят платната значеше да се изморява екипажът.

Постоянно бяхме на палубата, за да вдигаме и сваляме, защото вихрушките следваха почти непрекъснато, а помежду тях — люлеехме се без бриз сред развълнуваното море. Северозападният вятър се засилваше. Вихрушките се движеха по морето, под формата на депресии, чиято причина бе съвсем ясна. Те започваха от един топъл сектор. Топлият въздух се издигаше постепенно пред настъпването на един „студен фронт“ и се сгъстяваше в облаци. Големият блок от облаци се разпростираше, издигайки се нагоре, а студеният въздух, като караше топлия да се изкачва бързо, предизвикваше резки пристъпи от вятър и струпване на черни, буреносни дъждовни облаци, от които падаха силни и кратки превалявания. После депресията обикновено намаляваше силата си, за да отстъпи място на друга. Така минаването на студения фронт обикновено беше отбелязвано с приближаването на широк пояс от облаци, пристъп на вятър, внезапно преваляване,

атмосферното налягане се увеличаваше, температурата намаляваше, а видимостта внезапно ставаше по-добра освен по време на преваляването.

В петък, 15 май, вятърът толкова се бе засилил, че направихме два рифа на грота. Той беше така износен, че се късаше, когато го връзвахме с въженцата. Морето се развълнува много силно, северозападният вятър духаше нередовно, на пристъпи, често яростни, особено по време на преваляванията. Вълните заливаха палубата, движенията на корабчето бяха много резки, с внезапни спирания, към които тялото се приспособяваше много късно. Бяхме покрити с издутини и синини. Спяхме малко. Беше ни студено. Имаше вода навсякъде. Кормуването беше уморително и дежурехме по три часа. Неприятното беше, че не се движехме в необходимата посока: вятърът, морето, течението, отклонението, всичко ни носеше на изток. Не можехме и да помислим да плаваме срещу вятъра: с тези големи вълни щяхме да останем на дрейф, освен ако вдигнем повече платна, нещо, което беше изключено поради пристъпите на вятъра. Постепенно северозападникът придоби силата на буря, като свиреше злокобно в мачтите. Всред всичкия този бяс, нежните аргонавти плаваха все тъй смело, издигайки и слизайки по вълните като целулоидни играчки, съборени от някой гребен, изправящи се решително, все така изпънали малкото си платно към юг, както ние се стремяхме към север.

През нощта пътувахме в мрак, черен като туш. Гротът се късаше дори от гледане и трябваше да го поправяме. Бяхме си разкървали ръцете от вдигане и сваляне на платната с въжета, напоени със саламура. Бяхме изморени, нервни, ядосани, но не и изтощени, защото ни се случваше да се смеем. Подигравахме се взаимно на тоалетите си. Такова време не подтикваше към елегантност. Фред беше навлякъл дълги фланелени гащи. Носехме всичко най-топло, което имахме, независимо от вида му. Долу „Ому“ все повече заприличваше на авгиевите обори. Капнали, ние спяхме облечени, защото трябваше постоянно да ставаме. Вече не страдахме от липса на раздвижване и ежедневните четиридесет мили ни струваха скъпо. Талоу, най-щастлив от всички ни, с естественото си кожено облекло, на топло, на сухо, добре нахранен и без никакви грижи, не искаше и да знае за направлението на ветровете. Сгушен зад масата, той спеше здраво. И

въпреки това винаги се намираше някой, който да го погали и да го нарече „бедно кученце“!

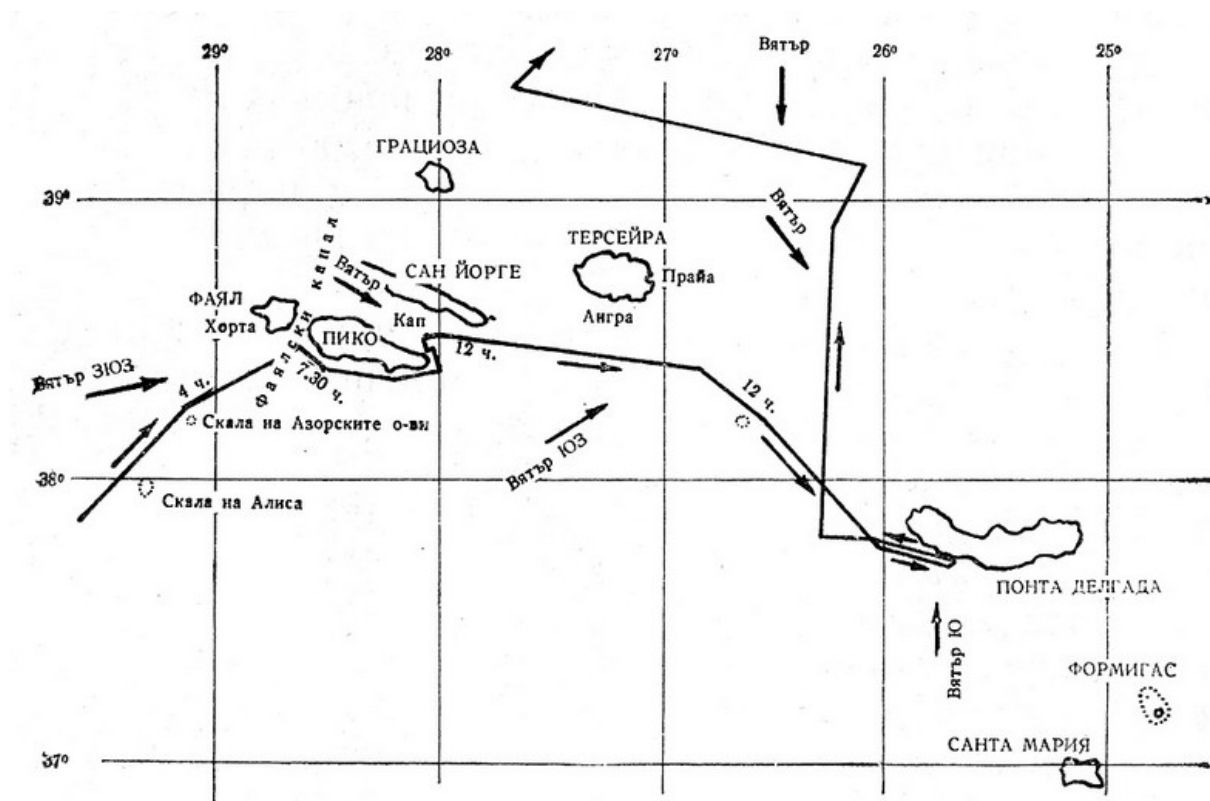
Лошото време продължаваше вече пет пъти по двадесет и четири часа. Азорските острови приближаваха бавно, но ако вятърът не се променеше, можехме да минем точно край тях. А ние ги желаехме от все сърце: пресните продукти отдавна липсваха, кибритът се привършваше, а също и спиртът за горене. Трябваше да ограничим употребата на примуса; що се отнася до осветлението, вътре не си служехме много с него. Онзи, който не беше на кормилото или при платната, бързаше да изкара някой час сън. Пестяхме петрола за белите огньове, защото рискувахме да срещнем кораби.

През нощта на 18 срещу 19 май бризът най-сетне се успокои. Настъпи кратък период на затишие, като че ли се колебаеше. После югозападният вятър се надигна. Той ни донесе един жалък, студен ситен дъжд, пресечен от проливни пристъпи, същинско наше време. Пълен заден, той правеше управляването много трудно, гротът рискуваше да се заплете при всеки пристъп. В 2 часа сутринта капитанът ни извика да вдигнем стакселите. Беше толкова тъмно, че ръката си не можехме да видим. Валеше. Беше студено. Свалихме също и кливер № 2, корав, сякаш бе от ламарина. В 5 часа сутринта духаше толкова силно, че застанахме на дрейф. Небето беше тъмно, покрито с ниски облаци, гонени от вятъра. Това беше дълбока циклонна депресия. Имаше съвсем слаба вероятност да успеем да направим обедните си измервания и Луи потъна в дълги, приблизителни изчисления. Тридесет и девет дни непрекъснато по море, дванадесет от които стихнали. През последните десет дни местоположението бе правено в най-необикновени обстоятелства, като се възползвахме от най-слабия слънчев лъч, проникнал между два облака. Веднъж хронометърът падна и не бяхме вече много сигурни в неговата точност. Батерията на радиото бе изтощена.

В 2 часа следобед свалихме грота и вдигнахме зарифован един от двойните стаксели. Двата ставаха много. Люлеехме се. Вятърът духаше със сила 8 бала, но внезапно небето се изчисти, слънцето заблестя и надеждата се роди отново. Очите ни почнаха да търсят по хоризонта най-високата точка на остров Пико. Веднага почнахме да кроим планове за пиршества, за почивка, за почистване и изпиране на дрехите. Бяхме капнали.

Но не трябваше да сме толкова доверчиви: още същата вечер небето отново се помрачи, започна да вали, вятърът се засили още повече и морето се развълнува. Сега бяхме на по-плитки дъна и вълнението бе по-късо. Утрото настъпи, съвсем облачно, след една неприятна нощ. Когато в 5 часа се изкачих на палубата за дежурството си, зрелището беше ужасяващо: непрестанен дъжд и яростни вихрушки над едно страшно море. Ние се носехме под единствения ни зарифован стаксел пред бесния вятър, вероятно със сила 10 бала. Пристъпите се редуваха, кормилото се управляваше невероятно трудно и видимостта беше слаба, на по-малко от четвърт миля. Вълни, високи седем-осем метра, се спускаха върху нас с всичка сила, извили застрашителен гребен, почти прозрачнозелен, грабваха ни и ни отнасяха като сухо дърво сред водовъртеж от пяна. Само под един стаксел ние летяхме, вибрирайки сякаш със скоростта на експрес; вятърът свиреше в ушите ни след неописуем шум. Положението ни беше обезпокояващо: според пресмятанията ни, доколкото можеха да бъдат точни при такива обстоятелства, бяхме на по-малко от двадесет мили от Азорските острови, много близо до суша, за да посмеем да останем на дрейф, защото не знаехме колко щеше да продължи бурята, а и брегът се намираше срещу вятъра. От друга страна, за да останем на дрейф, трябваше да лавираме, а за да лавираме, трябваше да бъдем известно време срещу вълната. Това би било безумие. Рискувахме да се обърнем. Вълнението беше мъртво и много лошо. Не вярвам да сме виждали някога по-обезпокояващо море. Не ни оставаше друго, освен да продължим препускането си. Видимостта беше нула. Нищо не се виждаше и сушата бе почти под носа ни. Щяхме ли да намерим Азорските острови, и по-специално канала между Фаял и Пико, една чертичка върху картата? Имаше само две пристанища, едно на Фаял и второ на Сан Мигел. Всичко останало бяха стръмни брегове, почти без заливчета, само скала, в която морето се разбиваше с удвоена ярост, в която „Ому“ също би се разбил, ако пропуснехме канала. Носейки се с осем възела към една непроницаема и сива завеса, ние мислехме, че може би летим в този безнадежден ураган към гибелта си. Капитанът приготви на пода в кухнята спасителните пояси и бордовите книжа в найлоновия им калъф. Навъсена, аз се силех да държа курса сред грамадните вълни, които ни носеха от един борд на друг. Из тези плитчини морето беше опасно и се разбиваше, като наводняваше

палубата и кокпита. Фред и Луи, застанали на носа, мокри като паленца и шибани от пристъпите, се опитваха да пробият с поглед сивата мъгла. Молахме се усърдно да ги отминем съвсем тези Азорски острови. Не бяхме сигурни в местоположението си и най-хубавото, което можеше да ни се случи, беше да минем съвсем близо до архипелага и да продължим как да е към Англия, като пестим водата, петрола, продуктите и силите си. И тримата имахме посърналия вид на недоспали хора, на които е студено и които са загрижени. Внезапно черна като сажди вихрушка връхлетя върху ни, като удвои силата на вятъра. Стори ми се, че стакселът литна. Тя имаше невидждана скорост, обгърна ни, понесе ни като във водовъртеж и се впусна пред нас; веднага след това облаците се разкъсаха и отляво видях земя.

Азорските острови

Не по-малко от миля — дървета, бели къщи, почти стърчащи над нас, един фар, към който се носехме направо. Беше Фаял, сигурно беше Фаял! Капитанът хвана кормилото: „Пригответе котвата и веригата! Ани, подай ми упътванията!“ Летяхме, валеше като из ведро, небето се закри и отново не виждахме нищо друго, освен планини от вода. Но на

хоризонта едно мъничко синьо петънце се увеличаваше и приближаваше. А през това време ние плавахме слепешката към тази така ужасно близка земя и скоро я видяхме отново... Уви, започналото да се прочиства небе пропусна малко светлина и едва тогава забелязахме, че не беше Фаял, а Пико. Откъм левия борд, на две мили съгледахме друг остров и едно бяло петно: Хорта, нашето пристанище, което беше недостъпно, защото се намираше срещу вятъра, а ние не можехме, не смеехме да влезем във вятъра и да лавираме в подобно море.

Погледите ни се втренчиха. На Пико нямаше друго пристанище освен няколко рибарски пристана, изложени на вятъра. А при това имяхме неописуемо желание да се закотвим; бяхме изморени, нечисти, привършвахме всички запаси. Трите седмици път към Англия никак не ни съблязняваха, никак. Опитахме се наслуки да минем край Пико, успоредно на брега. Облаците се разпръснаха, слънцето се появи свенливо и ние открийхме на половин миля стръмното крайбрежие, сивозелено, блъскано от морето, което си оставаше бурно. Слънцето ни поободри, пихме кафе и си представихме пресния хляб в Хорта. Мокрите ни дрехи димяха вече върху рубката, добре завързани поради вятъра, който не стихваше. Пико имаше тридесет мили дължина и на всяка миля капитанът се удряше по челото и изразяваше горчивите си съжаления: „Трябваше да имам доверие в себе си. Тази сутрин ви карах да държите курс с десет градуса по на изток. Ако не беше това, отивахме право към Хорта. Положението ни беше точно като алгебрично действие. Какво животно съм! Мислех го за по-добре, сигурно има течения насам.“

Пико можеше да разгръща сега по хълмовете си малки къщички сред засадени ниви и вятърни мелници, но без Дон Кихот това не би направило този остров по-привлекателен за нас. „О Пико“, връхът от 2300 м, бе скрит от гладки и движещи се облаци. Заобиколихме на разстояние 500–600 метра източния край на острова, „Понта Илха“, където от фара половин дузина хора ни разглеждаха. Вдигнахме белгийското знаме и на семафора португалският флаг ни поздрави. „Ому“ се бореше с едно странно море, което сякаш идваше от всички страни, сред облак от птици. Беше морето от югозапад, което влизаше в конфликт с морето, образувало се в канала между Пико и Сан Жорж. Исахме да се закотвим в Порто де Бахия, на три мили от източния

край, който бяхме заобиколили. Но морските течения правеха особени гимнастически упражнения из тези места и в канала. Между островите Сан Жорж и Пико отново духаше насрещен вятър. Той нахлуваше като в тунел и имаше такива падини, че всичките ни усилия да ги преодолеем останаха напразни.

Задачата си оставаше неразрешена. За Хорта и въпрос не ставаше. Англия? Лисабон? Кадикс? Имахме само едно желание: да опрем глава и да заспим. Легнахме на дрейф. Като се отклонявахме бавно на изток, поставихме комина на кухнята и запалихме огън с влажни дърва, които щяха да ни опушат като жамбон. Изгълтахме ориза, който не беше нещо особено, и спяхме до шест часа вечерта. Сънят освежава. Капитанът се качи на палубата, погледна компаса. Морето се беше поуспокоило и бризът задухал на северозапад, без да стихва.

— Ето — каза Луи, — на борда всичко върви добре. Остава ни следното: ако този благоприятен северозападен се задържи, вълнението от югозапад ще се поуспокои малко. Този вятър носи към остров Сан Мигел, а Понта Делгада е второто пристанище на Азорските острови. Клод Ворт е доволен от него, Мореплавателните упътвания — също. Никак не е далеч: сто и десет мили.

Като се молехме да не се обърне вятърът, ние се заловихме за работа. Въжетата бяха корави и мокри, платната прилепваха. Отрифовахме двойните стаксели. Бяхме помислили, че ги прибираме окончателно, а ето че отново ни вършеха работа. Вдигнахме ги. Румпелът стоя завързан до сутринта. Будилникът звънеше през час и поред се изкачвахме да направим обход по палубата. Люлеехме се като бъчва. Вълнението ни подхващаше отзад и отстрани. Призори бризът се обърна в югозападен, защото се бяхме освободили от влиянието на островите, и стана умерен. Вдигнахме грота, а после и бизана. Времето се оправяше.

Видяхме Терсейра встрани от левия борд. Опарили се вече веднъж, не преставахме да поглеждаме боязливо небето, да наблюдаваме времето. Бяхме жертва на едно странно чувство на фатализъм, примесен със скептицизъм, някакво суеверие, което ни забраняваше да мислим много рано за Понта Делгада. И действително, небето постепенно се покри с перести облаци, слоести и групи от кълбести, а през това време бризът стихваше все повече. Щеше ли да ни отнеме Понта Делгада под носа? Свалихме десния стаксел,

вдигнахме единичния стаксел и кливера, съвсем мъничкия № 2, тъй като обикновеният кливер беше на парцали. Имахме вятъра почти срещу себе си. Приятелски настроени делфини си играеха под бушприта: Един самолет прелетя четири-пет пъти над нас. За да се движим по-добре, отпуснахме рифовете на грота, за пръв път от една седмица насам. Бедният грот, покрит сега с прекъсвания, кръпки и прививания! Като се натиснеш малко по-силно, пръстът можеше да мине през плата. За щастие шевовете, направени на ръка, бяха добра работа и държаха здраво.

Най-сетне, на здрачаване, съгледахме светлините на Понта Делгада и помислихме, че сме стигнали в пристанището, което всеки от нас силно желаше. Този именно момент избра времето, за да се стъмни; плисна силен дъжд и всичко изчезна в една гъста мъгла. Вятърът не престана да шиба, да свири, да реве, като подгонваше снопове дъжд, но без да успее да разпръсне мъглата. Отново плавахме слепешката и носовете ни толкова се удължиха от виждане, че се виждаха в тъмнината. Моторът отказа да работи. Преживях момент на обезкуражаване и седнах намусена до капитана, извивайки гръб като бездомна котка. „Полудяла ли си — ми каза Луи, — за какво служи компасът? Зная много добре къде сме, скоро ще бъдем под фара, все пак ще го видим.“ И ето че видяхме една слаба светлинка, а после, много близо до брега, забелязахме по-ясно светлинния лъч на фара и огньовете на пристанището... Валеше проливен дъжд, но какво значение имаше това. Нищо вече не можеше да ни отнеме нашето пристанище. С голяма радост хвърлихме последен поглед върху картата, установихме яркия червеи огън, който бележеше края на вълнолома, и приготвихме котвата. Фред успя да пусне мотора. Почти ентусиазирани, заобиколихме червения огън и проникнахме в тихата вода. След четиридесет и един ден по море (и то какви дни!) закотвихме се за дъно, дълбоко шест разтега, точно когато биеше полунощ. Още чувам дванадесетте удара да замират над пустото и потънало в дъжд пристанище.

Закачихме един фенер за щага на гротмачтата. Подредихме палубата. Капнали, но доволни, слязохме в спокойната каюта и отпушихме една бутилка бренди. Долу всичко беше мръсно, влажно, в безпорядък. Имахме вид на трима мокри, ужасни бездомници. Но поне бяхме „на седмото небе“; невъздържаният бренди ме удари в главата. С

господарски вид капитанът поиска чиста пижама, но Фред, от предвидливост, си легна съвсем облечен, като затвори очи даже преди да се е изтегнал съвсем, пророкувайки в последните си прошепнати думи: „Басирам се, че в седем часа сутринта «те» ще са вече тук“.

Грешка: „те“ пристигнаха тук в пет часа, като се заплитаха в своя училищен френски език. Имах впечатление, че съм залепнала за кушетката си, и всичките ми мускули протестираха. Както винаги, очаквах някакъв кораб точно на мястото, където се бяхме закотвили. А продължаваше да вали. Любезният лоцман ни помогна да се швартуваме край кея и се върна не след дълго, като носеше пресен хляб и портокали. Животът придоби розови краски. Нечуван лукс: не ще забравим скоро удоволствието на този пръв обед, укрепващия портокалов сок, който сякаш течеше право в артериите ни.

Кеят бързо се покри с доста хубава мостра от местни хора, но този португалски език, който изглеждаше така лесен при четене, се оказа съвсем неразбираем за слуха. Същински индонезийски. Фред и Луи, обръснати, в градско облекло, неузнаваеми, отидоха на пощата и за продукти. Талоу, свален на суша, движеше треперещите си лапи, решил да има морска болест със закъснение. Никак не бързах да напусна борда: останала сама в дома си, похабявах с удоволствие литри сладка вода с почти виновно разточителство. Каютата придоби човешки образ. Дрехите, покрити със сол, съхнеха под възхитените погледи на събралата се тълпа. Липсваше само едно: тръгнахме тримата заедно за обществената баня и доброто самочувствие бе възстановено.

Морето не само ни откъсва от земните дребнавости, но и ни учи да ценим обикновените материални неща.

Времето се оправи. Отново ни накараха да променим няколко пъти мястото си, но все пак ни оставиха на мира. Можехме спокойно да се разхождаме, да отиваме на пазар, да влизаме в мрачните дюкянчета, които миришеха на зехтин и вино. Можехме всеки ден да почистим нещо, да сушим платната, да правим разни постъпки. Хората от Понта Делгада бяха любезни по съвсем специален, учтив и въздържан начин, който вълнуваше дълбоко с някаква щедра любезност. Бедните същества, които люлееха краката си край кея, винаги бяха готови да помогнат, но не протягаха ръка. Това беше вродена и безкористна услужливост. Бедни или богати, ние обикнахме азорците. В контраст с последните седмици от този преход, който се оказа доста

неблагосклонен, всичко ни изглеждаше приятно и скъпо. И ние спокойно изживяхме това, решени да не развалим последната си слънчева спирка с всичкото онова бързане и с неразбориите, присъщи на атмосферата в пристанищата.

Сан Мигел беше вече твърде европейски за нас, въпреки остарялото му и нежно очарование. Това е един остров, обработен докрай със съвършено земеделско изкуство, по-хубаво от което никъде не съм виждала. Богати ниви, очертани с канап, го разпределят на равномерни парцели, които радват окото със своя ред и контрастират с дивата красота на брега, побелял от морската вода. Леките хълмове са покрити с растения, дървета и цветя, с езерца и извори: хладки, студени или горещи извори, серни или газирани — за всички вкусове. Сан Мигел — това са овладени и опитомени, подчинени и разкрасени вулкани. Това е страната на сините хортензии, които обграждат всички пътища. Понта Делгада, пристанище и столица, е малко, не особено живописно градче, чиито тротоари са павирани с декоративни мозайки. Черквите и старите къщи са в този португалски барок, който има твърде съмнителен вкус, когато не е прелестен. Там живеят с малко закъснение, както на остров Мавриций. И днес още в Понта Делгада една дама от доброто общество не влиза сама в чайна. И магаретарите вечер ухажват прислужничките, с китара в ръка, през зарешетения прозорец.

Пристанището не е много добре защитено и откъм югоизток морето нахлува в него. Вятърът отново задуха силно и ние почнахме да се удряме в кея с такава сила, че можеше да се пръсне и корпусът, и сърцето. Скъсаха се швартовите ни въжета, продъниха се някои защитни възглавници. Пристанищната служба, твърде услужлива, ни помогна да се отстраним от кея; швартовахме се за шамандури и хвърлихме котвата откъм левия борт, за да се задържим по-далеч от кея. Беше чисто и приятно, но съвсем неудобно за слизване на пристанището и за завръщане на кораба, особено когато бяхме облечени като сухоземни хора или натоварени с пакети.

Новото ни място за швартоване беше великолепно за поправяне на боята върху корпуса. Смело се заехме с работа, защото си имахме своя малка гордост: искахме да се приберем по-чисти. Изстъргахме мидите и раковините. „Ому“ беше изчеткан, излъскан и боядисан, както

макиират, коафират и маникюрират стара кокетка, която в някой институт за разхубавяване минава от един специалист на друг.

Гротът беше доста пострадал и имаше право на пенсиониране. А не можехме да се впуснем в северния Атлантически океан и в Ламанш без него, нито с него, без да имаме онова пълно доверие, което морякът трябва да има в своя материал. Бяхме запазили много лош спомен за онези случаи, в които бяхме принудени да му пожертвуваме съня си. Затова тръгнахме да търсим плат и платнар. Човекът се настани на кея, измери, обтегна въжетата си и отрязва по мярката на старото платно. Много трудно ни беше да разберем каквото и да е на португалски. Както казваше един от приятелите ни: те преглъщат трите четвърти и останалото го изплюват. А що се отнася пък ние да го говорим... Все пак Луи успя да се разбере със своя платнар и му обясни какво иска от него. Не знаейки цената на какви усилия и на каква гимнастика, но и аз постигнах същото в магазините. Отивах за покупки, въоръжена с молив и къс хартия, за да правя малките си рисунки върху нея. Влизах в задната част на месарниците, след като предварително бях бляла, мучала или грухтяла, според желания вид месо, и върху самите животни, закачени на куките си, показвах парчето, което ми трябваше. Пред мореплавателя често изникват най-непредвидени въпроси. Въпреки всичко на Азорските острови сред заможната класа има немалко хора, които говорят френски. От друга страна, една колония от фламандци се е настанила тук отдавна, особена на Фаял и Флорес. Немалко азорци са следвали, а други следват и сега във Фландрия, особено в Ганд, преди фламандизацията на университета и в Лувен или в специални училища. Всички, които срещнахме, без изключение, лудееха по Белгия, нещо, което ни се стори изненадващо, защото нейният климат, сравнен с този на Азорските острови, е доста лош. Думата „Гент“ („Ганд“) върху задната част на корабчето ни беше почти като някаква благородническа грамота. Стараеха се да ни угодят. Населението тук е гостоприемно, но за белгийците просто се престараваха, с една латинска учтивост, от която малко бяхме отвикнали. Г. да Камара де Мело Кабрал (португалските имена са телескопични), даваме го само като пример, бе посещавал университета в Ганд. Той ни посрещна у дома си, във Вила Франка де Кампо, която положително е една от най-хубавите къщи в света: един много стар, прохладен и кънтящ манастир, с параклис, чешма, с грамадни и

сводести коридори, където цари полумрак. Фасадата представляваше архитектурен бисер на стила рококо. В обширните изби, някогашни кухни на монасите, бъчвите бяха пълни с вино от лозята му. Наоколо — градините му, лозята, овощни дървета, ананасови парници. И морето на две крачки, с изглед към странното островче Вила Франка, потънал вулкан, чийто кратер се бе превърнал в пристанище. Г. да Камара имаше всичко, за да бъде щастлив, включително един очарователен характер и една прелестна жена.

Ръководен от младия Армандо Роша, поет и любител на кораби, местният Клуб Наутико направи също невъзможното, за да се почувствуваме като добре дошли. Имах честта да опитам в залива новия монотип „Вога“ и клубът даде вечеря за нас, председателствувана от капитана на пристанището. Разведоха ни, за да ни покажат онова, което е най-интересно в Сан Мигел; горещите извори Фурназ, езерата Сете Цидадес, селото Бретанъа, където се срещат светлата кожа и стоманените очи на бретонците. Типичните вятърни мелници ни махаха и каруци с масивни колела задръстваха пътищата. Всичко расте на този удивително плодороден остров. Тук се отглеждат жито, тютюн, домати, ананаси в парници, всички видове зеленчуци и повечето от плодовете; папирусът, бананите, портокалите, а също така дъбът и кестенът.

Най-много ни интересуваше ловът на китове. В Сан Мигел и Пико няколко села се занимават с това. Те живеят сред дъха на китовата мас. Върху един висок нос се намира семафор с наблюдател. Щом се забележи някой кит, всички риболовци се вдигат на крак, във водата се спускат китобойните лодки, великолепно съдове по линия и бързина, прекрасно приспособени за предназначението си, стилизирани от традицията и сръчността на конструктора. Само техният вид събуждаше представата за славата, напрежението и опасностите на този великолепен лов, който Херман Мелвил най-добре е описал в „Моби Дик“. Много ни се искаше да участвуваме в някоя от тези трудни експедиции, да видим харпунирано животното от носа на китобойната лодка и да бъдем отвлечени с нея в лудия, изтощителен бяг. Но моментът не беше подходящ, китове бяха редки и трябваше да изгубим много време: необходимо беше да живеем в селото, за да бъдем готови да се качим в лодките при дадения сигнал.

Ловът на тон е също много развит в Понта Делгада и представляваше интересно зрелище да се види как свалят едрите

животни на дузини, по наклонената плоскост, където ги разтоварваха.

На Азорските острови имаше две американски въздушни бази: Терцейра и Санта Мария. Нали знаете какви са американците: не могат да живеят без сладоледа си, фъстъците си, баниците си с тиква, подсладената си майонеза и студената си бира в кутии, все такива неща, които трудно се намират на Азорските острови, с изключение на фъстъците. Впрочем „по хигиенни съображения“ беше им забранено да си набавят каквото и да е от сушата. Така че изпращаха, с големи разноси, цяла върволица от малки товарни корабчета, които пренасяха ежедневните необходимости, кондензирани и свръхзамразени. Лично за себе си нямам никакво прекалено доверие в хигиената. Естествено по наследство сме свикнали на известна чистота, но все по-малко се проявявахме като манияци на тази тема, тъй като сме видели доста неща. Пихме всякаква вода и купувахме продукти от всякакви сергии; при случай сме яли с безразличие по някое червейче в бисквитите и по две-три буболечки в ориза. Здравият организъм превръща това в мускули. Индуските бебета в Мавриций и Дюрбан се търкалят из праха, майките им ги мият всеки шест месеца, пощят ги от време на време и, разбира се, при тях и въпрос не става за стерилизирани пелени, пастьоризирано мляко или талк по задничето; те вероятно повечето ядат чубрица, но се радват на добро здраве. Положително би било по-добре да са чисти. Отбелязвам само, че мръсотията като че ли не влияе на здравето им.

След като „Ому“ беше лъснат и гротът завършен доста удовлетворително, ние бяхме готови за тръгване. Щом се разнесе слухът за нашето заминаване, малките прощални подаръци почнаха така да прииждат, че бяхме много изненадани и съвсем смутени. Фабриката за цигари ни изпрати един грамаден пакет. Цигарите в Сан Мигел са добри и извънредно евтини. Г. де Васконцелос, от захарната фабрика, ни изпрати един колет със захар, увита като бонбони. Донесоха ни плодове, цветя, местна керамика, бонбони. Дори нашият приятел, лоцманът, който знае добре какво се харесва на моряка, ни подари четиридесет литра петрол. Беше невероятно. Поздравявани от всичките ни приятели, съпровождани от лоцманската моторница, ние заобиколихме вълнолома в понеделник, на 15 юни, в десет часа сутринта, при хубаво тихо време, срещайки един голям американски кораб, който идваше. Мъчно ни беше. В Сан Мигел бяхме преживели

един очарователен престой. Така че това пристанище и тези пейзажи, не по-красиви от някои, които ги бяха предшествували, блестяха в нашето въображение с особен ореол. Дали пък не беше онази „содад“, която излъчва Португалия и от която, както казват, човек не може да се опази. Тъга на душата, носталгия, „Зензухт“, нещо ориенталско и мъчително като монотонните „фадоси“^[1].

---

[1] Португалски народни песни. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

ОТ АЗОРСКИТЕ ОСТРОВИ ДО АНГЛИЯ.

ПРИСТИГАНЕ.

Последен преход... В тези места, щом си подадеш носа навън, времето се разваля. Посрещна ни суров североизточен вятър, който помиташе морето. Едва изминахме двадесет мили и всичко овлажня, повечето от морските ни дрехи се намокриха и в каютата настъпи обичайният безпорядък. Чувствувахме се особено нещастни след тази спокойна и отмаряща спирка. Но това впечатление мина заедно с познатото в първите дни вълнение на стомаха. В хубаво или в лошо време, по море ние се чувствувахме у дома си.

Още през втората нощ обикновеният кливер, търпеливо защит в Понта Делгада, се разкъса и ние го прибрахме окончателно в сандъка за платна. После вятърът поутихна и тъй като се движехме най-близо срещу посоката му под четирите долни платна, завързахме румпела. Времето беше сиво, влажно и студено: месец юни в северния Атлантически океан. Но ние се наслаждавахме на приятното усещане, че сме под завивките, навлечени като лапландци, и слушахме как вълните удрят в носа, североизточникът беснее в щагите и мачтите пращат под тягата на издутите платна. Ситен, студен дъжд замъгляваше хоризонта. Тъй като бяхме в места, през които минаваха оживени морски пътища, всяка вечер поставяхме червения и зеления огньове, с които досега си бяхме служили много малко. Но понеже никак няхме желание да прекарваме всяка нощ часове в дежурене, шибани от вятъра и премръзнали от студения дъжд, измислихме да бдим долу: дежурният, напоен с кафе, за да стои буден, прекарваше четирите си часа, четейки на кушетката си, като всеки десет минути се изкачваше на палубата, за да огледа внимателно хоризонта. Нашето смело корабче съвсем само си пробиваше път в едно доста развълнувано море. От време на време срещяхме, от близо или от далеч, кораб с осветени илюминатори, който вероятно даже и не виждаше нашите скромни петролни пламъчета.

Така беше по-добре, защото е по-безопасно да виждаш, отколкото да са те видели. На 17 юни съгледахме о-в Грациоза, много далеч, разположен косо на левия борд. След това, като се поколеба малко, вятърът задуха от северозапад, морето се развълнува. Това беше кос вятър и, щем-не щем, трябваше да хванем кормилото, намръщени, защото липсата на слънце действително ни караше да страдаме. Колкото времето придобиваше по-северен характер, толкова по-скъпи ни ставаха любимите ни теми: плажа в Атуона, колибката в Малките Антили, о-в Мавриций, Света Елена... Ах, малката къщичка в Таити, в околността, с лагуната тук, Моореа там, пирогата и пр... Ние с удоволствие въртахме ножа в раната.

Най-сетне след една седмица, небето благоволи да се проясни. Отново видяхме синевата и светилото на живота, Ра, бога на пътешествениците. Морето се успокои, бризът обърна от югозапад и с мъничко добра воля можехме да помислим, че сме под пасатите. Но липсваше лекотата на въздуха, облаците бяха плоски, вместо да са пенливи и ние чувствахме много добре, че слънцето не грееше вече право над главите ни. Утрините и вечерите ни се струваха необичайно дълги, още в три часа зората побеляваше, платната се открояваха тъмно върху небето и вечер беше светло до осем часа, с един нескончаем здрач.

Преходът се извършваше добре, но липсваше известен ентузиазъм. Извършвахме го, защото беше необходим, ако искахме да стигнем до Англия и да се приберем у дома. Държахме ли на Англия? Наистина, никак. Но оттам бе пътят за Белгия, бяхме тръгнали от Белгия и трябваше да се завърнем там, преди да изпълним действително нашето обещание.

На 23 юни бризът задуха от юг-югозапад, после от юг-югоизток. Свалихме двойните стаксели и вдигнахме грота. Вятърът продължаваше да е неудобен. Вдигнахме обикновения стаксел, кливера и бизана. Морето не преставаше да се вълнува все така от югозапад, после постепенно се образува едно нарастващо вълнение от североизток, от която посока се установи и бризът. Клатехме се силно килово, като вълните заливаха носа. Тъй като вятърът и вълнението се увеличаваха, трябваше да поставим на дрейф и да се оставим да бъдем отнасяни бавно в посока към Уесан^[1], на който нямахме карта. Чакахме с нетърпение връщането на югозападния вятър с благоприятна посока,

който би ни насочил право във входа на Ламанш. Защото най-сетне според всички традиции западният или югозападният трябваше да преобладават насам. Но бяхме наградени с един съвсем необичаен и нескончаем антициклон. Метеорологичните предвиждания на „Би-Би-Си“ нямаха по-верен слушател от мен. От три години не бях чувала този свойски познат глас: „Плимут, Сол, Финистер, Бискай — умерен до силен североизточен вятър, видимост — умерена...“ и пр. Това ми напомняше нашия начален период.

27 юни. Фред навърши 32-годишна възраст, но това мина без церемонии. Отворихме само една бутилка Мадейра. Не ни беше до тържества. 27 юни! Съвсем сред хубавия сезон, а ние мръзняхме с този северен вятър. Небето бе почти постоянно сиво, често проникваща мъгла капеше от въжетата. Не беше време, което да те накара да мечтаеш. От безделие вдигахме и сваляхме платната, като се опитвахме чрез умели комбинации да се придвижим, но по-скоро повече се клатехме килово във вълнението по най-мизерен начин, като напредвахме съвсем малко. На няколко пъти заставахме на дрейф, смятайки, че е безполезно да губим времето си, като пълзим в ненужната посока. При най-малката промяна на вятъра вдигахме платната и се стараехме да спечелим малко път, като само се отклонявахме силно. Най-сетне на 1 юли капитанът, който се бе изкачил на палубата с най-мрачния си вид, онзи, който наричахме „оценена глава“, извика: „Ура-а-а!“ Вятърът бе задухал няколко градуса по на север. Това ни позволи с всички вдигнати платна да вземем курс С. 60 И., посока, която най-сетне ни водеше нанякъде. Държейки се най-близо до леглото на вятъра, като се клатушкаше, люлееше и бе заливан откъм левия борд, „Ому“ започна твърде добре да си пробива път. Движението беше трудно, но бризът духаше доста силно и ще-не ще ни влечеше през вълните. Винаги съм се възхищавала на голямата способност на този кораб да плава с привързан румпел при всякакво положение на платната. От време на време се виждаше даже слънцето, бяла топка без лъчи зад екран от облаци. Беше дяволски студено и системата за дежуране долу ни харесваше особено много.

Но бризът си оставаше насрещен и все насрещен, северен или североизточен, т.е. не бяхме винаги много сигурни, че ще се справим достатъчно с курса, за да не изпуснем Ламанш и бъдем изхвърлени на бретонския бряг. Насам дълбините ставаха по-плитки и морето, все тъй

развълнувано, имаше едно лошо мъртво вълнение, което удряше в носа. Миришеше вече на Ламанш: водата придоби очаквания цвят на плесен и една много особена миризма на прилив, която добре разпознавахме. За щастие бризът см остана силен, плавахме много добре и скоро видяхме, че ще имаме голяма възможност да се спрем ако не във Фалмут, то поне в Стар Пойнт. Бяхме три дни с този вятър и на четиридесет мили от Лизард Хед (Гущерова глава), когато времето се проясни, грейна и ни поободри. Още същата вечер, на 3 юли, забелязахме, през всеки три секунди, проблясването на фара на Лизард Хед: Европа ни намигваше.

Удвоихме вниманието си през нощните часове, защото бяхме в „Уестерн Апроуч“ („Западните подстъпи“) и имаше много кораби. Чайки кръжаха около нас. Не фаетони, корморани, албатроси или фрегати; а истински нашенски чайки, с жълтия си клюн и сивите си крила, добре охранени и аеродинамични. Бяхме вече в Европа, толкова скоро... „Дните ни са преброени“ каза Фред. Гледахме се като хора, които ще се напуснат, и всяко действие извършвахме добросъвестно и внимателно, сякаш внезапно бяхме обзети от по-настойчива обич към тези въжета, кабели, мачти, платна, целите натоварени за нас с „мана“^[2], тази магическа власт на неодушевените предмети. Възбуждащо е, вълнуващо е да се прибереш у дома си като пътешественик, който много е видял, да намериш отново родителите си, приятелите си и вещите, с които ти е било толкова мъчно да се разделиш. Но нашият истински дом сега беше „Ому“, навиците ни бяха тук, на тази палуба, в тази каюта, нашите спомени бяха общи, бяхме като ново семейство и на завръщане, както на тръгване, бяхме разкъсвани от двойствено чувство. Прибирахме се, а жаждата ни да тръгнем отново не бе утолена.

Бризът бе понамалил силата си и сега плавахме във все по-спокойни води. Променихме галса, за да вземем курс към Фалмут все пак, тъй като вятърът се беше обърнал на север. Небето съвсем се покри.

И изведнъж на 4 юли, на обед: „Земя!“ Слънцето проби внезапно, морето се успокои и вятърът стихна, стана почти топло. Извършихме един бърз „стриптиз“ и се появихме по летни дрехи, много огорчени, че бяхме толкова избелели. От тъмно акажу бяхме станали като светли буки. Сякаш отново оживявахме. Греехме старите си кости на слънцето.

В противовес на това каютата беше като зимник. Отворихме всичко и направихме течение. Дрехите съхнеха по палубата. Талоу размаха въпросително опашката си: какво бе всичкото това раздвижване? После чу шума на котвената верига, която разстилахме върху предната част на палубата, и разбра: Суша! Опрял лапи на бордовата обшивка, той протегна врат към хоризонта и трептящото му черно каучуково носле започна да души, за да долови миризмата. Беше истинско време за излет, събота, и около нас имаше много корабчета. Морето беше ослепително. Плавахме бързо към брега, с неговите отвесни скали и морави. Към 5 часа влязохме в залива. За нас важеше, както за големите платноходни кораби от миналия век, правилото: „Фалмут фор ордърс.“^[3]

Моторницата на митницата ни доближи. Свалихме платната и моторът заработи. Отправляйки се към устието на река Фал, попълнихме няколко тестета формуляри. Швартовахме се за една шамандура срещу яхтклуба. Тишина и спокойствие. Като вдигнахме платната, за да изсъхнат, преди да ги приберем, потънахме в кореспонденцията и вестниците.

Тук беше Европа. След като в продължение на две години бяхме една екзотична рядкост, тук вече представлявахме едно корабче сред многото други. Идвахме от Белгия и какво от това? Не бяхме първата белгийска яхта, дошла във Фалмут; Белгия беше на две крачки. Радвахме се на някакъв вид анонимно спокойствие. „Роял Корнуел Яхт-клуб“ се намираше в една красива стара къщичка, където веднага вежливо ни поканиха. Но проявиха дискретност и ни оставиха на спокойствие, по английски. По дяволите, не бяхме в Южна Африка! Тук липсваше може би малко топлота.

Едно писмо ни предупреди, че нашият клуб ни очаква на 12-ти в Зеебрюг. Осем дни за изминаване на Ламанш, с бриз, закован на североизток, беше твърде точно. Капитанът телефонира в Ганд. Това кратко изречение сякаш не казва нищо особено, но я си го представете: да телефонира в Ганд. Щяхме ли да свикнем отново да се свързваме с нашите приятели в срок, по-малък от три месеца? Капитанът даже чу гласа на майка ми, на която беше мъчно, че не бе чула моя. Беше уговорена среща за 2 август в 11 часа. „И колко минути?“ — добави екипажът саркастично.

— Единадесет часа точно — каза капитанът, да се запомни.

Това означаваше три свободни седмици и никак не ни беше неприятно: корабът и екипажът бяха изгубили по време на този доста тежък преход свежия гланц, придобит в Понта Делгада. Имахме време да си поотдъхнем. Решихме да пътуваме спокойно от пристанище на пристанище и да не плаваме нощем, предвид на истинското шествие от кораби, което се ниже покрай английското крайбрежие. В очакване да се обърне вятърът отидохме да предадем поздравите на приятеля КС от Кокосовите острови до роднините му. Положението в Англия изглеждаше доста подобро от последното ни посещение преди четири години. Необходими ми бяха снабдителни купони само за мазнините.

Напуснахме Фалмут при тихо време, като бризът бе задухал от северозапад. Обхождайки крайбрежието, стори ни се странно, че плаваме цял ден, без сушата да се отдалечи, без да виждаме само море около себе си. И щеше да ми се стори еднообразно все тези брегове, — ако нямаше толкова интересни кораби. Срегнахме между другите „Куин Елизабет“, понастоящем най-големия пътнически параход на света. Времето беше толкова хубаво, че решихме да плаваме все пак и тази нощ. Бризът намаля. Утрото ни свари при Старт Пойнт, където се борехме с течението на прилива. Отново попаднахме на равномерното люлеене на вълните и отлива. Бризът задуха от югозапад; той беше носещ, но вследствие на него времето се развали. На обед духаше много силно и морето скоро се развълнува. Бяхме под грота, стаксела и кливера, заети със заобикалянето на Портланд Бил, като избягвахме отдалеч твърде опасния прилив на Портланд, край който Ан Дейвисън загуби мъжа си и първия си кораб. Видимостта стана лоша, започна да вали силен дъжд, вятърът задуха още по-силно. Имахме намерение да влезем в Пул за през нощта, но тъй като той е много сложно пристанище, което не познавахме, избрахме Уеймут, в очакване да се подобри времето. Променяхме галсовете. Насрещното течение имаше поне три възела, но платната се изпънаха с всички сили. Заобиколихме кораба-фар при Шамбл сред една вихрушка. Видимостта беше много слаба, вълнението — мъртво и лошо. Срегнахме една моторна яхта, излизаща от Уеймут, която се люлееше като бъчва по наистина страшен начин. Проклинахме климата в тридесет и шеста степен и намирахме, че яхтсмените от нашия край действително имат заслуги. Прибрахме перката на лага на борда, свалихме мокрите платна, които плющяха от

вятъра, и влязохме в Уеймут, водолечебен курорт, където хора в мушамы прекарваха меланхоличния си отпуск. Там чакахме четири дни да се оправи времето. Бяхме до борда на един катер и моряците се учудваха на грамадните черупки на костенурките от Възнесение, привързани към рубката. На 14 юли, с прилива и все тъй със здрав югозападен вятър в кърмата, летяхме с осем възела към Пул. Край Сент Албанс Хед попаднахме посред силния прилив, за щастие при умерено море. Въпреки всичко трябва човек да е видял такъв прилив, да е плавал сред него, за да си даде сметка за силата му и опасността, която представлява. Не се учудвам, че е гибелен при лошо време. Морето беше съвсем бурно, без мярка и без посока, или по-скоро идваше едновременно от всички страни. Това беше рязко море, с мъртво вълнение, остро, изненадващо, сред което човек губеше всякаква власт над кормилото. То напомняше водовъртежите, предизвикани при отваряне на някоя от шлюзите в Панамския канал, с падините в повече. Грозно и зло, морето изпращаше на борда внезапни гребени, изневиделица. Припомнете си морето от гравюрите през осемнадесетия век. Когато художникът искал да представи буря, той я изразявал така: разпенено море, разбиващо се с остри вълни, втурващи се едновременно от всички страни, пресичано от странно резки течения. Измъкнахме се с облекчение оттам и взехме курс към Анвил Пойнт, където променихме галса. На обед бяхме край вълнолома на Пул.

Входът на Пул е много заплетен. Един канал лъкатуши шест-седем мили, откривайки при всяка извивка, като някаква река, малки кътчета зеленина. Стотици яхти се люлееха на шамандурите си. Това беше единственото интересно нещо на това градче без особена оригиналност. Швартовахме се на вътрешното пристанище. До борда ни застана „Мед ъф Арун“, кораб-училище с мотор и платна за дами и госпожици, един съвсем сериозен петдесеттонен плавателен съд, който се връщаше от Булон с екипаж от девет млади девойки и един мил капитан с вдъхваща доверие възраст. Можете да си представите възбудата на моите хора и шегите, които устройваха. Бях много ядосана, защото намирам, че създаването на кораб за подготовка на жени-мореплаватели е великолепно идея. Фред и капитанът прекарваха времето си да наблюдават през илюминаторите нашите съседки и да критикуват техните действия. Възбудата им премина едва двадесет и четири часа по-късно, когато напълно се убедиха, че сексапилът не бе

доминиращото качество на този екипаж, достоен за похвала. Един фотожурналист прескочи „Ому“, за да направи репортаж за „Мед ъф Арун“ и да заснеме девойките, които извършваха всякакъв род фотогенични работи. Между другото той откри, че се връщаме от обиколка на света, и на следния ден, в осем часа, пристигна на борда. Точно тръгнахме за Кау. Предложихме му, ако държи непременно на снимките си, да ни придружи и той тръгна с нас. Времето беше великолепно, изключващо всякаква морска болест и му даваше пълна възможност за работа. Той ни накара да заемем всякакви странни пози, смятани за мореплавателски. Бризът ме караше да треперя, облечена само по едно таитянско пареу. Беше му много смешно.

При Кау, за да видим едни скъпи стари приятели, които живееха на борда на едномачтово корабче-пилот от Бристол, тръгнахме нагоре по река Медина до Медхам и там прекарахме няколко дни, щастливи, почти до ливадите, нацъфтели с маргаритки. Предпочитахме да дочакаме последната минута, за да сложим боята на „Ому“, която щеше да го разкраси за пристигането.

Времето съвсем се беше оправило, но според нас продължаваше да е студено. На 27 юли, в четири часа и половина сутринта, за да се възползваме от прилива, опънахме платна в посока към Нюхейвън. Познавахме добре този път с маркировката му и известните ориентирни точки. Нюхейвън е пристанище, което не обичам: нечисто, тясно, неудобно, но полезно като етап между Кау и Дувър. Там похарчихме последната си стотинка. Не последното ни пени, а последната стотинка от бюджета ни.

Какво ни беше струвало това пътешествие в цифри, това не засяга никого. Но необходимо е известно уточняване, защото около този въпрос се носят най-неверни слухове. Думите яхтинг и пристанище за по-голямата част от публиката се свързват с представи за лукс, охолство, безгрижие и капитализъм. Това е вярно, ако на яхтинга се гледа като на скъпо лятно удоволствие. То е погрешно, когато се отнася за хора като нас и още неколцина други, които смятат платноходката за призвание и начин на живот. Ще кажа даже, че има нещо, което е присъщо на повечето от яхтите от нашия вид: липсата на средства. Ние не сме богати, а мнозина други са направили подобни пътешествия с още по-малко пари. Имахме щастието да разполагаме с ограничени, но достатъчни средства. Ако посоча точната цифра на това, което сме

изразходвали на година и на глава, никой не ще ми повярва. Тя е смешно нищожна. Всички онези, които искат, т.е. които имат призванието, могат да сторят същото; финансовите възможности не прибавят нищо друго във везните, освен повече леснина. Те с нищо не влияят върху първоначалното решение. Независимо от покупката на кораба този начин на живот струва крайно евтино. И не е учудващо, като се знае, че този кораб не е за нас нещо излишно, а единственото ни жилище. Той е нашата къща и ние сами си го поддържаме. Пазарувахме на спирките, хранехме се на борда и живеехме колкото се може по-икономично. Снабдявахме се от най-добрите и най-евтините магазини, като се ползвахме колкото се може повече от продукти, произведени на самото място. Почти не сме обличали дрехи; не ни занимаваха нито модата, нито съседите. Не сме изгорили за една стотинка въглища. Голяма част от времето си прекарахме по море, където витрините липсват и не ни мамят куп красиви и ненужни предмети. Впрочем ние живеехме в ограничено и подвижно пространство, където няма място за мебели, нито за разни дреболии. Нямахме и лека кола, естествено. Нямахме електричество, нито светилен газ и разполагахме със сравнително малко вода. Малкото корабче не плаща никакви или малки пристанищни такси. Имахме разрешение да купуваме без мито цигари и алкохолни напитки. И пр. и пр. Така че има начин да се живее толкова евтино на борда на един „луксозен плавателен съд“, както е определена яхтата в речника, че би било невъзможно да се преживее на сушата със същата сума, даже съвсем бедно.

Капитанът опита на тръгване да пресметне какво ще ни струва пътешествието и си беше определил една граница. Той така добре се грижеше за финансите, не без спречквания понякога, че в Нюхейвън, съвсем близо до пристигането ни, платихме маслото за гресиране на мотора с последната ни банкнота. Остана ни точно колкото да купим един четвъртит меден чайник, който много ми харесваше, нещо като подарък за връщането ни.

В Дувър не слязохме от борда си. Дойдохме тук само за да прекараме нощта. Това пристанище, кънтящо от крясъците на чайките, беше за нас пристанището на пътническия воден рейс Остенде — Дувър, една точка, нищо повече. Искаше ни се да го срещнем на излизане, защото той беше част от нашия детски фолклор. Бяхме разочаровани. Сбогувахме се с Англия, предпоследната чужда страна в

нашето околосветско пътешествие. Последната беше Франция, но тя не беше чужда. Плавахме от шамандура на шамандура към Дюнкерк. Наистина това плаване на етапи ни действуваше на нервите. Намирахме, че това е много по-уморително, отколкото дългите преходи, защото нямаше нито рутина, нито ред даже в храненето. Всички бяхме дежурни през цялото време. В 11 часа и тридесет бяхме на четири мили южно от Саут Годуин, кораба-фар от първия ни преход, този, чието появяване в предвидения момент създаде изведнъж доверие в моя капитан, което оттогава само е нараствало. Един дъждовен пристъп закри хоризонта, но час по-късно видяхме Кале откъм десния борд. Край Гравлин, където бяхме загубили първата си котва, а щяхме да загубим и „Ому“, навлязохме в дюнкеркския пролив и в края на следобеда проникнахме в канала. Подстъпите на Дюнкерк още бяха осеяни с останки от кораби, но пристанището и градът бяха отчасти възстановени. Много неща се бяха променили, с изключение на дъжда, който побърза да не наруши традицията. Времето се развали. Закачени за струещите стълбове, посрещна ни един силен югозападен вятър, който ни удряше право във фланг. Някаква германска яхта се швартова до нас и ни нанесе такива страшни удари, че Фред и Луи я прогониха безмилостно другаде. Освободихме се по същия начин и от една голяма моторна яхта. Беше жалко, по вълнението хвърляше тези съседи с цялата им тежест върху нас, всичко прачеше и откъм стълбовете защитните ни балони не бяха достатъчни вече, за да се справят със задачата. Дюнкерк, голямо пристанище за големи кораби, няма добро място за швартоване на яhti.

Между две превалявания посрещнахме една дама, с която се бяхме запознали в... Таити! Със стоплени сърца, ние слушахме последните новини от любимата ни спирка. После открихме швартована пред нас първата ни белгийска яхта, едномачтово корабче от клуба в Ньопор, със собственик г. Винк от Ганд, на когото дойде затрогващата мисъл да ми подари първия букет цветя от нашия край.

Тази последна спирка беше ознаменувана от посещението на родителите ни, на Фред и моите. Бяхме ги предупредили с телеграми: искахме те да са първите. Не ни се щеше срещата с тях да стане пред очите на много други хора, желаехме цял един ден само за тях и за нас, за тях, чиято задача беше най-трудната: всеки ден да чакат раздавача.

Имахме толкова неща да си кажем — колко месеци не бяхме се виждали!

Миночистачът „Де Моор“, от Белгийските морски сили, щеше да ни чака в пет часа сутринта на шамандурата при „Трапежеер“, за да ни ескортира, голяма почит, от която бяхме смаяни. Трябваше да се покажем достойни. На практика това означаваше: на крак за тръгване в два часа сутринта. Приливът се връщаше към три часа. Г. Винк, когото нищо не може да обезкуражи, сметна за съвсем естествено да ни придружи до Ньопор. С очи, още подпухнали от сън, и потръпващи в пуловерите си, ние тръгнахме с мотор. Всичко беше покрито с капчици влага. Като излязохме от канала, вдигнахме грота, но нямаше никакъв вятър. Всичко предвещаваше хубав ден. Опитвахме се да разпознаем в тъмнината познати светлини, наши стари ориентирни точки. В четири часа навлязохме в пролива на Зюйдкот. Постепенно се появи една млечнобяла зора и в тази зараждаща се светлина, която се опитваше да пробие утринната мъгла, забелязахме нещо като призрак на „Де Моор“, запалил всичките си огньове, закотвен в пролива. Точно в пет часа бяхме успоредно с него и можехме да видим на мостика капитан Поскен. Чувствувахме се съвсем малки. Това бе, мисля, най-вълнуващият момент от този ден, в който вълненията не бяха малко.

Единият предшествуващ другия, ние изминахме заедно останалата част от пътя. Все тъй нямаше никакъв полъх. Колкото и да се напъвахме, с нашата мелничка за кафе напредвахме трудно и „Де Моор“ се мъчеше да не ни отмине. Сигурно намираше отегчителен такъв дребен ескорт. Със сериозните си форми и динамичните си линии той приличаше на някакъв нетърпелив Меркурий.

Слънцето се издигна и застана в небето. През цялото лято времето беше лошо, но за завръщането си улучихме първия хубав ден, един слънчев и символично тропически ден, като че ли бяхме докарали слънцето, закачено на върха на флагщока. Заобиколихме шамандурата при Строомбанк. Довършвахме почистването на борда; последно лъскаме с кърпа на медните части, палубата бе измита с изобилно лискане на големи кофи вода, всички въжета бяха внимателно навити спираловидно. Закусвайки, разпознахме по брега добре познати силуети: кулите на черквата в Остенде, скалата Бланкенберге. „Внимавай, капитане, ако видиш чайките да ходят!...“ Ето я хубавата стара шега, почти неизхабена. Започна да минава познатият пейзаж от

пясък и дюни, така равен, почти без възвишения, и все пак толкова красив. И най-сетне вълноломът на Зебрюг. Пред вълнолома беше пълно с разминаващи се платноходки, а в платноходките — приятели. Разпознавахме лица, кучета лаеха към Талоу, може би с предизвикателство, може би за поздрав. Ето Поуарт, верният кореспондент през четиригодишното ни отсъствие. Ето Ерик, примерният помощник, придружен сега от съпруга! Въртяхме се в кръг и „Де Моор“ се бе закотвил в очакване на часа, в който бяхме обещали да влезем. Все пак трябваше да проявим внимание към нашия клуб и да бъдем тук точно в определеното време. Най-сетне заобиколихме края на вълнолома. А зад него беше пълно с хора.

Бяхме тръгнали тъй лекичко, като лодка с безшумни весла. Тълпата при заминаването ни без колебание можехме да определим на трима души, от които двама любопитни и един служител при шлюзата. Знаехме, разбира се, че няма да е така при връщането, че нашият клуб държеше да ни устрои посрещане, че щеше да има неколцина приятели, че щяха да дойдат роднини. Бяхме си въобразили на шега, че влизаме в канала под двойните стаксели, със завързан румпел, изтегнати и тримата в небрежни пози, с таитянско пареу и цвете на ухото. Но никога не бяхме си представили това завръщане сред такова множество. Под Кръста на риболовците се бяха струпали хора, много хора, които викаха имена и така размахваха кърпички, че главата да ти се завърти. Бях помамена от желанието да се обърна, за да видя дали всичко това е за нас. Сигурно имаше нещо друго... Уви, не. „Де Моор“ ни бе напуснал, за да се швартова на мястото си, и бяхме следвани на разстояние само от хубавата флотилия малки корабчета. Ушите ми ли пищяха, или действително чувах от всички посоки да викат: „Ани! Ани! Ани!“ Фред помръдна вежди към нас, сякаш искаше да каже: „Разбирате ли нещо от всичко това?“ Погледнах капитана щастлива, усмихната до уши: той плачеше. Тогава аз го целунах пред всички и кормилото му направи рязко отклонение. После той го изпусна и подскочи един метър, като извика: „Пък! Пък!“ Приятелят Пък беше присъствувал на тръгването от Ница; и той беше тук при завръщането.

Само приказките имат последна страница. Животът, докато е живот, няма край. Няма край и този разказ за пътешествието на „Ому“, защото нашата яхта сега, на сухо в един хангар, чака само пролетта, за

да насочи бушприта си към царството на летящите риби и да натегне шкотите си в посоката на пасатите.

Ани Ван де Виле у дома си в Ганд.

Ани със съпруга си Луи Ван де Виле в каютата на „Ому“

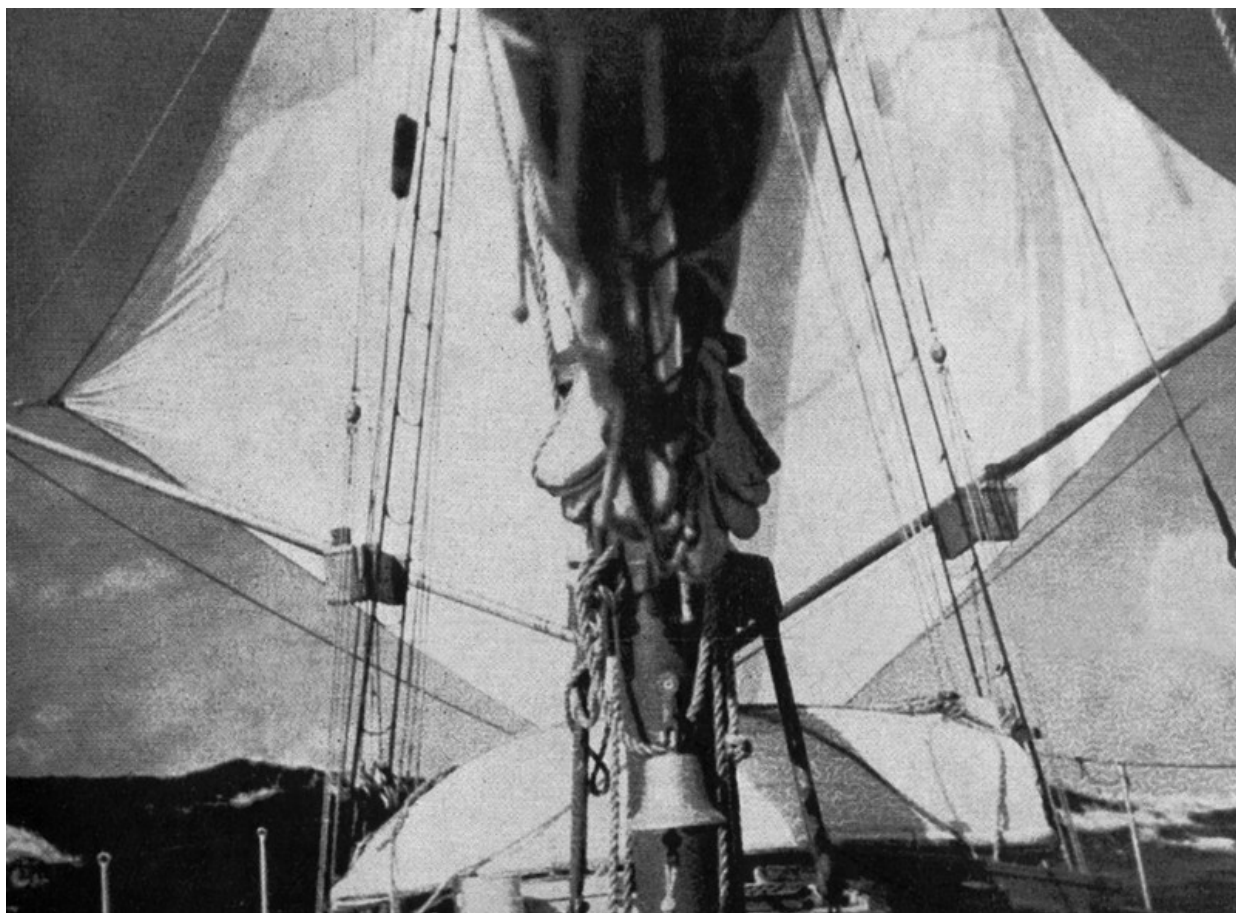

Ани изпълнява ролята на корабен готвач в кухнята на „Ому“

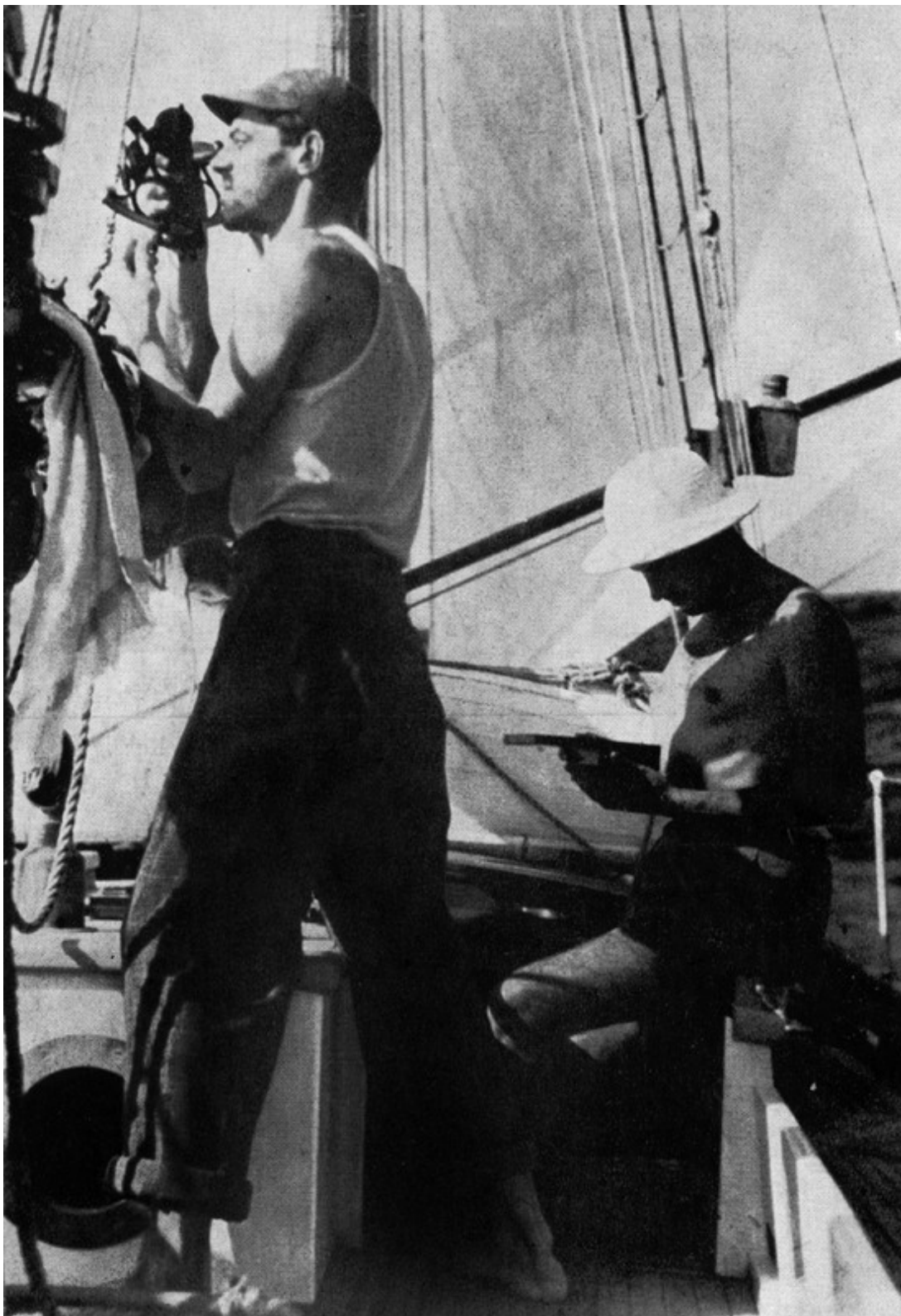

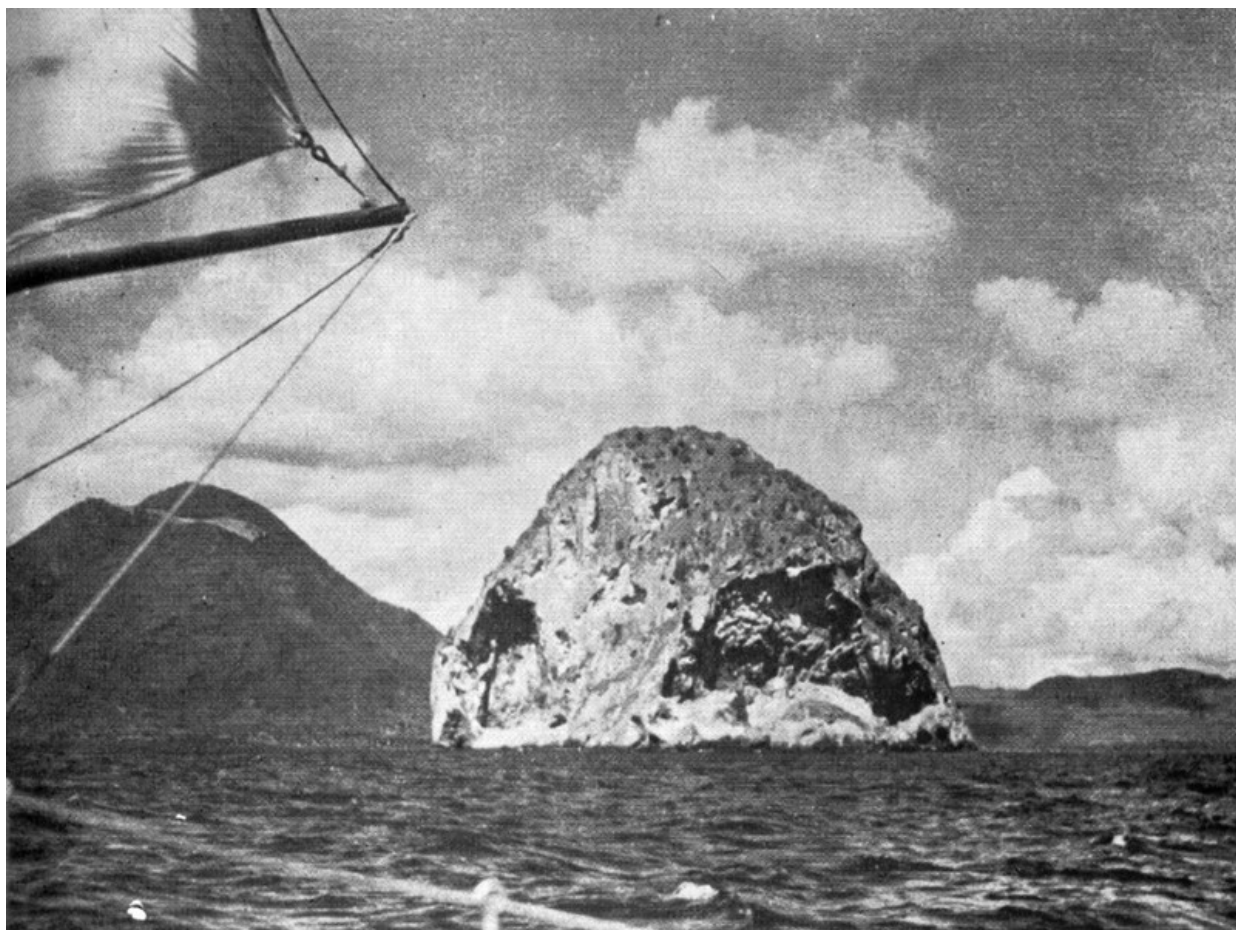
Екипажът на „Ому“ в пълен състав — Ани Ван де Виле, кучето Талоу, Луи Ван де Виле и Фред на шурвала.

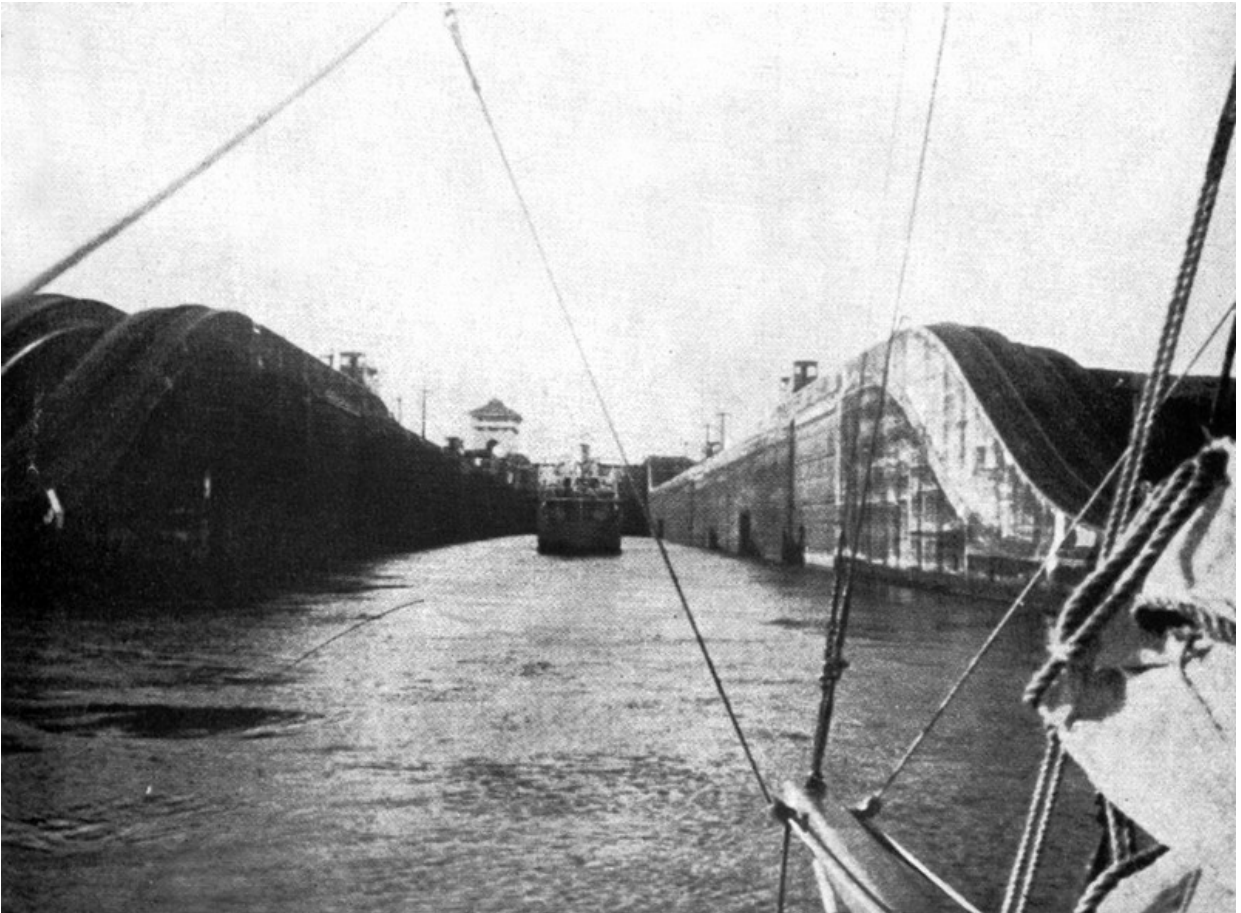
Положението на двойните стаксели на борда на „Ому“

Луи и Фред се занимават с определяне на местоположението

Диамантената скала пред Мартиника.

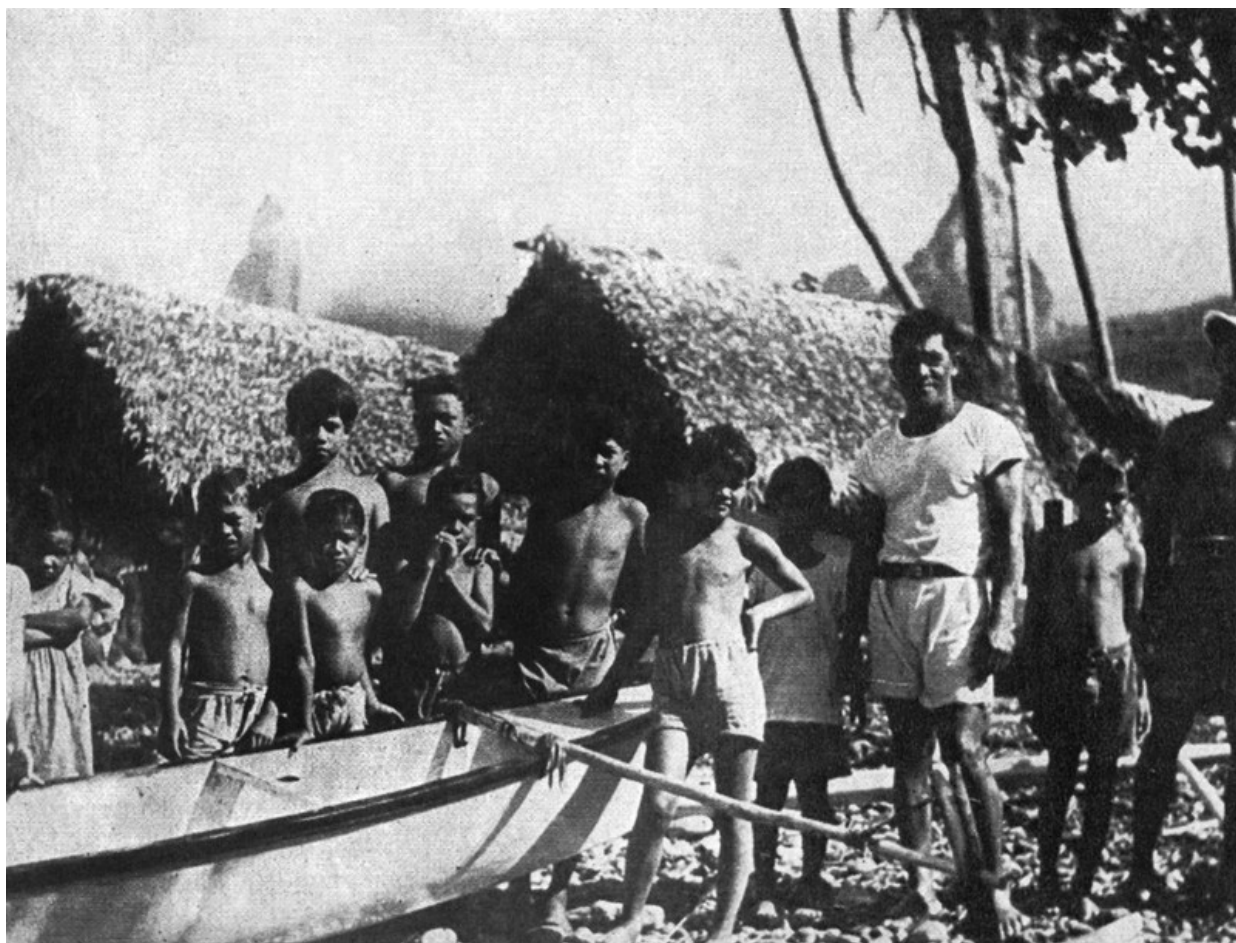

Преминаване през шлюзите на Гатун (Панамски канал)

Ани Ван де Виле пере в реката на Хива-Оа (Маркизки острови)

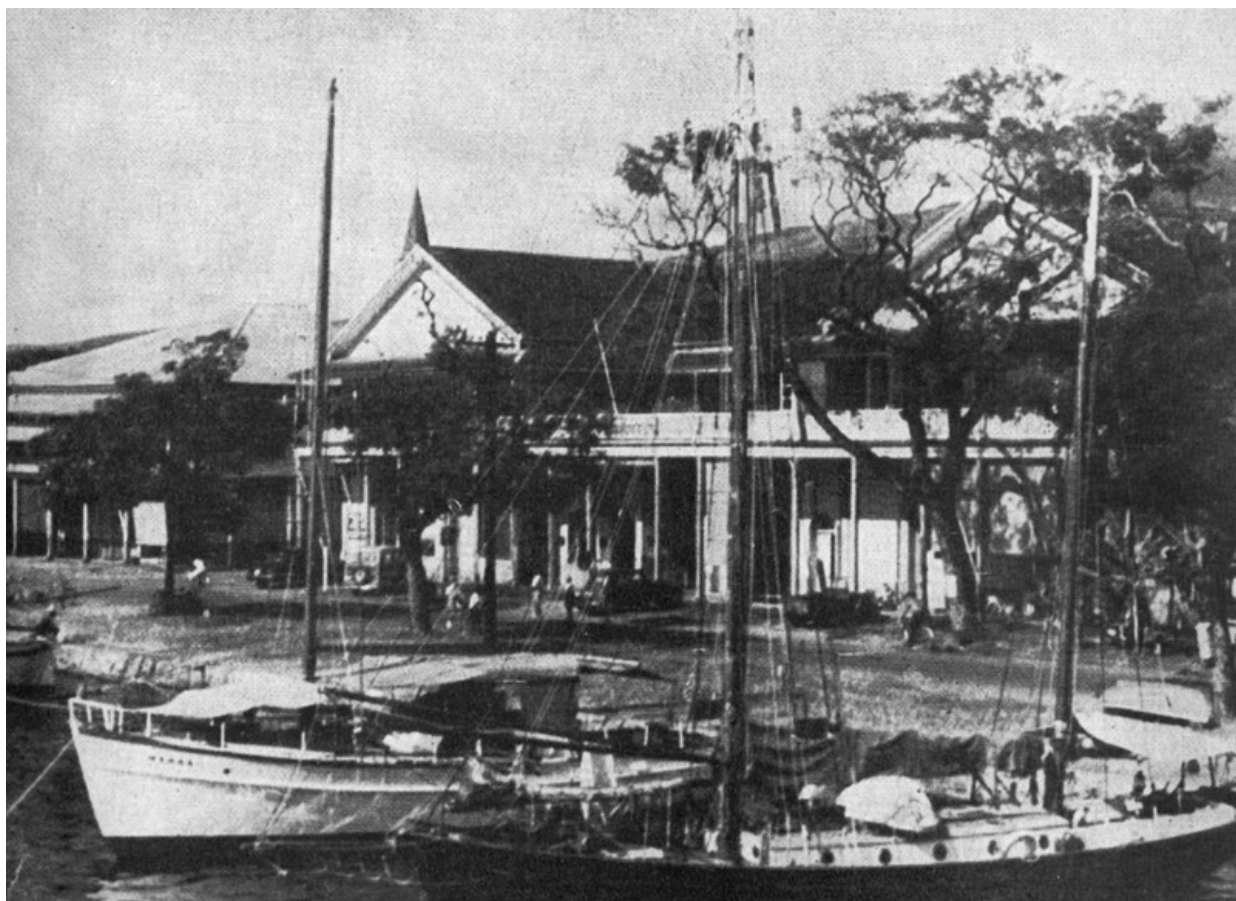

Млади туземци от Маркизките острови

Маркизки рибари в своите пироги с уравновесители.

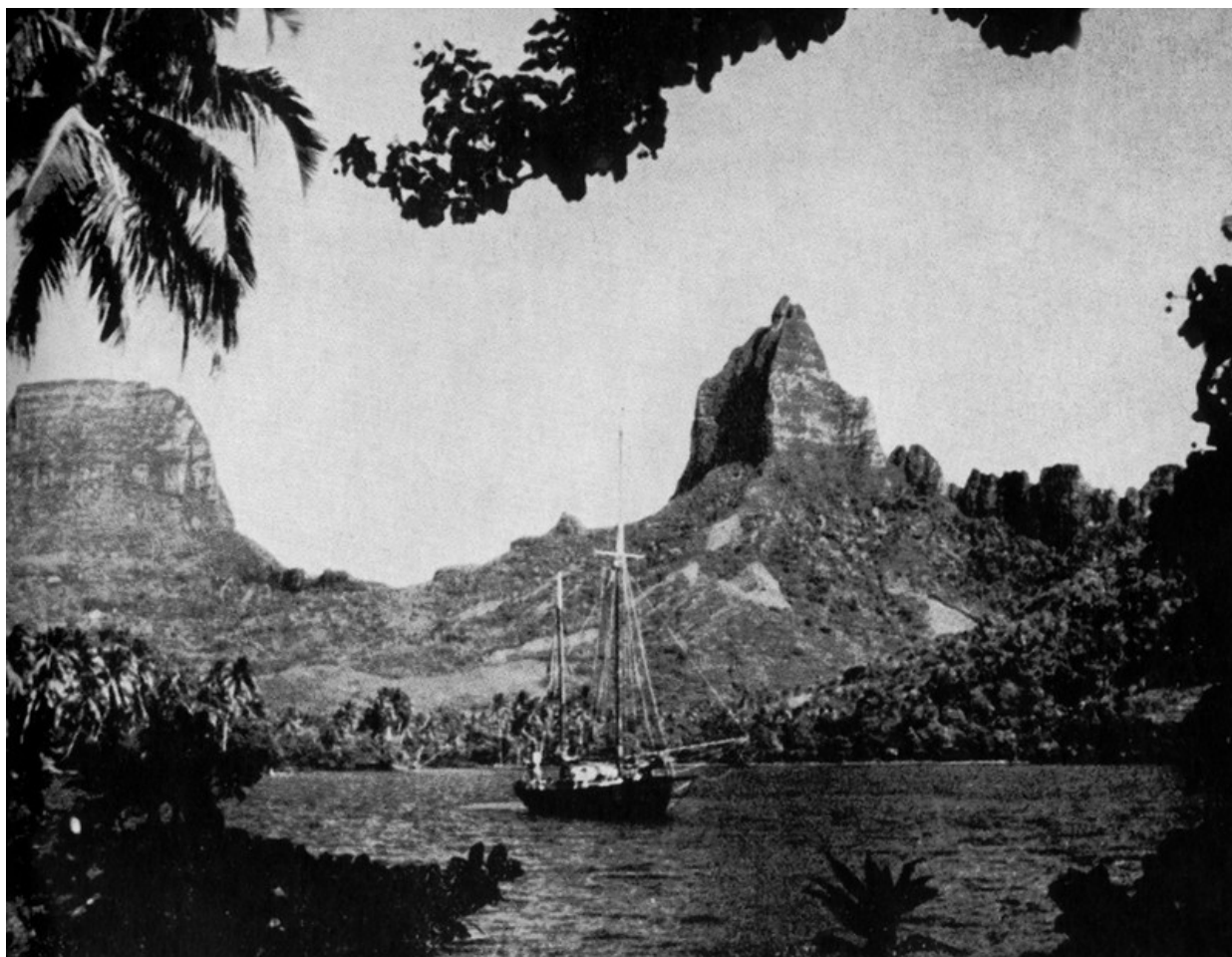
"Ому", швартован за търговския кей на Папеете

В буря...

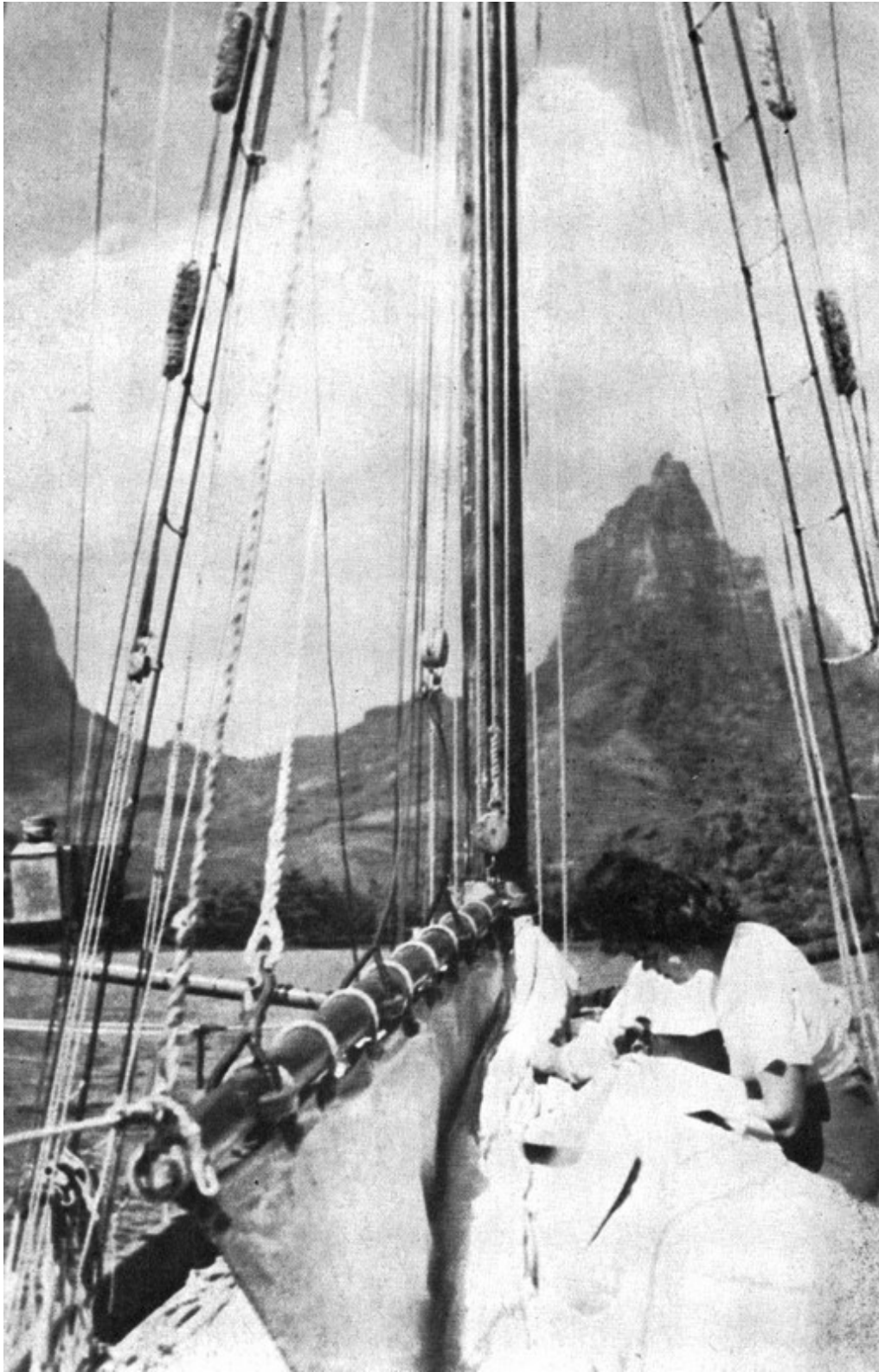
...както и в тихо време, Ани дежури на щурвала на „Ому“

"Ому", закотвен в залива Панетое (о-в Moorea)

Туземец от Моореа хвърля мрежата си

Изкърпване платната на „Ому“ в Моореа

*"Ому", обхванат от дъждовен повей, преди да навлезе в прохода на
Пора-Пора*

Танци в Пора-Пора

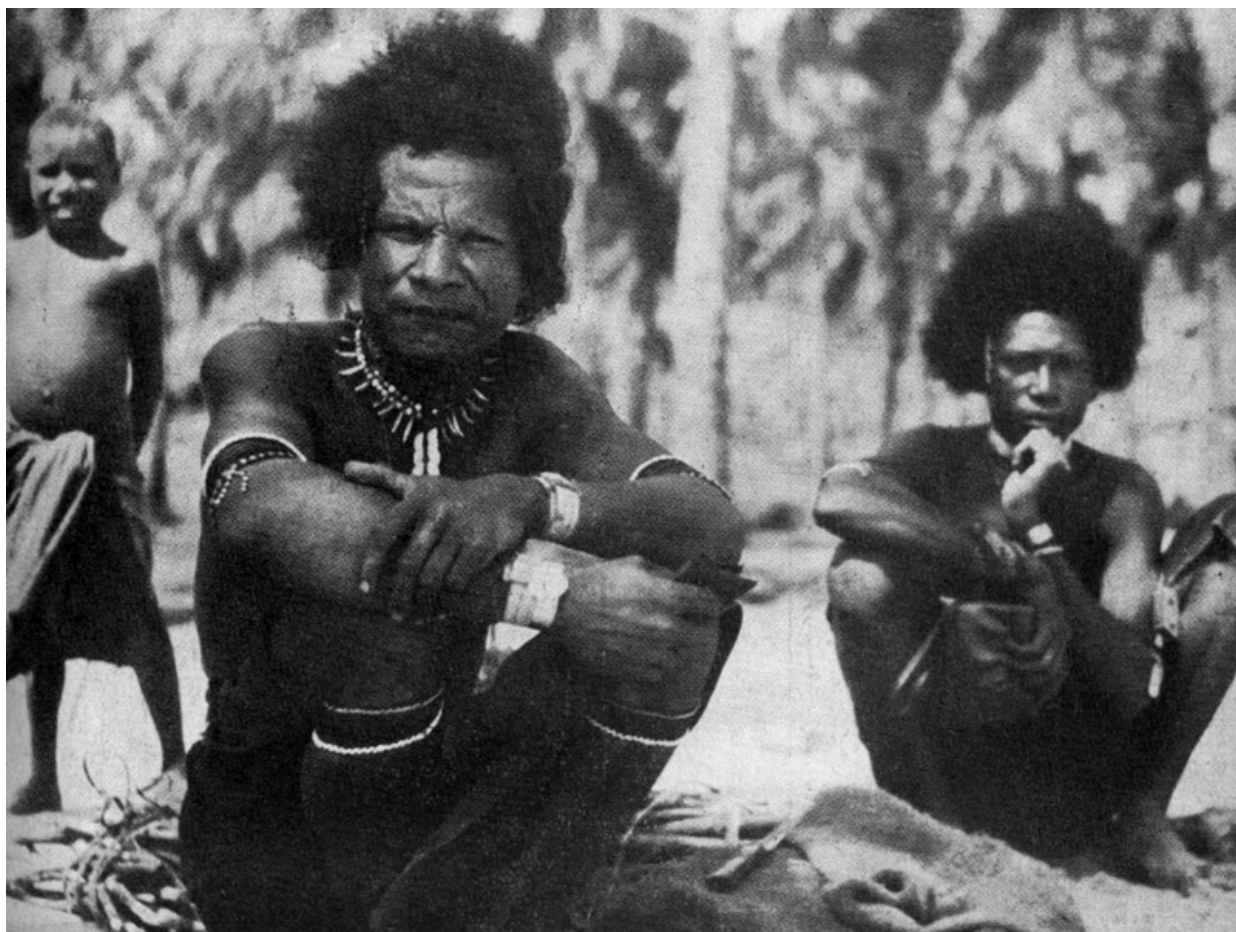

Уловената синя акула в Арафурско море

Наколното село Боребада, близо до Порт Моресби

Папуаси от Нова Гвинея (мъжът на предния план носи гердан от кучешки зъби)

Градина с грейпфрутови дървета, близо до Порт Луи (о-в Мавриций)

"Ому" среща кашалот

Пингвините на о-в Дасен

Уловена морска костенурка на о-в Възнесение

Пристигане на „Ому“ в Зебрюг

Носът на бурите

---

[1] Френски остров, западно от гр. Брест. — Б.пр. ↑

[2] Полинезийска дума, която означава сила. — Б.пр. ↑

[3] Английски израз, който означава: „До Фалмут без отклонение.“ — Б.пр. ↑

ПРИЛОЖЕНИЕ

„Ому“ бе построен специално по нашите указания и за пътешествие около света. Ударението беше поставено по-скоро върху здравината, удобствата и добрата маневреност в море, отколкото върху бързината, макар че той не е бавен кораб. Линията му, платната му, разпределението му и пригодността му за далечно плаване правят от него кораб, който е почти идеалното средство за плаващия живот, предпочитан от нас.

Размерите му са:

Дължина обща: 13,80 м

Дължина при водолинията: 11,30 м

Бимси (ширина): 3,70 м

Газене: 1,90 м

Водоизместимост: 18 тона

Платна:

Грот: 37 кв. м

Бизан: 21 кв. м

Стаксел: 14,5 кв. м

Кливер: 13 кв. м

Обща повърхност на долните платна: 85,50 кв. м

Допълнителни платна за хубаво време:

Флеш: 8,50 кв. м

Бомкливер: 13 кв. м

Обща повърхност: 107 кв. м

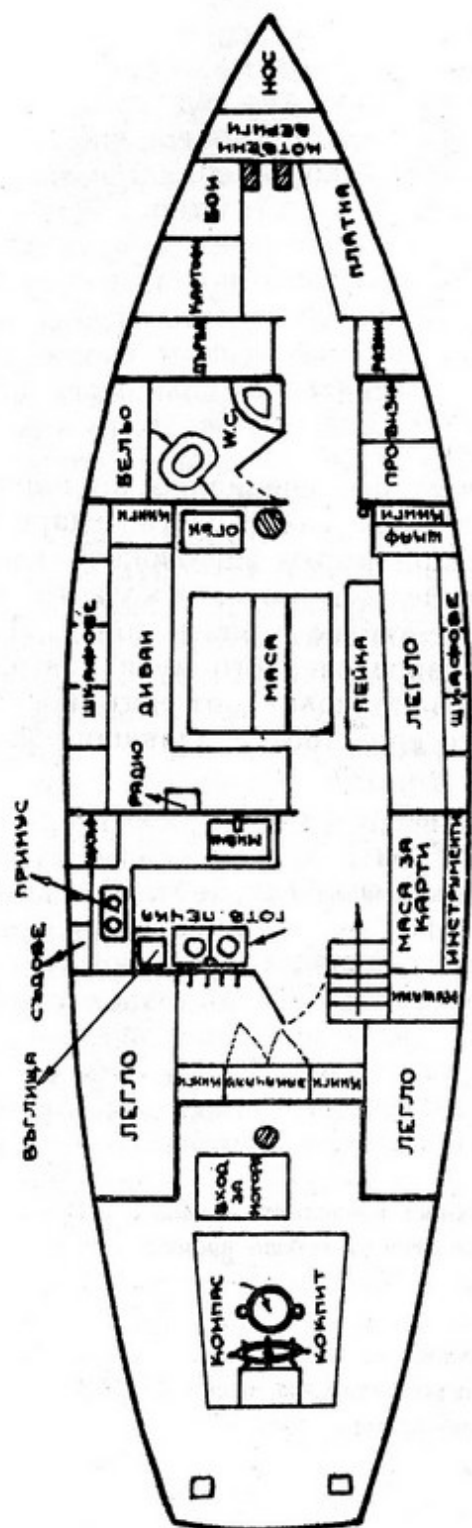
Плюс два еднакви стаксела, всеки по 22 кв. м

Платна за бурно време:

Грот

Стаксел

Кливер

План на разпределението

План на разпределението

Нашите платна от американски памук № 4 траяха четири години, през което време рядко са били сваляни от гафела. При завръщането долните платна бяха вече износени и ще трябва да бъдат заменени, но тяхното износване се дължи на изхабяването на плата. Прогнил от дъждовете и тропичното слънце, той е също така изтънен на места от постоянното триене. Но шевовете са почти навсякъде здрави, както при търгването, защото нашите платна са шити на ръка. Шевовете на ръка са по-добри от шевовете на машина, защото краят е двоен и при всеки бод е стегнат в плата, като по този начин е по-малко изложен на протриване. По време на пътешествието ни рядко сме бивали принудени да заменяме или да поправяме шевовете.

По-изгодно е да си служим с платна, при които ширината на плата е поставена вертикално и прекъсванията не застрашават да се разпрострат по цялата ширина на платното, както често се случва при платната, ушити по диагонал.

При пътешествие с далечно плаване, когато невинаги е възможно използването на платната да става с необходимото внимание и грижливост, лененият плат е за предпочитане пред памучния, но той има недостатък, че се разтяга и налага една продължителна и внимателна обработка. Нашите нови двойни стаксели ще бъдат от ленен плат, защото това са платната, които най-вече се изхабяват. Често те се влачат по палубата, стоят дълго време мокри и въобще са подложени на действия, които ленът понася по-добре от памука.

Корпусът е от стомана „Сименс-Мартен“ и се състои от занитени метални листове с 5 мм дебелина. Баластът е смес от цимент и главички от нитове, излята в кила. Той тежи пет тона и половина и се допълва от 750 кг вътрешен подвижен баласт, под формата на чугунени отливки.

Бимсите на палубата са от стомана, а самата палуба — от камбалово дърво. Рубката, комингсите, люковете и фалшбордът са от африканско акажу. Кокпитът е водонепропусклив, от галванизирани листове.

Колелото на щурвала осъществява рулевия превод чрез два срещуположни кабела, привеждащи в движение двураменни лостове, монтирани на главата на руля (система Едсън).

Помещенията, от африканско акажу, са свързани помежду си много добре с отвори от носа до кърмата, което дава възможност да се извършва съвършено проветряване. Те се оказаха много удобни за

всички климати и макар че корпусът е стоманен, често сме посещавали яхти от дърво, където температурата бе чувствително по-висока, отколкото у нас. Височината под бимсите на рубката е два метра.

Отделението за мотора се намира в задната част и е изолирано от помещенията чрез стоманена преграда. В него се влиза чрез люк, поставен между кокпита и бизанмачтата. Моторът е марка „Кермат-Херкулес Дизел“, двуцилиндров, четиритактов, 27 к.с. при 1800 оборота в минута. Редуктор от едно на две, трикрило бронзово витло с 50 см диаметър. Стъпка 40 см. В отделението за мотора се намират също така два резервоара за газьол по 200 л всеки, една батерия за включване от 200 амперчаса и малка електроженна група от 12 волта.

Шпилът е с лостове и дискове; монтиран е върху два здрави дъбови кнехта, завишени за шпангоутите. Верижният сандък съдържа 110 метра галванизирана 12 мм верига. В котвените клюзове на носовата част има: една адмиралтейска котва от 110 ливри (към 55 кг) и една котва Денфорт от 40 ливри (към 20 кг). Втора котва Денфорт, със същата тежест, се намира като резерва в каютата. Адмиралтейската котва употребявахме твърде рядко, защото тази на Денфорт, въпреки разликата в теглото, се оказва много по-ефикасна.

Мачтите са от махагон и са масивни; флагщокът, бушпритът, тиковете и гафелите, както и вистрелите на двойните стаксели са от орегонов бор; всичко това е боядисано с емайллак. С изключение на мачтите, на яхтата за далечно плаване трябва да се лакират, а не да се полират, всички външни дървени части, защото и най-добрата политура устоява зле на соления въздух и на тропическия климат. Боята, ако е от добро качество (съжалявам, че съм принуден да кажа, че във Франция не се намира често такава), е много по-удобна за поддържане и поевтина.

Въпреки значителните предимства, които има стоманеният корпус, и специално много по-голямата здравина, твърдост, непропускаемост и печелене на вместимост, особено в дъното, сега ние сме убедени в превъзходството на дървения корпус за далечни пътешествия и продължителен престой в тропически води. За такъв случай поддържането на стоманен корпус е по-наложително, по-трудно и по-скъпо, отколкото поддръжката на дървен корпус, обкован с мед. Главната задача в поддържането, с която се сблъскахме, е тази за закрепването на подводните, противоокислителни и

противозамърсяващи бон. При всяко поставяне на сухо, т.е. приблизително всеки шест месеца, бяхме принудени да остъргваме и изчеткваме корпуса до метала. Опитвахме почти всички познати методи за предпазване от ръждата, като оловния миний, цинковия хромат и пластмасовите бои, с доста незадоволителни резултати. Още по-вредни от ръждата и по-трудни за преодоляване са явленията на електрохимичното разлагане, предизвикани от близостта на метали с различен потенциал в среда-проводник, каквато е морската вода. Тези явления са почти неизбежни и още зле проучени.

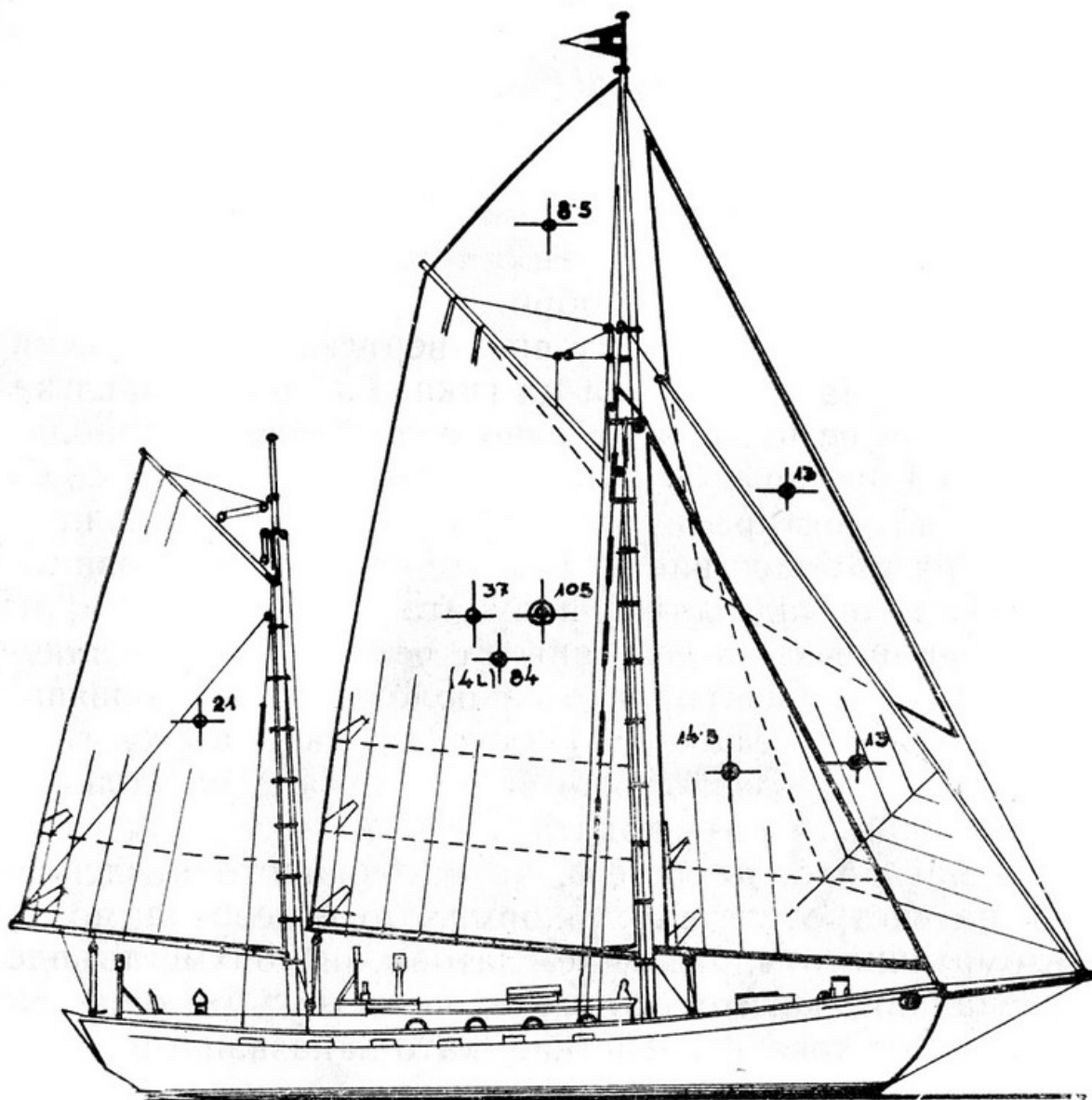
Ако ни предстоеше да направим нова яхта, бихме предпочели дървения корпус, разбира се, построен с първокачествени материали и в първостепенна корабостроителница. След тиковото дърво бихме избрали махагона, със стрингери и шпангоути от дъб, всичко това, свързано здраво помежду си с мед и с баласт от олово, за да може корпусът да бъде обшит с медни листове.

При презокеанската яхта, предназначена да плава почти изключително със заден или носещ вятър, е за предпочитане баластът да не се съсредоточава много на едно място и да не се увеличава за сметка на тежестта на надстройките и мачтите. Съвременната яхта, създадена за състезания и излети, никак не е подходяща за много далечни плавания. За предпочитане е да си служим с корпус, който има хубава ширина и добре разпределен баласт. Те ще умъртвят отчасти люлеенето и ще направят удобен за живеене кораба, на чийто борд човек не ще бъде принуден да се придвижва, като пълзи по средната част на палубата.

За такива пътешествия, при които през девет десети от времето имаме носещи ветрове, няма никакъв смисъл да си служим с бермудско стъкмяване. То позволява да се плава добре срещу вятъра, но през време на такова пътешествие твърде рядко се прибягва до това негово предимство, за да си позволим да пренебрегнем неговите неудобства. Бермудското въоръжение изисква употребата на високи мачти и един сложен такелаж. Здравината на такъв такелаж зависи от тази на всеки един от съставните му елементи и ако при някое тежко изпитание само един от тези елементи не издържи, почти е положително, че мачтата ще се счупи. Съвсем иначе стои въпросът при късата и масивна мачта. Ако е добре поставена, тя ще устои даже ако (нещо съвсем невероятно) всичките ѝ ванти се скъсат. Освен това, ако една куха бермудска мачта

се счупи, ще бъде невъзможно да се замени в повечето от задморските пристанища^[1], докато късата и масивна мачта може да бъде заменена навсякъде. Може даже при случай и временно да се замени с подходящо дърво.

Гафелното стъкмяване естествено е най-подходящото за далечно плаване, защото позволява едно бързо и лесно намаляване повърхността на платната. По-лесно е, особено при съвсем малък екипаж, да се прибере едно малко платно, отколкото да се зарифова платно с голяма повърхност. Гафелната яхта не блести, особено в плаването срещу вятъра, но това няма никакво значение за пътешествие под пасатите. За година и половина и през три океана, т.е. от Ница до Дюрбан, не сме се движили и двадесет и четири часа срещу вятъра. А когато в Северния Атлантически океан трябваше да плаваме срещу североизточните пасати, между Възнесение и Азорските острови, „Ому“ се държа задоволително. В нито един момент от пътешествието си не сме съжалявали, че имаме разделно и гафелно стъкмяване.

Скица на платната

Главните качества, които трябва да бъдат съсредоточени в малкото платноходно корабче, предназначено за далечно плаване, са: 1) способността да държи курса с привързан румпел при различно разположение на платната и да стои добре на дрейф, като тези две качества вървят често заедно; 2) добра обитаемост, зависеща от меките и гъвкави движения, а също и от едно бавно люлеене (това условие е много важно, защото такова пътешествие фактически поставя проблема за люлеенето). Такова удобно движение може да се постигне чрез

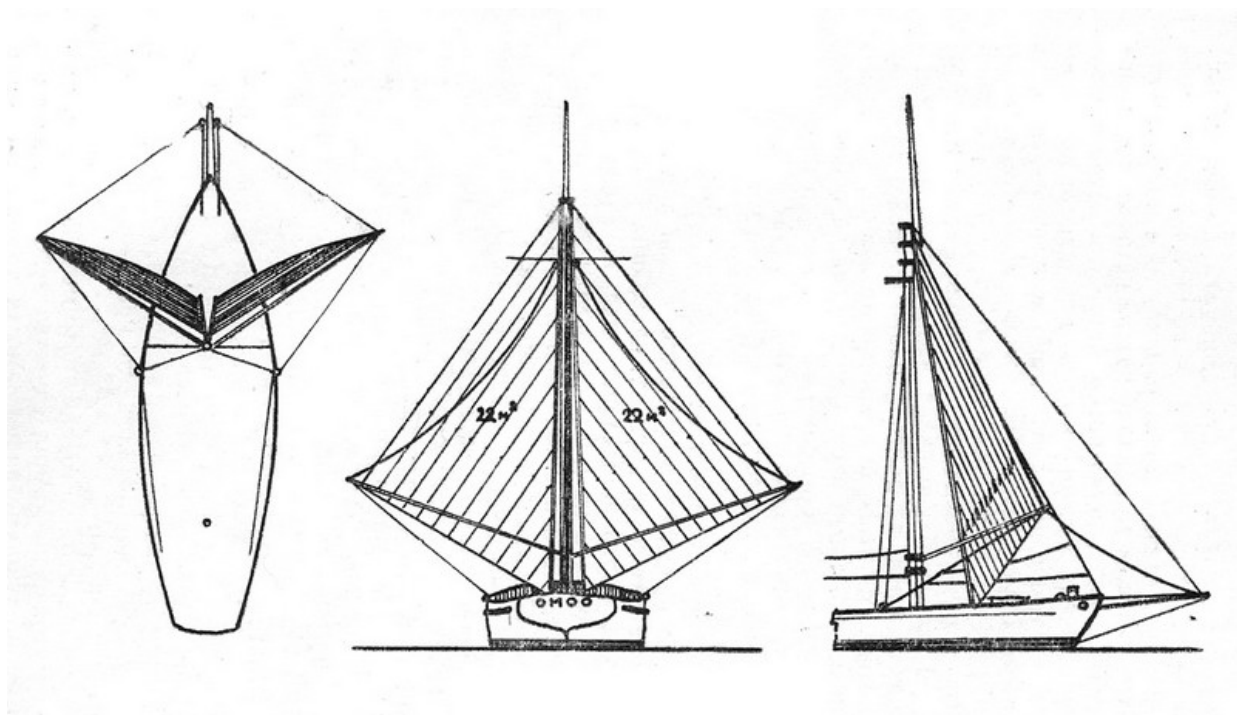

внимателно разпределяне на баласта, който не бива да е струпан на едно място и с известна тежест в мачтите.

Тази платноходка трябва да е екипирана с платна за заден вятър, което е още една съставка от задачата. Четириъгълното платно е прекрасно, ако се придружава от неподвижна рейка, но това е възможно само на кораб с доста голям тонаж, напр. за корпус, който има поне петнадесет метра при водолинията. Освен това то рядко позволява да се плава по-продължително с привързан румпел. За кораб с по-малък тонаж е много по-добре да си служи с двойни стаксели. Системата на стакселите, създадена за „Ому“, бе дълго проучвана, като се държеше сметка за предшестващите системи, за техните качества и техните недостатъци. Тя ни задоволи напълно и трудно би било да се подобри.

Вистрелите се държат чрез вертлюги, прикрепени към грота, на височината на гика. Галсовият ъгъл на стакселите се намира на едно разстояние от приблизително 1 метър и 50 напред от грота. Вистрелите са постоянно монтирани, никога не сме ги сваляли през време на пътешествието. Така те са винаги готови да служат и не задръстват палубата. Така насочени, те никак не пречат на действията с четириъгълните платна. Напротив, извънредно са полезни за установяването на много ефикасни задръжни тали върху гика на грога и при закотвяне за завързване на лодката при спускането ѝ във водата.

Винаги е било прието, че насочващото въздействие на вистрелите върху кормилото е необходимо за автоматичното управление. Затова ние бяхме твърде изненадани, когато открихме, че „Ому“ можеше да мине и без това въздействие, като запазваше великолепно курса при всякакъв вид разположение на платната. Ние мислим, че „Ому“ е първият платноходен кораб, който си е послужил с двойни стаксели при далечно плаване без насочващо въздействие върху кормилото. Това качество е очевидно резултатът от някои неопределени причини, които би било безполезно, изглежда, да се търсят и установяват предварително под формата на планове или формули.

Двойните стаксели

Макар че резервният мотор никак не е необходим на малката яхта за далечно плаване, общо взето, повечето време бездействува, все пак той е много полезен при движението в пристанищата и понякога позволява да се прекоси или да се напусне някоя зона на продължително затишие, каквато е напр. Зоната на теченията, и да попадне пак на ветрове. Той прави възможен достъп до някои интересни острови, каквито са напр. Туамоту и също минаването през проходи, които би било опасно, ако не и невъзможно, да се преминат с платна. Не обичаме моторите и техниката изобщо, но би било трудно да се отрече изцяло ползата от механизацията на нашето време и смятаме, че моторът увеличава сигурността на кораба, защото яхтата за дълго плаване не може да се застрахова. Бяхме се осведомили от любопитство; поискаха ни толкова висока вноска, че тя беше равностойна на отказ, и то само за пресичането на Атлантика. И така в известни случаи моторът е полезен и би бил още по-полезен, ако бяхме що-годе запознати с техниката.

Добре е да се избягват или да се сведат до минимум електрическите инсталации. Освен ако могат да им се отделят доста пари, те, както обикновено се поставят на борда на малката яхта, са съвсем неудовлетворителни и не могат да устоят дълго време на

условията, които преобладават в море и на един дълъг престой в тропиците. Осветлението с петрол представлява само предимство. То е просто и не изисква почти никакво поддържане. Висящите карданови лампи дават прекрасна мека светлина, не пушат, яко фитилът е добре урегулиран, и могат да се оставят да светят слабо през цялата нощ, с минимална консумация. Петролът е може би единственото гориво, което се намира навсякъде и е на сметка. 40 л са достатъчни за кухнята и осветлението, включително и позиционните огньове, за три месеца.

Служехме си с малък английски радиоприемник, марка „Шунър Сет“, с много проста и здрава конструкция, чийто единствен недостатък беше, че се захранваше от два различни източника, от една страна, от суха батерия за високото напрежение, от друга страна, за ниското напрежение — от акумулаторите за осветлението, които, след като махнахме няколкото си електрически лампи, служеха вече само за това. По море слушахме радио само за да доловим сигналите за точното време. С помощта на слушалки можехме да улавяме тези сигнали навсякъде, било този на Би-Би-Си Овърсийз Сървис, било този на Вашингтон (постоянния) или на Радио Австралия.

Вместо хронометър имахме един часовник за миноносец, марка Лъоруа, от Париж, по-добър от истински морски хронометър, защото не беше толкова чувствителен към движенията на кораба. В замяна на това беше по-чувствителен към промените в температурата.

Тъй като имаме слабо предразположение към математическите науки, придържахме се към по-простите, но все пак точни методи на астрономическото мореплаване, което не изисква сложни изчисления. Много грешки в навигацията са от техническо естество и се дължат по-скоро на сложността и бавенето при тези ме годи, отколкото на лошото им изпълнение. Служихме си с американските таблици Н. О. 214, лесни и много бързи, за правите на височината и за географската дължина чрез еднаквите височини, допълнени с меридианната ширина. Без да употребяваме повече от един час на денонощие в изчисления, ние никога не сме пропускали някое доближаване до суша и даже в най-неблагоприятните условия грешката рядко е надминавала две мили.

Смятаме, че успяхме да докажем възможността да се направи обиколка на света с платноходка, и то в минимум от време, без да е необходимо оттеглянето в дадена област през сезона на циклоните. Не можем да се оплачем от нищо друго в това пътешествие, освен от

краткостта му, която бе наложена от независещи от нас фактори. Две години са минимумът и за да не се превиши този срок, много често сме бивали принудени да бързаме, което пък бе голямо изпитание за нервите. Но нашата цел беше да изпълним успешно едно ясно определено начинание, в което любопитството, туризмът или спортът влизаха в сметката само като нещо второстепенно. Искахме да направим и направихме пътешествие без злополуки, без неприятности, почти без инциденти. Известни обстоятелства ни тласкаха да не се бавим из пътя. Надяваме се да предприемем някой ден ново пътешествие, не толкова припряно този път.

Л. Г. Ван де Виле

---

[1] Авторът има предвид тези в бившите колонии, полузависими и зависими страни. — Б.пр. ↑

КРАТЪК БИОГРАФИЧЕН И МОРСКИ РЕЧНИК

Алкар — английски мореплавател, самотник. Извършил няколко прекосявания на Атлантика, от които първото през 1949 г., от Хелфорд (Корнуей, южна Англия) до Ню Йорк на борда на яхтата „Темптръс“, дълга 10,20 м.

Бардио Марсел — френски мореплавател, самотник. При своето околосветско пътешествие, продължило осем години (1950–1958), той заобикаля нос Хорн и претърпява корабокрушение в Тихия океан с едномачтовата си яхта „4-те вятъра“. Въпреки това успял да се завърне по Сена в Париж. Автор на двутомната книга „По волята на ветровете“ (т. I — „Предизвикателство към нос Хорн“ и т. II — „По пътя на учениците“).

Бернико Луи — един от най-добрите и най-скромни мореплаватели-самотници. Също французин. Обиколил света сам, на борда на едномачтовото си корабче „Анахита“, за 18 месеца (1936–37). Това е рекордно късо време. Бернико умря преди няколко години на борда на своя кораб.

Бишоп Ерик дьо — френски мореплавател, роден на 21.X.1891 г., служил като юнга, а после лейтенант и капитан на търговски платноходни кораби за далечно плаване. Към 1930 г. започва да проучва морските течения в Тихия океан. Става известен в 1936 г. след забележителното му околосветско пътешествие на борда на пирога с уравновесител „Камилоа“ от Хонолулу до Кан през нос Хорн и Гибралтар. Разказът за това пътешествие е публикуван в 1939 г. под заглавието „Камилоа“. След войната той се установява в Полинезия, където проучва преселванията на полинезийските племена. Построява сала „Таити-Нуи“ и се опитва с него да стигне южноамериканските брегове. Тръгнал от Таити на 8.XI.1956 г., той претърпява

корабокрушение при о-вите Хуан Фернандес на 26.V.1957 г., но бива спасен от една чилийска фрегата. След като построява нов сал — „Таити-Нуи II“ — напуска Консепцион (Чили) на 15.II.1958 г., изкачва се на север до Лима, пресича целия централен Тихи океан и отново претърпява корабокрушение край о-вите Кук на 29.VIII.1958 г., при което се удавя. Наред с опита на Тор Хейердал на „Кон-Тики“ този на Бишоп потвърди, че морски връзки посредством първични плавателни съдове са възможни между Полинезия и Южна Америка. Противно на норвежкия етнограф, Бишоп смята, че миграциите са станали в посока Полинезия — Южна Америка, а не в обратна посока. Последната му книга — „Курс на Изток“, — публикувана в 1959 г., съдържа изложението на тези негови теории.

Ерио Виржиния — една от първите пропагандаторки на яхтинга. Притежавала е последователно няколко красиви яхти от 1910 г. нататък и за 28 години е изминала в пътешествия повече от 100000 морски мили, със заплащан екипаж (била е богата). Изнасяла много беседи и спечелила доста състезания, международни купи (Олимпийските игри в 1928 г.). Най-известната ѝ яхта се наричала „Крилата II“.

Жербо Ален — най-известният френски мореплавател-самотник. Роден на 17.XI.1893 г. в гр. Лавал, недалеч от Атлантика. През войната 1914–18 служил като летец-изстребител, а после се отдава на различни видове спорт, по-специално на тенис, като през 1921 г. стига до финала на световното първенство. Замислил отдавна да направи сам околосветско пътуване с платноходно корабче, той купува едномачтовата яхта „Файркрест“, дълга 10 м. На 25 април 1923 г. напуска Кан, спира се в Гибралтар, пресича Атлантика за 102 дни самотно плаване и е посрещнат триумфално в Ню Йорк. През октомври 1924 г. той продължава пътешествието си през Панама, Полинезия, Таити, Самоа, пресича Индийския океан, заобикаля нос Добра надежда и пристига в Хавър на 26 юли 1929 г. По Сена „Файркрест“ стига до Париж и известно време Жербо е любимецът на столицата. Тогава той издава книгата „Сам през Атлантика“, после „В търсене на слънцето“ и „Пътят на завръщането“. Отвикнал и затруднен в приспособяването пак към живота на „цивилизованите“, Жербо тръгва на 28.IX.1932 г. от Марсилия за Полинезия, където прекарва

години наред, като посещава архипелазите на Тихия океан, живеейки постоянно на борда на кораба си, и натрупва една огромна етнографична документация. През 1939 г. се опитва да се завърне във Франция, но среща административни затруднения. Той напуска Полинезия, като се опитва да стигне Мадагаскар, но заболява край Тимор и умира там на 16.XII.1941 г., няколко часа преди окупирането на острова от японците. Изчезва яхтата му заедно с търпеливо събираните сведения. Последната му книга „О...У...“ (шифрованият указател на корабчето му) бе издадена през 1952 г. Останките му бяха пренесени в Пора-Пора (Маркизки о-ви) през 1948 г.

Льо Тумлен Жак-Ив — френски мореплавател-самотник, извършил околосветско пътешествие (1949–1952) с едномачтовата си яхта „Курун“. Второ пътешествие през 1955 г. до Антилите. Написали книгите „Курун около света“ и „Курун в Антилите“.

Марен-Мари — цялото му име е Марен-Мари Дюран дьо Сент Фрон. Художник при френското Министерство на мореплаването. Един от най-добрите художници-маринисти и автори на морски книги, и по-специално книгата „Наветрен борд, подветрен борд“, издадена за пръв път (на английски, поради войната) в 1945 г. Пресякъл Атлантика през 1934 г. на борда на едномачтовата яхта „Винибел“ и завърнал се, все тъй сам, с моторната лодка „Ариел“. Един от пионерите на платната, наречени „двойни стаксели“, които позволяват да се закрепят румпелът и да се пусне яхтата да плава сама при заден вятър. Живее в Бретан.

Мелвил Херман — американски моряк и писател, роден в Ню Йорк през 1819 г. Още съвсем млад става моряк; пленяват го туземците тайпи на о-в Нуку Хива. Освободен от един кораб от Сидней, той посещава Полинезия, а после постъпва в американската военна флота. Своята известност Мелвил дължи на литературните си творчество: „Тайпи“ (1846), „Ому“ (1847), „Моби Дик“ (1851), „Вълшебните острови“, „Раят на канибалите“ и др.

Силет Офер — мореплавателка от швейцарски произход. Живяла дълго време на борда на една голяма моторна лодка. Разказала в една

много хубава книга своите морски приключения. Умряла преди 5–6 години.

Слокум Жосуа — прочут американски мореплавател. Първият самотник, извършил обиколката на света със своето корабче „Спре“ („Морска пяна“), автор на книгата „Сам с яхта около света“ (1900 г.), станала класическа в този род. Моряк преди всичко, капитан на големи тримачтови кораби, минаващи покрай нос Хорн; по-късно сам построява „Спре“ и я повежда около света, като минава през Магелановия проход, Слокум несъмнено е най-забележителният автор и моряк в историята на малките яхти за далечно плаване. През 1909 г., на 65-годишна възраст, тръгва отново на борда на „Спре“ от Бристол (Род Айланд) в посока към Ориноко и изчезва в открито море.

Уалър Отуай — капитан на американски кораб, вероятно създателят на двойните стаксели, прилагани на малки платноходни корабчета за далечно плаване.

Шадури Марк — автор на морски приключенски и екзотични книги.

* * *

Ахтерщевен — конструктивно оформление на задната крайна част на кораба.

Бак — носовата част на палубата.

Бермудско стъкмяване — служи си главно с триъгълни платна.

Бизан — четириъгълно платно, което се вдига на последната мачта близо до кърмата.

Бизанмачта — последната поред мачта, третата от носа към кърмата.

Бимси — напречни подпори, които свързват двата борда и поддържат палубата.

Битенг — стоманена тумба за навиване на котвената верига.

Борд — странична стена на кораба. Като се застане с лице към носа, надясно ще бъде десният борд, а наляво — левият.

Бушприт — наклонено рангоутно дърво, което стърчи пред носа на кораба и служи за вдигане на кливерите.

Ванти — стоманени въжета, които поддържат мачтите, като са закрепени за бордовете.

Водолиния — линията, до която корабът потъва във водата.

Вистрели — хоризонтални рангоутни дървета, които се наставят на бордовете и служат за вдигане на стакселите, а също и за завързване на спуснатите във водата лодки.

Възел — единица за скорост на кораба; разстоянието, което той изминава на 12 минута. Когато се каже, че корабът има толкова възела, това значи, че той се движи с толкова мили в час.

Галс — 1) курс на кораба по отношение на вятъра. Ако той духа откъм левия борд, тогава се казва, че корабът се движи с ляв галс; ако е откъм десния борд — с десен галс; 2) въже, което задържа платното за галсовия ъгъл.

Гафел — наклонено рангоутно дърво, което се закрепя с единия си край за мачтата и служи за разпъване на горната страна на четириъгълните платна.

Гафелно стъкмяване — служи си главно с четириъгълни платна, чиято горна страна се разпъва върху гафел.

Гик — хоризонтално рангоутно дърво, което се закрепя с единия си край за мачтата и служи за разпъване на долната страна на платната.

Грот — главното, голямото платно, което се вдига на гротмачтата.

Гротмачта — втората поред мачта, от носа към кърмата.

Дерикфал — въже, което вдига гафела за нока.

Диаметрална плоскост — вертикална плоскост, която минава по дължината на кораба и го разделя на две еднакви симетрични половини.

Дрейф — отклонение на кораба от линията на неговия курс под влияние на вятъра или на някакво течение, а също така, когато котвата не може да го задържи при буря, ако е закотвен. Поставяне в дрейф — платната се разполагат така, че едните го тласкат напред, а другите — назад, в резултат на което корабът стои на място.

Илюминатор — прозорец на кораба (дебело, кръгло стъкло в металическа рамка). Поставя се в борда или палубата и е подвижен или неподвижен. Кил — най-долната надлъжна греда, която служи за

основа на целия корпус. Кливер — триъгълно платно, което се държи за фокмачтата и бушприта.

Кнехт — излята заедно двойна стоманена тумба, закрепена към палубата и служеща за задържане на швартовите въжета.

Кокпит — открито, водонепроницаемо и самоотливно помещение, врязано в кърмовата част на палубата и оградено с ниски комингси. Комингс — праг около люк, който спира стичането на водата от палубата в кораба: Кърма — задната част на кораба.

Лавиране — придвижване с променлив курс, зигзагообразно, поради вятъра.

Лаг — прибор за измерване скоростта на кораба и проплаваното разстояние.

Леер — стоманено въже, прекарано през стойки, на два-три реда. Служи за перила на палубата.

Люк — отвор в палубата за влизане във вътрешните помещения на кораба.

Миля — морска единица за дължина, равна на 1852 м.

Нок — задният край на хоризонтално рангоутно дърво (гик, гафел). Предният край на това дърво опира в мачтата и се нарича пета.

Нос — предна част на кораба.

Палуба — хоризонтална настилка (покривка, под) върху кораба.

Планшир — най-горната част на фалшборда, оформена като перила.

Преход — плаване на кораба от едно място до друго.

Рангоут — дървените или стоманени детайли на един кораб (мачти, тикове, гафели, реи), които служат за поставяне и носене на платната.

Рея — напречно рангоутно дърво към мачтата или стенгата, което служи за вдигане на сигнали или на платна.

Риф — коралови или скални образувания, скрити или леко подаващи се над водата, твърде опасни за корабите; 2) вземане на рифове — намаляване площта на платната чрез подвързване долната им част с рифщерти (въженца).

Рубка — помещение, намиращо се обикновено на палубата.

Рул — устройство за изменение направиението на кораба.

Румпел — ръчка за въртене на руля, поставя се на главата на руля.

Рупор — ръчна конусообразна металическа тръба за разговори на неголеми разстояния.

Секстант — мореплавателен ъгломерен инструмент; служи за определяне местоположението на кораба по астрономичен начин или по брегови ориентири.

Стаксел — триъгълно платно. Обикновеният стаксел се вдига по щага.

Стенга — надставка, която служи като продължение на мачтата.

Такелаж — общо название на всички въжета към рангоута. Такелажът, който служи да задържа рангоута (мачтата, бушприта), се нарича неподвижен, а този, с който се вдигат, свалят и управляват платната — подвижен.

Фал — въже, което служи за вдигане на платната или флагове.

Фалшборд — обшивка, която представлява продължение на борда над палубата и предпазва от падане зад борда.

Флаг — служи за сигнализации, така напр. жълтото флагче означава: „Искаме да влезем в пристанището; изпратете на борда ни лекар, митничар и пристанищен служител“. То се вдига на левия борд и след извършването на тези формалности се сваля.

Фокмачта — първата мачта на кораба, при носа. Двумачтовият кораб няма тази мачта, а само грот и бизан-мачти.

Форщевен — предната част на корпуса на кораба, която образува носа.

Швартоване — завързване кораба към брега, с швартови въжета.

Шкафут — средната част на палубата.

Шкот — въже, което служи за управляване на платната, за поставянето им в най-подходящото положение.

Щаги — въжета от неподвижния такелаж, които поддържат мачтите и други рангоутни дървета, разположени по диаметралната плоскост от носа, а понякога и откъм кърмата — ахтерщак.

Ют — кърмовата част на палубата.

Съставил: А. Керемидаров

Издание:

Ани Ван де Виле. И Пенелопа пътешестваше

Библиотечно оформление: Иван Кьосев

Редактор: Иван Иванов

Художник: Иван Кьосев

Худ. редактор: Иван Кенаров

Техн. редактор: Константин Пасков

Коректор: Кунка Николова

Дадена за набор на 10.I.1967 г.

Излязла от печат на 20.III.1967 г.

Печатни коли 28,75. Формат 32/84×108.

Издателски коли 21,81 Тем. № 1184-IV

Цена 1,77 лв. Издателски № 476

Държавно издателство — Варна

ДПК „Странджата“, гр. Варна Пор. № 50291967 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.